

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ МЕНЕДЖМЕНТУ
КАФЕДРА ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ І
МІЖНАРОДНОЇ ЕКОНОМІКИ**

*«Розвиток територіальних громад: правові, економічні та
соціальні аспекти»*

ЗБІРНИК ТЕЗ
МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ, ПРИСВЯЧЕНА
30-РІЧЧЮ НЕЗАЛЕЖНОСТІ УКРАЇНИ

23-24 червня 2021 року

м. Миколаїв

УДК 332.14
М58

*Друкується за рішенням вченої ради факультету менеджменту
Миколаївського національного аграрного університету
(протокол № 11 від 30.06.2021 р.).*

Р64 Розвиток територіальних громад: правові, економічні та соціальні аспекти: Матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 23-24 червня 2021 р., Миколаїв. – Миколаїв : МНАУ, 2021. – 193 с.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Новіков О.Є. – д-р екон. наук, проф., проректор з наукової роботи Миколаївського національного аграрного університету. **Шебаніна О.В.** – д-р екон. наук, проф., декан факультету менеджменту Миколаївського національного аграрного університету. **Андрющенко Я.Е.** – канд. пед. наук, старший викладач кафедри готельно-ресторанної справи та організації бізнесу Миколаївського національного аграрного університету. **Галунець Н.І.** – асистент кафедри публічного управління та адміністрування і міжнародної економіки Миколаївського національного аграрного університету. **Гончаренко І.В.** – д-р екон. наук, проф., професор кафедри публічного управління та адміністрування і міжнародної економіки Миколаївського національного аграрного університету. **Гусенко А.А.** – старший викладач кафедри публічного управління та адміністрування і міжнародної економіки Миколаївського національного аграрного університету. **Дибченко Д.М.** – директор Миколаївського регіонального центру підвищення кваліфікації працівників підвищення кваліфікації. **Ємець О.І.** – канд. екон. наук, доц., доцент кафедри теоретичної і прикладної економіки ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника». **Жебчук Р.Л.** – координатор польсько-української співпраці Малопольської школи публічного адміністрування Краківського економічного університету в проєкті DOBRE. **Іваненко Т.Я.** – канд. екон. наук, доц., доцент кафедри готельно-ресторанної справи та організації бізнесу Миколаївського національного аграрного університету. **Кальченко О.О.** – заступник начальника Міжрегіонального управління Національного агентства України з питань державної служби в Одеській, Миколаївській, Херсонській областях, Автономній Республіці Крим та м. Севастополь. **Ключник А.В.** – д-р екон. наук, проф., завідувач кафедри публічного управління та адміністрування і міжнародної економіки Миколаївського національного аграрного університету. **Прокопенко О.** – д-р екон. наук, проф., Президент науково-технічної організації Теадмус (м. Таллінн). **Лещевіца Майра** – д-р екон. наук, проф., проректор з навчальної роботи, Відземський університет прикладних наук. **Пилипенко О.В.** – голова Шевченківської сільської ради Вітовського району Миколаївської області. **Прогонюк Л.Ю.** – канд. юрид. наук, доцент кафедри публічного управління та адміністрування і міжнародної економіки МНАУ. **Чикуркова А.Д.** – д-р екон. наук, проф., завідувач кафедри менеджменту, публічного управління та адміністрування Подільського державного аграрно-технічного університету.

У Збірнику наукових праць за матеріалами міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 30-річчю незалежності України, що проводилася кафедрою публічного управління та адміністрування і міжнародної економіки Миколаївського національного аграрного університету, подаються наукові пошуки як авторитетних вітчизняних вчених, так і молодих дослідників та студентів, які досліджують економічні, правові та соціальні проблеми розвитку територіальних громад в умовах децентралізації на базі узагальнення теоретичних та прикладних положень з економіки та управління.

Результати можуть бути використані для подальших досліджень, формування нових наукових ідей.

Матеріали публікуються за оригіналами, що подані авторами. Претензії щодо змісту та якості матеріалів не приймаються. Точка зору редакційної колегії може не збігатися з авторською.

© Миколаївський національний
аграрний університет, 2021

© Кафедра публічного управління та
адміністрування і міжнародної економіки, 2021

ОРГАНІЗАТОРИ КОНФЕРЕНЦІЇ

Миколаївський національний аграрний університет

Факультет менеджменту

Міжрегіональне управління національного агентства України з питань державної служби в Одеській, Миколаївській, Херсонській областях, Автономній Республіці Крим та м. Севастополь

Миколаївський регіональний центр підвищення кваліфікації

Шевченківська сільська рада Вітовського району Миколаївської області

Краківський економічний університет (Польща)

Відземський університет прикладних наук (Латвія)

Науково-технічна організація теадмус (Естонія)

Подільський державний аграрно-технічний університет

ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1. ІСТОРІЯ СТАНОВЛЕННЯ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В НЕЗАЛЕЖНІЙ УКРАЇНІ	8
Шаповалова І.В.–Роль музейних установ у збереженні культурно-історичної спадщини півдня України: історичний екскурс	8
СЕКЦІЯ 2. РЕФОРМИ В УКРАЇНІ	12
Арбузова Т.В.– Роль місцевого управління у формуванні та реалізації заходівантимонопольної політики держави	12
Буга Р.Р.– Реформування місцевого самоврядування з питань захисту населення і територій від негативних наслідків надзвичайних ситуацій, як гарантована безпека людині	14
Демченко А.В.– Реформи ринку праці під час карантинних заходів у зв’язку з поширенням COVID-19 в Україні	17
Дробуш І.В. – Місцеві вибори на території Донецької та Луганської областей: актуальні питання законодавчого врегулювання	20
Домбровська-Горщук В.П. –Реформи в Україні : результати незалежності	24
Курепін В.М. – Реформування системи Державної служби з надзвичайних ситуацій: шляхи і способи розв’язання проблеми	26
Москалик К.С. – Децентралізація влади в Україні: ключові завдання реформи	29
Пелешин Р.М., Квасній Л.Г. – Особливості реформи шкільної освіти і процеси децентралізації	33
Русавська В.І. – Адаптація національного трудового законодавства до законодавства Європейського Союзу	36
Яцейко А.В. – Реформи в Україні	39
СЕКЦІЯ 3. ТЕНДЕНЦІЇ У СФЕРІ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ	41
Гончаренко І.В., Дибченко Д.М, Кальченко О.А. –Innovative development of the region	41
Богашко О.Л .– Формування кластерів – одна із тенденцій у сфері регіонального інноваційного розвитку	44
Войтенко Г.М.– Проблеми управління проектами міжнародного значення розвитку підприємництва	46
Квасній Л.Г., Федішин В.В. – Прогнозування соціально-економічних процесів у сфері розвитку Прикарпаття	48
Ключник А.В., ГалунецьН.І. – Методологічні аспекти розробки стратегії розвитку територіальних громад	50
Мацедонська Н.В. – Проблеми регіонального розвитку на сучасному етапі	51
Пилипів Н.І., П’ятничук І.Д., СологубС.І. – Роль стратегії соціально-економічного розвитку ОТГ в контексті зміни підходів до регіонального розвитку в Україні	53
Сторонянська І.З., Беновська Л.Я. – Тенденції формування доходів місцевих бюджетів в умовах економічної нестабільності	55
Тимчишин Ю.В. – The impact of regional’s development modern challenges on	58

the economic security of the Ukrainian regions	
Цимбалюк С.М. – Роль ОМС у розвитку спортивно-оздоровчої сфери в територіальних громадах	60
СЕКЦІЯ 4. ПРАВОВЕ, ОСВІТНЄ, НАУКОВЕ ТА ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД	64
Баліцька Я.В. – Освітній розвиток територіальної громади Криворіжжя	64
Гоцуляк К.І.– Формування ключових компетентностей вчителя початкової школи в контексті розвитку територіальних громад	66
Гусенко А.А. – Надання безоплатної правової допомоги – ефективний напрямок у розвитку територіальних громад	67
Квасній О.Р., Квасній З.В. – Забезпечення податкової спроможності об'єднаних територіальних громад в умовах фінансової децентралізації	70
Квасній Л.Г., Файбиш М.В. – Роль інформаційних ресурсів в процесі організації віртуальної мобільності студентів	72
Кравченко О. І., Хриков Є. М., Васиньова Н. С. – Перспективні напрями взаємодії закладів вищої освіти з територіальними громадами	75
Максимів Ю.В. – Розширена відповідальність виробника та територіальної громади	77
Олійник Н.М. – Комунікація: форми та механізми спілкування із стейкхолдерами	79
Оленич К.В. – Сутність міжнародного партнерства у соціально-економічному розвитку територіальних громад	81
Прогонюк Л.Ю. – Децентралізація та судова реформа	84
Сміренін В.О. – Кодекс законів про працю України, як інструмент системи управління безпекою та здоров'ям працівників на підприємствах аграрного профілю	88
Троценко М.М. – Концептуальні основи взаємодії центральних органів влади з представницькими органами влади щодо забезпечення якості освіти	91
Цуркан Х.В., Ємець О.І. – Бізнес-компетенції як запорука економічного розвитку територіальних громад	93
СЕКЦІЯ 5. ЗБЕРЕЖЕННЯ ТА ПОПУЛЯРИЗАЦІЯ ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ	95
Блащук В.В. – Локальні екологічні проекти у розвитку місцевого господарювання, як популяризація історико-культурної спадщини Миколаївської області	95
Іваненко В.С.– Історична та культурна спадщина Миколаївської області, як стратегія національної безпеки України	97
Кузьменко А.М. – Збереження та популяризація історико-культурної спадщини	100
Лазіс М.І. – Місце оспіване легендами: урочище Гард - форпост запорозького козацтва	103
Ніколаєнко І.В. – Проблеми збереження культурної спадщини України	106
Олюшинець А.П. – Ландшафтний парк «Тилігульський», як культурна	108

спадщина Миколаївської області	
Сидоренко В.В. – Сільський туризм, як специфічна форма пізнання історико-культурного потенціалу Миколаївської області	111
Тягушева А.Ю. – Історичні пам'ятки України як джерело надходження коштів у міста та громади	113
СЕКЦІЯ 6. ВПРОВАДЖЕННЯ МЕХАНІЗМІВ ЕФЕКТИВНОГО ВИКОРИСТАННЯ ФІНАНСОВИХ, ЗЕМЕЛЬНИХ, МАЙНОВИХ ТА ІНШИХ РЕСУРСІВ ГРОМАД	117
Васильченко С.М. – Досвід стратегічного планування в територіальних громадах Івано-Франківської області	117
Кропельницька С.О. – Впровадження кластерних механізмів ефективного використання фінансових та інших ресурсів громад в умовах пандемії COVID-19	119
Лапоша Д.Ю. – Впровадження механізмів здійснення контролю як спосіб ефективного використання фінансових ресурсів територіальних громад	121
Малишівський Т. В. – Інвестиційний паспорт як ключова складова інвестиційної політики територіальних громад	124
Радченко О.В. – Проблематика ефективності використання потенціалу автономії місцевого самоврядування та матеріально-фінансових ресурсів територіальних громад	127
Ревуцька А.О. – Сільські території як об'єкти організації економічної діяльності	130
Репп Г.І. – Механізми багаторівневої підтримки кластерного розвитку територій	132
Рубчак М.В. – Складові ідентичності територіальної громади як об'єкти впливу органів місцевого самоврядування	134
Щур Р.І., Плєць І.І., Мацьків В.В. – Формування видатків об'єднаних територіальних громад в умовах бюджетної децентралізації	137
СЕКЦІЯ 7. ПАРТИСИПАТИВНА МОДЕЛЬ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД	140
Радіонова Л. О. – Партиципативна модель розвитку сучасних міст	140
Сигінь Д.І., Гринів Л.В. – Партиципативна модель розвитку територіальних громад	143
СЕКЦІЯ 8. ПУБЛІЧНІ ПОСЛУГИ ТА СОЦІАЛЬНИЙ ПРОФІЛЬ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД	146
Лопатишкіна А.Г. – Публічна політика активізації розвитку територіальних громад	146
Остапенко А.М. – Організаційні питання щодо ефективного та прозорого здійснення закупівель (спрощених закупівель) територіальними громадами	149
СЕКЦІЯ 9. ПІДПРИЄМНИЦЬКА ТА МІЖНАРОДНА ДІЯЛЬНІСТЬ, ТРАНСКОРДОННЕ ТА МІЖМУНІЦИПАЛЬНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО, ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНЕ ПАРТНЕРСТВО	152
Moskalevich G. N. – Influence of monopolistic competition on business activity: economic and legal aspects	152

Агафонов А.А. – Роль комунікаційної політики у розвитку підприємництва	154
Арзуманова К.Р. – Розвиток зерновиробництва в аграрних підприємствах Причорноморського регіону	157
Баграмян А.А. – Підвищення ефективності продукції рослинництва: інноваційний підхід	159
Ємець О.І. – Стимулювання розвитку бізнесу в територіальних громадах	161
Замороз І.М. – Екологоорієнтований підхід розвитку аграрного підприємництва	163
Кушнір О. В.— Стратегічні напрями формування трудових ресурсів аграрних підприємства	165
Кушнірук В.С. – Виробництво товарної продукції харчовою промисловістю в Миколаївській області	167
Лесік М.А. – Конкурентоспроможність підприємства в умовах формування цифрової економіки	170
Ляшенко В.В. – Інформаційний пункт підприємця як модель підтримки малого бізнесу	173
Михайлів Г.В., Майданська О.Ю. – Розвиток соціальної відповідальності бізнесу в Івано-Франківській територіальній громаді	175
Олдак Л.Я. – Транскордонне співробітництво – важливий чинник прискорення інтеграційних процесів	177
Охрименко Б.О. – Діджиталізація як напрям розвитку економіки	180
Разумова Г.В., Буцанова К.Г. – Вдосконалення механізму управління фінансовою діяльністю підприємства	182
Ткачова А.А. – Напрями підвищення ефективності сільськогосподарських підприємств Миколаївського району	184
Федосєєва Г.С. – Зовнішньоекономічна діяльність сільськогосподарських товаровиробників – шлях до успішної територіальної громади	186
Чикуркова А.Д. – Дослідження економічного розвитку територій	189

СЕКЦІЯ 1. ІСТОРІЯ СТАНОВЛЕННЯ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В НЕЗАЛЕЖНІЙ УКРАЇНІ

Шаповалова І. В., кандидат філософських наук, доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова, ira.shapovalova@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0001-6781-7697>

РОЛЬ МУЗЕЙНИХ УСТАНОВ У ЗБЕРЕЖЕННІ КУЛЬТУРНО - ІСТОРИЧНОЇ СПАДЩИНИ ПІВДНЯ УКРАЇНИ: ІСТОРИЧНИЙ ЕКСКУРС

Починаючи із стародавніх часів людство намагалося винайти різні форми передачі соціального досвіду нащадкам. Однією з таких форм збору, інтерпретації та зберігання культурно-історичного досвіду стали музейні установи. Саме музеї виступають осередками збереження надбань культурно-історичної спадщини, скарбницею коштовностей, старожитностей, творів мистецтва й екзотичних речей. Історія їх виникнення бере свій початок від найдавніших часів, коли з'явилися перших протомузеї, цей процес був пов'язаний з формуванням перших протодержавних класових утворень давніх цивілізацій (світські скарбосховища) та поширенням перших громадських культів (храмові скарбосховища).

В процесі становлення і розвитку музейної справи, як вважає більшість сучасних дослідників цієї проблематики, можна виділити наступні етапи:

- протомузейний (V тис. до н. е. – XVI ст. н. е.);
- ранньомузейний (розвитку колекціонування, нагромадження колекцій та створення перших синкретичних музеїв, XVII – перша половина XIX ст.);
- класичний (друга половина XIX ст. – 1970-ті роки);
- сучасний (кінець 1970-х – до наших днів) [6].

У XIX ст. на теренах Півдня України також виникають перші музейні установи, основу колекцій яких складали переважно археологічні знахідки, так в Миколаєві це відбувається в 1806, в Феодосії в 1811, в Одесі - 1825, в Керчі - 1826. Історичні та природничі музеї також виникають в інших містах: Херсонський музей старожитностей (1890 р.), Херсонський археологічний музей (1893 р.), у Севастополі 1869 р. відкрито музей Чорноморського флоту. Заснування більшості цих музеїв було пов'язане з відкриттям унікальних античних пам'яток у Північному Причорномор'ї. Цілеспрямоване і системне поповнення музейних експозицій на Півдні починається пізніше, ніж в інших регіонах – наприкінці XIX – початку XX ст.

Українська дослідниця Т. Величко зазначає, що у 40–60 х роках XIX ст. спостерігається поживлення інтересу наукової громадськості до вивчення традиційно-побутової культури місцевого населення. Чимале значення у цьому процесі мала діяльність Російського Географічного товариства. Етнографічні обстеження на місцях за чітко сформульованими питаннями

програм під керівництвом Російського Географічного товариства сприяли піднесенню етнографічної думки на більш високий рівень наукових досліджень. Всеросійська етнографічна виставка 1867 року, на якій експонувалися у т. ч. предмети етнокультури населення Півдня України, спричинила зародження інтересу наукової і культурної громадськості до колекціонування та вивчення народних пам'яток місцевого краю [5, с.7].

У цей період основна роль у створенні й діяльності музеїв належала науковим товариствам, які були громадськими науковими організаціями. Музейного законодавства та органів державного регулювання музейної справи ще не існувало, тому виникнення й функціонування музеїв залежало від діяльності окремих осіб і наукових товариств. Важливу роль у становленні етнографічної думки відігравали губернські статистичні комітети, Товариство сільського господарства Південної Росії (Одеса, 1828), Одеське товариство історії та старожитностей (Одеса, 1839), Таврійська вчена архівна комісія (Сімферополь, 1887), Кримський гірський клуб (Одеса, 1890, з 1902 – Кримсько-Кавказький гірський клуб) [5, с.6].

Активну діяльність із розвитку музейної справи розгорнуло Одеське товариство історії та старожитностей, яке виникло в 1839 р. в Одесі. ОТІС, заявивши про себе, як авторитетну науково-історичну установу, зуміло залучити до співпраці заможних людей, які виявилися справжніми меценатами та щиро піклувались про збереження історичних старожитностей рідного краю для нащадків. Так, Г.Г. Маразлі пожертвував 30 тис. рублів на спорудження нової будівлі музею [1,160].

Значний внесок у поповнення музейної експозиції зробив А.А. Берт'є-Делагард, він пожертвував багато старовинних монет, колекцію феодосійських старожитностей, які були знайдено під час земляних робіт у порту м.Феодосії. Краузе з Берліну подарував музею цінну колекцію суматрських (о.Суматра) старожитностей (більш 150 речей), які поруч із зібранням Єгипетських старожитностей заклали основу майбутнього етнографічного відділу музею ОТІС [3,с.140].

Також Берт'є-Делагард передав до музейних фондів власну колекцію керченських старожитностей на загальну суму 1900 рублів. Вже на початку ХХ ст. по кількості і цінності своїх колекцій старожитностей, особливо елліно-скіфської доби, музей ОТІС належав до найбагатших не тільки у Росії, але і в Європі.

З метою збереження унікальних історичних старожитностей стародавнього Херсонесу, ОТІС запропонувало створити «Християнський музей», доступний для відвідувань всім шанувальникам історії Криму[2,с. 438].

Одеське товариство розгорнуло широку кампанію по збереженню пам'яток історії та архітектури, його члени беруть під свою опіку та захист храм у Піцунді (Абхазія), побудований в V ст.; кургани: «Золотий» і «Царський» у Керчі; хрести з написами на території колишньої Запорізької Січі; стародавні гробниці на південному березі Криму, між Ялтою і

Оріандою; Генуезьку мечеть у Єскі-Криму. В цей час керівництво ОТІС надає кошти на ремонт фортеці в Судаку [4,с.794]. Археологічна комісія доручає товариству завідування молдавською фортецею в Аккермані. На сьогодні на території деяких із цих історико-архітектурних пам'яток відкриті історично-музейні комплекси.

Для того, щоб визначити роль і місце, яке посідало Одеське товариство історії та старожитностей у розвитку музейної справи та української історичної науки, потрібно виділити основні напрями його діяльності: збір та всебічне вивчення цінних в науковому відношенні пам'яток духовної та матеріальної культури; охорона пам'яток історії та архітектури; пропаганда історико-археологічних, краєзнавчих, культурологічних знань; відродження та розвиток музейної справи, науково-систематизований підхід до формування музейної експозиції та фондів; залучення викладачів, студентів та всіх шанувальників історичної спадщини до роботи по збиранню музейних колекцій, узагальненню історичних матеріалів, дослідницької діяльності. Тобто ОТІС стало активним осередком культурного, духовного, наукового життя Півдня України.

Розвиток музейної справи набуває надзвичайних масштабів у другій половині ХХ та на початку ХХІ століть, з'являються музеї різних профілів і напрямів, теорія й методика музеєзнавства стають предметом спеціального дослідження, з'являються спроби узагальнити накопичений досвід музейного будівництва в Україні [7,с. 50].

Таким чином, музеї виконують багатоаспектну роль як науково-історичні заклади, в яких українську культурно-історичну спадщину зосереджено не тільки для зберігання й експонування, але й для проведення науково-дослідної та освітньої роботи, з подальшим періодичним виданням праць з історії України. Музеям України притаманний багатомасштабний зв'язок соціальних функцій. Вони задовольняють суспільну потребу у збереженні та використанні предметів оточуючого нас світу як елементів культурно-історичної пам'яті, документальних засобів соціальної інформації [7,с. 53], культурно-естетичних цінностей.

Інформаційні джерела

1. Державний архів Одеської області . – Ф. 93. – Оп. 1. – Спр. 1, 15, 17,22, 158, 159. 160, 161, 162.
2. Доклад д. ч. Є. Р. фон Штерна «О деятельности Общества в истекшем десятилетии» на публичном заседании ООИД 14 ноября 1899 г. // ЗООИД. – Т. 22. – Одесса.
3. Издания ООИД // ЗООИД. – Т. 8.- Одесса, 1873.
4. Летопись ООИД. // ЗООИД. – Т. 2. – Одесса, 1850.
5. Величко Т. В. Етнографічне музейництво півдня України: історична та регіональна своєрідність, сучасні тенденції: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. істор. наук: спеціальність 07.00.05 «етнологія» / Величко Т. В. – К., 2009. – 22 с.

6. Величко Т. В. Особливості становлення й розвитку етнографічного музейництва на півдні України в ХІХ – на початку ХХ ст. Режим доступу: <http://dspace.nbuiv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/20232/10-Velychko.pdf>[Дата звернення 15.05.2021].

7. Салата О.О. Основи музеєзнавства: навчально-методичний посібник / О.О. Салата – Вінниця : ТОВ «Нілан-ЛТД», 2015. – 164 с.

СЕКЦІЯ 2. РЕФОРМИ В УКРАЇНІ

Арбузова Т. В., канд. екон. наук, доцент кафедри публічного управління, адміністрування та міжнародної економіки
Білоцерківський національний аграрний університет

РОЛЬ МІСЦЕВОГО УПРАВЛІННЯ У ФОРМУВАННІ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ЗАХОДІВ АНТИМОНОПОЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ

Держава та її органи на національному та місцевому рівнях здійснює антимонопольну політику, спрямовану на розвиток конкуренції та стримування монополізму, вдаючись до створення та підтримки існування конкуруючих підприємств з метою забезпечення стійкості кон'юнктури ринку, проведення зваженої цінової політики та гарантій вільного підприємництва.

Антимонопольна політика забезпечується спеціальною програмою заходів Кабінету Міністрів України, затвердженою Верховною Радою країни[1]. Відповідно до такої програми КМУ делегує також повноваження місцевим органам державної виконавчої влади (ОДВВ) щодо антимонопольного регулювання, закріплює його найважливіші показники та індикатори. Суб'єктам політики гарантування конкуренції та запобігання монополізації місцевого рівня належить функція розробки та реалізації локальних конкурентних заходів, які входять до складу регіональних та галузевих програм ринкового регулювання, ініціювання демонополізації об'єктів, вжиття заходів регулювання конкретних ринків і функціонування монопольних формувань. Місія здійснення державного контролю за дотриманням антимонопольного законодавства на місцевому рівні покладена на Антимонопольний комітет країни. Об'єктами антимонопольного впливу місцевого рівня є ринки, монополізовані у встановлених територіальних та товарних межах, суб'єкти господарювання, що мають на них монопольне становище, державні монопольні організаційні структури.

Місцевими монополізованими вважаються ринки, де є наявні штучно створені бар'єри входження суб'єктів господарювання на ці ринки та інші обмежувальні конкуренцію фактори. Штучні перепони формуються внаслідок дискримінації бізнесу з боку органів виконавчої влади держави, регіонального та місцевого самоврядування, протиконкурентних дій інших господарюючих суб'єктів. Відповідно до чинного законодавства дискримінація органів публічної, в тому числі місцевої, влади може виявлятися в забороні чи обмеженні можливості створення нових підприємницьких структур у будь-якій сфері функціонування, лімітування провадження окремих видів діяльності, на продукування конкретних товарів з метою стримування конкуренції, в тому числі шляхом запровадження ліцензування підприємництва та узаконення державної монополії на окремі його види; змушуванні суб'єктів господарювання до пріоритетності

укладання договорів, першорядного постачання товарів установленому колу споживачів; централізованому розподілі товарів певних суб'єктів, який забезпечує їх монополічне становище; встановленні заборони на продаж вироблених товарів в іншому регіоні; наданні окремим суб'єктам господарювання пільг (кредитних, податкових тощо, бюджетних трансфертів), якщо це викликає викривлення ринку; обмеженні прав суб'єктів на придбання та продаж товарів шляхом встановлення ліцензій, квот, митних тарифів у ЗЕД; запровадженні обмежень на внутрішні та іноземні інвестиції, що сприяють монополізації товарних ринків; встановленні інших антиконкурентних обмежень і заборон.

Децентралізація управління є одним із способів демонополізації залежно від особливостей монополізованих ринків, який передбачає реалізацію таких заходів, як розмежування функцій і відповідальності між різними органами виконавчої влади держави; локалізація та регламентація функцій центральних та місцевих ОДВВ, органів регіонального та місцевого самоврядування в частині регулювання діяльності суб'єктів господарювання; усунення не властивих їм функцій зазначених органів та права незаконного втручання в господарську діяльність підприємницьких організацій; скорочення кількості галузевих органів державного управління.

Механізм вжиття антимонопольного законодавства щодо органів місцевого управління передбачає такі напрями роботи: встановлення контролю за їх діями, що можуть сприяти появі нових монополічних формувань, посилення впливу та збільшення частки на ринку існуючих структур; появі та зростанню перешкод вступу на ринки суб'єктів господарювання. Реалізація першого та другого напрямів ґрунтуються на застосуванні відповідних заходів, зокрема, надання АМКУ висновків про проекти управлінських рішень ОДВВ, органів регіонального та місцевого самоврядування; отримання зазначеними органами згоди АМКУ щодо зазначених питань.

Однією із чотирьох стратегічних цілей «Стратегії розвитку міста Біла Церква на період до 2025 року» є сприяння підприємницькій активності шляхом створення міською владою сприятливого бізнес-клімату та підтримки тих, хто вирішив розпочати власну справу з огляду на розумну спеціалізацію міста. Для реалізації цього міська рада вдається до аналізу Індексу легкості ведення бізнесу, що включає, зокрема, й індикатори щодо конкурентного регулювання [2]. Отже, належному місцевому управлінню належить ключова роль у формуванні та реалізації заходів антимонопольної політики держави, спрямованої на забезпечення зрозумілих, прозорих, недискримінаційних умов ведення підприємництва на всіх рівнях й у всіх сферах діяльності.

Інформаційні джерела

1. Про Державну програму демонополізації економіки і розвитку конкуренції : Постанова Кабінету Міністрів України від 21.12.1993 р. №

3757-ХІІ.

URL:

<https://ips.ligazakon.net/document/view/t375700?an=110574>(дата звернення: 15.06.2021).

2. Стратегія розвитку міста Біла Церква на період до 2025 року : Рішення Білоцерківської міської ради від 24.03.2016 р. № 123-08-VII. URL:<https://bc-rada.gov.ua/>(дата звернення: 20.06.2021).

Буга Р.Р., здобувач вищої освіти 1-го курсу спеціальності 015 «Професійна освіта (Аграрне виробництво, переробка сільськогосподарської продукції та харчові технології)» Миколаївський національний аграрний університет

РЕФОРМУВАННЯ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ З ПИТАНЬ ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ І ТЕРИТОРІЙ ВІД НЕГАТИВНИХ НАСЛІДКІВ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ, ЯК ГАРАНТОВАНА БЕЗПЕКА ЛЮДИНИ

Прийнятні умови життєдіяльності людини прямо залежать від умов безпечного перебування її в навколишньому середовищі. Реалізація заходів щодо захисту населення і територій від негативних наслідків надзвичайних ситуацій (НС) згідно Кодексу цивільного захисту України покладено на виконавчі органи, зокрема, міських (сільських, селищних) рад [1]. Однак на сьогодні система місцевого самоврядування не задовольняє потребам суспільства щодо забезпечення належного захисту населення і територій від НС, насамперед, від пожеж.

Це підтверджується статистикою, яка для України є негативною. Протягом року в Україні відбувається до 300 надзвичайних ситуацій та близько 70 тисяч пожеж, на яких гине понад 2 тисячі осіб. Більше 40 відсотків пожеж трапляються у сільській місцевості [2]. Характер і масштаби природно-техногенних загроз безпеці життєдіяльності людини свідчать, що ступінь її захисту не може бути достатнім, якщо в загальнодержавному масштабі не буде вирішено завдання належного захисту населення, територій та суб'єктів господарювання від НС та їх наслідків. Тому одним із основних заходів реформування адміністративно-територіального устрою країни є побудова системи захисту населення і територій від НС, здатної гарантувати безпеку людині.

При реформі місцевого самоврядування та децентралізація влади, яка відбувається в Україні передбачається передача більших повноважень і ресурсів на рівень територіальних громад [3]. Це означає, що повноваження передаються на найближчий до людей рівнів влади, які спроможні відповідно до чинного законодавства побудувати просту і логічну систему місцевого самоврядування, здатну забезпечити комфортне та безпечне життя громадян.

Стихійні лиха, аварії, пожежі, що виникають на місцевому рівні, постійно завдають великої матеріальної шкоди та призводять до людських жертв[4]. Щоб уникнути негативних наслідків цих подій та для ефективного

та швидкого реагування на небезпеки об'єднані територіальні громади (ОТГ) повинні організувати виконання таких основних завдань, як: створити комісії з питань техногенно-екологічної безпеки та надзвичайних ситуацій; організовувати оповіщення та інформування населення про загрозу і виникнення НС, укриття населення в захисних спорудах цивільного захисту (ЦЗ), евакуацію населення у безпечні райони, їх розміщення; забезпечувати роботи з реагування на надзвичайні ситуації та ліквідація їх наслідків, життєдіяльність постраждалих від надзвичайних ситуацій; створити місцеву (добровільну) пожежну охорону, забезпечити їх діяльність; навчати населення діям у надзвичайних ситуаціях.

Для ефективної роботи з організації та повсякденного управління цивільним захистом на відповідній території в місцевих органах виконавчої влади в органах місцевого самоврядування повинен бути структурний підрозділ з питань ЦЗ (відділ, сектор) або штатний працівник з питань ЦЗ. Структурний підрозділ з питань цивільного захисту утворюється у складі виконавчого комітету міської (сільської, селищної) ради. Він є постійно діючим органом управління цивільного захисту ланки територіальної підсистеми єдиної державної системи цивільного захисту (ЄДС ЦЗ)[5]. Для досягнення виконання основних завдань, з метою належної організації роботи з питань цивільного захисту має взаємодіяти з підрозділом територіального органу ДСНС, іншими структурними підрозділами виконавчого комітету міської (сільської, селищної) ради, а також підприємствами, установами, організаціями та іншими суб'єктами забезпечення цивільного захисту.

Щоб оптимальніше використовувати ресурси та забезпечити сталий розвиток об'єднаної територіальної громади, максимально задовольнити інтереси членів територіальної громади необхідно здійснювати стратегічне планування[6]. Сутність стратегічного планування з питань цивільного захисту полягає в обґрунтуванні цілей і шляхів їх досягнення на основі формулювання комплексу завдань і робіт; визначення ефективних методів, способів і ресурсів усіх видів, необхідних для виконання цих завдань та встановлення їх взаємозв'язку.

Стратегічне планування з питань ЦЗ є найважливішою функцією управління діяльністю ланки територіальної підсистеми ЄДС ЦЗ, яке реалізується шляхом прийняття міською (сільською, селищною) радою відповідних заходів, розроблених із залученням громадськості (генеральному плані розвитку населених пунктів громади, стратегічному плані соціально-економічного та культурного розвитку громади). Плани стратегічного розвитку цивільного захисту мають об'єднувати суб'єктів [7] забезпечення цивільного захисту та підпорядкованих їм органів управління загальною метою, надавати всім процесам однонаправленості та скоординованості, що дозволяє найбільш повно і ефективно використовувати наявні ресурси якісно та швидко вирішувати різноманітні завдання для забезпечення безпечної життєдіяльності територіальної громади.

Отже, успішними стають ті громади, які вдало розвивають власну спроможність та поліпшують внутрішні умови, що впливають на безпечну життєдіяльність громадян.

Інформаційні джерела

1. Курепін В. М., Курепін Д. В. Державне управління у сфері цивільного захисту та безпеки життєдіяльності в умовах реформування місцевого самоврядування та децентралізації влади. *ModernEconomics*. 2020. № 19(2020). С. 94-100.

URL:<http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/7419>.

2. Попружук Р. О. Необхідні умови досягнення безпеки життєдіяльності // Актуальні проблеми життєдіяльності людини в сучасному суспільстві : тези доповідей здобувачів вищої освіти інженерно-енергетичного факультету та інших учасників освітнього процесу за результатами тематичного «круглого столу» на інженерно-енергетичному факультеті, м. Миколаїв, 18-20 листопада 2020 р. Миколаїв : Миколаївський національний аграрний університет, 2020. С. 47-49.

URL:<http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/8141>.

3. Сидоренко В. В. Система захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру / Глобальні цілі сталого розвитку – безпека світу, соціально-економічні та екологічні прояви, можливості активізації партнерства : тези доповідей здобувачів вищої освіти денної й заочної форм навчання за результатами щорічного тематичного «круглого столу» на обліково-фінансовому факультеті, м. Миколаїв, 12 листопада 2020 р. Миколаїв : Миколаївський національний аграрний університет, 2020р. С. 49-51.

URL:<http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/8205>.

4. Курепін В. М. Локальні екологічні проекти у розвитку місцевого господарювання / В. М. Курепін, А. В. Демченко // Глобальні ризики у формуванні міжнародної екологічної безпеки. Збережемо джерело життя – воду! [Електронний ресурс] : тези доповідей здобувачів вищої освіти спеціальностей 071 «Облік і оподаткування», 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» та інших учасників освітнього процесу за результатами тематичного «круглого столу» на обліково-фінансовому факультеті до Всесвітнього Дня водних ресурсів, м. Миколаїв, 22 квітня 2020 року. - Миколаїв : МНАУ, 2020. – С. 22-26. URL:<http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/7056>.

5. Курепін В. М. Механізм управління безпекою вітчизняних підприємств на засадах маркетингу // Сучасний маркетинг: стратегічне управління та інноваційний розвиток : матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції присвяченої до 90-ча заснування Харківського національного технічного університету сільського господарства ім. П. Василенка, 17-18 жовтня 2020 року. Харків : Харківський національний

технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка, 2020. С. 154-158. URL:<http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/8183>.

6. Курепін В. М. Агрохімічне обслуговування та його вплив на екологічний стан і охорону навколишнього середовища / В. М. Курепін, В. С. Іваненко // Актуальні проблеми землеробської галузі та шляхи їх вирішення : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Миколаїв, 4-6 грудня 2019р. – Миколаїв : МНАУ, 2019. – С. 92 – 94. URL:<http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/6405>.

7. Курепін В. М. Розвиток аграрного сектору економіки України через забезпечення безпеки на виробництві / В. М. Курепін // Соціально-економічна політика та адміністрування у сфері регіонального розвитку України : збірник тез Всеукраїнської науково-практичної конференції, 3-5 квітня 2019 р. - Миколаїв : МНАУ, 2019. - С. 109-112. URL:<http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/5791>.

Демченко А. В., здобувач вищої освіти 3-го курсу спеціальності 015 «Професійна освіта» (Технологія виробництва та переробки продукції сільського господарства)»

Миколаївський національний аграрний університет

РЕФОРМИ РИНКУ ПРАЦІ ПІД ЧАС КАРАНТИННИХ ЗАХОДІВ У ЗВ'ЯЗКУ З ПОШИРЕННЯМ COVID-19 В УКРАЇНІ

Праця, як базовий елемент життя людини, є джерелом усіх благ і формою реалізації інтелектуальних і фізичних здібностей особистості, розвитку людського потенціалу, який за сучасних умов є визначальним чинником соціально-економічного прогресу[1]. Довготривалі соціально-економічні проблеми України, слабе економічне зростання і низькі темпи створення робочих місць, заборгованість із заробітної плати, велика частка неформальної економіки та неформальної зайнятості, слабе управління ринком праці та обтяжливе регулювання ускладнилися новими викликами, що наразі постали перед країною після докорінних політичних змін.

Реформуванню державної політики щодо ринку праці на регіональному рівні надається значна увага, що пояснюється посиленням регіоналізації державного управління регіональним розвитком. В Україні не в повному обсязі здійснюється єдина послідовна державна політика, не запроваджуються дієві заходи мінімізації негативного впливу на ринок праці після впровадження карантинних заходів у зв'язку з поширенням COVID-19.

Після впровадження карантинних заходів, спостерігаємо невтішну картину економічного спаду в країні: у всіх галузях та сферах[2]. Такий стан справ породжує серйозні загрози, які за своєю суттю – справжнісінька криза, що впливає не тільки на виробництво товарів і послуг, споживання та інвестиції, а й може спричинити «шок» на ринку праці, який ми вже фактично маємо. Впровадження карантину та пов'язані з ним подальші події

та обмеження стали несподіванкою практично для всіх роботодавців. Запровадження карантинних заходів змусило підприємства переглянути не тільки свої звичні плани, структуру штатного розпису, організацію режиму та способів роботи[3], а й ставлення до профілактики виробничого травматизму, особливо до ймовірного зараження працівників новою невивченою формою інфекції.

В умовах децентралізації управління та підвищення ролі захисту соціально-економічних прав та інтересів працівників, дотримання норм міжнародного й національного законодавства у сфері праці та принципів соціальної справедливості у розподілі результатів праці за умов стрімкого падіння життя особливої актуальності набувають реформи ринку праці. Метою якої є:

- формування сучасної та збалансованої системи трудових відносин, яка захищає права працівника та ефективна для роботодавця[4];
- формування ефективної системи державного нагляду та контролю за додержанням законодавства про працю та зайнятість населення;
- подолання явища неформальної зайнятості, заборгованості з виплати заробітної плати, гендерного розриву в оплаті праці;
- формування нової національної системи запобігання професійним ризикам шляхом впровадження на законодавчому рівні ризикоорієнтованого підходу у сфері організації безпеки та здоров'я працівників;
- формування ефективної системи колективно-договірного регулювання оплати праці, побудова сучасної системи оплати праці в бюджетній сфері.

Протягом 2020-2021 року було проведено значну роботу щодо подолання наслідків пандемії COVID-19, це дозволило дещо наблизити трудове законодавство до сучасних вимог[5]. Окрім організаційних заходів проводились системні зміни в законодавстві про працю. Зокрема, було регламентовано гнучкі форми організації праці, врегульовано дистанційну працю[6], розширено можливість надання відпусток на період карантину, запроваджене режим простою підприємства, урегульовано питання розмежування графіків роботи підприємств, які передбачатимуть різний час початку (закінчення) їх роботи.

04.03.2021 Президент України підписав Закон України від 05.02.2021 № 1217-IX «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо обліку трудової діяльності працівника в електронній формі», нормами якого пропонується замінити паперове ведення трудових книжок електронним обліком трудової діяльності працівника в Реєстрі застрахованих осіб Державного реєстру загальнообов'язкового державного соціального страхування, 27.02.2021 набрав чинності Закон України від 04.02.2021 № 1213-IX «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо удосконалення правового регулювання дистанційної роботи», нормами якого передбачається розмежування дистанційної та надомної роботи.

Таким чином, із прийняттям законів та реформування ринку праці в Україні під час впровадження карантинних заходів COVID-19 вдалося частково розв'язати проблему на ринку праці, стабілізувати трудові відносини, а також запровадити нові форми зайнятості, що в цілому дещо підвищило привабливість праці в Україні.

Інформаційні джерела

1. Курепін В. М. Механізм управління безпекою вітчизняних підприємств на засадах маркетингу // Сучасний маркетинг: стратегічне управління та інноваційний розвиток : матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції присвяченої до 90-ча заснування Харківського національного технічного університету сільського господарства ім. П. Василенка, 17-18 жовтня 2020 року. Харків : Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка, 2020. С. 154-158. URL:<http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/8183>.

2. Курепін В. М. Сутність відшкодування шкоди, завданої джерелом підвищеної небезпеки / В. М. Курепін, В. С. Іваненко // День Землі - Earth Day [Електронний ресурс] : тези доповідей здобувачів вищої освіти спеціальностей 071 «Облік і оподаткування», 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» та інших учасників освітнього процесу за результатами тематичного «круглого столу» на обліково-фінансовому факультеті, м. Миколаїв, 22 квітня 2020 року. - Миколаїв : МНАУ, 2020. – С. 31-33. URL:<http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/7042>.

3. Герасіменя О. А., Курепін В. М. Концепція захисту населення і території у разі загрози та виникнення надзвичайних ситуацій // Актуальні проблеми життєдіяльності людини в сучасному суспільстві : тези доповідей здобувачів вищої освіти інженерно-енергетичного факультету та інших учасників освітнього процесу за результатами тематичного «круглого столу» на інженерно-енергетичному факультеті, м. Миколаїв, 18-20 листопада 2020 р. Миколаїв : Миколаївський національний аграрний університет, 2020. С. 10-12. URL:<http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/8122>.

4. Курепін В. М. Трудові конфлікти та трудові спори під час протидії поширення коронавірусної інфекції // Українство: динаміка сенсів і вимірів національного буття : матеріали Всеукраїнської наукової конференції, м. Кривий Ріг, 6 листопада 2020 р. Кривий Ріг : ДЮІ МВС України, 2020. С. 161-163. URL:<http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/8168>.

5. Курепін В. М. Зупинимо пандемію: безпека і здоров'я на роботі можуть врятувати життя [Електронний ресурс] / В. М. Курепін : план конспект проведення занять з студентами МНАУ до Всесвітнього дня охорони праці / уклад. В.М. Курепін. - Електрон. текст. дані. – Миколаїв : МНАУ, 2020. – 8 с. URL:<http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/7019>.

6. Єгіазарян А. С. Сутність нематеріальної мотивації персоналу підприємства та основні її компоненти / А. С. Єгіазарян // Участь молоді у

розбудові агропромислового комплексу України: 32-ї студентської науково-теоретичної конференції, 18-20 березня 2020 р., Миколаїв. – Миколаїв : МНАУ, 2020. - С. 95-98.
URL:<http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/7031>.

Дробуш І.В., доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри державно – правових дисциплін НУ «Острозька академія»

МІСЦЕВІ ВИБОРИ НА ТЕРИТОРІЇ ДОНЕЦЬКОЇ ТА ЛУГАНСЬКОЇ ОБЛАСТЕЙ: АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЗАКОНОДАВЧОГО ВРЕГУЛЮВАННЯ

Виборчий кодекс України передбачає ряд істотних змін в частині організації та проведення місцевих виборів. Такі зміни зумовлені насамперед реформою децентралізації, а саме укрупненням територіальних громад, а також адміністративно – територіальним реформуванням на рівні районів.

Так, Постановою Верховної Ради України від 17 липня 2020 року № 807 – IX « Про утворення та ліквідацію районів» було істотно зменшено кількість районів (з 490 до 136). Таким чином вибори 25 жовтня 2020 року були проведені на новій територіальній основі громад та районів.

Однак, мусимо констатувати й той факт, що вибори відбулися не на всій території України. Вибори депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів на тимчасово окупованих територіях Автономної Республіки Крим, міста Севастополя та в окремих районах, містах, селищах і селах Донецької та Луганської областей не призначалися і не проводилися. Вибори на цих територіях будуть призначені у встановлені окремими законами порядку та строки за умов: припинення тимчасової окупації та збройної агресії Російської Федерації проти України, а саме: виведення усіх незаконних збройних формувань, керованих, контрольованих і фінансованих Російською Федерацією, російських окупаційних військ, їх військової техніки з території України; відновлення повного контролю України за державним кордоном України; забезпечення безпеки громадян України після повноцінного завершення на відповідних територіях процедур з роззброєння, демілітаризації та реінтеграції відповідно до стандартів ООН та ОБСЄ[1]. Звичайно, варто погодитись з тим, що в умовах збройної агресії з боку Російської Федерації, не підконтрольності окремих територій українській владі не є можливою належна організація та проведення виборів на цих територіях за законодавством України.

Разом з тим, доволі дискусійним є й зміст Постанови ЦВК № 161 від 08.08.2020 р. «Про неможливість проведення перших виборів депутатів окремих сільських, селищних, міських рад Донецької і Луганської областей та відповідних сільських, селищних, міських голів 25 жовтня 2020 року»,

йдеться про не проведення виборів у 18 громадах, які знаходяться на підконтрольній території (10 територіальних громадах Донецької області та 8 громадах Луганської області).

Відповідно до пункту 1 частини третьої статті 4 Закону України «Про військово - цивільні адміністрації» передбачено, що до повноважень обласних військово - цивільних адміністрацій (далі ВЦА) віднесено надання висновків Центральній виборчій комісії щодо можливості організації та підготовки відповідно до закону проведення відповідних виборів на окремих територіях. Таке рішення ЦВК ґрунтується на листах ВЦА, до яких додаються таблиці, у яких написано: «Проведення виборів 25 жовтня на цій ділянці не є можливим». Будь – яка аргументація такого висновку з боку військово - цивільних адміністрацій взагалі відсутня[2]. Лише йдеться про неможливість забезпечення належного рівня безпеки мешканців населених пунктів. 5 січня 2021 року ЦВК знову звернулася до Донецької та Луганської обласних ВЦА щодо можливості організації та проведення перших місцевих виборів 28 березня 2021 року на окремих територіях вказаних областей. У відповідь від Донецької та Луганської обласних військово – цивільних адміністрацій 15 січня 2021 року надійшли листи, у яких ідеться, зокрема про те, що за інформацією уповноважених органів, незважаючи на досягнення домовленостей щодо безумовного дотримання режиму всеосяжного та повного припинення вогню, на цей час фіксуються обстріли підконтрольної українській владі території з боку збройних формувань Російської федерації та її найманців, які проживають у населених пунктах на лінії її розмежування. Крім того, у зв'язку зі здійсненням РФ збройної агресії проти України на окремих територіях області існує більша ймовірність терористичної загрози, ніж на іншій території держави, що може вплинути на можливість виборців узяти участь у голосуванні. Таким чином, ЦВК встановила неможливість проведення там місцевих виборів 28 березня 2021 року[3].

При цьому, мешканці цих населених пунктів, які є виборцями змогли реалізувати своє виборче право у 2015 році на місцевих виборах, а також у 2019 році на виборах Президента та народних депутатів України. Тому цілком очікуваним стало скасування Постанови ЦВК № 161 від 08 серпня 2020 року Шостим апеляційним адміністративним судом 11 травня 2021 року[4].

Сьогодні вкрай важливим є законодавче врегулювання місцевих виборів, зокрема щодо визначення чітких критеріїв, на основі яких і буде прийматись рішення про не проведення місцевих виборів. Так, слухними є пропозиції громадської мережі Опора, яка пропонує внести зміни до Закону України «Про військово – цивільні адміністрації» в частині посилення вимог до висновку військово – цивільної адміністрації про неможливість проведення виборів[5]. Так, до висновку обов'язково додаються: 1. Аналіз стану безпекової ситуації у територіальній громаді (території виборчих ділянок) із зазначенням конкретних статистичних показників, які надійшли

від Служби безпеки України, Національної поліції України, Командування Операції об'єднаних сил, Державної служби надзвичайних ситуацій, органів місцевого самоврядування та інших відповідальних органів і засвідчують, на думку ВЦА, відсутність умов для безпечного проведення виборів.

Аналіз повинен, зокрема, включати: показники щодо зростання / зменшення протягом півріччя порівняно з останніми виборами 2015 (2019) р. криміногенної ситуації, пов'язаної зі злочинами проти основ національної безпеки згідно з Розділом I Кримінального кодексу України на конкретній території (громаді, виборчій дільниці); дані про зміни лінії розмежування (у разі якщо вони безпосередньо стосуються відповідної територіальної громади / виборчих дільниць); кількість обстрілів та загиблих в розрізі конкретних територіальних громад / дільниць протягом півріччя, пов'язаних зі збройною агресією Російської Федерації; кількість інцидентів, пов'язаних із мінною небезпекою, та кількість мінно-вибухових травм мешканців території / громади; інформацію про наявність не розмінованих територій у межах територіальних громад, які використовуються для потреб населення та цивільної інфраструктури; кількість нелегальної зброї, вилученої у населення громади / території протягом півріччя, порівняно з попереднім періодом; кількість і опис інцидентів щодо збройних нападів на поліцейських, державних службовців та службовців органів місцевого самоврядування, місцевих депутатів та публічних діячів, журналістів протягом півріччя на території громади, які були пов'язані зі злочинами проти основ національної безпеки; кількість кібератак на цивільну та військову інфраструктури на території громади.

Вказаний аналіз проводиться шляхом порівняння різних періодів, зокрема із періодом проведення попередніх загальнонаціональних та місцевих виборів. ВЦА має право обмежити доступ до відомостей підготовленого аналізу, які можуть бути обговорені на закритому засіданні Ради національної безпеки та оборони.

2. Інформація про наявність, застосовані обмеження та особливості функціонування наступних закладів, установ та організацій, а також щодо масових заходів та режиму доступу на відповідну територію: органів місцевого самоврядування: щодо виконання повноважень зі сприяння протидії агресії; закладів освіти; закладів охорони здоров'я; центрів або інших суб'єктів надання громадянам адміністративних послуг; установ та організацій із життєзабезпечення населення; закладів культури; банківських установ; державних і приватних нотаріальних контор, територіальних органів Міністерства юстиції; підприємств та особливостей трудової діяльності їхніх працівників; закладів та установ соціального захисту; закладів торгівлі; масових заходів; свободи пересування громадян та режиму доступу на територію громади на момент підготовки висновку.

3. Інформація про офіційно вжиті місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування заходи і прийняті рішення, які

відповідають вказаному у висновку ВЦА рівню терористичних та інших безпекових загроз.

4. Інформація про віддаленість територіальної громади (території), в якій неможливо організувати вибори, від фактичної лінії бойового зіткнення з незаконними збройними формуваннями на території Донецької та Луганської областей. У даній інформації ВЦА також вказує територіальні громади, в яких відбудуться вибори, але вони знаходяться на аналогічній відстані від лінії бойових зіткнень у порівнянні із громадами, де вибори неможливо провести.

5. Перелік органів місцевого самоврядування, перелік публічних консультацій з питань можливості проведення виборів, із зазначенням висловленої ними позиції з відповідного питання.

Також варто передбачити на законодавчому рівні механізм участі РНБО у вирішенні цього питання. Закон України «Про Раду національної безпеки та оборони» відносить до компетенції Ради координацію і контроль за діяльністю органів виконавчої влади по відбиттю збройної агресії, організації захисту населення та забезпеченню його життєдіяльності, охороні життя, здоров'я, конституційних прав, свобод і законних інтересів громадян. Рада також визначає потенційні та реальні загрози національним інтересам України, розглядає заходи політичного та іншого характеру відповідно до масштабу таких загроз. Таким чином, РНБО є належним координаційним органом з розгляду безпекової ситуації в умовах підготовки громад або територій до початку виборчого процесу.

Висновки ВЦА розглядатимуться на засіданні РНБО, за результатами якого може бути ухвалене рішення про неможливість проведення виборів у окремих територіальних громадах (на окремих територіях). Рішення РНБО про неможливість проведення виборів вводиться в дію Указом Президента України.

Враховуючи усю складність проведення виборів, а також необхідність прийняття ЦВК рішення про призначення перших місцевих виборів на 31 жовтня 2021 року у 18 територіальних громадах Донецької та Луганської областей не пізніше 21 серпня вважаємо першочерговим законодавчо врегулювати та чітко виписати алгоритм дій усіх суб'єктів щодо остаточного прийняття рішення про можливість (або ж неможливість) проведення місцевих виборів.

Інформаційні джерела

1. Про призначення чергових місцевих виборів у 2020 році: Постанова Верховної Ради України від 15 липня 2020 року № 795 – IX. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>

2. Про проведення виборів в окремих районах Донецької області: Лист Донецької обласної адміністрації Донецької обласної військово – цивільної адміністрації від 05.08. 2020 № 01/20 – 4177/4 - 20 URL: <http://cvk.gov.ua>; Щодо можливості проведення виборів: Лист Луганської

обласної адміністрації Луганської обласної військово – цивільної адміністрації від 05.08. 2020 № 1/01.01 – 09 - 3396 URL: <http://cvk.gov.ua>

3. Про можливість проведення місцевих виборів 28 березня 2021 року на окремих територіях Донецької та Луганської областей.URL: <http://cvk.gov.ua>

4. Шостий ААС ухвалив рішення у справі щодо оскарження постанови ЦВК URL: <http://баа.court.gov.ua>

5. Концепція вирішення проблеми щодо виборів у окремих громадах Донецької та Луганської областей.URL: <http://opora.ua.org/news/vybory>

Домбровська-Горщук В. П., здобувач вищої освіти групи ПУА

3/1

Миколаївський національний аграрний університет

РЕФОРМИ В УКРАЇНІ: РЕЗУЛЬТАТИ НЕЗАЛЕЖНОСТІ

Із здобуттям незалежності українці оптимістично поринули в період економічних трансформацій з метою стати динамічною європейською соціально-розвинутою економікою з потужним цивільним промисловим комплексом, значним сегментом сфери послуг та ефективним державним сектором.

Впродовж останніх років країна на шляху суттєвих структурних реформ. Трансформації, що відбуваються сьогодні в усіх ключових напрямках життя держави, є фундаментом для якісних змін у середньостроковій перспективі, основою для підвищення добробуту та рівня життя нас із вами – громадян України[1].

Але в українських реаліях слово «реформи» перетворилося на buzzword (нав'язливе слово, яке не має конкретного змісту). Це спричинено частотою та кількістю анонсів реформ від державних діячів усіх періодів існування України як незалежної держави (та навіть останніх років існування УРСР у складі Радянського Союзу), які в подальшому не були реалізовані або не досягли своєї мети[2].

Серед громадян країни існує глибоке розчарування з приводу того, що численні реформи, які аносувала та розпочинала запроваджувати влада в різні часи незалежності України, не були доведені до кінця. Більше того, спроби влади запровадити будь-які зміни були більше «імітацією реформ», які політики використовували для прикриття корупційних схем та розкрадання бюджетних коштів.

В суспільстві існує запит на проведення системних змін у країні. Тема реформ тісно пов'язана з порядком денним в країні.

Проблемою є те, що уряд незадовільно контактує з населенням стосовно реформ. Інформації або недостатньо, щоб люди могли розібратися в них, або ж ця інформація не викликає довіри, бо часто не відповідає дійсності. У цьому аспекті уряд повторює помилки своїх попередників [3].

Основне гальмо реформ – це олігархи, правоохоронні органи (суди, прокуратура), а також бюрократія і чиновники.

Основні перешкоди, які можуть впливати на успішну імплементацію реформ у найближчій перспективі, це: низький рівень кваліфікації як в уряді, так і в інших владних структурах; вплив олігархів на процес ухвалення рішень; чвари і суперечки в більшості (аж до її розпаду); зростаючий вплив Росії та відсутність єдиної візії та проектів реформ.

Найнагальніша потреба влади для успішності змін – чітко визначити пріоритети реформ, сформувати спільну візію, яка буде реалізовуватись замість хаотичного реагування на проблеми. Важливо встановити верховенство права і забезпечити усунення недоброчесних суддів від роботи. А для якісного впровадження реформ треба активніше співпрацювати з громадянським суспільством та профільними експертами.

Тому системна та орієнтована на результат робота Уряду сфокусована на досягненні таких стратегічних цілей:

- забезпечення подальшого економічного розвитку країни шляхом створення сприятливих умов для розвитку бізнесу та залучення інвестицій, реформування енергетичного сектору, подальшої модернізації промисловості й розбудови інфраструктури;
- підвищення ефективності врядування та якості надання державних послуг завдяки залученню нових професійних кадрів та впровадженню сучасних управлінських практик в роботу державних органів;
- створення сприятливих умов для розвитку людського капіталу через покращення якості медичних послуг та забезпечення рівного доступу громадян до них, адаптація системи освіти до сучасних вимог, підтримка української культури та спорту;
- дієва підтримка інституцій, завданням яких є боротьба з корупцією та забезпечення верховенства права, формування основ для реального захисту приватної власності, забезпечення виняткової рівності перед правосуддям;
- гарантування безпеки кожного громадянина, ефективний захист суверенітету і територіальної цілісності держави шляхом реформування сфери безпеки та оборони.

Інформаційні джерела

1. Урядовий портал. Реформи.
URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/reformi>
2. Реформи в Україні: зміни на краще чи імітація прогресу.
URL: http://fes.kiev.ua/n/cms/fileadmin/upload2/Reformi_v_Ukrajini_Zmini_na_krashche_chi_imitacija_progresu_21.04.pdf
3. Реформи в Україні: експертна оцінка.
URL: https://dif.org.ua/article/reformi-v-ukraini-ekspertna-otsinka_2019_2020

Курепін В.М., старший викладач кафедри методики професійного навчання

Миколаївський національний аграрний університет

РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ З НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ: ШЛЯХИ І СПОСОБИ РОЗВ'ЯЗАННЯ ПРОБЛЕМИ

Велика кількість пожеж та їх наслідки свідчать про гостру необхідність підвищення ефективності охорони життя людей, національного багатства і навколишнього природного середовища, що потребує посилення протипожежного захисту об'єктів підвищеної небезпеки, об'єктів з масовим перебуванням людей та населених пунктів. Особливо проблемною залишається ситуація із забезпеченням пожежної безпеки у сільській місцевості, де виникає більше третини загальної кількості пожеж, а їх гасіння ускладнюється значною віддаленістю підрозділів державної пожежної охорони та низьким рівнем технічної оснащеності протипожежних формувань сільськогосподарських об'єктів.

Існуюча система Державної служби з надзвичайних ситуацій (ДСНС) не дає змоги в повному обсязі виконувати покладені на службу завдання з реалізації державної політики у сфері цивільного захисту, забезпечення належного рівня безпеки життєдіяльності населення, його захисту від надзвичайних ситуацій, пожеж та інших небезпечних подій [1]. Сили цивільного захисту та засоби ДСНС не завжди забезпечують своєчасне реагування на надзвичайні ситуації, пожежі та інші небезпечні події через віддаленість їх від місць виникнення таких подій, а також мають обмежені можливості щодо створення ефективного та дієвого угруповання сил для подолання негативних наслідків масштабних надзвичайних ситуацій, у тому числі в особливий період. Тому в рамках децентралізації важливе місце у реформуванні займають питання, пов'язані з цивільним захистом населення і територій, а також з ліквідацією пожеж та стихійних лих у найвіддаленіших населених пунктах.

Питання, які пов'язані з цивільним захистом населення і територій займають особливе місце у процесі децентралізації, тож кожна громада може розраховувати на підтримку як Уряду так і ДСНС у своїх рішеннях та починаннях, що стосуються пожежної та техногенної безпеки. У зв'язку з децентралізацією влади, реформуванням системи безпеки і оборони держави передбачено передача окремих повноважень від державних органів до органів місцевого самоврядування щодо організації та забезпечення пожежогасіння та реагування на надзвичайні ситуації.

Основними причинами виникнення проблеми є:

- надмірна кількість об'єктів, на яких проводяться перевірки щодо дотримання вимог законодавства та інших нормативно-правових актів з питань техногенної та пожежної безпеки [2];

- економічно недосконала організація реагування на надзвичайні ситуації, пожежі та інші небезпечні події (невизначене фінансування, неналежне утримування державних пожежно-рятувальних підрозділів, їх комплектування, матеріально-технічне забезпечення і оснащення);

- віддаленість державних пожежно-рятувальних підрозділів ДСНС від окремих населених пунктів у сільській місцевості, що призводить до несвоєчасного надання ними допомоги населенню під час виникнення надзвичайних ситуацій, пожеж та інших небезпечних подій;

- застарілий парк техніки, матеріально-технічного забезпечення сил цивільного захисту;

- відсутній резерв техніки, матеріальних та технічних засобів для створення спеціальних формувань ДСНС на особливий період.

Тож, в Україні передбачається технічне переоснащення ДСНС сучасною технікою, аби в цілому покращити умови несення служби українських рятувальників та загалом підвищити ефективність функціонування сил цивільного захисту в країні. Також активно створюються місцеві пожежні команди (МПК) та відкриваються нові центри безпеки у громадах. Метою створення додаткових місцевих пожежних команд у новостворених територіальних громадах є забезпечення прибуття пожежних команд до будь-якого місця пожежі в межах 20 хвилин (сільська місцевість). Майже у всіх регіонах країни формується волонтерський рух у сфері цивільного захисту, триває підготовка добровільних-пожежних, які поповнюють лави новостворених місцевих пожежних команд для того, щоб забезпечити достатній рівень безпеки населення у найвіддаленіших куточках України.

Удосконалення системи реагування підрозділів Держслужби України з надзвичайних ситуацій, суттєве розширення мережі місцевих пожежних команд, а також залучення добровольців до забезпечення пожежної охорони – основні складові реформування та трансформації пожежно-рятувальної системи з врахуванням процесів децентралізації та створення спроможних громад. Необхідність реформування викликана також застарілим підходом до планування пожежної безпеки та неефективністю існуючої системи пожежної охорони [3]. Кількість органів управління районного рівня буде відповідати кількості новостворених адміністративних районів. Частина пожежних депо та пожежної техніки ДСНС буде передана територіальним громадам для організації власної пожежної охорони, а пожежно-рятувальні підрозділи ДСНС районного рівня будуть підсилені, склад чергових караулів буде доукомплектований до нормативної чисельності.

Місцеві пожежні команди функціонуватимуть з мінімальною кількістю необхідного персоналу, проте на пожежах посилюватимуться силами добровольців-вогнеборців. До місцевих пожежних команд зможуть увійти як чоловіки, так і жінки. Єдині вимоги – вік (18-60 років) та відсутність медичних протипоказань до фізичної роботи.

Добровольці проходять відбір та спеціальну первинну підготовку з постійним підвищенням кваліфікації. При цьому добровольці залучатимуться лише за потреби, тому можуть мати основне місце роботи. Заробітну плату вони не отримуватимуть, але матимуть низку пільг та соціальних гарантій від держави й органів місцевого самоврядування.

Така система роботи практикується у низці країн світу. У США 72% пожежників – добровольці, які гасять пожежі безкоштовно, вважаючи, що таким чином допомагають своєму місту або селищу. У Швеції добровольці складають 80% пожежної охорони країни [4].

Діючи в Україні система пожежних інспекцій не здатна попереджати ризики. Результатом зволікання із впровадженням інспекційної реформи є численні пожежі, що загрожують життю та безпеці громадян. Важливою складовою реформи є створення моделі, яка дозволить бізнесу звільнитися від візитів пожежної інспекції та одночасно привести в порядок всі пожежні норми.

Логіка реформи проста і повинна бути вигідна всім сторонам. Пожежна інспекція реформується, і в її компетенції залишаються тільки державні підприємства та об'єкти з високим ступенем ризику (нафтопереробні заводи, багатоповерхові будівлі, торговельні центри, атомні електростанції). Бізнес отримує свободу вибору - або візити пожежної інспекції, або добровільне страхування.

В ідеалі бізнес отримує поліс і має спокій і гарантію [5], що в разі пожежі отримає компенсацію. А страхова компанія отримує клієнта і зацікавлена в тому, щоб пожежні норми їм дійсно дотримувалися - адже тоді буде зведений до мінімуму ризик пожежі та, відповідно, потреба в страхових виплатах. Держава, в свою чергу, оптимізує штат, економить кошти і направляє їх на реальні потреби [6].

Отже, реформування системи ДСНС та підвищення її спроможності щодо забезпечення виконання у взаємодії з іншими складовими сектору безпеки завдань з протидії загрозам у сфері цивільного захисту сприятиме забезпеченню належного рівня безпеки життєдіяльності населення, захисту суб'єктів господарювання і територій від загрози виникнення надзвичайних ситуацій; створення ефективної сучасної європейської системи запобігання виникненню надзвичайних ситуацій та профілактики пожеж;

Інформаційні джерела

1. Курепін В. М., Курепін Д. В. Державне управління у сфері цивільного захисту та безпеки життєдіяльності в умовах реформування місцевого самоврядування та децентралізації влади. *ModernEconomics*. 2020. № 19(2020). С. 94-100.
URL:<http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/7419>.

2. Коваленко Г. В. Реформи децентралізації і проблеми сільського розвитку / Г. В. Коваленко, В. А. Перета // Екологічні та соціальні аспекти розвитку економіки в умовах євроінтеграції : тези доповідей Всеукраїнської

науково-практичної конференції 15-17 травня 2019 р. / за ред. І.О. Мельник та ін. – Миколаїв : МНАУ, 2019. – С. 119-122.

3. Курепін В. М. Механізм управління безпекою вітчизняних підприємств на засадах маркетингу // Сучасний маркетинг: стратегічне управління та інноваційний розвиток : матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції присвяченої до 90-ча заснування Харківського національного технічного університету сільського господарства ім. П. Василенка, 17-18 жовтня 2020 року. Харків : Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка, 2020. С. 154-158. URL:<http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/8183>.

4. Бородін А. В. Стратегічні орієнтири співробітництва ЄС та України у сфері децентралізації та регіонального розвитку / А. В. Бородін, В. В. Кальницький, Н. І. Галунець // Обліково-аналітичне і фінансове забезпечення діяльності суб'єктів господарювання: національні, глобалізаційні, євроінтеграційні аспекти : матеріали IV Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції., 20-21 листопада 2019 р., м. Миколаїв. – Миколаїв : МНАУ, 2019. – С. 134-137.

5. Курепін В. М. Особливості формування інноваційної безпеки підприємства // Педагогічні інновації : матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції, м. Миколаїв, 28-29 квітня 2021 р. Миколаїв : МНАУ, 2021, С. 149-151. URL:<http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/9295>.

6. Слюсаренко А. В., Ключник А. В. Необхідність державного регулювання зовнішньоекономічної безпеки підприємств аграрного сектору // Трансформація системи міжнародних, національних та локальних ринків = Transformation of System of International, National, and Local Markets : Мат. міжн. наук.-практ. конференції, 29-30 квітня, 1 травня 2020 року, Чернівці (Україна) – Сучава (Румунія). Чернівці : Чернівец. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2020. С. 156-158.

Москалик К.С, здобувач вищої освіти групи МЕН 3/2
Миколаївський національний аграрний університет

ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ВЛАДИ В УКРАЇНІ: КЛЮЧОВІ ЗАВДАННЯ РЕФОРМИ

Сучасний стан реформування публічного управління в Україні у напрямку децентралізації характеризується спрощенням і водночас ускладненням взаємодії органів місцевого самоврядування, державної служби та громадськості. Останні роки в Україні проходить реформа місцевого самоврядування під назвою «Децентралізація влади». Яка має різні підходи, на думку вчених, по різному зазначені організаційно-правові засади децентралізації влади, основні поняття, її види, принципи, моделі, фінансове забезпечення проведення реформ, обговорення питання розмежування

повноважень між районами, регіонами й територіальними громадами. У наукових працях висвітлено переважно теоретичні сторони процесу децентралізації в Україні, а практичні аспекти часто залишаються поза увагою. Не дивлячись на повільність досліджуваних процесів, щомісяця з'являються нові приклади впровадження елементів децентралізації та виникають нові проблеми реалізації в життя державного соціально-економічного експерименту. Управління як специфічний вид людської діяльності відокремився в ході розподілу суспільної праці.

Сутність управління, його функції і специфіка визначаються, з одного боку завданнями, які воно вирішує, з іншого – його предметом, засобами і самою роботою з управління. Управлінська праця – переважно розумова праця, і тому не випадково оцінювання діяльності керівників пов'язана з результатами діяльності організації. Дослідження пройдених кроків на шляху реалізації української моделі децентралізації, визначення її особливостей і проблем втілення в життя є метою нашої роботи. Основні передумови активізації процесу децентралізації в Україні пов'язані з виконанням вимог, яким мають відповідати країни – кандидати на вступ в ЄС, та подіями на Сході України, урегулювання яких потребує дотримання Мінських угод. Тож саме з децентралізацією влади пов'язані надії українського суспільства на підвищення рівня та якості життя населення, обсягу та якості суспільних послуг, максимальне наближення їх до споживача. Фінансова децентралізація створює умови для соціально-економічного розвитку територій. Державна фінансова підтримка об'єднаних територіальних громад сприяє формуванню соціальної інфраструктури та створення нових робочих місць. В Україні існує велика кількість громад, які неспроможні самостійно вирішувати соціальні проблеми. Потреба в децентралізації виникла під впливом як зовнішніх, так і внутрішніх факторів. Кожна децентралізована країна зробила свої кроки до децентралізації влади. Україна визначила п'ять власних кроків(завдань):

1. Визначити територіальну основу органів місцевого самоврядування та виконавчої влади.
2. Розмежувати повноваження між органами місцевого самоврядування різних рівнів.
3. Розмежувати повноваження між органами місцевого самоврядування та виконавчої влади.
4. Визначити потребу у кількості ресурсів на кожному рівні.
5. Зробити органи місцевого самоврядування підзвітними перед виборцями і державою.

Згідно з Концепцією реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні [1] ці кроки включають також максимальне залучення населення до ухвалення управлінських рішень, сприяння розвитку форм прямого народовладдя; удосконалення механізму координації діяльності місцевих органів виконавчої влади. Для того, щоб ці кроки країною були пройдені, має бути відповідне забезпечення:

законодавче, організаційне та суспільне. В умовах децентралізації органів публічної влади в Україні нормативно-правове забезпечення професіоналізації служби в органах місцевого самоврядування набирає особливої ваги й значення, цьому процесу держава приділяє особливої уваги. Якщо в органи державної влади діє конкурсний відбір, що передбачає певні вимоги до кандидатів на заміщення вакантних посад, то в органи місцевого самоврядування на найвищі посади головна вимога – отримати підтримку або виборців, або вже в кінцевому результаті, більшості депутатського корпусу. Тому держава, приділяючи увагу нормативно-правовому забезпечення професіоналізації служби в органах місцевого самоврядування, особливо з початком процесів децентралізації влади в ході реформи публічної адміністрації, намагається впливати на більш якісний і професійний її склад та структуру. Фундамент для діяльності органів місцевого самоврядування та його посадових осіб склали: Конституція України (1996) яка забезпечила йому конституційний статус; ЗУ «Про місцеве самоврядування в Україні» (1997), що визначив систему та гарантії місцевого самоврядування в Україні, засади організації та діяльності, правового статусу і відповідальності органів та посадових осіб місцевого самоврядування.

Територіальна громада – це жителі, об'єднані постійним проживанням у межах села, селища, міста, що є самостійними адміністративно-територіальними одиницями, або добровільне об'єднання жителів кількох сіл, що мають єдиний адміністративний центр[2]. Декілька громад формують район, а області є регіонами України. Основною метою децентралізації є підвищення якості надання суспільних послуг. Ухвалення рішення щодо передавання повноважень на нижчий рівень передбачає, що є суб'єкт, який у разі передавання цих повноважень забезпечить їхнє більш якісне виконання, ніж на державному рівні. Невеликі малочисельні громади не спроможні забезпечити високий рівень надання суспільних послуг. Передавання багатьох функцій з обласного рівня на рівень окремої громади економічно неефективне, оскільки вимагатиме створення відповідної соціальної інфраструктури, збільшення штату державних службовців для забезпечення надання адміністративних та соціальних послуг.

Нормативно-правове визначення можливості самостійного розширення території громад шляхом об'єднання, ще не є запорукою використання такого права територіальними громадами, та потребує додаткових методів впливу, мотивацій. Аналогічна ситуація на сьогодні складається у нас на Україні. Законом України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» визначено право територіальних громад сіл, селищ, міст, на їх добровільне об'єднання, проте процес об'єднання територіальних громад в різних регіонах України відбувається нерівномірно. Переважна більшість сільських та селищних громад, що з тієї, чи іншої причини не пройшли процес об'єднання з суміжними територіальними громадами, фактично не можуть виконувати надані їм повноваження, в результаті чого, вирішення

значної частки питань місцевого значення передаються на районний рівень. З огляду на польський та латвійський досвід у децентралізації влади, стає зрозумілим, що в нашій державі вже прийняті та чинні на сьогоднішній день всі необхідні закони, які в тому чи іншому ступені регулюють суспільні відносини пов'язані з місцевим самоврядуванням. Проблема в тому, що ці закони не функціонують належним чином, оскільки підзаконні нормативно-правові акти, що регулюють порядок застосування та реалізації законів або взагалі відсутні, або не дають змогу вирішувати всі питання в застосуванні конкретних правових норм.

Вдале проведення реформи децентралізації влади не може бути забезпечене виключно прийняттям відповідного законодавства, і потребує здійснення відповідної державної політики, залучення та застосування достатньої кількості фінансових ресурсів, та доведення до мешканців кожної громади всіх переваг спроможного місцевого самоврядування. Зрозуміло, що йдеться як про вищий рівень організації влади, так і про регіональний та безумовно місцевий рівень. Адже влада може бути зосереджена в руках центральних органів виконавчої влади чи може мати систему відповідних повноважень, наданих різним органам державної влади та іншим суб'єктам.

Сучасний стан та особливості децентралізації влади в Україні повноваження разом з фінансовими ресурсами та очікуванням свого скорочення у результаті зменшення тих самих повноважень на районному рівні. Також на рівні громад процеси відбуваються повільно через законодавчу неврегульованість питань розподілу коштів всередині об'єднаної громади й передавання повноважень без відповідного фінансового забезпечення. Розширення повноважень на місцевому рівні потребує кваліфікованих кадрів для реалізації поставлених завдань. На шляху до децентралізації і економічного зростання Україна робить лише перші кроки, порушуючи заплановані строки реалізації її етапів. Таким чином, зрушення у напрямі децентралізації є відчутними, мають регіональну специфіку, свої перші вдалі та невдалі приклади самоуправління. Формування власної моделі децентралізації України відбувається в поточному часі. Більш детального вивчення потребує вплив трансформаційних процесів на соціальні ресурси регіонів. На нашу думку реформа є незворотнім процесом зміни влади на місцях, що в подальшому дасть свої результати, які виявляться позитивними для нашої країни.

Інформаційні джерела

1. Концепція реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-p>.
2. Постанова ВРУ «Про попереднє схвалення законопроекту про внесення змін до Конституції України щодо децентралізації влади» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/656-19>.

Пелещин Р.М., к.педагог. наук, директор СЗШ № 54 м. Львова
Квасній Л.Г., к. екон. наук, доцент, доцент кафедри економіки та менеджменту

Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка

ОСОБЛИВОСТІ РЕФОРМИ ШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ Й ПРОЦЕСИ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

Вітчизняна практика показує, щодонедавна освітою в Україні керували державні адміністратори, далекі від місцевих громад. Маючи повноваження управляти освітою разом із можливістю розподіляти кошти, які зараз передаються громадам, ці громади мають можливість задовольняти свої потреби на місцевому рівні

Донедавна освітою в Україні керували державні адміністратори, далекі від місцевих громад. Ця централізована адміністрація негативно вплинула на якість та доступність середньої освіти, особливо в селах та малих містах. Маючи повноваження управляти освітою разом із можливістю розподіляти кошти, які зараз передаються громадам, ці громади мають можливість задовольняти свої потреби на місцевому рівні, що дає надію на покращення освіти для дітей. Однак журі все ще не знає, чи дасть ця зміна плоди та чи зможуть місцеві громади керувати своїми новими обов'язками.

Реформи державної децентралізації та освіти були розпочаті приблизно одночасно. Рухаючись вперед рука об руку, вони посилили один одного. Реформа освіти спрямована на зміну сутності шкільного навчання, тоді як децентралізація прагнула поліпшити управління.

Закон про добровільне укрупнення територіальних громад, прийнятий у 2015 році в рамках процесу децентралізації, передбачав створення об'єднаних територіальних громад на базі села і міста в регіонах України. Ідея полягала в тому, щоб перевести владу з центру на рівень громади, в тому числі у сфері освіти.

Децентралізація дозволяє місцевим громадам приймати рішення про відкриття чи закриття шкіл виходячи зі своїх власних можливостей та потреб. Зараз оптимізацію шкільних мереж частково ініціює центральний уряд, але громада може відмовитись закрити навіть найменшу школу, якщо населення не погодиться. Однак центральний уряд заохочує оптимізацію за допомогою нової формули освітньої субвенції, яка забезпечує більше фінансування шкіл з більшою кількістю учнів.

Шкільну мережу можна оптимізувати, заклавши неефективні школи та організувавши транспорт до найближчих шкіл. Громади також можуть відкрити "школу-концентратор" (як правило, велику школу в адміністративному центрі громади), щоб компенсувати закриті школи. Школа-центр - це заклад загальної середньої освіти з вищим юридичним статусом та більшою владою в порівнянні зі звичайними школами. Школи-

центри зазвичай обслуговують понад 200 учнів і мають сучасне обладнання для різних предметів, а також висококваліфікований персонал. Учні середньої та старшої школи відвідують цей тип школи, тоді як учні початкової школи ходять до сусідніх невеликих шкіл.

Передбачається, що школи-центри фінансуються як з державного, так і з місцевих бюджетів, але АТК можуть подавати заявки на отримання грантів на різні потреби, в тому числі для своїх шкіл. Щоб забезпечити доступ до школи для всіх дітей, УВК повинні організувати шкільні автобуси для учнів та вчителів, які живуть далеко від шкільних центрів. Початкові школи із сусідніх сіл зазвичай сертифікуються як філії шкільних центрів і контролюються директором шкільної школи.

Кілька перших шкіл-центрів були створені в Україні в 2016 році. Прийняття 2017 року Закону про освіту створило правову базу для цих шкіл. На 1 травня 2018 року в країні [було](#) створено 519 шкіл-центрів. Однак деякі батьки дітей, чиї школи закриті або чиїм дітям доведеться відвідувати новостворені школи-центри, кажуть, що вони стурбовані, боїться можливого зниження успішності їхніх дітей через більше часу, витраченого на поїздки в автобусі, а не на домашнє завдання. Також під сумнів входить спроможність УВК керувати ресурсами, пов'язаними з переїздом студентів, наприклад, знайти потрібну кількість автобусів та забезпечити достатні кошти на паливо.

Ключовим завданням МОН у 2021 році є продовження реформи системи загальної середньої освіти відповідно до Законів України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту» та Концепції «Нова українська школа». З цього року розпочинається пілотування реформи «Нова українська школа» на рівні базової середньої освіти.[1]

Водночас, Міністерство спільно з Національною академією педагогічних наук України розпочало велику роботу на перспективу – створення старшої профільної школи та розроблення її змісту.

Таким чином, реформа Нової української школи тісно пов'язана з децентралізацією. У цьому напрямі важливим є завдання з формування спроможної освітньої системи та ефективної мережі закладів загальної середньої освіти в територіальних громадах. З цією метою у МОН опрацьовуються зміни до законодавства.

На нашу думку, в Законі України «Про повну загальну середню освіту» є окремі положення та норми, котрі потребують доопрацювання. Зміни до Закону стосуватимуться скасування обмежень повноважень сільських, селищних та місцевих рад, незалежно від чисельності населення територіальних громад, зокрема, планується розширення повноваження засновників закладів освіти при створенні мережі ліцеїв.

Окрім цього, у 2021 році важливими є наступні кроки:

- забезпечення професійної орієнтації учнів;
- створення шкіл при дитячих лікарнях;
- розширення державно-приватного партнерства;

– реалізація програми «Спроможна школа для кращих результатів»[2];

– реалізація завдань, визначених Указом Президента «Про Національну стратегію розбудови безпечного і здорового освітнього середовища у Новій українській школі»[3].

Вважаємо, що продовження діджиталізації освітнього процесу в умовах COVID-19 є пріоритетним цього року та нагадав, що МОН спільно з Мінцифри, УІРО та ГС «Освіторія» розробило та презентувало 11 грудня 2020 року національну електронну платформу «[Всеукраїнська школа онлайн](#)» для змішаного та дистанційного навчання учнів 5-11 класів, якою наразі користуються 140 тисяч осіб. Також школи під'єднуються до системи АІКОМ – [державних безкоштовних електронних щоденників та журналів](#). Функціонує система автоматизації роботи інклюзивно-ресурсних центрів ([портал](#), мобільний застосунок АС «ІРЦ»).

Основними цілями у сфері діджиталізації в освіті є наступні:

- затвердити Концепцію цифрової трансформації освіти і науки України;
- продовжити розвиток платформи «Всеукраїнська школа онлайн»;
- реалізувати вступ до закладів вищої освіти на порталі «Дія» та онлайн-механізм із відстеження та моніторингу працевлаштування випускників українських ЗВО.

В перспективі з 2027 року шкільна освіта має поділитися на три рівні:

- початкову (1-4 роки навчання),
- базову (5-9 роки навчання),
- старшу профільну школу (10-12 роки навчання).

Це передбачає реформа Нової української школи, яка законодавчо закріплена законом «[Про освіту](#)» 2017 року та деталізована законом «[Про повну загальну середню освіту](#)» 2020 року.

Базова школа буде називатися гімназією, а старша профільна – ліцеєм.

Інформаційні джерела

1. Ключовими завданнями 2021 року є продовження реформи ...
Електронний ресурс. Режим доступу: [https://mon.gov.ua > news > klyuchovimi-zavdanniyami...](https://mon.gov.ua/news/klyuchovimi-zavdanniyami...)
2. [Спроможна школа для кращих результатів](#). Електронний ресурс. Режим доступу: [https://mon.gov.ua > rozvitok-shkilnoyi-infrastrukturi-202](https://mon.gov.ua/rozvitok-shkilnoyi-infrastrukturi-202)
3. [Про Національну стратегію розбудови безпечного і ...](#) Електронний ресурс. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua>

Русавська В.І., здобувач вищої освіти 1-го курсу спеціальності 015 «Професійна освіта (Аграрне виробництво, переробка сільськогосподарської продукції та харчові технології)»

Миколаївський національний аграрний університет

АДАПТАЦІЯ НАЦІОНАЛЬНОГО ТРУДОВОГО ЗАКОНОДАВСТВА ДО ЗАКОНОДАВСТВА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Ринок праці це економічне середовище, де склалась система відносин роботодавців, працівників і органів влади. Система ринку праці характеризується відносинами в таких сферах як зайнятість, гідна праця і оплата праці, права працівників і роботодавців, діалог на ринку праці[1]. Наріжним інструментом реформування всієї системи трудових прав відносин в Україні є Трудовий кодекс України (ТКУ), який забезпечує баланс між інтересами держави, профспілок, які представляють працівників та роботодавців, компроміс між гнучкістю найму/звільнення для поліпшення умов ведення бізнесу і захищеністю працівників.

Але на практиці є достатньо питань які потребують оновлення та реформування, тому що діючі норми та правила у деяких випадках значного погіршують правове становище найманих працівників та профспілок. Конфлікт сторін соціального діалогу полягає у розширенні переліку причин для звільнення працівників[2]; скорочення прав профспілок, зокрема щодо інформації про умови праці своїх членів, доступу різних профспілкових організацій до робочих місць своїх членів; погіршення умов праці для дітей віком від 14 до 16 років, матерів-одиначок[3], працівників малих підприємств; питання електронного спостереження за працівниками з боку роботодавців; розширення прав роботодавця на переведення працівника на інше робоче місце тощо.

Адаптація національного трудового законодавства до законодавства Європейського Союзу (ЄС) та імплементація Угоди відкриває для України можливості наближення до ЄС у різних сферах та інституційної реформи. Імплементація забезпечує реалізацію на практиці визнання міжнародних трудових стандартів, що дає можливість усунення дискримінації щодо зайнятості та професій, визначає заходи економічних і соціальних реформ.

Співробітництво у сфері зайнятості, соціальної політики та рівних можливостей ставить цілями: поліпшення якості життя; збільшення кількості та покращення якості робочих місць з гідними умовами праці[4]; сприяння розвитку соціальної і юридичної справедливості в контексті реформування ринку праці; сприяння створенню на ринку праці умов для поєднання гнучкості і захищеності; сприяння впровадженню активних заходів на ринку праці і підвищення ефективності служб зайнятості з метою задоволення потреб на ринку праці; стимулювання розвитку ринків праці, сприяння залученню малозабезпечених осіб; трансформації нелегальної зайнятості; поліпшення рівня забезпечення охорони здоров'я і безпечних умов праці;

посилення рівня соціального захисту; забезпечення гендерної рівності та рівних можливостей для чоловіків і жінок у сфері зайнятості[5]; подолання дискримінації у всіх її формах і проявах; посилення можливостей соціальних партнерів та сприяння соціальному діалогу.

Але потрібно розуміти, що директиви ЄС містять лише окремі, «точкові» норми, механічне виконання яких не забезпечить нову якість регулювання національного ринку праці. Україні потрібно докласти багато зусиль, щоб наблизити цю політику до кращих Європейських зразків[6]. Тому напрями політики зайнятості в Україні на нашу думку повинні включати:

- модернізацію законодавства України про зайнятість щодо соціального діалогу, налагодження конструктивного соціального діалогу;

- пошук механізмів соціального захисту працівників з нестандартними умовами зайнятості;

метою політики ринку праці повинно бути підвищення рівня зайнятості та її продуктивності;

- підвищення ролі соціальних партнерів та всіх стейкхолдерів у формуванні політики зайнятості, у тому числі на місцевому рівні;

- реформування оплати праці для забезпечення її кардинального зростання з метою досягнення європейських стандартів;

- ліквідація дискримінації у сфері оплати праці;

- збільшення створених робочих місць за рахунок Фонду соціального захисту інвалідів, стимулювання виконання підприємствами нормативу робочих місць для працевлаштування цієї категорії громадян[7];

- розробка індивідуальних програм реабілітації осіб з обмеженими фізичними можливостями[7];

Головною відмінністю політики ЄС є чітка й однозначна позиція щодо безумовної необхідності підвищення рівня зайнятості. Зайнятість визнається самостійною європейською цінністю, що забезпечує не лише матеріальний добробут, а й суспільну злагоду та максимальне соціальне залучення всіх верств населення. Європейська соціальна хартія зобов'язує уряди визнати однією зі своїх найголовніших цілей і одним зі своїх найголовніших обов'язків досягнення та підтримання якомога високого і стабільного рівня зайнятості, маючи на меті досягнення повної зайнятості.

Отже, адаптація національного трудового законодавства до законодавства Європейського Союзу повинна мати на меті досягнення високого рівня якості та стабільності зайнятості як гарантії належного і гідного соціального захисту, подолання соціального відторгнення та бідності, поліпшення умов праці.

Інформаційні джерела

1. Курепін В. М. Розвиток аграрного сектору економіки України через забезпечення безпеки на виробництві / В. М. Курепін // Соціально-економічна політика та адміністрування у сфері регіонального розвитку

України : збірник тез Всеукраїнської науково-практичної конференції, 3-5 квітня 2019 р. - Миколаїв : МНАУ, 2019. - С. 109-112. URL:<http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/5791>.

2. Іваненко В. С. Комплексна безпека підприємств агропромислового комплексу, як складова система управління // Проблеми та перспективи розвитку бізнесу в Україні : матеріали міжнародної науково-практичної конференції молодих вчених і студентів, м. Львів, 19 лютого 2021р. Львів : Львівський торговельно-економічний університет, 2021. С. 295 – 297. URL:<http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/8880>.

3. В. М. Курепін. Кадрова безпека як складова частина економічної безпеки підприємств аграрного профілю // Modern Economics. 2020. № 24. С. 94-99. URL:<http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/8276>.

4. Курепін В. М. Механізм управління безпекою вітчизняних підприємств на засадах маркетингу // Сучасний маркетинг: стратегічне управління та інноваційний розвиток : матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції присвяченої до 90-ча заснування Харківського національного технічного університету сільського господарства ім. П. Василенка, 17-18 жовтня 2020 року. Харків : Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка, 2020. С. 154-158. URL:<http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/8183>.

5. Лазіс М. І. Правове регулювання праці жінок в Україні. Проблеми та виклики // Глобальні цілі сталого розвитку – безпека світу, соціально-економічні та екологічні прояви, можливості активізації партнерства : тези доповідей - здобувачів вищої освіти денної й заочної форм навчання за результатами щорічного тематичного «круглого столу» на обліково-фінансовому факультеті, м. Миколаїв, 12 листопада 2020 р. Миколаїв : Миколаївський національний аграрний університет, 2020. С. 39-42. URL:<http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/8204>.

6. Курепін В. М., Курепін Д. В. Державне управління у сфері цивільного захисту та безпеки життєдіяльності в умовах реформування місцевого самоврядування та децентралізації влади. Modern Economics. 2020. № 19(2020). С. 94-100. URL:<http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/7419>.

7. Тищенко І. Є. Соціальний захист осіб з інвалідністю // Глобальні цілі сталого розвитку – безпека світу, соціально-економічні та екологічні прояви, можливості активізації партнерства : тези доповідей - здобувачів вищої освіти денної й заочної форм навчання за результатами щорічного тематичного «круглого столу» на обліково-фінансовому факультеті, м. Миколаїв, 12 листопада 2020 р. Миколаїв : Миколаївський національний аграрний університет, 2020. С. 65-66. URL:<http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/8207>.

Яцейко А.В., здобувач вищої освіти 3 курсу факультету менеджменту
Миколаївський національний аграрний університет

РЕФОРМИ В УКРАЇНІ

З кожним роком ми все більш розуміємо, що Україна потребує реформ. Про необхідність перетворень багато років говорять політики. Частіше про реформи починають говорити перед виборами. І це дуже погано. Про реформи говорять, а чи втілюються вони в життя?

Отже, метою та завданням нашого дослідження є визначити, що таке реформи, які вони бувають та чому вони так потрібні Україні.

Реформа- (лат. *reform*, фр. *réforme* — «перетворюю», «змінюю») [1]. Проведення реформ в Україні – це не тільки зміни законодавства або впровадження нових правил, це ще й перебудова мислення, зміна застарілих норм, які заважають розвитку.

В Україні впроваджуються реформи в освіті, медицині, СБУ, економіці. Також існує земельна, судова, децентралізація, пенсійна та багато інших. Розглянемо більш детально надважливі, на мою думку.

Очевидно, що сьогодні українська освіта не відповідає ані сучасним запитам з боку особистості та суспільства, ані потребам економіки, ані світовим тенденціям, тому впроваджуються реформи.

На сьогоднішній день реформа здійснюється за такими пріоритетними напрямками:

- доступна та якісна дошкільна освіта;
- нова українська школа;
- сучасна професійна освіта;
- якісна вища освіта та розвиток освіти дорослих;
- розвиток науки та інновацій. [2].

Трансформація системи охорони здоров'я стосується кожного. Її мета - забезпечити громадянам України рівний доступ до якісних медичних послуг. Що змінилось в державі?

В Україні почали підписувати декларації з лікарями. Зросла також і чисельність лікарів, які надають пацієнтам первинну допомогу, з початку року їх стало більше на понад 800 осіб. Також відбулося підвищення заробітної плати медичним працівникам.

Ці реформи відбулись, тому що українці живуть на 9 років менше, ніж громадяни ЄС, дуже багато катастрофічних випадків.

Без економічного розвитку нам не можливо існувати, тому що це в першу чергу для кращого життя українці, тому і проводяться реформи в економіці.

Пенсійні реформи також дуже важливі. Метою реформи є відновлення справедливості при визначенні пенсійних виплат. Якщо людина

чесно працювала все життя,то вона має отримувати гідну пенсію,тому в Україні було збільшено розмір пенсійних виплат .

Чому Україна потребує реформ? А все тому ,що потрібно прагнути завжди до кращого рівня життя. Конкурентоспроможність економіки України стрімко падає. Економічна криза показала всі слабкості економіки України, всю відсталість її структури. Медицина в Україні не найвищого рівня,ми це почали спостерігати коли почалася пандемія COVID-19.

Стрімко процвітає міграція населення з різних причин: немає роботи, незадовільна зарплата,пошук кращого життя.

Все це доводить ,що нам потрібно щось робити аби змінити життя в кращий бік.

Можемо зробити висновок, що в Україні відбуваються реформи, але потрібно ще більше ,які принесуть дійсно користь . Без реформ неможливо досягти успіху.

Інформаційні джерела

1. <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A0%D0%B5%D1%84%D0%BE%D1%80%D0%BC%D0%B0>
2. <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/reformi/rozvitok-lyudskogo-kapitalu/reforma-osviti>

СЕКЦІЯ 3. ТЕНДЕНЦІЇ У СФЕРІ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

Гончаренко І.В., д-р екон. наук, професор кафедри публічного управління та адміністрування і міжнародної економіки

Миколаївський національний аграрний університет

Дибченко Д.М., директор Миколаївського регіонального центру підвищення кваліфікації працівників підвищення кваліфікації,

Кальченко О.О., заступник начальника Міжрегіонального управління Національного агентства України з питань державної служби в Одеській, Миколаївській, Херсонській областях, Автономній Республіці Крим та м. Севастополь

INNOVATIVE DEVELOPMENT OF THE REGION

According to Joseph Schumpeter, 'Innovation is the only function that is fundamental in history' (Schumpeter, 1939). Schumpeter argues that innovation is the basis of economic growth, insisting that entrepreneurship itself contributes to the development of economic history. He also stressed that entrepreneurship itself 'replaces today's Pareto optimum with tomorrow's new thing,' transforming business practices so that they benefit the environment and society.

Consider the Global Innovation Index, jointly published by Cornell University, the European Institute of Business Administration ("Institut Européen d'Administration des Affaires", INSEAD) and a specialized agency of the World Intellectual Property Organization in order to identify trends in the innovative development of Ukraine's economy. Recognizing that innovation is a key driver of economic development, GII conducts and publishes rankings and analyzes of the situation in 131 economies around the world. The index measures innovation based on criteria that include: institutions, human capital and research, infrastructure, loans, investments, connections, creation, absorption and dissemination of knowledge, results. The 2020 report identifies Switzerland as the most innovative country, followed by Sweden, the United States and the United Kingdom. Ukraine ranks 45th in the Global Innovation Index 2020, entering the TOP-2 countries of the economic group with lower-middle income (Global Innovation Index 2020, 2020). Ukraine, unfortunately, lags behind neighboring countries in terms of innovation, ranking 30th among 39 European countries (Global Innovation Index 2020 Ukraine, 2020).

The main indicators of the innovation potential of the regions correspond to the trends shown by Ukraine's rating according to the global innovation index. Due to the fact that individuals form the innovative potential of the region, we see a tendency to reduce the number of students in graduate school and doctoral studies, training of highly qualified researchers, for example, only in the Mykolaiv region during the last three years decreased by 61 people (Main department of statistics in the Mykolaiyv area, 2020), table.1

Table 1 Training of scientific personnel of the highest qualification in the Nikolaev area

Indicators	Years					
	2016		2017		2018	
	units	persons	units	persons	units	persons
Postgraduate studies	5	205	5	174	5	156
Doctoral studies	4	25	4	21	4	13

The high need of the economy for highly competitive scientific and technical developments is not provided with financial resources, in 2016-2019 there was a significant reduction in the cost connected with research and development in the region from all sources, Figure 1.

The lack of funding has a negative impact on the creation of intellectual property. According to the State Enterprise “Ukrainian Institute of Intellectual Property” (Ukrpatent), which is an institute of the state system of legal protection of intellectual property in Ukraine, national applicants filed 2,097 applications for inventions in 2019 (over 54% of the total). Most applications came from applicants from Kyiv city (34.5%), Kharkiv (16.5%), Dnipropetrovsk (9.2%), Odesa (6.9%), Lviv (4.5%). , Donetsk (3.5%), Kiev (3.0%) and Vinnytsia (2.4%) areas, from the Mykolaiv region - only 24 applications (1.1%), the smallest number of applications, on 4 (0.2 %) – were received from Volyn and Chernivtsi regions (Ukrpatent, 2019).

According to the American sociologist and economist R. Florida, ‘Natural resources and even large corporations are no longer drivers of economic progress, but the ability of cities to unite and concentrate talented people, create opportunities for them to combine and redistribute ideas and efforts, significantly enhances our innovation and productivity’ (Cooke, P. 2003).

Therefore, according to the experience of the most competitive regions of the world, it is important for Ukraine to form and develop entrepreneurial regional innovation systems, which feature mobility and the ability to respond quickly and adequately to changing external operating conditions. In such systems, new knowledge is transferred between research centers and business structures through both formal and informal channels, by involving scientists in the implementation of innovative projects funded by venture capital (Florida, 2017).

According to the modern tendencies in the Mykolaiv region implementation of the project Innovation cluster «Regional innovative HUB» began. The Mykolaiv region became the winner of the competitive selection of grant projects at the expense of EU. RInnoHUB focuses its efforts on the implementation of the chain ‘science, knowledge, experience - idea - project - experimental design - investor attraction - production - sales - income - taxes.’ As a result, the number of innovative enterprises is expected to grow by 15% every year. Creating high-tech jobs. Output to international crowdfunding platforms.

Listing of startups on Ukrainian stock exchanges. Innovation cluster "RInnoHUB" offers: knowledge in various areas of business; business coaches and mentors with extensive experience in implementing projects of varying complexity; business consultations, startup ecosystems; convenient coworking; a laboratory where it is possible to create any prototype of a future bestseller; comprehensive support of the startup at Ukrainian and international competitions; ideas generation courses.

The work of the experimental group "Creative Laboratory" has begun. So, the innovation potential of the region is being developed, and the culture of training networks for entrepreneurs and institutions that generate and use knowledge is spreading, which strengthens the prospects for generating new innovative projects.

Strengthening the innovation potential of the region, through the optimal use of available resources and competencies are of particular importance in conditions of fierce competition. Dynamization of innovation activity is today one of the priorities of regional development.

The current stage of development for the regions of Ukraine should lay in the field of a transformational transition to the model of innovative economy. This goal requires strengthening and effective implementation of the innovation potential, based on the formation of effective regional innovation systems, namely: the presence of a developed mechanism of technology transfer, effective innovation infrastructure, institutional structure, and the establishment of informal partnerships.

References

1. Schumpeter, J. A. (1939), *Business Cycles: A Theoretical, Historical and Statistical Analysis of the Capitalist Process*, McGraw-Hill, New York, USA
2. Global Innovation Index 2020 (2020) Who Will Finance Innovation? Retrieved February 21, 2021, from https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_gii_2020.pdf
3. Global Innovation Index 2020 Ukraine (2020) Retrieved February 21, 2021, from https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_gii_2020/ua.pdf
4. Main department of statistics in the Mykolaiyv area Економічна статистика/Наука, технології та інновації (2020) (Economic statistics / Science, technology and innovation) Retrieved February 21, 2021, from <http://www.mk.ukrstat.gov.ua/>
5. State Enterprise "Ukrainian Intellectual Property Institute"(2019)Annual Report Retrieved February 21, 2021, from <https://ukrpatent.org/uk/articles/rzvit>
6. Cooke, P. (2003), "Integrating Global Knowledge Flows for Generative Growth in Scotland: Life Sciences as a Knowledge Economy Exemplar," in *Inward Investment, Entrepreneurship and Knowledge Flows in Scotland—International Comparisons*, Paris: OECD.

7. Florida Richard (2017) *The New Urban Crisis: How Our Cities Are Increasing Inequality, Deepening Segregation, and Failing the Middle Class-and What We Can Do About It* .Basic Books

Богашко О. Л., к. е. н., доцент кафедри маркетингу та управління бізнесом, Навчально-науковий інститут економіки та бізнес-освіти
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

ФОРМУВАННЯ КЛАСТЕРІВ – ОДНА ІЗ ТЕНДЕНЦІЙ У СФЕРІ РЕГІОНАЛЬНОГО ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ

Однією з головних тенденцій розвитку сучасної регіональної економіки, зумовленої глобалізацією, інформатизацією та постіндустріальним інноваційним розвитком є кластеризація. Регіональні та міжрегіональні кластери розглядаються як пріоритетні міжгалузеві комплекси, які визначають розвиток постіндустріальної інформаційної економіки на національному й регіональному рівні та є суттєвим фактором підвищення конкурентоспроможності національної та регіональної економіки за рахунок інтеграції сполучених галузей і взаємозалежних соціальних інститутів.

Т. Єган вважає, що кластер – це форма промислової організації, яка залежить від мереж високоспеціалізованих, взаємозалежних фірм приватного сектора й установ суспільного сектора, кінцева продукція яких проникає на ринки за межі центрального регіону [2]. В даному випадку, на думку автора, кластер – це сукупність великих підприємств регіону та мережа збуту їх продукції, які суттєво впливають на кількість та якість споживання як всередині, так і за межами даного регіону.

М. П. Войнаренко пояснює кластер як територіально-галузеве добровільне об'єднання підприємств, які тісно співробітничать із науковими установами й органами місцевої влади з метою підвищення конкурентоздатності власної продукції та економічного зростання регіону [3]. На нашу думку, таке трактування кластеру є досить прогресивним, оскільки в ньому вперше наголошено на цілях такого об'єднання (підвищення конкурентоздатності продукції, економічне зростання регіону), які враховують інтереси як приватних підприємств, так і державних установ регіону.

Поряд із загальним поняттям «кластер» виділяються поняття «промисловий кластер», «регіональний кластер», «регіональний промисловий кластер». Основною ознакою всіх цих понять є географічна близькість підприємств і організацій, їх взаємозалежність у процесі виробництва. Однак інноваційна складова практично не зазначена в будь-якому з первинних поширених тлумачень поняття «кластер».

Поняття «інноваційний кластер» розглядається як «об'єднання різних суб'єктів суспільного життя (промислових компаній, дослідних центрів,

органів державного управління, громадських організацій), що дозволяє використати переваги двох способів координації економічної системи – внутрішньо фірмової ієрархії та ринкового механізму, що дає можливість більш швидко і ефективно використовувати нові знання, наукові відкриття і винаходи». Автори цієї праці також підкреслюють, що для держави в цілому діяльність інноваційних кластерів визначає, по-перше, масштаби й темпи розвитку наукомістких галузей економіки; по-друге, місце країни в міжнародному поділі праці; по-третє, можливість рівноправного економічного співробітництва з розвинутими країнами; по-четверте, можливість збільшення притоку зарубіжного капіталу й експорту вітчизняної продукції.

Отже, в умовах сучасної інноваційної економіки теоретико-методологічні погляди на процес кластеризації зазнають суттєвої еволюції. Генезис визначень кластера представляє спадкоємність орієнтації на інноваційний розвиток і обмін інформацією та знаннями.

На нашу думку, виходячи зі змісту та цілей даного дослідження, слід вживати новий термін – теоретичне поняття «регіональний інноваційний кластер», під яким будемо розуміти довготривалу коаліцію адміністративної влади та громадських організацій регіону, виробничих, переробних, збутових та обслуговуючих підприємств, освітніх закладів, наукових установ та інноваційних форм ведення бізнесу з метою спільної і взаємовигідної розбудови конкурентоспроможної, соціально-орієнтованої економіки регіону, що базується на нових знаннях, інноваціях та всеохоплюючому використанні інтелектуального капіталу регіону.

Сучасний розвиток окремих економічних систем свідчить, що кластерні об'єднання є однією з найефективніших форм організації інноваційних процесів, форм регіонального розвитку, за якої на ринку конкурують вже не окремі підприємства, а цілі комплекси, які зменшують свої витрати завдяки спільній технологічній кооперації компаній. Об'єднання у кластери формують специфічний економічний простір з метою розширення сфери вільної торгівлі, вільного переміщення капіталу та людських ресурсів, а отже, виконують функції структуроутворюючих елементів глобальної системи. Основна мета кластера – підвищення внутрішньої та міжнародної конкурентоспроможності його членів за рахунок комерційного і некомерційного співробітництва, наукових досліджень та інновацій, освіти, навчання і заходів регіональної політики та державної підтримки.

Інформаційні джерела

1. Богашко О. Л. Методологічні засади регіонально-кластерної структури управління інноваційним розвитком. Вісник Одеського національного університету імені І. І. Мечникова. Серія «Економіка» : Науковий журнал. Том 21. Випуск 2. Одеса : ФОП «Головко О. А.», 2016. С. 119–124.

2. Egan, T. «Toronto Competes: An Assessment of Toronto's Global Competitiveness», Toronto. Economic Development Office, 2000

3. Voynarenko M. P. Clustering within the Framework of Entrepreneurship, Economic Integration and Investment Attraction. [Електронний ресурс]. Regional forum «Social aspects and financing of industrial restructuring». 26 and 27 novem. 2003, Moscow, Russian Federation, Topic 6. Regional dimension of industrial restructuring. United Nations Economic Commission for Europe. URL: <http://www.unece.org>

Войтенко Г.М., магістрант

Науковий керівник: Мельничук Ю.М., канд.екон.наук., доцент

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ ПРОЄКТАМИ МІЖНАРОДНОГО ЗНАЧЕННЯ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА

Управління проектами є складним завданням у найкращі часи, і управління міжнародними проектами лише поглиблює ці складності та збільшує ці виклики. Деякі проблеми та глобальні проблеми управління міжнародними проектами, які потрібно врахувати, будуть сильно відрізнятися та залежати від країн, у яких буде задіяний будь-який проєкт, особливо, коли це стосується розвитку підприємництва.

Міжнародне управління проектами – це управління проектами на міжнародному рівні або за кордоном, тому міжнародне управління проектами вимагає певного набору навичок для забезпечення успіху під час його здійснення.

Управління міжнародними проектами впливає на підприємницьку діяльність і стає все більш важливим у сучасному світовому діловому світі, де бізнес продовжує експансувати в нові країни та ринки, або для збільшення своєї частки на ринку, або для зменшення витрат, використовуючи більш ефективні ресурси, знайдені в інших країнах. Управління міжнародними проектами вимагає унікальних інструментів та методів, щоб надати міжнародним проєктам більші шанси на успіх.

До проблем управління проектами міжнародного значення в розвитку підприємництва можемо віднести те, що в кожній країні є власні стандарти.

Проблема зі стандартами в глобальному розумінні і в значній мірі в міжнародному управлінні проектами полягає в тому, що вони не є стандартними. Стандарти відрізняються від країни до країни, і потрібно буде розглянути, які стандарти використовуватимуться, чи будуть потрібні кілька стандартів. Деякі ключові сфери, що впливають на управління:

- Політична;
- Правова система;
- Стандарти бухгалтерського обліку;

- Стандарти якості та одиниця виміру;
- Мовні бар'єри;
- Зміни часового поясу;
- Економічні умови;
- Культурні відмінності.

З цих міжнародних викликів управління проектами однією з найскладніших для створення рамки розуміння є культурні відмінності кожної країни, хоча деякі країни добре узгоджені, інші можуть бути абсолютно різними у своїх культурних та соціальних нормах, очевидний приклад цього – це відмінності між західними країнами, такими як Австралія чи Америка, та азіатськими країнами, такими як Китай та Японія. Ці відмінності можуть суттєво вплинути на міжнародні проекти та вимагати спеціального підходу до управління міжнародними проектами для вирішення цих проблем міжнародних проектів, щоб забезпечити максимально сприятливі умови для розвитку підприємництва.

Якби менеджер проекту здійснював міжнародний проект у кількох країнах і не враховував ці соціальні та культурні відмінності, було б важко отримати підтримку, і проект поніс би значні ризики невдач або значні витрати на відновлення. Це додаткові міркування та ризики, якими потрібно керувати за допомогою міжнародного управління проектами, і якщо ви берете участь у міжнародному проекті, то обов'язково врахуйте культурні відмінності та те, як вони можуть вплинути на ваш проект.

Отож для забезпечення умов процвітання та розвитку підприємництва, є ряд чинників, які на міжнародному рівні впливають на проект. Управління проектами міжнародного значення тісно пов'язані з факторами впливу на розвиток підприємництва.

Інформаційні джерела

1. Скорик О.О. Методологічні аспекти управління міжнародними проектами. *Економічна наука*. 2017. №4. С. 19-24.
2. Melnychuk Yu., Chyrva O.H., Chvertko L. A., Chyrva H.M., Verbets V.V. The Role of Management in the Financial Independence of the Region. *Tem Journal*. 2019. Vol. 8. (2). p. 584-590.
3. Мельничук Ю.М. Міжнародні розрахунки та валютні операції: навчальний посібник. Умань: Візаві, 2019. С. 95-101.

Квасній Л.Г., к. екон. наук, доцент, доцент кафедри економіки та менеджменту

Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка;

Федишин В.В., к. екон. наук, викладач

Прикарпатський інститут імені Михайла Грушевського

ПРОГНОЗУВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ПРОЦЕСІВ У СФЕРІ РОЗВИТКУ ПРИКАРПАТТЯ

Практика показує, що Україна рухається у руслі прогнозу, підготовленого та представленого Міністерством економіки. За результатами досліджень встановлено, що незважаючи на продовження обмежень, пов'язаних з "коронавірусом", у деяких важливих сферах вже відбулося післякризове відновлення.

НБУ переконаний, що найгірший період для української економіки закінчився. В свою чергу, "пом'якшення карантину сприяє відновленню економічної діяльності. Досить м'яка монетарна та фіскальна політика підтримає економічне зростання в найближчі роки". За прогнозом Національного банку, відновлення буде нерівномірним залежно від виду економічної діяльності: у третьому кварталі 2021 року відновлюватимуться галузі, які найбільше постраждали від карантинних обмежень, зокрема у сферах послуг, торгівлі та транспорту, але через низький попит вони довго не повернуться до докризового рівня. І ми очікуємо поживлення в експортних галузях, зокрема в металургійній, оскільки глобальний попит зростатиме - не раніше наступного року. Очікується, що сільське господарство буде однією з видів економічної діяльності, на яку найменше впливають карантинні обмеження. Однак цього року очікується трохи менше врожаю через погодні умови.

Нові стимули для розвитку, особливо у галузі проектів організації віддаленої роботи, окрім внутрішнього туризму, отримає ІТ-індустрія.

Україна не має засобів для адекватної підтримки економічних процесів. Багато країн вливають в національні економіки десятки і сотні мільярдів доларів. Однак прогноз глибини їх падіння лише погіршується. В Україні підтримка з боку реального сектору мінімальна. Держава інвестує лише в будівництво та дорожнє будівництво. Але ланцюг їх впливу в інших сферах, на мій погляд, обмежений. Тому результат вливання понад 100 млрд. грн. буде незначним.

Вважаємо, що саме завдяки мультиплікативному ефекту капітальних вкладень у "Велике будівництво" на Прикарпатті вдалося остаточно зупинити колапс галузі, що розпочався задовго до "кризи коронавірусу". Проект також стосується низки суміжних галузей - виробництва будівельних матеріалів, машин та обладнання та реалізації лізингових програм. І якщо до кінця року ще не буде жорсткого карантину, то спад промисловості в 2021

році порівняно з 2020 роком, на нашу думку, не буде суттєвим. Зараз на підтримку вітчизняних підприємств виділено лише 3 млрд грн (трохи більше 100 млн доларів). Це дуже мало для такої країни, як наша і особливо для Прикарпатського регіону, де в глибокому занепаді перебувають промислові підприємства і занадто зруйновані дороги. Стосовно прогнозу на 2021-2023 роки - економічне зростання планується на найближчі роки через вплив низки факторів. Серед них: промисловий розвиток, збільшення частки переробки в сільському господарстві, програми підтримки малих та середніх підприємств, поліпшення ділового клімату, а також приватизація.

Якщо ці фактори ефективно використовувати, за прогнозами Міністерства розвитку, у 2021- 2022 рр. Національний ВВП збільшиться на 4,6%, у 2022 р. - на 4,3%, у 2023 р. - на 4,7%. Водночас інфляція прискориться до 7,3% до кінця наступного року. Тоді він почне знижуватися: до 6,2% до кінця 2022 року та до 6% у 2023 році. Статистика показує, що уряд і НБУ мають різні оцінки показників номінального ВВП. Особливо в 2021 році. "Різниця становить 200 млрд грн. Прогноз НБП - 4,3 трлн., Уряд - 4,5 трлн.[1] Ми повинні розуміти, що бюджетування значною мірою пов'язане з показником номінального ВВП, що уряд, створюючи проект Державного бюджету - 2021, робить великий акцент на розвитку доходів на наступний рік. Водночас прогнози щодо інфляції різняться. Звідси - ймовірно така різниця в оцінках майбутнього ВВП. На практиці це означає, що в країні знову виникають "тертя" між урядом та НБУ щодо інфляції та монетарної політики. На нашу думку, це дуже небезпечно. А також через його прямий вплив на економічну ситуацію та як негативний сигнал для суспільства, бізнесу та міжнародних партнерів.

З одного боку: досягнення цілей Національного банку України (інфляція 5 +/- 1 процентний пункт), що є важливим для всього розвитку країни. З іншого боку, короткостроковою метою є збільшення бюджетних надходжень шляхом «стимулювання» інфляції. Це, зрештою, ускладнить побудову стабільної економіки та створення сприятливого макроекономічного середовища на Прикарпатті і в Україні в цілому.

Очікується, що реальна заробітна плата зросте на 12,1% завдяки зростанню продуктивності праці, зберігаючи відносну стабільність цін та обмінного курсу. Саме на основі оновленого макроекономічного прогнозу буде створений проект Державного бюджету на 2021 рік.

Що стосується доходів українців, то, згідно з прогнозом Міністерства розвитку, у 2022 р. "Мінімальна заробітна плата" зросте до 6700 грн., У 2023 р. - до 7176. А номінальна середньомісячна заробітна плата наступного року складе 13600 грн., У 2022 р. - 15 400. Рівень безробіття наступного року становить 9,2% вікового населення та 8,5% - за рік.[2] Очікувані показники, очевидно, будуть гіршими, ніж очікувалося. Адже повне відновлення економіки можливе лише після широкої вакцинації. Тому вважаємо, що у 2021 році ми навряд чи наблизимось до показників 2019 р.

Інформаційні джерела

1. Міністерство економіки України. Прогноз економічного і ...Електронний ресурс. Режим доступу: <https://www.me.gov.ua>
2. Мінекономіки опублікувало урядовий прогноз економічного ...Електронний ресурс. Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua> > news > minekonomiki-opubl.

Ключник А.В., д-р екон. наук, проф., завідувач кафедри публічного управління та адміністрування і міжнародної економіки

Галунець Н.І., старший викладач кафедри публічного управління та адміністрування і міжнародної економіки

Миколаївський національний аграрний університет

МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ РОЗРОБКИ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Сучасним інструментом стратегічного управління розвитком території в умовах швидких змін у зовнішньому середовищі і пов'язаної з цим невизначеності є стратегія. Стратегія розвитку громади (Стратегія) - це концептуальний документ, що містить бачення майбутнього, напрями розвитку, та цільовий блок з низки стратегічних та оперативних цілей.

Нами визначені основні принципи розробки Стратегії:

об'єктивності – використовувалися (за можливістю) дані органів–державної статистики, інших центральних і місцевих органів виконавчої влади та індикатори (показники), які можуть бути досягнуті та оцінені;

обґрунтованості та доцільності – документ розроблявся на основі–чітко визначених цілей розвитку та економічно обґрунтованих завдань та проектів, що сприяють їх досягненню із використанням світового досвіду у сфері програмування економічного і соціального розвитку;

відкритості та прозорості – громадськості та підприємцям було–забезпечено безперешкодний доступ до засідань робочої групи, вони залучалися до розробки цілей та завдань Стратегії, інформувалися про досягнуті результати для планування власної діяльності;

недискримінації та рівного доступу – під час розробки Стратегії–дотримувалися права та враховувалися інтереси різних суб'єктів об'єднаної територіальної громади, в тому числі – господарювання всіх форм власності;

ефективності – визначення та забезпечення функціонування–механізму досягнення цілей, виконання завдань, реалізації проектних ідей у встановлені терміни;

історичної спадкоємності – враховувалися та використовувалися–позитивні надбання попереднього розвитку громад;

етнокультурного розвитку – відродження етнічної самосвідомості– та збереження духовної й матеріальної культури етнокультурних груп, що проживають на теренах громади, сприяння їх розвитку;

сталого розвитку – врахування економічного, екологічного та соціального аспекту розвитку територіальних громад.

Розробка стратегії розвитку територіальних громад базується на наступних підходах: управлінський, експертний, партнерський.

При управлінському підході розробкою займаються лише органи місцевої влади без залучення громадськості. Термін розробки при такому підході значно скорочується, але документ базується тільки на точці зору розробників і може взагалі не враховувати реальних проблем населення. Розроблений у такий спосіб документ може не сприйматися мешканцями громади і є великий ризик, щовін буде повністю перероблений при зміні складу ради.

При експертному підході на замовлення органів місцевого самоврядування розробкою стратегії самостійно займаються залучені експерти. В цьому випадку участь як місцевих органів влади, так і громадськості мінімальна – можуть здійснюватися лише окремі консультації з профільними спеціалістами. Цей підхід має певні недоліки, адже познайомитися дистанційно з громадою, оцінити всі її слабкі та сильні сторони, наявний потенціал практично неможливо. У результаті стратегічний документ може не враховувати місцеву специфіку, а крім того, як і у випадку управлінського підходу, практично не враховуються думки та побажання жителів громади.

Партисипативний підхід базується на широкому залученні громадськості до процесу розробки стратегії на всіх етапах роботи над документом. При цьому до робочої групи, включаються представники з різних сфер територіальної громади: виробництво, бізнес, освіта, медицина, культура, комунальна сфера, органів влади, громадські організації, та інше.

Діючи стратегії розвитку територіальних громад базуються саме на партнерському підході.

Мацедонська Н.В., канд. екон. наук, доц., доцент кафедри банківської справи та страхування

Вінницький навчально-науковий інститут економіки ЗУНУ

ПРОБЛЕМИ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

В меті та стратегічних цілях Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки зроблено акцент на тому, що єдність та розвиток, орієнтований на людину, повинні бути реалізовані в децентралізованій Україні з ефективним багаторівневим врядуванням. Процеси децентралізації мають значний вплив на формування інструментів ефективнішої політики соціально-економічного розвитку регіонів та громад.

Останніми роками спостерігалася тенденція суттєвої активізації процесів децентралізації в Україні, які мали наростаючий ефект. У результаті добровільного об'єднання громад у 2015-2019 рр. укрупнено 3700 місцевих

бюджетів. Станом на 10.09.2020 р. кількість договорів про співробітництво, укладених поміж 1380 громадами, досягла 6203 і у порівнянні з 2019 р. збільшилась майже удвічі. У 2019 р. на 23,4% збільшилися доходи загального фонду місцевих бюджетів на одного мешканця, на 40,4% - видатки на будівництво та розвиток на одного мешканця. Державна фінансова підтримка місцевого та регіонального розвитку збільшилася у 2019 р. порівняно з 2014 р. у 42 рази. У 2020 році вітчизняним урядом прийняті рішення, які дають змогу масштабувати децентралізацію на усю країну. У червні завершився процес створення 1470 спроможних громад, у липні були сформовані 136 нових районів, а ЦВК призначила вибори до 119 районних рад по усій території України [1].

Починаючи з нового бюджетного періоду, всі громади мають бути рівними за статусом, мати однакові повноваження та ресурси, незалежні від районного рівня, та взяти на утримання та управління з районного рівня об'єкти майна спільної власності. Проте не всі громади мають фінансову можливість це зробити, тому в таких громадах невирішеною може залишитися доля об'єктів спортивної інфраструктури, охорони здоров'я вторинного рівня, спеціальної загальної середньої освіти, соціального захисту. Для управління цими об'єктами потрібне функціонування відповідних районних державних адміністрацій та районних рад, які надаватимуть послуги жителям всього району і матимуть для цього відповідні фінансові ресурси. Саме питання фінансування повноважень районних рад мають бути врегульовані відповідними змінами в законодавстві, зокрема у Бюджетному кодексі.

Ефективне впровадження нового адміністративно-територіального устрою (АТУ) пов'язане з вирішенням проблем, які нестимуть певні ризики:

I. Не врегульовані процедури передачі повноважень по кожній сфері та по кожній галузі на базовий рівень, а саме: управління освітою, культурою, соціальним захистом, цивільним захистом, наданням адміністративних послуг.

II. Не завершено процес інвентаризації земель в контексті укрупнення районів, відсутній механізм визначення власника інвентаризованих земель, що є ризиком тимчасової втрати можливостей отримання територіальними громадами додаткових надходжень від управління земельними ресурсами, що в свою чергу, впливає на формування доходів громад. Крім того, така ситуація поглиблює ймовірність маніпуляцій із землею, тіньового користування землею.

III. Відсутність у органів місцевого самоврядування (ОМС) системного доступу (тільки за запитом) до інформації про суми нарахованих, сплачених, надмірно сплачених податків і зборів до місцевих бюджетів на відповідних територіях, що впливає на ефективність прийняття рішень стосовно встановлення місцевих податків та зборів. А це, в свою чергу, погіршує спроможність громади та рівень добробуту жителів громад.

IV. Подальшому ефективному розвитку секторальної децентралізації в освіті бракує: відсутність базового пакету реєстру повноважень (власних, закріплених, переданих) в галузі шкільної, професійної та вищої освіти між різними рівнями органів місцевого самоврядування; невідповідність формули розподілу освітньої субвенції новому АТУ; незабезпеченість достатньої кількості місць у дошкільних навчальних закладах та брак фінансування сфери дошкільної освіти, яке забезпечується виключно з місцевих бюджетів.

V. Неєфективність кадрового забезпечення управління розвитком громад в нових умовах [2]. Кваліфікація службовців ОМС – ключовий чинник їх спроможності здійснювати розширені повноваження. Тому проблеми низької кваліфікації та дефіциту кадрів місцевого самоврядування стосуються як місцевого економічного розвитку, де артикулювалась проблема браку компетентності в стратегічному плануванні економічного розвитку, так і адміністративної спроможності реалізовувати визначені законодавством повноваження. Перспективи покращення такого стану стримуються відсутністю формалізованих кваліфікаційних вимог до посад в ОМС, відсутністю умов задля оновлення знань, потрібних для управління, відсутністю нормативно визначеної системи вивчення потреб службовців ОМС у професійному навчанні та моніторингу потреб органів влади в кваліфікованих працівниках.

Інформаційні джерела

1. Моніторинг процесу децентралізації станом на 10.09.2020. Мінрегіон. URL:

https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/593/%D0%9C%D0%BE%D0%BD%D1%82%D0%BE%D1%80%D0%B8%D0%BD%D0%B3__10.09.2020.pdf
(дата звернення: 18.05.2021)

2. Сопов А. К. Інструменти вирішення організаційних проблем при формуванні об'єднаних територіальних громад. Аналітична записка. Київ: НІСД, 07.08.2020. URL:<https://niss.gov.ua/doslidzhennya/regionalniy-rozvitok/instrumenti-virishennya-organizaciy-nikh-problem-priformuvanni>(дата звернення: 28.05.2021)

Пилипів Н.І., д-р екон. наук, проф., завідувач кафедри теоретичної і прикладної економіки

П'ятничук І.Д., к-т екон. наук, доц., завідувач кафедри управління та бізнес-адміністрування

СологубС.І., аспірант, науковий керівник Пилипів Н.І.
ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»

РОЛЬ СТРАТЕГІЇ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ОТГ В
КОНТЕКСТІ ЗМІНИ ПІДХОДІВ О РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ В
УКРАЇНІ

На сучасному етапі соціально-економічного розвитку України особливу роль відіграють процеси децентралізації влади, які розпочались у 2014 р. і на сьогоднішній день активно імплементуються через надання ширших повноважень органам місцевого самоврядування у межах новостворених об'єднаних територіальних громад (ОТГ). Така ситуація зумовлює необхідність у формуванні теоретико-методичних основ забезпечення соціально-економічного розвитку громад, у основному, через зростання рівня відповідальності місцевої влади перед громадами за розподіл й ефективне використання ресурсів, вирішення соціальних проблем громади, обґрунтування вибору відповідного шляху розвитку ОТГ.

У результаті вивчення спеціальної наукової літератури, також встановлено, що основні теоретико-методичні дослідження щодо стратегії стосуються підприємств і враховують їхню специфіку функціонування. А дослідження стратегії ОТГ носять одиничний характер і у міру наявності кардинальних відмінностей від функціонування підприємств, не можуть застосовуватися для формування стратегії соціально-економічного розвитку ОТГ[1, с. 39].

З огляду на таку ситуацію, запропоновано авторське бачення трактування терміну «стратегія ОТГ»: це довгостроковий план (програма) розвитку територіальної громади, що передбачає визначення генерального напрямку (курсу, орієнтиру) розвитку територіально громади та сукупність послідовних дій для забезпечення її конкурентоспроможності та інвестиційної привабливості.

Мова йде про відповідний набір норм, орієнтирів, напрямків, сфер, правил, що мають сприяти забезпеченню успішному досягненню головних довготермінових цілей громади для розв'язання ключових її проблем. Така стратегія має відображати концепцію розвитку територіальної громади у довготерміновій перспективі для забезпечення конкурентоспроможності та інвестиційної привабливості громади, забезпечувати сумісність усіх планів розвитку громади, завчасно реагувати на зміни у зовнішньому та внутрішньому середовищі. Таке трактування дасть змогу закласти фундаментальні теоретико-методичні основи у досліджуваній проблематиці та стати рушійним фактором для проведення наступних досліджень.

У той час хочемо відмітити, що важливим є також застосування терміну «стратегія соціально-економічного розвитку ОТГ», оскільки термін «стратегія ОТГ» носить узагальнюючий характер і не відображає відповідність цілям сталого розвитку. Тому під стратегією соціально-економічного розвитку ОТГ пропонуємо розуміти довгостроковий план (програму) розвитку територіальної громади, що має на меті забезпечення економічного розвитку та розв'язання її соціальних проблем з допомогою визначення послідовних дій у контексті реалізації цілей сталого розвитку[2].

Стратегія соціально-економічного розвитку ОТГ в контексті зміни підходів до регіонального розвитку в Україні відіграє таку роль:

- забезпечує сумісність усіх планів розвитку територіальної громади;
- узгоджує всі складові соціально-економічного розвитку територіальної громади, об'єднуючи їх у єдине ціле;
- є інструментом для планування, реалізації та контролю генерального орієнтиру соціально-економічного розвитку територіальної громади;
- є засобом досягнення запланованого результату;
- є засобом для розв'язання ключових проблем в територіальній громаді.

Таким чином, проведене дослідження ролі стратегії соціально-економічного розвитку ОТГ в контексті зміни підходів до регіонального розвитку в Україні засвідчило актуальність обраної тематики. У результаті вивчення літератури виявлено необхідність формулювання авторського бачення щодо сутності терміну «стратегія ОТГ» на сучасному етапі децентралізаційних процесів у національній економічній, політичній та правовій системі.

Інформаційні джерела

1. Пилипів Н.І., П'ятничук І.Д., Сологуб С.І. Концепція соціальної відповідальності ОТГ у контексті сталого розвитку. Вісник Прикарпатського університету. Серія: Економіка. 2018. С. 36-42.
2. Цілі сталого розвитку 2016-2030. Представництво ООН в Україні.
URL: <http://www.un.org.ua/ua/publikatsii-ta-zvity/un-in-ukraine-publications/4203-2017-natsionalna-dopovid-tsili-staloho-rozvytku-ukraina-iaka-vyznachaie-bazovi-pokaznyky-dlia-dosiahnennia-tsilei-staloho-rozvytku-tssr>.

Сторонянська І.З., д.е.н., проф. заступник директора з наукової роботи
Беновська Л.Я., к.е.н., стр. дослідник, с.н.с.відділу регіональної фінансової політики

ДУ «Інститут регіональних досліджень ім. М.І.Долішнього НАН України», м.Львів

ТЕНДЕНЦІЇ ФОРМУВАННЯ ДОХОДІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ

Важливим напрямком наукових дослідження регіонального розвитку в умовах пандемії COVID -19 є оцінювання впливу змін в економіці регіону на доходи місцевих бюджетів, оскільки, з одного боку, податкові доходи найшвидше реагують на зміну економічної динаміки, з іншого – саме на місцеві бюджети лягли значні видатки на боротьбу з поширенням пандемії.

За результатами бюджетної децентралізації основними бюджетоформуючими податками для місцевих бюджетів стали податок з

доходів фізичних осіб (ПДФО), місцеві податки і збори. Під впливом карантинних обмежень, введених під час пандемії COVID, майже у всіх регіонах у 2020 р. не виконано план надходжень ПДФО до місцевих бюджетів, що можна пояснити скороченням зайнятості населення, вимушеними відпустками без збереження заробітної плати тощо. Водночас аналіз свідчить, що усі без винятку регіони наростили обсяги надходжень від ПДФО у 2020 р. порівняно із попереднім роком (рис. 1) [1].

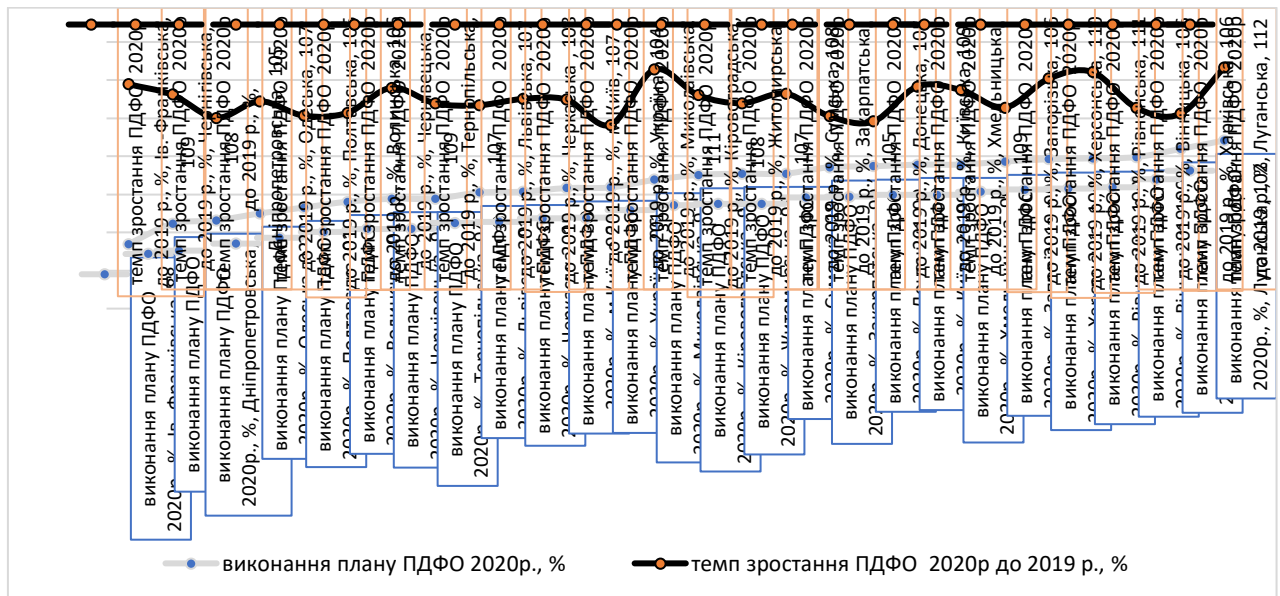

Рис. 1. Надходження ПДФО до місцевих бюджетів за регіонами, 2020 р.
Джерело: за даними Державної казначейської служби України

Значно вищі міжрегіональні асиметрії мали місце у 2020 р. за обсягами надходжень єдиного податку та податку на нерухомість до місцевих бюджетів. Це обумовлено наданим місцевим органам влади правом вносити зміни до вже ухвалених рішень щодо зменшення ставок єдиного податку та пільгами по податку на нерухомість. Хоча слід зазначити, що навіть в цих умовах виконання плану за доходами від єдиного податку до місцевих бюджетів по Україні склало 103,1%. Більше того, у всіх регіонах було зафіксовано зростання доходів від єдиного податку.

Означені тенденції виглядають досить нелогічними з огляду на падіння економічних показників розвитку в регіонах. Зростання доходів місцевих бюджетів від ПДФО вдалось забезпечити за рахунок збільшення розміру мінімальної зарплати. Крім цього, слід взяти до уваги, що значна частина надходжень від цього податку забезпечується працівниками бюджетної сфери, які в період коронакризи виявились чи не найбільш захищеною категорією і практично не втратили доходів. На противагу ПДФО єдиний податок – це податок, що сплачують суб'єкти господарської діяльності на спрощеній системі оподаткування, основний підприємницький податок. Основними платниками єдиного податку є фізичні особи-підприємці (близько 85% загальних доходів від єдиного податку у 2020 р.). Саме їх доходи суттєво знизались впродовж кризового року. На нашу думку, до

основних чинників зростання доходів місцевих бюджетів від єдиного податку можна віднести наступні [1].

По-перше, позитивні очікування щодо припинення карантинних обмежень та недосконалість інституційного середовища підприємницької діяльності (зокрема складна процедура припинення підприємницької діяльності) спонукає підприємців сплачувати єдиний податок і не вступати в процедуру ліквідації ФОП. Загалом, спрацьовує «ефект капкана» – ситуація, коли власник, вклавши гроші та затративши певні зусилля і час в якийсь проект, приймає рішення продовжувати робити це заради своїх первинних вкладень [2]. Відбувається переоцінювання власниками вартості власного бізнесу «ефект володіння» (беруть до уваги всі сили вкладені в його створення і розвиток) при тому, що очевидні проблеми розвитку галузі і в перспективі.

По-друге, має місце податкова оптимізація великого бізнесу (зважаючи і на об'єктивні процеси падіння обсягів доходів) та його переформатування із платника податку на прибуток у платника єдиного податку (інколи кількох платників).

По-третє, не слід забувати, що такі сфери як ІТ, фармацевтика, логістика та виробництво суперфудів (які переважно працюють на єдиному податку) виявились у вигазі в умовах карантинних обмежень. У цих сферах мало місце збільшення суб'єктів підприємницької діяльності [1; 3].

Зростання податкових доходів місцевих бюджетів супроводжувалось зниженням обсягів міжбюджетних трансфертів та зростанням видатків на стримування поширення пандемії та підтримку медичної сфери. Реалізована децентралізація обумовила ситуацію, коли на «передовій» кризового управління виявились не державні, а регіональні і місцеві органи управління, як такі, що несуть відповідальність за найважливіші аспекти заходів стримування поширення пандемії, охорони здоров'я, соціального захисту, економічного розвитку тощо. А намагання державної влади перекласти усю відповідальність на органи місцевого самоврядування за розвиток подій і забезпечення потреб охорони здоров'я і населення в умовах коронакризи призвела до значного протистояння на першому етапі[4]. Як результат, лише під кінець року вдалось дещо знизити градус напруги і перейти до вибудовування критично важливої координації між рівнями управління та гілками влади.

Як результат місцеві бюджети (як і державний) суттєво знизили видатки на інвестиційну діяльність, що знижує потенціал відновлення економічного зростання в державі.

Інформаційні джерела

1. Сторонянська І.З., Бенюк Л.Я. Економіка регіонів в умовах коронакризи: тенденції розвитку та їх вплив на податкові доходи місцевих бюджетів. Економіка України. 2021. №5. С.59-77.
2. Шаров О. [«Корона-тест» фінансової системи України: зовнішні](#)

[загрози](#) // Економіка України. -2020. -№7. - С.14-26.

3. Данилишин Б., Степанюк Є. [Необхідні кроки для розвитку економіки та банківського сектору України в період коронакризи та після її завершення](#) // Економіка України. - 2021. - №1. - С.40-53.

4. [Сторонянська І. З., Беневська Л. Я. Економіка регіонів України під дією викликів пандемії COVID-19. Регіональна економіка. 2020. №2\(96\). С. 5-16. DOI: <https://doi.org/10.36818/1562-0905-2020-2-1>.](#)

Тимчишин Ю.В., кандидат економічних наук, докторант ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долишнього НАН України» м. Львів, Україна

Tymchyshyn Juliya, PhD in Economics, DoctoralDolishniy Institute of Regional Research of NAS of Ukraine,Lviv, Ukraine

THE IMPACT OF REGIONAL'S DEVELOPMENT MODERN CHALLENGES ON THE ECONOMIC SECURITY OF THE UKRAINIAN REGIONS

Modern challenges of regional development aggravate the problem of economic regions' security, which must be considered comprehensively: as the security of the region, a particular sector of the region (industry), city, village, town, united territorial community, individuals.

Economic regions' security - is the ability of regional authorities to ensure competitiveness, stability, stability, continuity of economic development of the territory, organically integrated into the economy as a relatively independent structure [2, p. 94].

Given the current challenges of regional development of regions, threats to their economic security, it is important to monitor the effectiveness of the impact of regional reforms on all objects of economic security. Given that the determining factors of economic security of the region are its internal and external environment, it is important to determine the priority security areas of management. These include:

1. Structural reform of the region's economy. In most regions there are no programs for structural economic reform as part of their development strategy. In the management of local government, the issue in most cases comes down to reforming the institutional structure of the region's economy, while in reality it requires complex changes, that is to say, those related to sectoral, sectoral, reproductive and territorial structure of the economy. Economic development of the region should be considered primarily through structural and technological modernization of its economy, creating conditions and targeted investment in economic activities belonging to the higher technological modes.

2. Increasing the role of the system-forming function of state enterprises and the efficiency of their activities, primarily strategic. Considering the role of state

entrepreneurship in the development of regions, we note that they often play the role of locomotive of economic growth, introduction of innovative elements in the development of the regional economic system, compensator for the negative effects of market transformations on the labor market, antitrust regulator.

3. Strengthening the security of territorial communities in the context of political, administrative, economic, financial, fiscal and environmental decentralization. The security of the territorial community will depend on the consistency and consistency of the central government's course towards decentralization, the professional competence of self-government employees, and the availability and consistent implementation of the economic development strategy. At the same time, special attention needs to be paid to the legal regulation of land relations as soon as possible, first of all, to lands outside the jurisdiction of the territorial community, careful assessment of property located within the community and especially communal property. Without intensification of economic development of communities and regions, administrative-territorial reform will fail. Tools for revitalizing economic development should be used taking into account the experience of countries that have successfully reformed. These tools need to be flexible and take into account the challenges and security threats facing local communities and regions. Among the tools to intensify regional development deserve special attention: cluster formation, public-private partnership, project management technologies, stimulation of innovative and structural-technological development, which in modern conditions have not yet found proper development in the regions of Ukraine.

4. Improving business security. When considering the problem in the regional aspect, it is necessary to take into account the empowerment of local authorities and the priority of certain activities for different regions in terms of security.

5. Modernization of the social protection system in the context of human economic security. The preparation and subsequent implementation of security solutions should take into account the objectively existing relationship between economic and social security, especially human security. The living standards of the population of the region (territorial community) are a reflection of the reforms results, and the violation of the threshold values of the relevant indicators indicates the level of responsibility of central and local authorities for personal safety.

6. Interregional and inter-municipal cooperation. Interregional cooperation in the context of solving economic security problems should be aimed at overcoming disintegration trends, preventing irrational movement of resources, including excessive migration, unjustified concentration of capital, strengthening interregional integration [1, p. 46-48].

Інформаційні джерела

1. Мельник А. Сучасні виклики регіонального розвитку: загрози економічній безпеці/ А. Мельник // Вісник Тернопільського національного економічного університету. – 2017. – № 1. – С. 39-51.

2. Повзун Д.І. Економічна безпека регіону як складова національної безпеки України / Д.І. Повзун // Економіка та держава. – 2020. – № 8. – С. 89-94.

Цимбалюк С.М., молодший науковий співробітник
Лабораторії проєктів та ініціатив
Науковий керівник: Павліха Н.В., д.е.н., проф., професор кафедри
міжнародних економічних відносин і управління проєктами
Волинський національний університет імені Лесі Українки

РОЛЬ ОМС У РОЗВИТКУ СПОРТИВНО-ОЗДОРОВЧОЇ СФЕРИ В ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАДАХ

Розвиток фізичної культури і спорту є одним із пріоритетних напрямів державної політики України та, відповідно, потребує особливої уваги з боку місцевих органів самоврядування. За умов децентралізації важливого значення набуває те, що спорт є опорою єдності, згуртованості громади, її цілісності, економічного та соціального зростання. За твердженням експертів існує сильний зв'язок між розвитком зазначеної галузі та поглибленням економічних відносин у громаді, що сприяють зміцненню її фінансової спроможності, а також формуванню позитивного іміджу на національній і світовій арені через розвиток спорту, туризму, оздоровлення, промоцію спортивних подій [1]. Тому розвиток спортивно-оздоровчої сфери в територіальних громадах необхідно розглядати як важливу задачу їх стабільного існування та забезпечення добробуту місцевого населення.

Управління фізичною культурою і спортом на рівні місцевого самоврядування являє собою систему конкретних форм і методів свідомої діяльності ОМС, спрямованої на забезпечення ефективного функціонування галузі фізичної культури та спорту з метою найбільш повного задоволення членів територіальної громади у фізичному вдосконаленні [2].

Зарубіжний досвід свідчить, що місцеві органи влади відіграють велику роль у розвитку фізичної культури та спорту. Основна робота щодо стимулювання та координації фізкультурно-оздоровчої та спортивної діяльності покладається на територіальні органи управління. Зокрема у Франції місцеві органи влади забезпечують будівництво та модернізацію спортивних споруд із урахуванням потреб населення; організацію різних видів фізичної активності та спорту для всіх груп населення; фінансування. Землі Німеччини відповідають за спорт на місцевому рівні (спорт для всіх, шкільний і університетський спорт), а також за підтримку спортивних установ та інфраструктури. Крім того, одна з основних задач Земель – створення рівних умов для занять спортом у різних населених пунктах. Аналіз фінансового забезпечення розвитку фізичної культури та спорту свідчить, що кошти на цю діяльність передусім надходять від платників

податків із федерального й земельного бюджетів. Окрім того, кошти надходять від лотерейних товариств і організацій [3].

За умов децентралізації, зважаючи на позитивний досвід європейських країн, розвиток спортивно-оздоровчої сфери в Україні має бути одним із пріоритетних завдань керівництва об'єднаних територіальних громад.

На сьогодні нормативно правову базу розвитку спортивно-оздоровчої сфери в ОТГ формують Конституція України, Закони України «Про фізичну культуру і спорт», «Про місцеве самоврядування в Україні», «Про громадські організації», «Про освіту», а також нормативні акти органів управління фізичною культурою і спортом усіх рівнів, у тому числі ОТГ.

Проведена реформа децентралізації в Україні значно розширила повноваження місцевих органів самоврядування щодо визначення напрямів та забезпечення розвитку територіальних громад. Так згідно ст. 32 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» до повноважень сільських, селищних, міських рад у сфері освіти, охорони здоров'я, культури, молодіжної політики, фізкультури і спорту належать [4]: власні повноваження щодо управління закладами освіти, охорони здоров'я, культури, фізкультури і спорту, оздоровчими закладами, молодіжними центрами, які належать територіальним громадам або передані їм; організація медичного обслуговування та харчування у цих закладах; сприяння роботі громадських організацій, які діють у сфері охорони здоров'я, культури, фізкультури і спорту, молодіжної політики; створення умов для занять фізичною культурою і спортом за місцем проживання населення та в місцях масового відпочинку. На підставі делегованих повноважень ОМС здійснюють забезпечення розвитку і вдосконалення мережі освітніх і лікувальних закладів усіх форм власності, фізичної культури і спорту; вирішують питання про надання окремим категоріям населення громади права на безкоштовне і пільгове користування об'єктами культури, фізкультури і спорту.

В межах реалізації державної політики у сфері фізичної культури і спорту ОТГ мають можливість приймати територіальні Програми розвитку фізичної культури та спорту спрямовані на створення умов для покращення фізичного потенціалу і здоров'я населення, прискорення адаптації фізкультурно-спортивного руху до ринкових відносин. Результатом таких Програм є поетапне формування ефективної моделі розвитку фізичної культури і спорту, задоволення потреб кожного громадянина в фізкультурно-оздоровчих та спортивних послугах.

Аналізуючи особливості новостворених громад можна відмітити значну диференціацію рівня їх спроможності до забезпечення розвитку території та належного рівня надання послуг, зокрема у сфері освіти, культури, охорони здоров'я, фізичної культури і спорту як це передбачено Методикою формування спроможних територіальних громад. Однією із негативних сторін спортивно-оздоровчої сфери в Україні лишається нерозвиненість спортивної інфраструктури. Інфраструктура – це основа

розвитку фізичної культури і спорту, тому її розбудова має бути передбачена як невід’ємна частина містобудівного плану території [5]. Вкрай важливо розширювати не тільки кількість, але й якість спортивних залів, стадіонів, басейнів, задовольняючи попит населення громад щодо занять спортом. Це вимагає обґрунтування нових механізмів активізації внутрішніх резервів, пошук можливих джерел фінансових ресурсів та прийняття об’єктивних рішень щодо використання акумульованих ресурсів на задоволення потреб громади й підвищення рівня добробуту населення [6].

Отже спортивно-оздоровча сфера визнана пріоритетним напрямом соціально-економічного розвитку держави і за умов децентралізації має займати відповідне місце у політиці органів місцевого самоврядування через фінансову, ресурсно-організаційну та інфраструктурну підтримку. Розвиток фізкультури, спорту та оздоровлення суттєво впливає на життя громади та її економіку, забезпечуючи створення нових робочих місць, підвищення працездатності населення, а також в разі системної роботи по проведенню оздоровчих заходів та організації активного дозвілля для жителів громади може зменшити видатки на охорону здоров’я. Зарубіжний досвід свідчить, що основна робота щодо стимулювання й координації спортивно-оздоровчої діяльності проводиться на місцевому рівні та покладається на територіальні органи управління. В Україні за результатами проведеної реформи сформована широка нормативно-правова база, що наділяє місцеві органи самоврядування широкими повноваженнями щодо розвитку цієї галузі. Водночас проблемним питання лишається фінансове забезпечення та необхідність пошуку додаткових коштів на розбудову якісної спортивної інфраструктури, що обумовлено значною диференціацією новостворених громад за рівнем їх фінансової спроможності.

Інформаційні джерела

1. Крушельницька Т. А., Матвеева О. Ю. Публічне управління галуззю фізичної культури та спорту як альтернатива сталого розвитку економіки громад у контексті досвіду Великої Британії та США. Публічне управління та митне адміністрування, 2020. № 4 (27). С. 94–101

2. Згура С. О. Розвиток фізичної культури та спорту в територіальній громаді: обґрунтування управлінського аспекту. Науковий вісник Академії муніципального управління. Серія : Право. 2012. Вип. 2. С. 130–141.

3. Базенко В. А. Європейський досвід управління розвитком фізичної культури та спорту на місцевому рівні. Ефективність державного управління. 2017. Вип. 1. С. 156–166.

4. Про місцеве самоврядування в Україні. Верховна Рада України; Закон від 21.05.1997 № 280/97-ВР. Редакція станом на 27.05.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text>

5. Куроченко І. П. Організація фізичної культури і спорту в об'єднаних територіальних громадах: навч.-метод. посіб. Київ: Паливода А. В., 2019. 176 с.
6. Цимбалюк І. О. [Саморозвиток регіону на засадах інклюзивності в умовах фінансової децентралізації](#). Збірник наукових праць ДонДУУ. 2019. № 4 (24).С. 69–80.

СЕКЦІЯ 4. ПРАВОВЕ, ОСВІТНЄ, НАУКОВЕ ТА ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Баліцька Я.В., студентка факультету української філології Уманського державного педагогічного університету

ОСВІТНІЙ РОЗВИТОК ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ КРИВОРІЖЖЯ

Освіта — є основою інтелектуального, духовного, фізичного і культурного розвитку особистості, її успішної соціалізації, запорукою розвитку суспільства, об'єднаного спільними цінностями і культурою, та держави [1].

Появу першої школи можна вважати саме школи кантоністів, які з'явилися до 1817 р., коли Кривий Ріг став військовим поселенням. Є відомості за даними архієпископа Розанова, що при Св. Миколаївській церкві (побудована в 1761 р.) могла існувати школа, де навчали дітей читати церковнослов'янською мовою, письму, рахунку, церковного співу [3].

На 1917 у містечку Кривий Ріг офіційно було 4 Парафії, в яких проводилось навчання: Миколаївська, Вознесенська, Покровська і Різдвяно-Богородицька [3].

До 1888 р. цивільних шкіл у Кривому Розі не існувало. У 1861 р. відзначені на планах трубнічеська школа і планувалося відкриття артилерійської.

У межах Кривбасу у 1913 діяло 23 шкіл, де навчалося бл. 1,8 тис. дітей.

Одними із найкращих закладів на території Кривого Рогу вважалися приватними. Першою за часом (1909) була «Криворізька приватна жіноча гімназія», заснована Варварою Євсенівною Головченко. Знаходилася у будинку Бондаренка на вул. Церковній (нині Калініченка, 5). Навчалось у середньому 60 учнів.

Серед них можна назвати: «Жіночий середній навчальний заклад» з курсом 7-класної гімназії Олени Должанської, заснований у 1910; «Криворізький приватний середній чоловічий навчальний заклад» з курсом 8-класної гімназії, який був заснований наприкінці 1916 Лукою Наумовичем Головченком. Але згодом 1920 року ці заклади було перетворено на «трудові школи 1 і 2 ступеню», їх перевели на 7-річки з комбінацією профшколи (фабрично-заводські 7-річки), а з середини 1930-х — на 10-річки. Це було пов'язано із зростанням необхідності людей для забезпечення робітників на заводах і фабриках. Такі школи мали спрямування на формування професійних навичок [2].

Існувала прогімназія — неповна середня школа з 4-річним курсом навчання, окремо для хлопчиків і дівчаток.

У 1914 Прогімназія перейшла на курс повної гімназії. Навчальна програма відповідала 1–6 класам гімназії. При вступі до 1 класу Прогімназія вимагалися знання в обсязі 3-річної початкової школи.

До навчальної програми входили: Закон Божий, російська мова, латина, французька мова, математика, природознавство, історія, географія, малювання.

Після закінчення чергового класу було можливо вступити без іспитів до наступного класу гімназії. Прогімназія також мала право проведення іспитів на звання вчителя початкової школи і на 1-й клас урядовця.

В Україні існували товариства, які впроваджували масове поширення освіти і займалися підняттям національної самосвідомості серед громадян. Кривий Ріг не був виключенням. Першу було відкрито на Долгінцево 8 квітня 1917 року. Очолював «Проосвіту» Андронік Минович Кислов – викладач комерційного училища. Відкривалися українські гуртки мистецького і освітнього спрямування, поширювали газети «Вісник товариства «Просвіта», «Вісник товариства «Українська Хата», «Народная жизнь».

В період існування УНР товариство вело активну просвітницьку діяльність, приймало участь у всіх державних святах, відкрило пам'ятник (бюст) Т.Г. Шевченку у Кривому Розі, сприяло поширенню українського народного мистецтва, допомагало в ліквідації неграмотності [2].

На середину 1920-го в Криворізькому повіті діяло 29 «Проосвіт» і 5 народних будинків.

«На кінці 1921 з 29 «Проосвіт» в повіті 23 були «реорганізовані». Протягом 1922 з радянізованих товариств вигнали всіх тих, хто викликав будь-яку підозру у нелояльності до нової влади. Було дано установку – нових «рад». Нові товариства також не створювалися – побоювалися, що вони згодом можуть отримати «петлюрівське забарвлення».

Нові «Проосвіти» були перетворені у структурні підрозділи системи політичної освіти А.М. Кислова було звинувачено в «українському буржуазному націоналізмі», репресовано і страчено у 1937 в м. Горлівка.

На 1930-й в Кривому Розі діяло 6 ФЗС, де працював 101 викладач і нараховувався 2631 учень. По Криворізькому округу на підприємствах працювало 9884 учнів. Здебільшого зв'язок школи і виробництва мав формальний характер. Освіта зводилася до ремісництва і кустарщини і була відірвана від шкільного навчального процесу [3]. Педагогічна освіта була фактично згорнута. Основною причиною була відсутність достатніх виробничих навичок у випускників для самостійної роботи в промисловості [2].

Було простежено особливості і різновиди освіти від часу створення міста до 1940-х років, що дає зрозуміти важливість і вклад сучасної освіти завдяки історичному підґрунтя.

Інформаційні джерела

1. Верховна Рада України. Законодавство України.— [Електроний ресурс]— <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
2. Енциклопедія Криворіжжя. У 2-х т. / Упоряд. В.П.Бухтіяров.— Кривий Ріг: ЯВВА, 2005.
3. Офіційний вебсайт Криворізької міської ради та її виконавчого комітету. — [Електроний ресурс]— https://kr.gov.ua/pro_misto_kriviy_rig/istorichniy_rozvitok/istorichna_khronika_podiy_1734_1900/krivorizhzhya_itogi_khikh_st#
4. Український науковий журнал. Освіта регіону.— [Електроний ресурс] — <https://social-science.uu.edu.ua/article/360>

Гоцуляк К.І., к.п.н., викладач Івано-Франківського фахового коледжу Прикарпатського національного університету імені В. Стефаника

ФОРМУВАННЯ КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

2014 р. для економіки України ознаменувався початком формування правового поля для практичної імплементації ідеї адміністративно фінансової децентралізації та низки секторальних реформ, спрямованих на посилення спроможності територіальних громад як основи місцевого самоврядування.

З одного боку, це стало об'єктивним наслідком економічної та політичної неефективності існуючої вертикалі державного управління та критеріальною умовою переходу до нового шабля соціально-економічного розвитку України як держави. З іншого, не зважаючи на тривале затягування процесів децентралізації влади, ні на старті реформ, ні після п'яти років їх реалізації, урядом не вироблено чіткої моделі перерозподілу ресурсів, зон відповідальності та контролю між національним, регіональним та місцевим рівнями управління [1].

Часто поза увагою залишаються проблеми, з якими стикаються територіальні громади, одержуючи нові повноваження, а також ризики як для їх функціонування, так і для соціально-економічного розвитку України загалом.

Освіта займає чільне місце у розвитку нашої держави, зокрема у розвитку територіальних громад. В умовах створення ОТГ існують відділи освіти, які беруть на себе відповідальність забезпечення якості освітнього процесу. Важливо, щоб якісну освіту отримували вчителі початкової школи, які працюють у НУШ. Адже, вони навчають дітей нового покоління.

Саме тому у 2020 р. був прийнятий новий професійний стандарт вчителя з початкової освіти, який передбачає формування ключових компетентностей майбутнього вчителя початкової школи.

Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства затвердило професійний стандарт за професіями "Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти", "Вчитель закладу загальної середньої освіти", "Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)".

Професійний стандарт втілює сучасний підхід до визначення переліку та опису загальних і професійних компетентностей вчителя. До загальних компетентностей увійшли громадянська, соціальна, культурна, лідерська та підприємницька.

До переліку професійних компетентностей увійшли: мовно-комунікативна; предметно-методична; інформаційно-цифрова; психологічна; емоційно-етична; педагогічне партнерство; інклюзивна; здоров'язбережувальна; проєктувальна; прогностична; організаційна; оцінювально-аналітична; інноваційна; рефлексивна; здатність до навчання впродовж життя [2].

Профстандарт дозволяє вчителям визначати чіткі орієнтири власного професійного розвитку, а також запобігає ризикам необ'єктивного оцінювання професійних компетентностей вчителів під час їхньої атестації та сертифікації.

Професійний стандарт погоджено Національною академією педагогічних наук України та Профспілкою працівників освіти і науки України.

А також Кабінет Міністрів затвердив план заходів з реалізації Національної стратегії безпечного і здорового освітнього середовища в Новій українській школі на 2021 рік.

Освітнє, наукове та інформаційне забезпечення розвитку територіальних громад повинно бути нерозривно пов'язане із сучасними реформами. Адже від цього залежить майбутнє нашої держави.

Інформаційні джерела

1. Кравців В. С., Сторонянська І. З. Територіальні громади в умовах децентралізації: ризики та механізми розвитку: монографія. - Львів, 2020, 531 с.
2. Професійний стандарт вчителя початкових класів. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/zatverdzheno-profstandart-vchitelya-pochatkovih-klasiv-vchitelya-zakladu-zagalnoyi-serednoyi-osviti-i-vchitelya-z-pochatkovoyi-osviti>

Гусенко А.А., старший викладач кафедри публічного управління та адміністрування і міжнародної економіки

Миколаївський національний аграрний університет

НАДАННЯ БЕЗОПЛАТНОЇ ПРАВОВОЇ ДОПОМОГИ –
ЕФЕКТИВНИЙ НАПРЯМОК У РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Міжнародний пакт про громадянські та політичні права, Конвенція про

захист прав людини і основоположних свобод, Конвенція про статус біженців, Конвенція про правову допомогу та правові відносини у цивільних, сімейних та кримінальних справах, передбачають обов'язок держави забезпечити безоплатну та ефективну правову допомогу особам, які її потребують, і встановити мінімальні вимоги до надання такої допомоги.

Стаття 57 Конституції України забезпечує право громадян України на доступ до правової інформації, а стаття 59 передбачає, що кожен має право на правову допомогу. У випадках, передбачених законом ця допомога надається безоплатно.

Зміст права на безоплатну правову допомогу, порядок реалізації цього права, підстави, порядок та державні гарантії щодо надання БПД визначаються Законом України «Про безоплатну правову допомогу». Закон був прийнятий та впроваджується на виконання Резолюції Парламентської Асамблеї Ради Європи «Про виконання обов'язків та зобов'язань Україною», у якій, зокрема, було закріплено таке зобов'язання України: «13.13. покращити доступ до правосуддя шляхом запровадження системи безоплатної правової допомоги у відповідності до стандартів Ради Європи та практики Європейського Суду з прав людини».

Відповідно статті 9 Закону України «Про безоплатну правову допомогу» суб'єктами надання безоплатної первинної правової допомоги в Україні є:

- 1) органи виконавчої влади;
- 2) органи місцевого самоврядування;
- 3) фізичні та юридичні особи приватного права;
- 4) спеціалізовані установи.

Надання безоплатної правової допомоги – один із ефективних напрямків розвитку місцевих територіальних громад, адже правовий захист населення є не менш актуальним, ніж вирішення інших соціальних питань мешканців громад. Вже протягом декількох років громадяни України отримують якісну правову допомогу кваліфікованих адвокатів, і їхні послуги сплачує держава, проте, на сьогодні мешканці територіальних громад не мають рівних можливостей в частині доступу до первинної та вторинної правової допомоги, хоча кожен має таке право за Законом. Тому саме громади мають бути зацікавлені в забезпеченні найбільш вразливих категорій населення якісною правовою допомогою.

Безоплатна первинна правова допомога (БППД) - вид державної гарантії, що полягає в інформуванні особи про її права і свободи, порядок їх реалізації, відновлення у випадку їх порушення та порядок оскарження рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб і включає такі види правових послуг, як надання правової інформації; консультацій і роз'яснень з правових питань; складення заяв, скарг, інших документів правового характеру (крім процесуальних), а також надання особі допомоги в забезпеченні доступу особи до вторинної правової допомоги та медіації.

Безоплатна вторинна правова допомога (БВПД) включає такі види правових послуг, як захист; здійснення представництва інтересів осіб, що мають право на таку допомогу в судах, інших державних органах, органах місцевого самоврядування, перед іншими особами; складення документів процесуального характеру.

Інтеграція системи безоплатної правової допомоги в громади є одним з ключових напрямків діяльності центрів з надання БВПД. Органи місцевого самоврядування відіграють ключову роль у процесі децентралізації і, зазвичай, перевантажені запитами від громади щодо розв'язання широкого спектру місцевих проблем і, як наслідок, не мають можливості приділяти достатню увагу питанням надання правової допомоги.

Після прийняття Закону України «Про безоплатну правову допомогу» місцеві громади отримали можливість розвивати систему безоплатної первинної правової допомоги. Саме на рівні громад почала вибудовуватися ефективна та стала система надання такої допомоги людям, яка є реально дієвим інструментом для посилення правової захищеності населення та подолання соціальної ізоляції.

Місцеві громади лише виграють від співпраці із центрами з надання безоплатної вторинної правової допомоги, адже це послаблює соціальну напругу та підвищує авторитет місцевої влади. Розвиток системи БПД слугує розв'язанню проблеми правового нігілізму, сприяє підвищенню правової культури громадян, позитивно впливає на формування правосвідомості людей, посилює правові можливості населення. Співпраця з органами місцевого самоврядування – це додаткові ресурси для вирішення проблем у певній територіальній громаді, селищі чи для певної цільової категорії осіб. Кооперація зусиль між нашими установами є дієвим інструментом для вирішення проблем в правовому полі жителів громади та запорука важливих змін у громадах.

Від початку відкриття місцевих центрів з надання БВПД ведеться активна робота щодо налагодження взаємодії з суб'єктами надання первинної правової допомоги – органами державної та місцевої влади, громадськими об'єднаннями, благодійними фондами; у практиці центрів започатковані виїзні прийоми для громадян на територіях районів області, з метою надання правової допомоги найбільшій кількості громадян. Але на сьогоднішній день цього недостатньо, адже існує нагальна потреба забезпечення доступу мешканців віддалених сіл та селищ до первинної правової допомоги, тобто надання консультацій і роз'яснень з правових питань, складення заяв, скарг та інших документів правового характеру, а також існує потреба спрощення доступу до безоплатної вторинної правової допомоги.

Налагодити механізм надання безоплатної правової допомоги громадянам можливо шляхом створення на територіях місцевих громад спеціалізованих установ, що надають безоплатну первинну правову допомогу, або шляхом укладання договорів з юридичними особами приватного права (можливе залучення адвокатів або інших фахівців у

відповідній галузі права) про надання на постійній або тимчасовій основі первинної правової допомоги на території відповідної адміністративно-територіальної одиниці. З цією метою необхідно під час формування місцевих бюджетів територіальних громад передбачити кошти на ці цілі. Одним із важливих напрямків співпраці є навчання працівників органів місцевого самоврядування щодо надання ними якісної безоплатної первинної правової допомоги, розроблення та поширення серед органів місцевого самоврядування методичних рекомендацій з вирішення актуальних проблем жителів громади.

Таким чином буде забезпечена комунікація між центрами з надання безоплатної вторинної правової допомоги та територіальними громадами і результатом такої взаємодії буде подяка громадян, які зможуть відтепер скористатись своїм законним правом на захист. А підвищення правової грамотності населення і правової спроможності громади матиме однозначно позитивний результат - зменшить соціальний тиск на органи влади, допоможе владнати правові конфлікти мешканців громади.

Інформаційні джерела

1. <http://ng.kr-admin.gov.ua/novgorodkivske-byuro-pravovoji-dopomogi/6928-vzaemodiya-tsentriv-bezoplatnoji-vtorinnoji-pravovoji-dopomogi-kirovogradshchini>

2. <https://www.legalaid.gov.ua/novyny/nadannya-bezoplatnoyi-pravovoyi-dopomogy-efektyvnyj-napryamok-u-rozvytku-terytorialnyh-gromad-uchast-dyrektora-reg>

Квасній О.Р., канд. екон. наук

Дрогобицький механіко-технологічний коледж;

Квасній З.В., канд. екон. наук, доцент кафедри економіки та підприємництва Прикарпатський інститут імені Михайла Грушевського

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОДІТКОВОЇ СПРОМОЖНОСТІ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В УМОВАХ ФІНАНСОВОЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

Дослідження особливостей формування податкового потенціалу місцевих бюджетів різних рівнів дозволило констатувати залежність цього процесу від рівня соціально-економічного розвитку території. Аналіз розвитку місцевих бюджетів у часові періоди до та після початку реформування місцевого самоврядування теж дозволило констатувати певну тенденцію – низький рівень фінансової та економічної спроможності на локальному рівні передовсім в результаті значної подрібненості

адміністративно-територіальних одиниць базового рівня, що і стало основною причиною укрупнення територіальних громад.

Характеристика зазначених громад та визначення особливостей формування їх податкового потенціалу на більш детальному рівні дозволить акцентувати увагу на питанні отриманих результатів децентралізації, оскільки саме формування ОТГ та окремих «правил» їх функціонування представлялося передумовою забезпечення спроможності місцевого самоврядування.

Аналіз справляння ПДФО як основного бюджетоформуючого податку місцевих бюджетів свідчить про суттєву диференціацію його надходжень до бюджетів ОТГ. Дослідження особливостей справляння ПДФО дозволило визначити основні фактори впливу на порівняно високі показники формування податкового потенціалу місцевих бюджетів в частині оподаткування доходів фізичних осіб. В даному випадку такими є наявність суб'єктів господарювання та рівень економічного розвитку території. Разом з тим, показники надходження податку до бюджетів ОТГ Львівської області одні з найнижчих в Україні, що свідчить про неефективну політику економічного розвитку та зайнятості населення. Щодо неефективності економічного розвитку ОТГ та, зокрема, активізації підприємництва на території громади, представниками органів місцевого самоврядування виділено низку проблемних аспектів, які сповільнюють ці процеси в громаді.

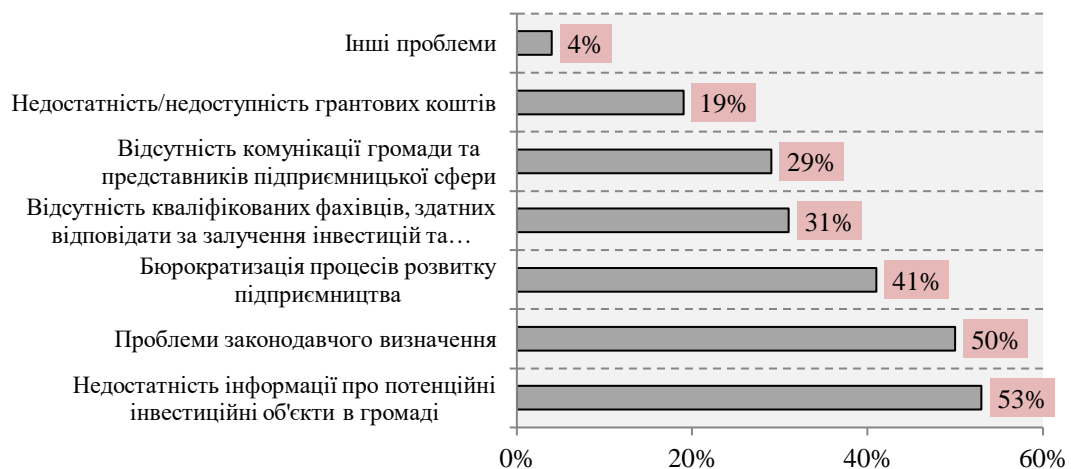

Рис. 1. Проблемні аспекти активізації підприємництва на території ОТГ (визначені в результаті проведеного опитування голів місцевих рад ОТГ)

Джерело: [1]

Щодо активізації зайнятості на основі дослідження ОТГ Львівської області окремими вченими [1] за параметрами «рівень активізації зайнятості населення» - «розмір надходжень від ПДФО на одного мешканця» виокремлено шість проблемних груп та здійснено позиціонування громад Львівщини.

На основі проведеного дослідження визначено, що найбільш проблемною групою є пасивні в питанні стимулювання зайнятості населення ОТГ, які характеризуються низьким показником фінансової спроможності.

Більшість громад цієї групи не використовували стратегічних та оперативних інструментів забезпечення регулювання зайнятості. Окрім того, дослідники зауважують певну специфіку дії в питанні політики активізації зайнятості органів місцевого самоврядування міських ОТГ. Зауважено, що такі громади не зацікавлені у розробці власних інструментів розвитку зайнятості, бо використовують програми зайнятості своїх міст і районів, які розроблені ще до утворення самої ОТГ [1]. А загалом усі громади Львівської області віднесено до груп з недостатнім рівнем активізації зайнятості або її неефективністю. Стримуючими чинниками, в результаті проведення опитування, визначено:

- відсутність стратегічного планування розвитку ОТГ;
- повільний розвиток підприємництва в ОТГ та недостатнє створення нових робочих місць;
- міграція, що веде до зниження ресурсного потенціалу території та активності жителів громади;
- відсутність ефективного обліку населення.

Вагомим податковим джерелом для бюджетів ОТГ Львівської області є акцизний податок з реалізації суб'єктами господарювання підакцизних товарів. Найбільші обсяги надходження податку на особу спостерігаються в громадах, через які проходять автомобільні шляхи та які характеризуються вигідним місцезнаходженням.

Інформаційні джерела

1. Децентралізація в Україні та її вплив на соціально-економічний розвиток територій: методичні підходи та результати оцінювання: наукова доповідь / за ред. д.е.н., проф. Сторонянської І.З. – Львів: ІРД НАНУ, 2018. – 144 с.
2. Джерела доходів місцевих бюджетів. 2019 рік. Центральний офіс реформ при Мінрегіоні. Національний проект «Децентралізація». 16 с.

Квасній Л.Г., канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри економіки та менеджменту

Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка

Файбиш М.В., студент, Навчально-науковий інститут фізики, математики, економіки та інноваційних технологій Дрогобицького державного педагогічного університету ім. Івана Франка

РОЛЬ ІНФОРМАЦІЙНИХ РЕСУРСІВ В ПРОЦЕСІ ОРГАНІЗАЦІЇ ВІРТУАЛЬНОЇ МОБІЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ

Пандемія висунула на перший план новий тип академічної мобільності - віртуальну мобільність, яку вітчизняні університети повинні були швидко

впровадити, щоб здійснити міжнародний обмін та продовжувати навчати студентів. Наші університети досі не мали великого досвіду у впровадженні цієї форми мобільності. Кожен з університетів вживав власних дій, щоб забезпечити студентам можливість продовжувати свою освіту шляхом обміну, незважаючи на обмеження, які існували під час пандемії. Однак віртуальна мобільність - це більше, ніж дистанційне навчання. Віртуальна мобільність також означає різні способи залучення студентів до міжкультурної співпраці та онлайн-взаємодії з партнерами з різних культурних контекстів або географічних районів.

Вважаємо за доцільне виділити три європейські тенденції щодо способів реалізації віртуальної мобільності:

- Попередня мобільність - період, коли студенти беруть участь у взаємодії з приймаючим університетом до фізичної мобільності;
- Змішана мобільність - періоди онлайн-співпраці між класами до фізичної мобільності з метою реалізації проекту в університеті-партнері;
- Інтеграція курсів - онлайн-співпраця студентів як доповнення до реальних курсів.

Як успішно впровадити віртуальну мобільність, яка здається необхідною діяльністю у сфері інтернаціоналізації найближчим часом? На нашу думку як представників університетів, мають бути дотримані три основні умови: віртуальна мобільність не може конкурувати з фізичною мобільністю, а лише доповнює її; академічні викладачі повинні пройти спеціальну підготовку, а головне - цей тип мобільності повинен бути включений у частину навчальної програми.

Великим викликом для університетів, особливо в перші місяці пандемії, було підтримувати постійний контакт із іноземними студентами та виробляти хороші практики спілкування з ними, щоб забезпечити їм почуття безпеки, усвідомлення того, що їх не залишили позаду у важкій ситуації та побудувати згадану вище віртуальну мобільність.[1] Представники університетських офісів закордонного співробітництва зіткнулися з великим випробуванням щодо моніторингу фізичного та психічного здоров'я студентів. Які дії можна вважати успішними?

Університети використовували різні засоби спілкування в Інтернеті, щоб замінити дуже обмежені особисті контакти. Комунікація розвивається і продовжує розвиватися в соціальних мережах, в спеціально створених групах на месенджерах, використовуючи індивідуальні та колективні розсилки, веб-сайти та по телефону. Виявилось необхідним надати студентам практичні поради з-за кордону, де вони можуть отримати медичну або психологічну допомогу англійською мовою; постійне інформування про процедури, запроваджені у зв'язку з COVID-19.

Досвід університету показує, що хорошою практикою є створення підсторінок англійською мовою на веб-сайті університету з інформацією про поточну пандемічну ситуацію в країні, застосовними обмеженнями, а також інформацією про правила проведення занять в університетах, ІТ-підтримку

для студентів, з контактними даними до психолога чи медичних закладів, де є можливість спілкуватися англійською мовою. Наприклад, в одному з університетів було налагоджено співпрацю з компанією, що працює на телефоні довіри, де можна було отримати інформацію про пандемічну ситуацію та медичну допомогу. Представники університетів також підкреслили, що є гарною практикою організовувати веб-семінари, орієнтовані на студентів.

Проблемою, з якою стикаються університети, було також запровадження ефективної системи адміністративних послуг для іноземних студентів та запровадження системи електронної черги для розгляду справ. У цьому питанні хорошою практикою є використання систем, які дозволяють організовувати онлайн-зустрічі через відповідні проміжки часу на теми питань, які студент хоче освоїти в університеті.

Тож виникає питання, як школи бізнесу зможуть залишатися конкурентоспроможними та економічно життєздатними протягом 21 століття? Для багатьох відповіддю є глобалізація, оскільки *багато бізнес-шкіл уже налагодили зв'язки з навчальними закладами та комерційними структурами по всьому світу, що сприяло як науково-дослідним/консультаційним можливостям для викладацького складу, так і студентським міжнародним поїздкам/стажуванню.* Однак, ці ініціативи часто мають дискретний характер, наприклад, щорічні поїздки та обмін студентами. Те, що потрібно і лежить в основі процесу глобалізації, – це безперервна діяльність. Для досягнення цієї мети, підтримуючи думку Оуен П. Холла,[2] вважаємо, що бізнес школам необхідно налагодити по всьому світу довгострокові відносини з навчальними закладами-одномумцями, які вважають, що студентів слід навчати таким чином, щоб їх знання і досвід були корисними як для ведення власного бізнесу, так і для розвитку суспільства в цілому.

Інформаційні джерела

- 1.Ключовими завданнями 2021 року є продовження реформи ...
Електронний ресурс. Режим доступу: <https://mon.gov.ua> > news > klyuchovimi-zavd
- 2.[Covid-19 та дистанційне навчання у закладах вищої освіти ...](https://nubip.edu.ua)
Електронний ресурс. Режим доступу: <https://nubip.edu.ua> > node

Кравченко О. І., д-р пед. наук, доцент, професор кафедри публічної служби та управління навчальними й соціальними закладами

Хриков Є. М., д-р пед. наук, професор, завідувач кафедри публічної служби та управління навчальними й соціальними закладами

Васиньова Н. С., канд. пед. наук, доцент кафедри публічної служби та управління навчальними й соціальними закладами

ДЗ Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»

ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМИ ВЗАЄМОДІЇ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ З ТЕРИТОРІАЛЬНИМИ ГРОМАДАМИ

В умовах сьогодення вкрай важливе осмислення світового досвіду та виокремлення найбільш ефективних форм партнерства та співпраці закладів вищої освіти (ЗВО) з територіальними громадами (ТГ). Взаємодіючи, ЗВО та ТГ мають можливість сприяти оптимізації дій один одного в різних напрямках (економічному, виробничому, культурному, соціальному та ін.), що забезпечує обом сторонам значну користь, яку неможливо отримати за межами цієї співпраці. Отже, метою тез є окреслити перспективні напрями взаємодії закладів вищої освіти з територіальними громадами. Аналіз джерельної бази [1; 2] дає можливість зазначити, що значна увага вітчизняних науковців спрямована на вивчення досвіду місцевого самоврядування країн Європи та визначення механізмів його імплементацію в українську практику реформування, висвітлення питань взаємозв'язку та взаємозалежності вищої освіти, суспільства та економіки (М. Могилова, А. Кавунець, А. Ланова, О. Гуменна, О. Черній, Л. Одор, Л. Лакатош). Досвід взаємодії ЗВО із ТГ описано в працях зарубіжних вчених: В. Ілюстре (V. Ilustre), А. Лопез (A. López), Б. Мойли (B. Moely), Дж. Ендерс (J. Enders), С. Салерно (C. Salerno).

Ураховуючи зарубіжний досвід вбачаємо, що потенційними напрямками взаємодії ЗВО та ТГ в Україні можуть бути наступні: залучення провідних науковців університету до розроблення програм економічного розвитку територіальних громад у різних галузях (сільське господарство, туризм, освіта тощо); запровадження інвестиційних та інноваційних проєктів, створення соціальних підприємств, забезпечення стартового фінансування проєктів; поширення нових технологій підприємницької, управлінської, громадської діяльності; розроблення стратегії розвитку ТГ; укладання угод щодо підготовки фахівців, підвищення кваліфікації; участь у громадських проєктах, пов'язаних з продуктивним землеробством, кращим садівництвом та управлінням природними ресурсами, із здоровим харчуванням та старінням, зміцненням сімей, особистими фінансами чи розвитком молоді, з відкриттям бізнесу, оновленням місцевої економіки; здійснення соціологічних досліджень, спрямованих на вивчення сучасного стану та напрямів поліпшення життєдіяльності громади; організація культурних та спортивних заходів із запрошенням мерів міст, інших керівників громад і

місцевих лідерів; здійснення опису історії громади (та окремих селищ), розробка символіки громад; проведення розкопок та створення музеїв під відкритим небом; створення спільних хорових, танцювальних, театральних колективів; аналіз стану освіти в громаді; розробка планів та програм розвитку освіти; участь у підготовці грантових пропозицій розвитку освіти; участь у підготовці рішень територіальних громад з проблем освіти; організація додаткової освіти для різних категорій працівників; викладання дисциплін у закладах середньої освіти; розроблення програм шкільних дисциплін; організація лекцій з актуальних проблем; проведення відкритих дверей університету в ТГ; здійснення експертиз розвитку окремих сфер територіальних громад, діяльності освітніх закладів; організація навчальних тренінгів на замовлення; підготовка публічних службовців органів місцевого самоврядування у межах магістратури «Публічне управління та адміністрування»; залучення школярів до наукових досліджень, що здійснюється в межах університету; налагодження зв'язків зі стейкхолдерами університету; взаємний обмін інформацією щодо планування розвитку ТГ та ЗО; створення платформ для спілкування та зв'язку між університетом і різними групами населення в громадах; участь в оцінці працівників ТГ, кандидатів на посади; розробка методик опитування мешканців громади, зокрема проведення моніторингу громадської думки з певних питань; упровадження форм щодо залучення мешканців ТГ до обговорення та прийняття рішень щодо розвитку університету; створення організаційної структури взаємодії із представників університету та ТГ (у формі ради тощо), офісів соціального та економічного аналізу даних, центрів прикладних досліджень; допомога у здійсненні оптимізації мережі освітніх закладів; розроблення пропозицій з питань вивчення потреб ТГ; організація та проведення заходів щодо промоції потенціалу та ресурсів громад (презентація роликів українською та англійською мовами); волонтерська діяльність; соціально-педагогічна робота з превенції соціального сирітства в ТГ з метою підвищення конкурентоздатності університету в регіоні шляхом диверсифікації послуг університету відповідно до потреб територіальних громад.

За допомогою обґрунтованих форм взаємодії ЗВО та ТГ можливо конструктивно побудувати партнерські відносини. Але у цьому сенсі необхідне переосмислення цього процесу, співпрацювати як рівнозначні партнери задля об'єднання зусиль навколо спільних завдань.

Інформаційні джерела

1. Управління системою освіти територіальних громад: досвід країн Вишеградської четвірки для України: методичний посібник із збіркою кращих практик / А. Кавунець, А. Ланова, О. Гуменна, О. Черній, Р. Шарлея, Л. Грегуркова, Л. Одор, Л. Лакатош, Ш. Кьолеш, Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка № 1 (339), Ч. I, 2021. Вінниця: ТОВ «Твори», 2018. 120 с.

2. Ilustre V., López A. M., Moely B. E. Conceptualizing, Building, and Evaluating University Practices for Community Engagement. *Journal of Higher Education Outreach & Engagemen.* 2012. Vol. 16. No. 4. P. 129–165.

Максимів Ю.В., к.е.н., доцент кафедри обліку і оподаткування
ДВНЗ “Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника”

РОЗШИРЕНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ВИРОБНИКА ТА ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ

На шляху до практичної реалізації циркулярної економіки важливе значення має механізм розширеної відповідальності виробника, який активно розвивається в країнах Європи з 1990 року. Саме тоді, шведський вчений Томас Ліндквіст запропонував концепцію “розширеної відповідальності виробника”, яка сформувалась за результатами практичних дій в управлінні відходами в контексті запобігання їх утворення в Німеччині, Франції, Швеції, Бельгії.

Уряди європейських країн, зіткнувшись із необхідністю вирішення проблеми управління відходами, дійшли висновку про те, що покласти відповідальність за фазу після споживання певних товарів на виробників може бути одним із варіантів виходу із ситуації з постійним зростанням відходів. Розширена відповідальність виробника (РВВ) - це політичний підхід, згідно з яким виробники отримують значну відповідальність - фінансову та/або фізичну - за обробку або утилізацію продуктів, що споживаються. Призначення такої відповідальності стимулювати запобігання відходам у джерелі їх утворення, сприяти розробці продукту дружнього до навколишнього середовища та підтримувати досягнення державних цілей щодо переробки та управління матеріалами [1].

У Європейському Союзі прийнято Директиви, якими керуються всі держави-члени, але попри це практична реалізація РВВ є на різних рівнях і має свої особливості, що зумовлено роллю зацікавлених сторін в цьому процесі й місцевої влади зокрема, індивідуальною чи колективною реалізацією РВВ, механізмів фінансування, наявних стимулів тощо. В Україні впровадження РВВ є на початковій стадії свого розвитку, але правові основи вже закладаються. Прийнято низку рамкових нормативних документів, таких як Національну стратегію управління відходами в Україні до 2030 року, Національний план управління відходами до 2030 року, а наближення законодавства України до європейських норм (Директива 2008/98/ЄС про відходи, Директива 1999/31/ЄС про полігон відходів, Директива 2010/75/ЄС про промислові викиди) зумовлює необхідність прийняття Закону України “Про управління відходами” [2] в проекті якого закладено основи системи розширеної відповідальності виробника. Зокрема, передбачено що система РВВ включає: приймання та збирання від кінцевих

споживачів відходів, що утворилися внаслідок використання продукції, а також подальше управління цими відходами та фінансову відповідальність за таку діяльність; інформування утворювачів відходів від продукції, на яку поширюється система розширеної відповідальності виробника, про заходи, які вони можуть здійснювати з метою запобігання утворенню відходів, їх придатності для підготовки до повторного використання та рециклінгу, про наявні системи для приймання та роздільного збирання відходів, що утворилися внаслідок використання продукції; здійснення заходів з розроблення продукції та її складових (компонентів) з урахуванням мінімізації негативного впливу на навколишнє природне середовище, зменшення обсягів утворення відходів у процесі її виробництва та використання, виробництво довговічної продукції, придатної для ремонту та повторного використання, а також максимальне залучення у виробництво великих обсягів вторинної сировини [2].

Дослідження вчених [3, с. 478] показало, що там, де місцеві органи влади брали участь у розробці та впровадженні національних систем, використовували існуючу “інфраструктуру” відходів та визначали ролі для виробників та місцевих органів влади, результати були значно позитивнішими, ніж у випадках, коли місцева влада мала обмежену участь. Як видно з суті РВВ, для ефективної практичної реалізації цієї системи в Україні потрібна співпраця між територіальними громадами та господарюючими суб’єктами, які функціонують в межах неї і є утворювачами певних видів відходів. Тобто розширена відповідальність виробника має стати свого роду розширеною відповідальністю територіальної громади!

Інформаційні джерела

1. OECD. Extended Producer Responsibility: A Guidance Manual for Governments, OECD Publishing, Paris, 2011
<https://doi.org/10.1787/9789264189867-en>
2. Проект Закону України “Про управління відходами” № 2207-1-двід 04.06.2020р. URL:
https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=69033
3. Rachel Cahill, Sue M Grimes, David C Wilson. Extended producer responsibility for packaging wastes and WEEE – a comparison of implementation and the role of local authorities across Europe. Waste Management & Research 29(5). pp. 455–479.

Олійник Н.М., канд. техн. наук, доц., доцент кафедри економіки, підприємництва та економічної безпеки
Херсонський національний технічний університет

КОМУНІКАЦІЯ: ФОРМИ ТА МЕХАНІЗМИ СПІЛКУВАННЯ ІЗ СТЕЙКХОЛДЕРАМИ

Ефективність публічного управління на загальнонаціональному, регіональному, місцевому рівнях сьогодні значною мірою залежить від оволодіння усіма чиновниками, керівниками й народними обранцями дієвими формами та методами управління людськими ресурсами. Це обов'язково передбачає спроможність чіткого та доступного для сприйняття формулювання інформації, знаходження необхідних каналів та форм її передавання, вміння не лише розуміти себе, а й інших зацікавлених партнерів-співрозмовників і в процесі переговорів з урахуванням поставлених цілей домагатися оптимального та взаємовигідного для усіх сторін результату [1].

Термін «комунікація» в органах місцевого самоврядування визначають як переміщення інформації, інструмент діалогу між учасниками процесу управління, складову процесу взаємодії влади та громадянського суспільства. Комунікація – це система діяльності з надання інформації, яка впливає на розуміння, підпорядкування, очікування та поведінку цільової аудиторії. Комунікація є ефективним інструментом управління для розробки та реалізації заходів, необхідних для досягнення цілей. Ключове завдання комунікації – формувати довіру, надавати інформацію, змінювати стійкі уявлення. Тому комунікативну діяльність слід стратегічно застосовувати, добре продумувати та належним чином моніторити.

Кожен державний посадовець у своїй роботі повинен дотримуватися загальних принципів комунікації (рис. 1).

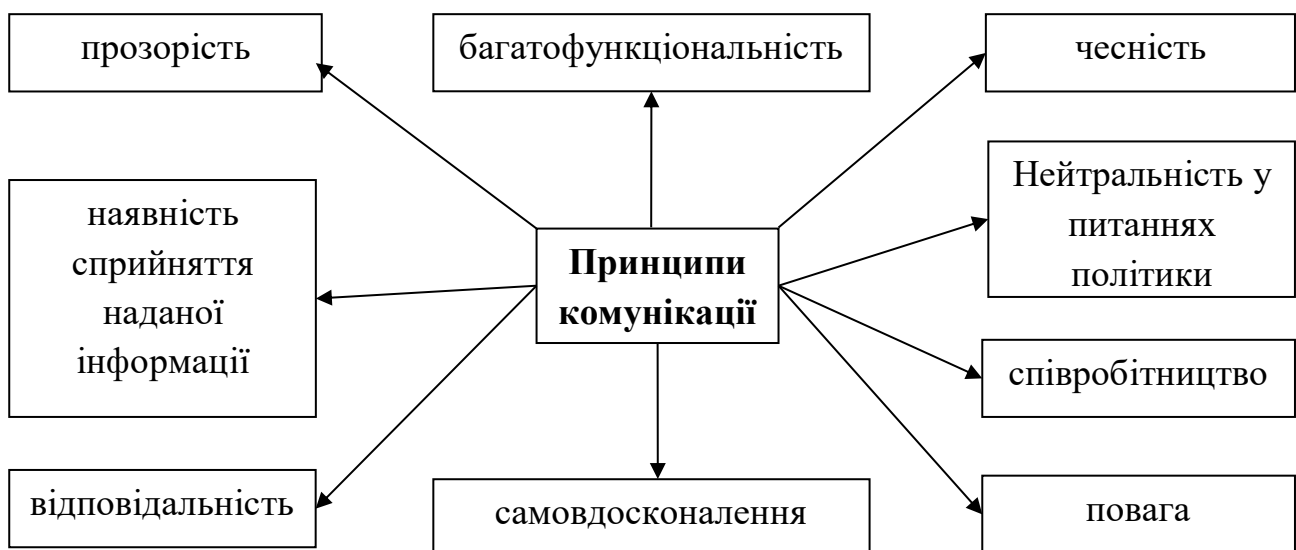

Рис. 1. Загальні принципи комунікації

Комунікація із стейкхолдерами як компетенція представника місцевої влади характеризується такими поведінковими індикаторами:

- *усне мовлення* – підтримує двосторонню комунікацію, проявляє інтерес до коментарів щодо своєї роботи, уважно слухає та реагує під час розмови;
- *писемне мовлення* – правильно застосовує мовні навички, пише короткими зрозумілими реченнями; структурування письмових повідомлень; ясно і точно формулює складні питання; використовує відповідну лексику, що відповідає запланованій меті написаного;
- *переконливість* – наводить обґрунтовані аргументи, щоб переконати інших;
- *навички презентації* – чітко представляє ідеї та інформацію з урахуванням інтересів цільової групи;
- *управління конфліктами* – визнає наявність конфліктів та допомагає сторонам продовжувати співпрацю; передбачає довгострокові цілі та переконується, щоб усі учасники конфлікту мали свій вплив у процесі прийняття рішень;
- *запобігання та вирішення конфліктів* – висловлює свою думку без провокацій; якщо зіткнувся з конфліктом, то реагує на нього конструктивним чином; зазвичай сприймає критику і протилежні погляди; висловлює власну думку, не критикуючи інших; знаходить точки дотику між сторонами конфлікту.

За способом виникнення інформації, її поділяють на формальну та неформальну. Формальна – створюється (як правило, в межах компетенції установи) і доводиться до відома всіх осіб, які беруть у ній участь, спрямована на досягнення цілей організації, в той час як неформальна комунікація виникає на основі особистих стосунків між працівниками всередині установи.

За способом передачі інформації комунікацію поділяють на вертикальну та горизонтальну. Через вертикальну комунікацію інформують та ставлять завдання своїм підлеглим, проводять інструктаж, делегують повноваження, інформують про методи, інструменти, час та інші завдання. Зворотний зв'язок спрямований на уточнення завдання, його координацію, оцінку можливих ризиків та інформування про процес виконання та поточні зміни на місцях. Горизонтальна комунікація здійснюється між працівниками одного рівня і спрямована на забезпечення координації та обмін повідомленнями.

Комунікація відіграє найважливішу роль у створенні успішної громади. Значущість комунікації зростає ще й тому, що це багатоплановий процес встановлення та розвитку контактів із стейкхолдерами. Він охоплює не тільки обмін інформацією, а й сприйняття та розуміння інших учасників

комунікативного процесу, і на цій основі вироблення єдиної лінії комунікативної взаємодії.

Інформаційні джерела

1. Комунікації в публічному управлінні: аспекти організаційної культури та ділового спілкування: навч. посібник / В.А. Гошовська та ін. Київ : К.І.С., 2016. 130 с. УДК 330.5:338.432(477)

Оленич К.В., здобувач третього рівня освіти спеціальності 051 «Економіка»

Миколаївський національний аграрний університет

СУТНІСТЬ МІЖНАРОДНОГО ПАРТНЕРСТВА У СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОМУ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Тенденції розвитку світового суспільства засвідчують суттєву потребу розширення сфери партнерства. Особливої актуальності набуває у стійкості нейтралізації загроз, які спричинено пандемією.

Міжнародне партнерство – взаємодія двох чи більше суб'єктів із виключенням збройного насилля для реалізації спільних інтересів, задля покращення соціального, економічного, екологічного стану.

Міжнародні відносини реалізуються у різних сферах з метою забезпечення оптимальних умов співпраці між учасниками (рис. 1).

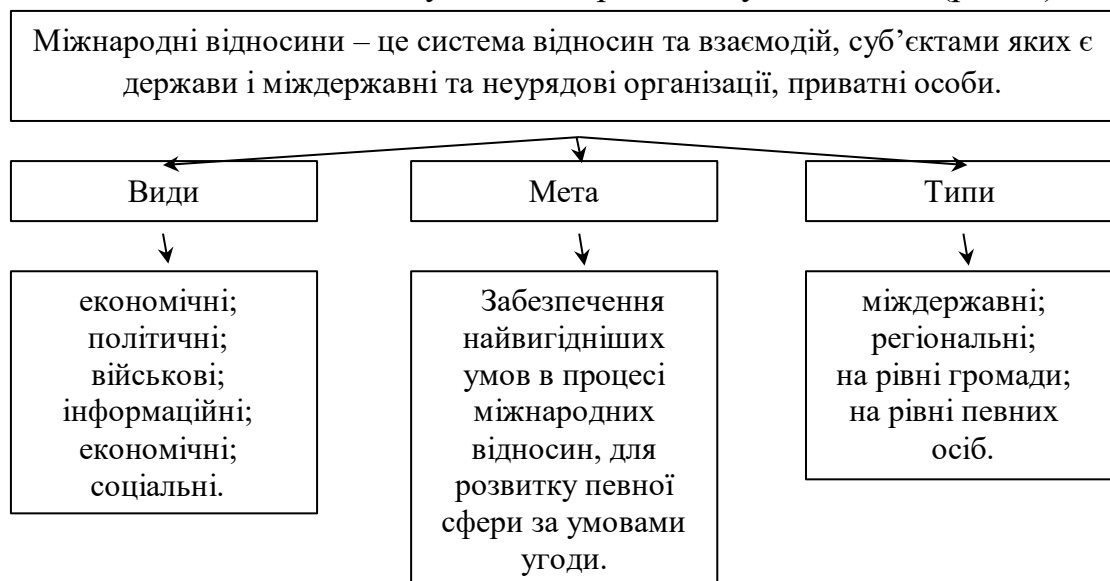

Рисунок 1 - Сутність та мета міжнародних відносин.

Джерело: узагальнено автором на основі [1].

Наявні можливості участі у ширшому міжнародному співробітництві об'єднаних територіальних громад полягає у децентралізації. Переваги децентралізації у розрізі міжнародних відносин: підвищення фінансових можливостей (наприклад, субвенції на соціально-економічний розвиток), що дає змогу територіальним громадам оцінювати міжнародні проекти та брати в них участь; успішна децентралізація сприяє підвищенню економічного

розвитку, що підвищує привабливість до співпраці територіальних громад для міжнародних партнерів; реформа децентралізації впливає на покращення управління публічними фінансами та боротьбу із корупцією, що є запорукою успішних угод із міжнародними партнерами [2].

Німецький політолог Андреас Умланд стверджує, що успішна децентралізація наближає внутрішньодержавну організацію в Україні до існуючих форм децентралізації в Європі.

Одним із ключових завдань для реалізації різних проєктів територіальних громад є залучення та розширення джерел фінансування.

Суттєвим учасником проєктів соціально-економічного розвитку є група Світового Банку (МБРР, ЄБРР). У сфері міжнародних відносин такими джерелами є: гранти Європейського Союзу, гранти Агенства США з міжнародного розвитку (USAID), фінансова допомога Міжнародних проєктів. Державна фінансова підтримка територіальних громад потрібна для першоетапного рівня розвитку, а для успішної реалізації проєктів з удосконалення інфраструктури потрібні фінансові джерела.

Миколаївська область є активним учасником організації територіальних громад. Рівень ротаційності їх бюджетів коливається від 24,2% до 38,6%.

Співпраця за Програмою «Децентралізація – шлях до кращих результатів та ефективності» (DOBRE), що виконується міжнародною організацією Global Communities та фінансується Агенством США (USAID) дозволила запровадити проєкти спільно із Баштанською об'єднаною територіальною громадою. Покращення роботи місцевого самоврядування через створення сучасних умов роботи вищого представницького органу територіальної громади – Ради громади із забезпеченням широкого залучення громадськості (облаштування залу засідань). За проєктом було запропоновано фінансування кінотеатру для громади, а також проведення байкарського фестивалю (передбаченні Стратегією розвитку Баштанської територіальної громади до 2025 року) [3].

Подовжено виконання проєкту у рамках Програми DOBRE «Програма місцевого економічного розвитку Баштанської об'єднаної територіальної громади». Проєкт полягає у поліпшенні умов культурного та творчого розвитку населення та рівня підприємницької, туристичної та фермерської діяльності. Для цього було створено ярмаково-фестивальну площу, проведено облаштування будиночків для апітерапії, облаштування та відкриття музею бджолярства.

Баштанська об'єднана територіальна громада є прикладом дієвої співпраці у сфері міжнародного партнерства.

Для успішної реалізації будь-яких проєктів повинно підтримуватись відповідальне партнерство, це нова модель партнерства, що вибудовує відносини прозорості та довіри між усіма зацікавленими сторонами з метою досягнення комплексної результативності.

Принципами відповідального партнерства є: спільні цілі сталого розвитку; довіра; рівноправність партнерів; інформаційна прозорість і уникнення конфліктів.

Спільні цілі та відповідальне партнерство сприяють соціально-економічному розвитку територій (рис. 2).

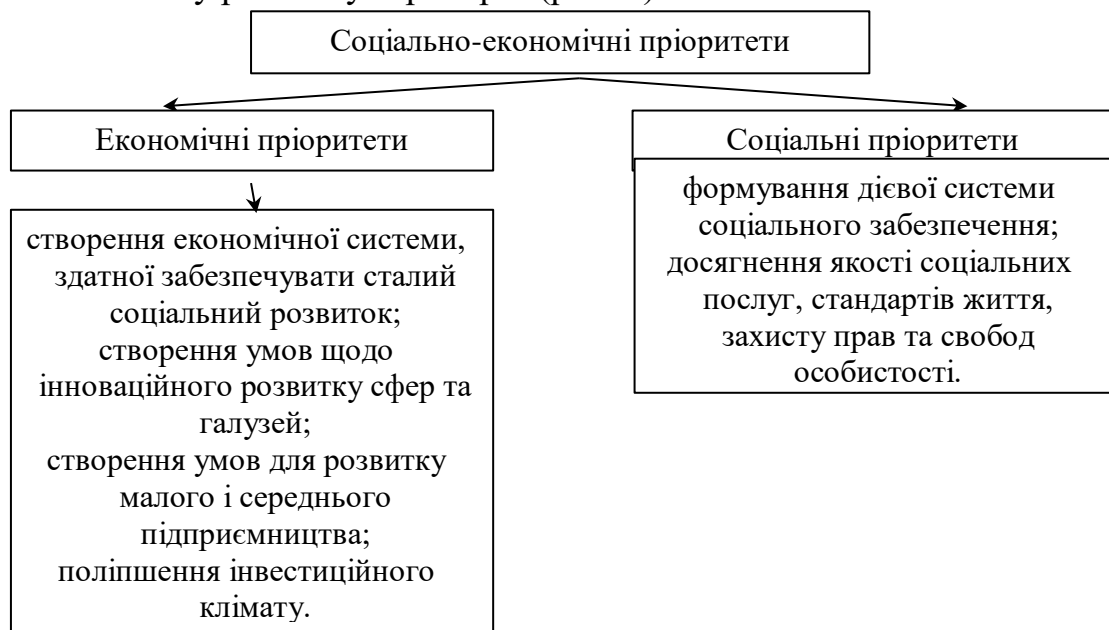

Рисунок 2 - Соціально-економічні пріоритети розвитку територій.

Джерело: узагальнено автором на основі [4].

Альтернативною формою фінансування для реалізації проєктів об'єднаних територіальних громад є гранти.

Грант – кошти, безоплатно передані некомерційній організації або особі для виконання конкретної роботи, кошти надаються за результатами грантових програм-конкурсів під час яких проєкт повинен пройти процедуру надання заявки на отримання гранту [5].

Діючими є грантові проєкти:

1. «Школа спроможних громад». Проєкт програми розвитку ООН. В Україні відкрито навчальну онлайн платформу «Школа спроможних громад», що дає можливість представникам місцевого самоврядування та активним мешканцям громад отримувати нові знання на безліч представлених курсів, не полишаючи своїх домівок.

2. «Розвиток громад». Проєкт Корпусу миру США. Мета – сприяння органам місцевого самоврядування та громадським організаціям в їх діяльності, спрямований на сталий розвиток громад.

Об'єднанні територіальні громади мають статус суб'єктів міжнародного партнерства та активно взаємодіють з іноземними партнерами. Приймання участі у проєктах, зокрема іноземних, дає можливість місцевій громаді більш критично оцінювати власні можливості та аналізувати напрями розвитку й залучати додаткові ресурси. Вигода для об'єднаних територіальних громад, як суб'єктів міжнародного партнерства можуть бути різними, наприклад: створення ресурсів з метою надання послуг, які є недоступними для малих громад, заощадження витрат при наданні певних видів послуг, підвищення рівня якості послуг, оптимальне планування майбутнього розвитку, ефективніша та прозора політика розвитку.

Інформаційні джерела

1. Організація співробітництва територіальних громад в Україні: Практичний посібник для посадових осіб місцевого самоврядування – м. Київ: 2017 – 45 С.
2. Децентралізація: офіційний веб-сайт
URL:<https://decentralization.gov.ua/>
3. Баштанська об'єднана територіальна громада: офіційний веб-сайт
URL:<https://bashtanka.org.ua/investiciyna-diyalnist-otg/>
4. Коваленко М.А., Швороб Г.М., Мацієвич Т.О. Шляхи поліпшення фінансово забезпечення діяльності територіальних громад. – м. Київ: 2015 – 36-40 С.
5. Міжнародні програми, проекти і гранти.
URL:<https://donors.decentralization.gov.ua/>

Прогонюк Л.Ю., канд.юрид.наук, доцент кафедри публічного управління та адміністрування і міжнародної економіки
Миколаївський національний аграрний університет

ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ТА СУДОВА РЕФОРМА

Реформа місцевого самоврядування, що наразі проводиться в Україні, вказала на необхідність прийняття та внесення змін до ряду законодавчих актів, які б регулювали цей процес, а також необхідність внесення змін до Конституції України щодо адміністративно-територіального поділу України і розподілу повноважень між органами державної влади й органами місцевого самоврядування.

Робоча група, яка працює над змінами до Конституції України, пропонує залишити трьохрівневий адміністративно-територіальний устрій України. Базовим рівнем буде громада, субрегіональним рівнем буде округ (колишній район), і на рівні області буде регіон.

Мета реформи децентралізації – формування ефективного місцевого самоврядування та територіальної організації влади для створення і підтримки повноцінного життєвого середовища для громадян, надання високоякісних та доступних публічних послуг, становлення інститутів прямого народовладдя, узгодження інтересів держави та територіальних громад.

Реформа передбачає відповідальність органів місцевого самоврядування перед своїми виборцями – за ефективність своєї роботи, а перед державою – за її законність.

Паралельно із реформою децентралізації проводиться і судова реформа яка є однією зі складових становлення України як демократичної європейської держави. Реформа почалася як відповідь на суспільний запит щодо незалежного, справедливого правосуддя, яке спирається на європейські стандарти захисту прав людини.

Наразі питання проведення реформи децентралізації та реформи судоустрою в Україні є досить актуальними і потребують детального дослідження. Метою даної статті є аналіз проведення судової реформи та вирішення питання здійснення судочинства у новостворених округах.

Судова реформа, як і реформа децентралізації, розпочалася в 2014 році. Для професійного проведення реформи було створено Раду з питань судової реформи, яка розробила «Стратегію реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015-2020 роки» [1, Ст.276]. У цьому документі прописано механізм повної зміни судової системи.

Першим кроком судової реформи було прийняття Закону України «Про забезпечення права на справедливий суд» від 12 лютого 2015 року [2, Ст.132].

Даний Закон передбачав впровадження трьох судових інстанцій та зміну структури судової системи шляхом ліквідації маленьких місцевих (районних) судів. До реформи налічувалося 716 місцевих (районних) судів, а після реформи, за рахунок об'єднання двох-трьох місцевих (районних) судів було створено 336 окружних судів.

Така система судоустрою вигідніша з організаційної та фінансової точок зору. Але головне – вона значно повніше забезпечує громадянину конституційне право на справедливий суд, яке закріплено в ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод [3, с.54].

У червні 2016 року Верховна Рада затвердила зміни до Конституції України щодо правосуддя [4, Ст.532]. Метою цих змін було: деполітизація судової влади; посилення її незалежності й відповідальності; підвищення вимог та професійних стандартів для суддів; скасування абсолютного імунітету суддів; встановлення прозорого конкурсу на будь-яку посаду в суді. Зміни до Конституції також дозволили розпочати перехід до триланкової судової системи та створення нового Верховного Суду.

Новий Закон України «Про судоустрій і статус суддів», який також було прийнято у червні 2016 року, закріпив втілення оновлених конституційних засад правосуддя [5, Ст.545]. Зокрема, було усунуто політичний вплив на призначення суддів; посилено моніторинг способу життя судді; вперше було закріплено обов'язок судді подавати декларацію родинних зв'язків і декларацію доброчесності; впроваджено нові механізми стимулювання забезпечення доброчесної поведінки суддів і залучення громадськості через створення Громадської ради доброчесності. Закон також передбачив створення нових судів - Вищого антикорупційного суду та Вищого суду з питань інтелектуальної власності.

У липні 2017 року було прийнято Закон «Про Конституційний Суд України», в якому був визначений порядок організації та діяльності Конституційного Суду України, статус суддів Конституційного Суду України, підстави й порядок звернення до суду, процедуру розгляду ним справ і виконання його рішень [6, Ст.376].

Великі зміни до процесуального права були внесені у жовтні 2017 року в зв'язку з прийняттям Закону № 6232 «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів» згідно з яким вказані кодекси викладені в нових редакціях, що відповідають міжнародним стандартам [7, Ст.436].

Зміни, внесені до Конституції України, та Закон України «Про судоустрій і статус суддів» означали не лише перебудову судової системи, але й визначили провідну роль Верховного Суду в ній, оскільки Верховний Суд забезпечує єдність судової практики та є гарантом справедливого правосуддя й захисту від свавілля. Прийняття Закону України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» від 05 лютого 2015 року надало жителям декількох розрізнених сіл, селищ чи міст право об'єднатися в один адміністративний центр - об'єднану територіальну громаду (далі – ОТГ) [8, Ст.91].

З утворенням ОТГ створюється новий адміністративний центр, а у ньому нова рада - загальна для всіх сіл та селищ, що входять до нього.

Слід зазначити, що структура територіальних громад повинна відповідати системі адміністративно-територіального устрою. Для цього необхідно ухвалити закон про адміністративно-територіальний устрій в якому закріпити порядок утворення та ліквідації адміністративно-територіальних одиниць, встановлення і зміни їх меж, а також зміну меж районів по областях.

Відповідно до ст.17 Закону України «Про судоустрій та статус судів» : «судоустрій будується за принципами територіальності, спеціалізації та інстанційності.

Систему судоустрою складають: 1) місцеві суди; 2) апеляційні суди; 3) Верховний Суд». Як слідує із ч.3-4 ст. 19 Закону України «Про судоустрій та статус судів» : «Місцезнаходження, територіальна юрисдикція і статус суду визначаються з урахуванням принципів територіальності, спеціалізації та інстанційності.

Підставами для утворення чи ліквідації суду є зміна визначеної цим Законом системи судоустрою, необхідність забезпечення доступності правосуддя, оптимізації видатків державного бюджету або зміна адміністративно-територіального устрою».

На нашу думку, оскільки судоустрій будується за принципами територіальності, при завершенні реформи децентралізації можуть бути змінені межі районів та областей, що, в свою чергу, призведе до необхідності утворення нових чи ліквідації діючих судів, зміни їх назви. З цією метою доцільно розглянути питання створення на базі місцевих загальних судів судових округів, які б об'єднували кілька ОТГ та діяли на території цих новостворених ОТГ.

Для цього до ч.1 ст. 21 Закону України «Про судоустрій та статус судів» необхідно внести зміни та викласти її в наступній редакції:

Стаття 21. Види і склад місцевих судів 1. Місцевими загальними судами є окружні суди, які утворюються з однієї або декількох об'єднаних територіальних громад, що входять до складу одного судового округу». Крім того, необхідно прийняти Закон України «Про засади адміністративно-територіального устрою України» в якому закріпити на державному рівні межі ОТГ (сіл, селищ, міст), межі округів (що включають кілька ОТГ) та межі регіонів (що включають кілька округів). Все це сприятиме здійсненню правосуддя на принципах захисту прав людини, як найвищої соціальної цінності. Зміни в системі правосуддя спрямовані на забезпечення права на справедливий суд, який не тільки гарантує захист прав і свобод, але й сприятиме зростанню добробуту - завдяки захисту права власності, 137 підвищенню інвестиційної привабливості країни.

Інформаційні джерела

1. Указ Президента України «Стратегія реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015-2020 роки» № 276/2015 від 20 травня 2015 року – URL: [https://zakon4.rada.gov.ua > laws > show > 276](https://zakon4.rada.gov.ua/show/show/276). (Дата звернення 23.10.2019).

2. Закон України «Про забезпечення права на справедливий суд» від 12 лютого 2015 року // Відомості Верховної Ради України. – 2015. – № 18, № 19-20, Ст.132

3. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950 р. // Вісник Верховного Суду України. - 1997. - №3. - с.48-60.

4. Закон України «Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя) від 2 червня 2016 року // Відомості Верховної Ради України. – 2016, № 28, Ст.532

5. Закон України «Про судоустрій і статус суддів» від 2 червня 2016 року // Відомості Верховної Ради України. – 2016, № 31, Ст.545

6. Закон України «Про Конституційний Суд України» від 13 липня 2017 року // Відомості Верховної Ради України. – 2017, № 35, Ст.376

7. Закон України «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів » від 3 жовтня 2017 року// Відомості Верховної Ради України. – 2017, № 48, ст.436)

8. Закон України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» від 05 лютого 2015 року // Відомості Верховної Ради України. – 2015. – № 13. – Ст.91.

Сміренін В.О., здобувач вищої освіти 1-го курсу спеціальності 015 «Професійна освіта (Аграрне виробництво, переробка сільськогосподарської продукції та харчові технології)»
Миколаївський національний аграрний університет

КОДЕКС ЗАКОНІВ ПРО ПРАЦЮ УКРАЇНИ, ЯК ІНСТРУМЕНТ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ БЕЗПЕКОЮ ТА ЗДОРОВ'ЯМ ПРАЦІВНИКІВ НА ПІДПРИЄМСТВАХ АГРАРНОГО ПРОФІЛЮ

На сьогодні основою національного законодавства про працю є Кодекс законів про працю України (КЗпП), він розроблявся для індустріальної економіки країни та мав вагомі важелі у здійсненні трудових відносин, що дозволило вирішувати нагальні проблеми соціально трудової сфери на час його прийняття (1973 р).

В той же час, сьогодні, КЗпП не зручний для сучасної креативної та інноваційної економіки, малого та середнього бізнесу, він не може забезпечити належний рівень гнучкості трудових відносин [1], якого потребують роботодавці в 21 столітті, не дозволяє успішно реагувати на виклики часу.

На сьогодні, в Україні застарілі та неефективні підходи до організації системи управління безпекою та здоров'ям працівників, які не здатні реагувати на зміну виробничого травматизму [2]. Причинами цього є високий рівень бюрократичного навантаження на роботодавців при оформленні та веденні трудових відносин; адміністративні витрати роботодавців; застаріла система соціально-трудових відносин, інше.

Протягом 2019-2020 років смертельний травматизм на роботі зріс на 17%, загальний - зменшився на 10%. Однак спостерігається велика доля приховуваних не смертельних нещасних випадків. Зростання травматизму у 2020-2021 роках (+60% - загальний та 55% - смертельний) пов'язане з ризиками викликаними епідемією коронавірусу [3]. Впровадження карантину та пов'язані з ним подальші події та обмеження змусило практично всіх роботодавців переглянути свої плани, організацію режиму та способів роботи, ставлення до профілактики виробничого травматизму. Життя і здоров'я найманих працівників на пряму залежить від ставлення роботодавців до своїх кадрів.

На сьогодні до КЗпП внесено понад 140 змін, але незважаючи на численні зміни він не зовсім відповідає вимогам часу, як наслідок, суттєва частина трудових відносин знаходяться в тіні, що не дозволяє поширити гарантії безпеки та здоров'я працівників передбачені трудовим законодавством.

Тому, модернізація національної системи управління безпекою працівників на роботі повинна існувати на принципах проактивності та запобігання виробничим ризикам, заохочення роботодавців до створення безпечних і здорових умов праці з метою зменшення рівня травматизму через

посилення захисту життя та здоров'я працівників та відповідальності роботодавців за їх безпеку.

Щоб стримати поширення COVID-19 і зберегти життя та здоров'я людей 11 березня 2020 року Всесвітня організація охорони здоров'я оголосила про пандемію через спалах коронавірусної інфекції. Того ж дня Постановою КМУ від 11.03.2020 № 211 «Про запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2» в Україні було запроваджено карантинні заходи, які в подальшому уряд подовжує і посилює. Зазначені рішення, безумовно, правильні та потрібні [4]. Тому, Постановою КМУ від 25.03.2020 № 256 рекомендовано підприємствам незалежно від форми власності на час встановлення карантину не звільняти працівників, які виконують визначену трудовим договором роботу, та працівників, які перебувають у відпустці без збереження заробітної плати на період карантину [5], що сприяє збереженню трудових прав працівників, захищає життя та здоров'я працівників у цей непростий час.

Концепцією реформування системи управління охороною праці в Україні передбачено розроблення Закону України «Про безпеку та здоров'я працівників на роботі» (Законопроект). Цим нормативним актом, шляхом впровадження на законодавчому рівні ризикоорієнтованого підходу у сфері організації безпеки та здоров'я працівників, формується нова національна системи запобігання професійним ризикам та вдосконалюється сфера безпеки та охорони здоров'я працівників під час роботи.

Система управління безпекою та гігієною праці має заохотити роботодавців до створення безпечних і здорових умов праці задля забезпечення ефективної реалізації права працівників на безпечну працю [6], ґрунтувати свою діяльність на принципах запобігання виробничим ризикам. Це сприятиме, зокрема:

- підвищенню рівня захисту життя та здоров'я працівників;
- підвищенню відповідальності роботодавців за створення належних умов праці та безпечного виробничого середовища [7];
- запровадженню механізмів покращення умов безпеки та гігієни праці для працівників та відповідних економічних стимулів [8]тощо.

Отже, реформування законодавства України, щодо безпеки праці та здоров'я працівників дозволить реалізувати гарантоване Конституцією України право на безпечні та комфортні умови праці та забезпечить збереження життя і здоров'я працівників у процесі трудової діяльності.

Інформаційні джерела

1. Курепін В. М. Особливості прийняття управлінських рішень в умовах організаційного розвитку підприємства // Економіко-правові дискусії : матеріали II міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції студентів, аспірантів та науковців, м. Кропивницький, 14 квітня 2021 р. Кропивницький : ЛА НАУ, 2021. С. 29-32. URL: <http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/9330>.

2. Курепін В. М. Механізм управління безпекою вітчизняних підприємств на засадах маркетингу // Сучасний маркетинг: стратегічне управління та інноваційний розвиток : матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції присвяченої до 90-ча заснування Харківського національного технічного університету сільського господарства ім. П. Василенка, 17-18 жовтня 2020 року. Харків : Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка, 2020. С. 154-158. URL:<http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/8183>.
3. Радіонов М. О. Визначення основних напрямів профілактики травматизму на підприємствах сільського господарства / М. О. Радіонов, Д. Д. Марченко, В. М. Курепін // Вісник аграрної науки Причорномор'я. - 2019. - Вип. 1 (101). - С. 111-117. - URL:<http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/6105>.
4. Курепін В. М. Зупинимо пандемію: безпека і здоров'я на роботі можуть врятувати життя [Електронний ресурс] / В. М. Курепін : план конспект проведення занять з студентами МНАУ до Всесвітнього дня охорони праці / уклад. В.М. Курепін. - Електрон. текст. дані. – Миколаїв : МНАУ, 2020. – 8 с. URL:<http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/7019>.
4. Курепін В. М. Локальні екологічні проєкти у розвитку місцевого господарювання / В. М. Курепін, А. В. Демченко // Глобальні ризики у формуванні міжнародної екологічної безпеки. Збережемо джерело життя – воду! [Електронний ресурс] : тези доповідей здобувачів вищої освіти спеціальностей 071 «Облік і оподаткування», 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» та інших учасників освітнього процесу за результатами тематичного «круглого столу» на обліково-фінансовому факультеті до Всесвітнього Дня водних ресурсів, м. Миколаїв, 22 квітня 2020 року. - Миколаїв : МНАУ, 2020. – С. 22-26. URL:<http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/7056>.
5. Курепін В. М. Формування інформаційно-облікового забезпечення фінансування заходів з охорони праці на підприємстві // Обліково-аналітичне і фінансове забезпечення діяльності суб'єктів господарювання: національні, глобалізаційні, євроінтеграційні аспекти: матеріали V Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, 19-20 листопада 2020 р., м. Миколаїв 19-20 листопада 2020 року. Миколаїв : Миколаївський національний аграрний університет, 2020. С. 57-62. URL:<http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/8182>.
6. Іваненко В. С. Комплексна безпека підприємств агропромислового комплексу, як складова система управління // Проблеми та перспективи розвитку бізнесу в Україні : матеріали міжнародної науково-практичної конференції молодих вчених і студентів, м. Львів, 19 лютого 2021р. Львів : Львівський торговельно-економічний університет, 2021. С. 295 – 297. URL:<http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/8880>.
7. Курепін В. М. Розвиток аграрного сектору економіки України через забезпечення безпеки на виробництві / В. М. Курепін // Соціально-економічна політика та адміністрування у сфері регіонального розвитку

України : збірник тез Всеукраїнської науково-практичної конференції, 3-5 квітня 2019 р. - Миколаїв : МНАУ, 2019. - С. 109-112. URL: <http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/5791>.

Троценко М.М., аспірант кафедри парламентаризму та політичного менеджменту

Національна академія державного управління при Президентові України

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ ВЗАЄМОДІЇ ЦЕНТРАЛЬНИХ ОРГАНІВ ВЛАДИ З ПРЕДМТAVНИЦЬКИМИ ОРГАНАМИ ВЛАДИ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ

Сутність реформи децентралізації в Україні передбачає наближення влади до народу з метою підвищення рівня життя мешканців територіальних громад. У процесі підвищення якості життя ключове місце посідає забезпечення якості освіти, оскільки «освіта є основою розвитку особистості, суспільства, нації та держави, запорука майбутнього України» [1], «є складовою кризових явищ і викликів, а також стає трансформаційним агентом, носієм змін і викликів, продукує нову реальність» [2, С. 80].

Державне управління освітою є особливим видом діяльності, що спрямоване на динамічний розвиток освіти та забезпечення її якості [3, С. 55], в той час як державне управління якістю освіти визначають як «вид суспільної діяльності, спрямованої на підтримку та поліпшення якості та результативності функціонування галузі в цілому та загальноосвітнього і культурного рівня школярів» [4, С. 8-9].

Відповідно до реформи освіти, місцеві органи влади не мають право контролювати освітній процес, а відповідають виключно за створення належного освітнього середовища. Водночас, міністерство освіти і науки України затверджує стандарти освіти, а заклади середньої освіти (ЗСО) розробляють освітні програми для реалізації цих стандартів. Якщо ЗСО видає державний документ про освіту, освітня програма має пройти акредитацію в Державній службі якості освіти України (ДСЯОУ).

Таким чином, на законодавчому рівні передбачене чітке розмежування компетенцій різних рівнів управління освітою: загальнодержавного, регіонального, муніципального, що пов'язане, у першу чергу, з тим фактом, що органи влади різних рівнів «мають неоднакові можливості оцінювання чинників, що впливають на зміст управлінських рішень» у сфері забезпечення якості освіти [5, С. 237-238].

Державний контроль якості освіти передбачає оцінку відповідності змісту і якості підготовки, державним освітнім стандартам шляхом організації та проведення перевірок якості освіти та прийняття за їх результатами заходів примусу. Сутність державного нагляду та контролю у сфері освіти полягає також у «здійсненні коригувального впливу на

зазначену діяльність, участі у виправленні наявних недоліків, помилок в організації освітнього процесу» [6, С. 121-122; 125].

Іншими словами, відбувається зміна в процесі формування та реалізації державної політики забезпечення якості освіти в бік створення концепції партнерства, спрямованого на забезпечення співробітництва між ЦОВВ, органами місцевого самоврядування, територіальними громадами та іншими інститутами громадянського суспільства. Така модель управління якістю освітою відкриває можливості для розвитку місцевої ініціативи, сприяє реалізації педагогічних експериментів та враховує місцеві особливості для здійснення розвитку освіти.

Проте слід зважати на потенційні недоліки децентралізованої моделі управління якістю освіти. Насамперед, децентралізація може призвести до надмірних глибоких розбіжностей освіти в різних регіонах країни, перешкодити формуванню загальнонаціональних стандартів, посилити нерівність у фінансуванні освіти залежно від рівня розвитку того чи іншого регіону [3, С. 110]. Всі ці питання також мають бути вирішені ЦОВВ.

Отже, можемо зробити висновок, що сучасні концептуальні основи взаємодії ЦОВВ з представницькими органами на місцях в питанні забезпечення якості освіти поступово перетворюються на партнерські відносини, що відбувається шляхом внесення змін в законодавчу базу в сфері освіти. Водночас, для ЦОВВ важливо встановити та неупереджено контролювати формалізовані індикатори оцінювання якості наданої ЗСО освіти.

Інформаційні джерела

1. Про національну доктрину розвитку освіти : Указ Президента України від 17.04.2002 р. №347. URL: <https://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/347/2002>
2. Освітні реформи: місія, дійсність, рефлексія : монографія / за ред. В. Кременя, Т. Левовицького, В. Огнев'юка, С. Сисоєвої. Київ : ТОВ «Видавниче підприємство «ЕДЕЛЬВЕЙС», 2013. 460 с.
3. Крисюк С. В. Державне управління освітою : навч. посіб. Київ : НАДУ, 2009. 220 с.
4. Лукіна Т. О. Державне управління якістю загальної середньої освіти в Україні : автореф. дис ... д-ра наук з держ управління : 25.00.02. Київ, 2005. 31 с.
5. Хомишин І. Ю. Концептуальні питання теорії і практики адміністративно-правового регулювання освіти України в умовах Євроінтеграційних процесів : дис. ... доктора юр. наук . 12.00.07 / Національний університет «Львівська політехніка». Львів, 2019. 510 с.
6. Бондаренко В. А., Пустова Н. О. Основні функції державного нагляду та контролю у сфері освіти в Україні. *Науковий вісник Львівського державного університету в внутрішніх справах*. 2018. №3. С. 119-128.

Цуркан Х. В., студентка 2 курсу спеціальності Підприємництво, торгівля та біржова діяльність

Смець О.І., кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри теоретичної і прикладної економіки

ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»

БІЗНЕС-КОМПЕТЕНЦІЇ ЯК ЗАПОРУКА ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Найефективніше економічний, політичний, соціальний, екологічний стан розвитку на місцях забезпечує місцева влада, про що свідчить зарубіжний досвід господарювання. Саме вона може задіяти всі сильні сторони для розвитку як малого так і середнього бізнесу, для залучення інвесторів, сприяючи створенню нових робочих місць. Від вирішення цих питань залежить рівень життя місцевого населення, а також наповнення як місцевого, так і державного бюджету.

В Україні, як і в інших державах світу, активно розвивається та запроваджується стратегічний підхід до планування сталого територіального розвитку[1]. Це, з одного боку, є закономірним етапом розвитку регіонів та окремих територій, а з іншого – намаганням регіонів знайти адекватні інструменти, які б допомагали відповісти на виклики сучасного глобалізованого світу, коли істотно пришвидшуються різноманітні зміни, в тому числі політичні, економічні, соціальні, технологічні, екологічні.

Територіальні громади являють собою первинний головний суб'єкт місцевого самоврядування, якість та ефективність діяльності яких забезпечує ефективність механізму державного управління.

Економічний розвиток територіальної громади – це процес мобілізації жителів та ресурсів певної громади, який дає їй можливість взяти на себе відповідальність за підприємницьку, соціальну та культурну діяльність. На нашу думку, для розвитку сталої громади потрібно кожному жителю розвивати лідерські навички із залученням громади, беручи участь та підтримуючи всі заходи у громаді; знати, розуміти та високо оцінювати місцеву історію та культуру, пишатися своєю громадою, дивитися із надією та оптимізмом у майбутнє, бути відкритим до співпраці із місцевою владою та бізнесом.

Загалом, суб'єкти підприємницької діяльності відіграють вагомую роль у формуванні спроможних територіальних громад, зокрема: здійснюють вплив на формування їх доходної частини бюджету; сприяють у вирішенні житлово-комунальних проблем, залученні іноземних інвестицій, використанні та модернізації приміщень територіальних громад, розвитку креативної економіки територіальних громад та формуванні їх екологічної безпеки, збереженні історико-культурної спадщини, популяризації територіальної громади тощо.

Існує ряд проблем розвитку підприємницької діяльності у межах Івано-Франківської територіальної громади, зокрема:

- відсутність інструментів фінансової підтримки підприємців і складність доступу до коштів для розвитку бізнесу;
- недостатність інформаційної підтримки підприємців;
- відсутність зведеної інформації по земельних ділянках і приміщеннях, які можна використовувати для ведення підприємницької діяльності;
- незадовільний стан інженерно-технічних мереж.

Заслуговує на увагу і пропозиція щодо формування фондів підтримки малого та середнього підприємництва територіальних громад. Отримати кошти із зазначеного фонду може переможець конкурсу бізнес-пропозицій, який ініціюється громадою і владою. У цьому конкурсі мають право брати участь лише жителі певної територіальної громади і бізнес пропозиція має реалізовуватися лише на території громади.

Керівництво територіальної громади має бути зацікавлене різними формами підтримки та активізації підприємців, у тому числі в участі у міжнародних програмах. Для цього на сайтах територіальних громад слід розміщувати інформацію про грантові проекти та умови участі у них.

Крім того, з метою активізації підприємництва є доцільним проводити тренінги щодо відкриття власної справи, написання грантових заявок. Для цього слід залучати громадські організації, центри зайнятості, а також заклади вищої освіти.

Одним з важливих стратегічних напрямів розвитку підприємницької діяльності в Івано-Франківській територіальній громаді є створення консультативного центру для підприємців. Розглянувши інноваційні підходи [2], варто доповнити впровадженням коворкінгу на базі загальноосвітніх навчальних закладах. Інноваційність коворкінгу на базі шкіл територіальних громад є одночасним доступом не тільки для учнів шкіл, а й місцевої молоді та людей старшого віку, які зможуть відвідувати заняття та вчитися використовувати сучасне обладнання. Ідея полягає в тому, щоби зробити школу відкритою для усіх мешканців громади. Запровадження коворкінгу дасть можливість покращити якість знань в школах, з акцентом на розвиток бізнес-компетенцій; залучити молодь до змін в територіальних громадах; виявити нових лідерів; активізувати громадські позиції.

Інформаційні джерела

1. Васильченко С.М. Планування місцевого економічного розвитку: участь територіальної громади/ Міжнародний науково-практичний конгрес економістів за участю правознавців “Living Economics: Yesterday, Today, Tomorrow”, 23 -24 травня 2016 р. Фрібург (Швейцарія): FES University of Fribourg, 2016. – Р.75-77.

2. Мельник В. М. Інноваційні підходи модернізації системи управління фінансами територіальних громад в умовах проведення адміністративно-територіальної реформи / В. М. Мельник, Р. І. Щур, М. О. Житар // Вісник Одеського національного університету. Серія : Економіка. – 2020. – Том 25, Вип. 6 (85). – С. 239–244.

СЕКЦІЯ 5. ЗБЕРЕЖЕННЯ ТА ПОПУЛЯРИЗАЦІЯ ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ

Блащук В.В., здобувач вищої освіти 2-го курсу спеціальності 141 «Електроенергетика, електротехніка та електромеханіка»,
Науковий керівник - старший викладач кафедри методики професійного навчання Курепін В.М.
Миколаївський національний аграрний університет

ЛОКАЛЬНІ ЕКОЛОГІЧНІ ПРОЄКТИ У РОЗВИТКУ МІСЦЕВОГО ГОСПОДАРЮВАННЯ ЯК ПОПУЛЯРИЗАЦІЯ ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ МИКОЛАЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Новий туристичний продукт, як сільський зелений туризм, істотно урізноманітнює традиційні пропозиції України і має враховувати природну, історико-культурну специфіку регіонів. На території Миколаївської області зосереджені унікальні природні та рекреаційні ресурси, об'єкти національної і світової культурної та історичної спадщини, де проходять важливі економічні, культурні та суспільні події [1].

В теперішніх умовах світової пандемії, пов'язаної з поширенням вірусу COVID-19, все більшої актуальності набирає сільський зелений туризм. Українське село має багату історико-архітектурну спадщину, культуру, самобутній побут, самою природою даровані мальовничі ландшафти; наділене багатими лікувально-рекреаційними ресурсами.

Відпочинок на фермі або в колоритному селі з традиціями та історією явище для Миколаївської області досить нове. Тимчасове перебування туристів у сільській місцевості (селі) та отримання ними послуг сільського зеленого туризму визначається як відпочинковий вид туризму [2]. Жителі сіл не раз з посмішкою спостерігали, як захоплюються життям в селі городяни. Їх розчулює і вражає жива корова, лазня, яку топлять «по-чорному», криниця з «журавлем», можливість спати в гамаку під яблунею або в дерев'яному будинку на печі. А вже виводок курчат зустрічають радісним писком не лише діти, але і дорослі.

Відпочинок у селі може бути особливо цікавим тоді, коли до нього долучаються цікаві екскурсійні маршрути, що розкривають витoki та джерела народної культури та мистецтва, літератури, української духовності в цілому [3]. Це й є ознайомлення з численними центрами народних художніх промислів, ткацтва, вишивання, гончарства, малярства, різьблення по дереві, лозоплетіння.

На степовому півдні України, що славиться ласкавими сонячними днями, знаходиться Новобугський район Миколаївської області, де розташований регіональний ландшафтний парк (РЛП) «Приінгульський» - одне із семи природних чудес області. Це - складова природно-заповідного фонду України, що є загальнонаціональним надбанням. Тут гармонійно поєднуються річки Інгул, Березівка, Стовпова, Сагайдак, Софіївське руслове

водосховище, виходи Українського кристалічного щита, лісові насадження та байраки [4]. Подорожуючи Приінгуллям можна побачити природні і історико-культурні об'єкти, наприклад, окрасу краю - Свято-Михайлівський жіночий монастир (більш відома назва - Пелагеївська церква), одну з найстаріших будівель Новобужжя колишній маєток Тропіних, мирового судді Ново-Бузької та Миколаївської волостей Херсонського повіту.

Туристський комплекс «Садиба Тропіних» має прогуляно-пізнавальні маршрути прокладені по балці Табірній, Каламурзиній, вздовж Софіївського гідровузла, по Сагайдацькому каньйону, на плато Чортів міст з оглядом мальовничих пейзажів, видатних місць. Поза рекреаційним сезоном садиба Тропіних може використовуватися як екологічний центр для дітей з прилеглих сіл (с. Щорсове, Софіївка - пішохідне сполучення). На території комплексу функціонує музей, зоокуточок свійських тварин, конюшні, старовинний льодяник та місця для соління овочів. Поруч із садибою розташовані об'єкти для відвідування - підвісний міст на р. Інгул, Щорсівський парк. В парку можуть відпочивати туристи, що зупиняться в туркомплексі.

Для популяризації історико-культурної спадщини на території РЛП «Приінгульський» пропонується облаштувати ще одну пілотну садибу в с. Розанівка та показати на прикладі місцевим жителям можливості та перспективи її використання [5]. Прилеглі села, де можна розвивати сільський туризм, як популяризацію історико-культурної спадщини Новобугського району Миколаївської області - це Розанівка, Кам'янка, Новорозанівка, Пелагеївка, Софіївка, Щорсове. Передбачається створення «Зеленого» туристичного острову посередині Софіївського водосховища, з якого відкриваються види на Пелагеївську церкву, прилеглу акваторію та береги Софіївського водосховища. В майбутньому це центр розваг в природних умовах, музей під відкритим небом, «острів екологічної просвіти», візит-центр під відкритим небом.

Таким чином, на сучасному етапі сільський зелений туризм є високоперспективною галуззю сфери туризму, має важливе значення для економіки Миколаївської області та України в цілому, приваблює не тільки вітчизняних туристів, а й з багатьох країн світу, сприяє налагодженню зовнішньоекономічних зв'язків із різними державами, є одним із видів популяризації історико-культурної спадщини Миколаївської області.

Інформаційні джерела

1. Іваненко В. С. Перспективи розвитку сільського зеленого туризму на Миколаївщині // Academician Leo Berg – 140 years: Collection of Scientific Articles Bendery, March 12, 2021 – Bendery. Moldova : Eco-TIRAS International Association of River Keepers, 2021. С. 110-115. URL: <http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/8863>.

2. Артюхова Н. С. Нові обрії екологічного туризму на Миколаївщині // Розвиток туристичної галузі та індустрії гостинності: проблеми, перспективи,

конкурентоздатність : матеріали I міжнар. конф. здобувачів та молодих вчених, м. Дніпро, 25 березня 2021р. Дніпро : Університет імені Альфреда Нобеля, 2021. С. 106-108. URL: <http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/9103>.

3. Курепін В. М. Проблеми екологічної свідомості здобувачів вищої освіти закладів вищої освіти аграрного профілю / В. М. Курепін, А. В. Демченко // Осінні наукові читання : матеріали XXIII міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, секція № 10. Педагогічні науки, м. Тернопіль, 27 листопада 2019 р. – Тернопіль : ГО «Наука та освіта без кордонів», 2019. URL:<http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/6415>.

4. Курепін В. М. Механізм управління екологічною безпекою об'єктами господарювання на засадах маркетингу / В. М. Курепін, В. С. Іваненко // Обліково-аналітичне і фінансове забезпечення діяльності суб'єктів господарювання: національні, глобалізаційні, євроінтеграційні аспекти : матеріали IV міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, м. Миколаїв, 20-21 листопада 2019р. – Миколаїв : МНАУ, 2019. – С. 169 – 172. URL:<http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/6411>.

5. Курепін В. М. Формування стратегії розвитку екологічно безпечного сільського господарства в Україні // Перлини степового краю : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, 25-27 листопада 2020 р. Миколаїв : Миколаївський національний аграрний університет, 2020. С. 64-66. URL:<http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/8445>.

Іваненко В.С., здобувач вищої освіти 3-го курсу спеціальності 015 «Професійна освіта» (Технологія виробництва та переробки продукції сільського господарства)»

Миколаївський національний аграрний університет

ІСТОРИЧНА ТА КУЛЬТУРНА СПАДЩИНА МИКОЛАЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ ЯК СТРАТЕГІЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Захист вітчизняної культурної і духовної спадщини визнано одним з пріоритетів Стратегії національної безпеки України. Сьогодні відбувається активна інтеграція України до світового культурного простору, тому повноцінне та всебічне виявлення й вивчення культурної спадщини з метою виваженого використання і комплексного збереження її – стратегічне науково-практичне завдання.

За даними органів охорони культурної спадщини, в кожному регіоні України на державному обліку перебувають тисячі пам'яток історії та культури, в тому числі міжнародного та національного значення, які можуть бути віднесені до історико-культурних ресурсів. Не виключенням є і Миколаївська область, яка за фундаментальними дослідженнями має таке історичне явище як козацтво.

Кропітка робота миколаївських краєзнавців, аналіз документальних джерел свідчення та історичні пам'ятки говорять про наявність козацьких поселень у нашій місцевості [1]. Січі наприкінці XVIII століття у нашій місцевості осмислюються як соціальна верства, яка протягом століть була носієм, хранителем і виразником українства на Миколаївщині.

Дослідження дають нам уявлення про заселення краю, Дике Поле це велика незаселена територія в північному Причорномор'ї. Після завоювань Батия і заснування Золотої Орди в цих степах не залишалося нікого, крім татарських кочівників, які на той час були потужною силою. Але вже на початку XIV століття їх держава починає скорочуватися. А після перемоги литовського князя Ольгерда над татарами на Синіх водах у 1362 році цей процес пришвидшився [2]. І вже на початку XV сторіччя литовсько-українська держава князя Вітовта пробила собі вихід до Чорного моря.

Саме в цей час на теренах Миколаївщини були засновані такі міста як Дашів (сучасний Очаків), Соколи (Вознесенськ) та інші поселення. Серед них і Семенів Ріг. Він цікавий тим, що його заснував князь Київський Семен Олелькович, якраз його мешканців можна вважати попередниками українського козацтва, яке організаційно сформувалося трохи пізніше.

Наприкінці XV сторіччя татари, за допомогою Туреччини, відбили південну частину Причорноморських степів у Великого князівства Литовського. Попри це, українське населення не тільки відстояло північну частину колишнього Дикого Поля, а й розширило свою присутність на цих землях, зокрема, й на Миколаївщині.

Вже у XVI сторіччі ці землі стають складовою частиною Війська Запорозького, тут виникає розгалужена мережа козацьких поселень та укріплень. Найбільш відоме з них - Бузький Гард (один із центрів Буго-Гардівської паланки Війська Запорозького) [3]. Тутешні мешканці перебували тут лише влітку, на зиму залишався тільки невеликий гарнізон. Інше козацьке населення розосереджувалося по зимівниках, які розташовувалися по всій території Війська Запорозького, зокрема, і на Миколаївщині. На той час саме вони і складали основу поселень на запорозьких землях, які тоді вже займали більшу частину колишнього Дикого Поля.

Слід зазначити, що зимівники розташовувалися переважно на берегах річок і поблизу балок. Це пояснюється кількома причинами. По-перше, тут була вода (вже у той час південні степи ставали маловодними і тому наявність питної води була дуже важливою). Крім того, вся територія Війська Запорозького була своєрідною буферною зоною між Україною та Кримським ханством, звідки постійно існувала загроза татарських набігів. А на берегах річок та по балках було легше оборонятися, у випадку ж, коли сили нападників значно переважали, там була можливість заховатися.

На Миколаївщині особливо багато зимівників розташовувалося в місці злиття річок Громоклії та Інгулу (більше 40), там був своєрідний зимовий центр Буго-Гардівської паланки [4]. Поселення являли собою не просто

мережу населених пунктів, а входили в систему оборони від нападів кочівників. У тому числі, з елементами фортифікаційних споруд.

На сьогоднішній день на Миколаївщині зафіксовано 314 козацьких поселень (зимівників), збережені в Південному Прибужжі вали і їх фрагменти свідчать про існування тут городищ-укріплень XVI - XVII ст. Сліди оборонних споруд знаходять біля Кам'яної Балки Первомайського району, де проходили жорстокі бої козаків із татарами, залишки земляного укріплення знаходяться між Голтою та Грушівкою. За п'ять кілометрів від Грушівки є рів із валом, біля села Костянтинівка Арбузинського району - вал довжиною більше кілометра, місцева назва якого «Зміїв вал». На території міста Вознесенська до середини XVIII століття проіснував опорний пункт, відомий як «Запорізький вал». І таких прикладів дуже багато.

Краєзнавцям вдалося встановити як мінімум 144 населені пункти Миколаївської області які виникли на базі поселень запорожців. Серед них Новий Буг, Криве Озеро, села Синюхин Брід, (Первомайський р-н), Ганнівка (Братський р-н), Білоусівка та Щербані (Вознесенський р-н), Інгулка та Піски (Баштанський р-н), Володимирівка (Казанківський р-н) тощо [5]. Тільки на території сучасного міста Миколаєва налічувалося 18 козацьких зимівників. Крім зимівників, велике значення в житті місцевого козацтва мали переправи. Здебільшого, вони розташовувалися там, де річки перетиналися великими шляхами. Так, ще в XV столітті виник перевіз на Кучманському шляху, який поєднував Крим із Поділлям.

Доволі багато джерел свідчать, що територія, на якій саме і виникло місто Миколаїв була козацькою, тут розташовувалися їх зимівники та села [6]. На території нинішнього суднобудівного заводу імені 61-комунара була переправа через Інгул, тут була постійна стоянка запорозьких козаків (козаки поставили кузню, її існування датоване 1735 роком). Також у гирлі Інгулу були пости козацьких сторожових команд (географічна карта течій річок Дніпра і Бугу від Єлисаветграда і вниз до злиття їх вод, яку склав інженер-підполковник Томілов була позначена запорозькими назвами).

Варто зауважити, що на жаль, в офіційних архівах Миколаївської області не збереглося ніяких матеріалів стосовно козацьких поселень тієї доби, але для збереження історійко-культурної спадщини необхідно проводити велику пошукову роботу, як на місцевості (зустрічі з людьми, дослідження на місцевості), так і по паперовим джерелам (карти й довідники, архівні матеріали).

Інформаційні джерела

1. Курепін В. М. Збереження природньо-архітектурного комплексу у зоні впливу Южноукраїнської атомної електростанції // Актуальні проблеми, пріоритетні напрямки та стратегії розвитку України : матеріали I міжнар. науково-практичної он-лайн-конференції, м. Київ, 15 березня 2021 року. Київ: ІТТА, 2021. С. 44-45.
URL:<http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/8910>

2. Зайко К. А. Історико-культурна спадщина Миколаївської області: козацькі хутора-зимовники, як об'єкт туризму // Розвиток туристичної галузі та індустрії гостинності: проблеми, перспективи, конкурентоздатність : матеріали I Міжнародної конференції здобувачів та молодих вчених, м. Дніпро, 25 березня 2021р. Дніпро : Університет імені Альфреда Нобеля, 2021. С. 218-219. URL:<http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/9110>.

3. Лазіс М. І. Рекреаційно-туристичні зони: кайони Миколаївщини // Розвиток туристичної галузі та індустрії гостинності: проблеми, перспективи, конкурентоздатність : матеріали I Міжнародної конференції здобувачів та молодих вчених, м. Дніпро, 25 березня 2021р. Дніпро : Університет імені Альфреда Нобеля, 2021. С. 289-291. URL:<http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/9114>.

4. Демченко А. В. Каньйони Миколаївщини: українські каньйони як одне з семи чудес України // Academician Leo Berg – 140 years: Collection of Scientific Articles Bendery, March 12, 2021, Bendery. Moldova : Eco-TIRAS International Association of River Keepers, 2021. С. 96-99. URL:<http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/8862>

5. Курепін В. М. Механізм управління екологічною безпекою об'єктами господарювання на засадах маркетингу / В. М. Курепін, В. С. Іваненко // Обліково-аналітичне і фінансове забезпечення діяльності суб'єктів господарювання: національні, глобалізаційні, євроінтеграційні аспекти : матеріали IV міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, м. Миколаїв, 20-21 листопада 2019р. – Миколаїв : МНАУ, 2019. – С. 169 – 172. URL:<http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/6411>.

6. Курепін В. М. Приоритетні напрямки екологічної освіти та виховання у місті Миколаїв, як єдиний задум екологічного розвитку міста // Педагогічні інновації : матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції, м. Миколаїв, 28-29 квітня 2021 р. Миколаїв : МНАУ, 2021. С. 168-URL:<http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/9297>.

Кузьменко А.М., здобувач вищої освіти
Миколаївський національний аграрний університет

ЗБЕРЕЖЕННЯ ТА ПОПУЛЯРИЗАЦІЯ ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ

У багатомілітарній історії України наша історико-культурна спадщина є дуже цінним духовним, економічним та соціальним капіталом, який є головною складовою національної незалежності та належного представництва нашої країни на міжнародному рівні.

На сьогодні важливим є подальший розвиток такого виду туристичної діяльності, як історичний туризм (історичний та культурний туризм), який базується на використанні пам'яток історії та культури в пізнавальних та освітніх цілях. Джерелом інформації для офіційної організації, яка виконує

також функцію реклами, повинно мати два напрямки: для місцевого населення (повідомляти інформацію про події та новини, містити звіти президента, депутатів, деякі нормативно-правові рамки, прийомні та інша інформація, пов'язана з місцевим самоврядування), а також для тих, хто хоче відвідати район (для висвітлення інформації про історичне минуле району, пам'яток культури та мистецтвотощо).

Органи місцевого самоврядування мають усвідомили щодо активізації розвитку історичного туризму в регіонах, де зосереджена більша частина туристично-рекреаційних ресурсів, працюють працівники туристичних підприємств. Формування певного образу території залежить від враження від самої території, від узагальнення пам'яток історії та культури. Це створює певний імідж не лише окремого регіону, а й країни в цілому. Крім того, історичний туризм не лише приносить прибуток регіону, а й, у свою чергу, сприяє зміцненню культурної спадщини, створюючи систему раціонального використання унікальних ресурсів. Культурно-історична та природна спадщина в історичному туризмі поділяється на такі категорії:

- надбання, яке в основному використовується туристами (фестивалі, пам'ятники);
- надбання змішаного призначення (історичні пам'ятки, музеї, театри та заповідники меншого значення);
- надбання, якими користуються переважно місцеві жителі (громадські будівлі, культові місця, кінотеатри та бібліотеки).

Сукупність державних дій у туристичній галузі визначається державною політикою та державним регулюванням у сфері туризму. Його основними цілями є:

- задоволення туристичних потреб суспільства;
- раціональне використання об'єктів, засобів праці;
- формування оптимального обсягу та структури туристичного руху;
- координація розвитку туризму з урахуванням різних його функцій та зв'язків з іншими галузями національної економіки [1].

Популяризація пам'яток історії та культури із застосуванням сучасних інформаційних технологій сприятиме формуванню та зміцненню самосвідомості та національної ідентичності. Встановлення зв'язку між минулим і сьогоденням також є вагомим показником збагачення національних цінностей. Культурна спадщина є одним із компонентів суспільних знань та публічної інформації, доступних населенню, і це важлива частина туристичної інфраструктури. Туризм є одним із джерел наповнення місцевого бюджету в регіоні, де є пам'ятки історії та культури. Тому розвиток туризму повинен бути пріоритетом муніципальної влади.

Застосовані інструменти та прийоми інтернет-реклами повинні стати пріоритетним засобом розвитку системи місцевого самоврядування у просуванні регіону, зокрема, через просування та просування бренду міста. Основним завданням історико-культурного туризму має бути ознайомлення з

досягненнями культури, науки і техніки (музеї, галереї, культові споруди, архітектурні ансамблі тощо) та відвідування історичних місць та будівель.

Популяризація культурної спадщини шляхом:

- залучення органів державної влади, місцевого самоврядування, регіональних громад та приватної ініціативи до виявлення та використання культурного, освітнього, туристичного, економічного та іншого потенціалу культурної спадщини;
- включення об'єктів культурної спадщини України до національних та міжнародних туристичних маршрутів;
- створення умов для підвищення туристичної привабливості міст, сіл та селищ з огляду на їх історичну та культурну спадщину;
- розвиток туризму та екскурсій серед дітей та молоді;
- формування інформаційного поля, придатного для охорони культурної спадщини;
- підготовка та видання книг та путівників для фахівців з охорони та реставрації старожитностей;
- інформування українського суспільства, підвищення обізнаності про необхідність охорони культурної спадщини, боротьба з вандалізмом;
- участь громадськості у процесах управління та контролю у галузі охорони культурної спадщини та формування позитивної громадської думки щодо необхідності дбайливого використання культурної спадщини[2].

Популяризація пам'яток історії та культури із застосуванням сучасних інформаційних технологій сприятиме формуванню та зміцненню самосвідомості та національної ідентичності. Встановлення зв'язку між минулим і сьогоденням також є вагомим показником збагачення національних цінностей. Культурна спадщина є одним із компонентів суспільних знань та публічної інформації, доступних населенню, і, в свою чергу, це важлива частина туристичної інфраструктури. Туризм є одним із джерел наповнення місцевого бюджету в регіоні, де є пам'ятки історії та культури. Тому розвиток туризму повинен бути пріоритетом муніципальної влади.

Застосовані інструменти та прийоми інтернет-реклами повинні стати пріоритетним засобом розвитку системи місцевого самоврядування у просуванні регіону, зокрема, через просування та просування бренду міста. Основним завданням історико-культурного туризму має бути ознайомлення з досягненнями культури, науки і техніки (музеї, галереї, культові споруди, архітектурні ансамблі тощо) та відвідування історичних місць та будівель[1].

Інформаційні джерела

1. Популяризація пам'яток історії та культури органами місцевого самоврядування із застосуванням сучасних інформаційно-реklamних засобів.[Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2018/jan/7734/16.pdf>

2. Концепція державної політики реформування сфери охорони нерухомої культурної спадщини.[Електронний ресурс] – Режим доступу: http://mincult.kmu.gov.ua/control/publish/article?art_id=245358162

Лазіс М.І., здобувач вищої освіти 1-го курсу спеціальності 141 «Електроенергетика, електротехніка та електромеханіка»
Миколаївський національний аграрний університет

МІСЦЕ ОСПІВАНЕ ЛЕГЕНДАМИ: УРОЧИЩЕ ГАРД – ФОРПОСТ ЗАПОРІЗЬКОГО КОЗАЦТВА

Важливими факторами розвитку туристичної галузі Миколаївської області на сучасному етапі є природно-рекреаційний та історико-культурний потенціал, продовження розвитку та подальшого вивчення якого є головним завданням управління з питань зовнішніх зносин, зовнішньоекономічної діяльності, європейської інтеграції, туризму і курортів Миколаївської облдержадміністрації. Неподалік села Актового Вознесенського району Миколаївської області скелястою долиною протікає річка Мертвовід. Її шлях проходить вивітряними гранітними породами, заглибини яких подекуди досягають 40-50 метрів. Цей комплекс валунів і скель називається Актовський каньйон.

Актовський каньйон розкинувся уздовж берегів річки Мертвовід по якій, за переказами, скіфи спускали в останню путь своїх правителів (звідси і назва). Каньйон є частиною парку «Бузький Град» і входить в список семи чудес України [1]. Актовський каньйон, який ще називається Долиною Диявола або «Малим Кримом», порушує всі уявлення про закони природи і реальності. Він вражає фантастичною первозданністю, дивною формою скель (вік скельної породи налічує понад чотири мільярди років), жвавої річкою і буйною рослинністю, це при практично безлюдній ґрунті зверху каньйону.

Втім, Актовський каньйон представляє інтерес не тільки для фанатів геології і гарної природи, а й послідовників езотеричних навчань. Вважається, що тутешні місця були важливим священним центром Скіфії - з давніх-давен серед величних скель молилися богам і проводили важливі ритуали [2]. Територія Гранітно-степового Побужжя надзвичайно багата на археологічні пласти: палеоліт, мезоліт, неоліт, мідний і залізний віки, епоха бронзи, черняхівська та трипільська культури, свідцтва поселень киммерійців, савроматів, скіфів, ольвіополітів, давніх слов'ян, римлян.

Величний своїми різноманітними скелями каньйон річки Мертвовід, прозваного «Долиною привидів», вважається одним з найдавніших ділянок суші Євразії [3]. Місцевість ця не опускалася в морські глибини протягом 60 мільйонів років, як результат - велика кількість унікальних об'єктів живої природи. Цілюще і запаморочливий, настояний на ароматі трав повітря і дивно нагромадження скель справляють враження чогось надзвичайного.

Повітря в цій місцевості пахне не тільки травами. Воно буквально насичене легендами, таємницями та містиккою. Ці камені оповиті ореолом загадок. Історики стверджують, що це дивовижне місце тривалий час використовували козаки-характерники – одні з найбільш таємничих персонажів українського козацтва.

Крім мальовничих природних краєвидів, ця місцевість цікава своїм історичним минулим. Тут сталося багато подій, пов'язаних із козацтвом й оспіваних у численних народних переказах і легендах [4]. Колись в давнину за течією цієї ріки скіфи сплавляли тіла своїх померлих вождів - можливо, назва Мертводі прийшло до нас з тих часів. За іншою версією, «мертвої» вода стала за часів татарських набігів - нібито місцеві жителі (в деяких переказах, запорізькі козаки) вилили в річку отруйний відвар, щоб отруїти бусурман, які розбили табір неподалік. Втім, деякі дослідники пов'язують таку назву річки з високим вмістом сірководню в її водах і відповідним запахом.

Бузький Гард – це історична назва козацької паланки Війська Запорозького, яка розташовувалася на місці злиття річок Великий Ташлик і Південний Буг. Від Мигії до Олександрівки Південний Буг тече в крутих кам'янистих берегах, утворюючи вузьку каньйоноподібну долину з величними гранітними скелями, порожистим руслом, водоспадами та островами [5]. Пороги, що до нашого часу збереглися на Південному Бузі, мають місцеву назву "брояки". З ними, як і з багатьма островами та скелями, пов'язана велика кількість запорізько-гайдамацьких легенд і переказів. Про минуле нам говорять їхні назви: Запорізька брояка, острів козака Мамає, скелі Турецький стіл, Гайдамацьке сидіння, Пугач, Гайдамацька балка та інші.

Культурна спадщина козацьких часів представляє особливу цінність. Бог (нині – Південний Буг) славився серед запорожців як друга за значенням річка після Дніпра-Славутича. На території Бузького Гарду розміщувалось одне з найважливіших поселень козацької доби – адміністративний центр Буго-Гардової паланки, найбільшої за розмірами серед восьми територіальних одиниць Запорозької республіки. Першим паланковим отаманом тут був князь Дмитро Вишневецький – легендарний Байда. Тепер ця територія охороняється на державному рівні – вона є пам'яткою культури національного значення.

Є багато й інших цікавих легенд, спогадів і артефактів. Так, за дослідженнями відомих істориків, на острові Гардовому, на камені, вибита підкова, а проти скелі Пугач, у степу, на граніті – рука, кисть якої має довжину 7,5 четвертей (четверть - староруська міра довжини, яка рівнялась приблизно 18 см) [6].

Варто зауважити, що «Бузький Гард» створено з метою збереження, відтворення та раціонального використання унікальних природних та історико-культурних комплексів у басейні Південного Бугу, що мають важливе природоохоронне, наукове, історико-культурне, естетичне,

рекреаційне та оздоровче значення. Пропри всю цінність тутешніх місць, екологи та громадськість Миколаївщини побоюються, - все вищеописане може опинитися під загрозою знищення. Адже наразі Южноукраїнська атомна електростанція наполягає на піднятті рівня Олександрівського водосховища до 20,7 метра. І це, на думку багатьох, призведе до затоплення острова Гардовий і навечно поховає останній ландшафт запорозьких порогів, що зберігся в Україні.

Інформаційні джерела

1. Демченко А. В. Каньйони Миколаївщини, як одне з семи чудес України // Розвиток туристичної галузі та індустрії гостинності: проблеми, перспективи, конкурентоздатність : матеріали І міжнародної конференції здобувачів та молодих вчених, м. Дніпро, 25 березня 2021р. Дніпро : Університет імені Альфреда Нобеля, 2021. С. 181-183. URL:<http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/9108>.

2. Курепін В. М. Збереження природньо-архітектурного комплексу у зоні впливу Южноукраїнської атомної електростанції // Актуальні проблеми, пріоритетні напрямки та стратегії розвитку України : матеріали І міжнар. науково-практичної он-лайн-конференції, м. Київ, 15 березня 2021 року. Київ: ІТТА, 2021. С. 44-45. URL:<http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/8910>.

3. Курепін В. М. Збереження біорізноманіття гранітно-степового Побужжя // Актуальні проблеми, пріоритетні напрямки та стратегії розвитку України : матеріали І міжнар. наук.-практ. онлайн-конференції, м. Київ, 15 березня 2021 року. Київ: ІТТА, 2021. С. 42-44. URL:<http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/8909>.

4. Артюхова Н. С. Нові обрії екологічного туризму на Миколаївщині // Розвиток туристичної галузі та індустрії гостинності: проблеми, перспективи, конкурентоздатність : матеріали І міжнар. конф. здобувачів та молодих вчених, м. Дніпро, 25 березня 2021р. Дніпро : Університет імені Альфреда Нобеля, 2021. С. 106-108. URL:<http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/9103>.

5. Курепін В. М. Пріоритетні напрямки екологічної освіти та виховання у місті Миколаїв, як єдиний задум екологічного розвитку міста // Педагогічні інновації : матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції, м. Миколаїв, 28-29 квітня 2021 р. Миколаїв : МНАУ, 2021. С. 168-URL:<http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/9297>.

6. Курепін В. М. Відновлення і збереження водних ресурсів Південного Бугу // Глобальні ризики у формуванні міжнародної екологічної безпеки. Збережемо джерело життя – воду! [Електронний ресурс] : тези доповідей здобувачів вищої освіти спеціальностей 071 «Облік і оподаткування», 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» та інших учасників освітнього процесу за результатами тематичного «круглого столу» на обліково-фінансовому факультеті до Всесвітнього Дня водних ресурсів, м. Миколаїв,

22 квітня 2020 року. - Миколаїв : МНАУ, 2020. – С. 18-22.
[URL:http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/7055](http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/7055).

Ніколаєнко І.В., здобувач вищої освіти за освітнім ступенем «бакалавр», спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування», групи ПУА 3/1

Миколаївський національний аграрний університет

ПРОБЛЕМИ ЗБЕРЕЖЕННЯ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ УКРАЇНИ

Культурна спадщина — це одна із надзвичайно важливих складових історичної пам'яті будь-якої нації. І не випадково, що у цивілізованих країнах збереженню пам'яток приділяється велика увага. Недаремно загарбники намагалися або вкрасти, або перевернути нашу історію [1].

У кризовому стані перебуває історичне середовище більшості міст, історично цінна забудова, включаючи пам'ятки архітектури, руйнується та безповоротно втрачається, умови життєдіяльності в історичних центрах поселень знаходяться на неприпустимо низькому рівні, соціально-демографічний склад населення погіршується. Помітних ознак позитивних змін, за незначним винятком, у більшості історичних міст немає. Причини неблагополучного стану історичного середовища міст:

- вступ більшості міст України в стадію активної реконструкції, яка все більше торкається їхніх центральних історичних частин;

- спотворення внаслідок сучасних комерційних факторів розвитку містобудівництва старих будівель невдалими перебудовами й надбудовами, будівництва на місці знесених історичних об'єктів нових споруд, які руйнують масштабність і характер історичного середовища;

- недостатня увага та ігнорування визнання містобудівної спадщини, до якої належать центри історичних міст, як найважливішої складової культурної спадщини України;

- недостатня увага щодо збереження архітектурної та містобудівної спадщини як самостійних цілісних утворень та неврахування їхнього історико-культурного середовища та містобудівних якостей у протиположності здійснення переважно реставрації й підтримки окремих цінних будинків і споруд, що входять до їхнього складу; незадовільна ситуація з виділенням і фіксацією зон охорони пам'яток і заповідних зон історичних міських поселень;

- неналежне відображення в чинному законодавстві про об'єкти культурної спадщини питань збереження й раціонального використання об'єктів містобудівної спадщини [2].

Державна система охорони пам'яток культурної спадщини в Україні не має належного організаційного, програмно-цільового, матеріального та фінансового забезпечення: не забезпечується паспортизація, облік і реєстрація пам'яток відповідно до вимог Закону України «Про охорону

культурної спадщини», формування Державного реєстру нерухомих пам'яток України здійснюється вкрай повільно; не забезпечено прийняття комплексної державної програми дій із питань захисту, збереження, належного утримання, відповідного використання, консервації, реставрації, реабілітації та музеєфікації об'єктів культурної спадщини; спостерігається багаторічне та значне скорочення державного фінансування програм, заходів та робіт зі збереження об'єктів культурної спадщини без їхнього належного заміщення коштами з інших джерел фінансування; спостерігається постійний брак коштів на поповнення музейних фондів, ремонтно-реставраційні роботи, музеєфікацію, оновлення обладнання [3].

До проблем слід віднести:

- відсутність концепції чи загальнодержавної програми розвитку заповідників України – як наслідок, в шести областях взагалі немає заповідників, а в семи їхня кількість не перевищує одного;

- неврахування можливостей державного бюджету щодо утримання, охорони та ефективного використання заповідників в інтересах суспільства при прийнятті рішень про їхнє створення;

- невиконання заходів, затверджених постановами Кабінету Міністрів України про створення заповідників, стосовно розроблення генеральних планів розвитку заповідників, оформлення права володіння земельними ділянками відповідно до чинного законодавства, виконання науково-дослідних та реставраційно-ремонтних робіт тощо;

- відсторонення місцевих органів влади від створення комунально-побутової інфраструктури в місцях розташування заповідників не сприяє масовому відвідуванню туристами, в тому числі іноземними;

- нежиття більшістю заповідників заходів щодо нарощування власних доходів за рахунок розширення надання екскурсійних та інших культурно-масових послуг, внаслідок чого їхнє утримання лягає в основному на загальний фонд державного бюджету [2].

Інформаційні джерела

1. Проблеми збереження та використання пам'яток культурної спадщини — пріоритетне питання сьогодення.
URL: <http://kosivart.if.ua/2008/10/19/562/>

2. Поливач К.А. Культурна спадщина та її вплив на розвиток регіонів України.

3. Титова О. М. Деякі актуальні питання збереження культурної спадщини України. Праці Центру пам'яткознавства. 2009.

Олюшинець А.П., здобувач вищої освіти 3-го курсу спеціальності 015 «Професійна освіта» (Технологія виробництва та переробки продукції сільського господарства)»

Миколаївський національний аграрний університет

ЛАНДШАФТНИЙ ПАРК «ТИЛІГУЛЬСЬКИЙ» ЯК КУЛЬТУРНА СПАДЩИНА МИКОЛАЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Збереження та відновлення культурної спадщини є складною проблемою в Миколаївській області. Трансформовані найбільш вразливі компоненти: природні рослинні угруповання шляхом вирощування монокультури та вигоптуння худобою; тваринний світ з причин порушення місць існування та нерегламентованого мисливства [1]. До нас дійшли мінімально перетворені, умовно природні степові ландшафтні комплекси лиш в місцях які з тих або інших причин залишились майже незайманими. Актуальним і не вирішеним сьогодні залишається питання збереження різноманітності природних ландшафтних комплексів.

Одним з пріоритетних практичних питань збереження та популяризація історико-культурної спадщини у Миколаївській області, в умовах тотальної антропогенної перетвореності оточуючого світу, є створення оптимальної мережі заповідних об'єктів, як резерватів сучасної історико-культурної спадщини [2]. Воно являє для суспільства екологічну, наукову, естетичну та національну цінність. Особливо гостро проблема збереження сучасного природного різноманіття стоїть в регіонах з високим ступенем антропогенної перетвореності території, де порушено співвідношення між промисловими об'єктами, ріллею, природними кормовими угіддями, водно-болотними комплексами та іншими геосистемами.

В наслідок виникнення дисбалансу між площами господарських та умовно-природних земель, а відповідно й скорочення різноманіття, зменшується ерозійна стійкість агроландшафтів, знижується швидкість відновлення ґрунтової родючості [3], відбувається засолення ґрунту, замулення водоймів та інші негативні явища. Таким чином людина втрачає придатний для її життя простір. Розуміючи це людство намагається зберегти середовище свого існування шляхом збереження природного різноманіття та історико-культурної спадщини.

В умовах невинної антропогенної трансформації природних ландшафтів одним з основних шляхів збереження біотичної різноманітності є створення об'єктів природно-заповідного фонду, які зберігають і історико-культурну спадщину [4]. Створення регіональних ландшафтних парків надає змогу популяризувати збереження природного різноманіття, розповідати туристам та відвідувачам про рекреаційні можливості цих унікальних природних об'єктів.

Регіональний ландшафтний парк «Тилігульський» включає узбережжя та прилеглі акваторії Тилігульського лиману в межах Березанського району

Миколаївської області загальною площею 8195,4 гектара. Парк створено з метою збереження та раціонального використання узбережжя та прилеглої акваторії Тилігульського лиману.

Тилігульський лиман належить до водойм «каспіїв» бо постійно пульсує, після різкого зменшення в об'ємі раптово розширюється, віт того у лимані присутній широкий спектр змін солоності води та рівневого режиму. Це формує у ньому складні комплекси водних мешканців - від прісноводних до морських. В районі Ташинської затоки та гирла річки Царега знаходиться один з найбільших на півдні України цілинних степових масивів. Це вплинуло на багатство флори узбережжя Тилігульського лиману, яка нараховує близько 620 видів судинних рослин.

У складі флористичних комплексів парку - велика кількість рідкісних і зникаючих видів, занесених до Червоної книги України та Європейського червоного списку: астрагал одеський, горицвіти весняний та волзький, дрік скіфський, зозулинець болотний, ковили волосиста, Лессінга, морковниця прибережна, підсніжник Ельвеза, пізньоцвіт анкарський, пирій ковилолистий, пустельниця головчата, сон лучний, тюльпани бузький та Шренка.

Територія заповідного об'єкту має важливе культурне значення. На узбережжі лиману виявлено низку поселень епохи пізньої бронзи, античної доби, черняхівської культури. Тилігул був одним із районів найбільш ранньої українсько-козацької колонізації. Він здавна використовувався людьми для вилову риби та мореплавства. За історичними свідченнями сюди заходила «червона» риба, скумбрія, ставрида та навіть тунець, тобто лиман мав постійний зв'язок з морем. Пізніше він став ізольованим, а середземноморські вселенці в цей період повністю зникли. У багатоводні роки, після весняних повеней тут у великій кількості траплялись лящ, тараня, судак, короп, карась та інші прісноводні види.

Регіональний ландшафтний парк «Тилігульський» - це унікальний об'єкт із наразі ще нереалізованими до кінця можливостями. Але ми знаємо його потенціал і знаємо, як його реалізувати. Він має велике значення для сучасної екологічної освіти та наукових досліджень, щороку у весняно-літній період на базі ландшафтного парку «Тилігульський» проходять навчальні та виробничі практики студенти-біологи Дніпропетровського національного університету імені Олеся Гончара, студенти-екологи Чорноморського національного університету імені Петра Могили [5].

Тилігульський лиман є об'єктом наукових досліджень фахівців [науково-дослідницького інституту Національної академії наук України](#), Інституту зоології імені Шмальгаузена НАН України, ДУ «Український НДІ медичної реабілітації та курортології МОЗ України», Одеського національного університету імені І.І. Мечникова, *Одеського державного екологічного університету* інших. На території парку п'ять заказників: державного значення орнітологічний заказник - «Коса Стрілка»; ботанічний

заказник «Калинівський»; два ландшафтних заказника - «Каїрівський» і «Новомиколаївський», орнітологічний «Тилігульський пересип».

Враховуючи високу естетичну та пізнавальну цінність природних ландшафтів Тилігульського лиману і наявність багатьох археологічних пам'яток, у межах заповідного об'єкта прокладено низку туристичних маршрутів і екологічних стежок [6].

Отже, ландшафтні парки служать оазисами для зберігання генетичного фонду, а їх природні екосистеми своєрідними еталонами для окремих галузей народного господарства, зв'язаних з різними формами природокористування. Збереження такого визначного об'єкту природи як Регіональний ландшафтний парк «Тилігульський», що є окрасою Миколаївської області, це складна справа яка потребує відповідального ставлення та комплексного підходу.

Інформаційні джерела

1. Про природно-заповідний фонд України [Текст] : закон України від 16.06.1992 № 2456-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. - 1992. - № 34.

2. Курепін В. М. Локальні екологічні проекти у розвитку місцевого господарювання / В. М. Курепін, А. В. Демченко // Глобальні ризики у формуванні міжнародної екологічної безпеки. Збережемо джерело життя – воду! [Електронний ресурс] : тези доповідей здобувачів вищої освіти спеціальностей 071 «Облік і оподаткування», 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» та інших учасників освітнього процесу за результатами тематичного «круглого столу» на обліково-фінансовому факультеті до Всесвітнього Дня водних ресурсів, м. Миколаїв, 22 квітня 2020 року. - Миколаїв : МНАУ, 2020. – С. 22-26. URL: <http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/7056>.

3. Курепін В. М. Агрохімічне обслуговування та його вплив на екологічний стан і охорону навколишнього середовища / В. М. Курепін, В. С. Іваненко // Актуальні проблеми землеробської галузі та шляхи їх вирішення : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Миколаїв, 4-6 грудня 2019р. – Миколаїв : МНАУ, 2019. – С. 92 – 94. URL: <http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/6405>.

4. Курепін В. М. Механізм управління екологічною безпекою об'єктами господарювання на засадах маркетингу / В. М. Курепін, В. С. Іваненко // Обліково-аналітичне і фінансове забезпечення діяльності суб'єктів господарювання: національні, глобалізаційні, євроінтеграційні аспекти : матеріали ІV міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, м. Миколаїв, 20-21 листопада 2019р. – Миколаїв : МНАУ, 2019. – С. 169 – 172. URL: <http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/6411>.

5. Курепін В. М. Проблеми екологічної свідомості здобувачів вищої освіти закладів вищої освіти аграрного профілю / В. М. Курепін, А. В. Демченко // Осінні наукові читання : матеріали ХХІІІ міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, секція № 10. Педагогічні науки, м.

Тернопіль, 27 листопада 2019 р. – Тернопіль : ГО «Наука та освіта без кордонів», 2019. URL:<http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/6415>.

6. Лазіс М. І. Рекреаційно-туристичні зони: кайони Миколаївщини // Розвиток туристичної галузі та індустрії гостинності: проблеми, перспективи, конкурентоздатність : матеріали I Міжнародної конференції здобувачів та молодих вчених, м. Дніпро, 25 березня 2021р. Дніпро : Університет імені Альфреда Нобеля, 2021. С. 289-291. URL:<http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/9114>.

Сидоренко В.В., здобувач вищої освіти 1-го курсу спеціальності 015 «Професійна освіта (Аграрне виробництво, переробка сільськогосподарської продукції та харчові технології)» Миколаївський національний аграрний університет

СІЛЬСЬКИЙ ТУРИЗМ, ЯК СПЕЦИФІЧНА ФОРМА ПІЗНАННЯ ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНОГО ПОТЕНЦІАЛУ МИКОЛАЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Сільський туризм, як специфічна форма відпочинку на селі має широкі можливості використання природного, матеріального і культурного потенціалу регіону. Сільська територія у сучасному розумінні є складною та багатофункціональною системою, здатною до самоорганізації, яка об'єднує природно-географічні та історико-культурні зони адміністративно-територіальних утворень у сільській місцевості.

Історико-культурну зону, туристичну привабливість Миколаївської області, прикрашає «Хутір-зимівник козацького полковника Бугогардової паланки 17-18 століття» (історична реконструкція). Зимівник це не тільки джерело добробуту та осередки козацького господарювання, але і охорона козацьких традицій [1]. В зимівниках осідали старі козаки, вже неспроможні нести військову службу, вони були зберігачами традицій та козацьких звичаїв, вчителями молоді. У нового покоління що зростало в зимівниках, завдяки особливим умовам виховання та близького до природи способу життя формувався козацький тип особистості - специфічний розумовий склад та особливі навички і вміння.

Зимівник - ключовий елемент туристичної інфраструктури цього маршруту, призначений для ознайомлення з побутом та життям українського народу на межі 17-18 століть, а також для відпочинку та годування туристів в атмосфері історичної ідентичності [2]. При належному відношенні та системному підході має надати значний поштовх в розвитку індустрії туризму в області.

Саме відновлення культури та звичаїв, форм виховання та способу життя в традиціях козацтва має за ціль проект історичної реконструкції зимівника 17 - 18 століття. Це дасть можливість в натуральних умовах досліджувати способи досягнення козацького здоров'я та довголіття, методи

морального та духовного формування особистості, а також розповсюджувати ці форми в Україні та світі[3].

Зимівник - це ключовий елемент туристичної інфраструктури що створює атмосферу історичної ідентичності та заглиблює сприйняття у автентичну атмосферу непростого життя в умовах Причорноморського степу на кордоні з Османською імперією [4]. На місці збереглися залишки кам'яного редуту, та очевидне місцезнаходження сторожової вежі. Козацький укріплений пост «Кам'яний Шанець» використовувався для контролю за кордоном та стратегічною переправою через р. Південний Буг.

Саме з таких хуторів - зимівників починалася історія багатьох сучасних сіл, селищ і міст Миколаївської області. До числа цих сіл відносяться с. Гайдамака (суч. Арбузинка), села Семенівка, Воєводський, Корабельне, Костянтинівка (Арбузинського р-ну), Кашперо-Миколаївка, Привільне, Інгулка (Баштанського р-ну), Щербані, Олександрівка (Вознесенського р-ну), Лиса Гора (Первомайського р-ну), зміцнення Орлик (суч. Первомайськ), зимівник Я. Куций (суч. Новий Буг) та інші.

В період існування Бузького козацького війська (1769 - 1817) виникли поселення Соколи (суч. Вознесенськ), Раково, Михайлівка, Федоровська (суч. Нова Одеса), Касперовка, Щербані, Дімовка, Білоусівка, Дорошівка, Раково, Таборівка та інші. Козаки Чорноморського козачого війська, арнаути, вже після ліквідації Запорозької Січі проживали в Очакові і поселеннях: Аджигол, Солониха, Ковалівці, Голої, Чічклезе (Чечаклей), Кущовке, Тилігулі, Жирівці, Сасічке, Анчекраке (Янчокрак), Царіголицях, Барабойні, Трубачівці.

Туристичні маршрути Миколаївщини включають екскурсії до козацьких бойових постів, переправ, млинів, а також до інших історичних об'єктів доби бронзи та кам'яного віку. Сільський туризм можна розглядати, як проведення вільного часу в сільському середовищі, якому притаманна відповідна забудова, сільський побут, етнокультурний колорит місцевості тощо [5]. Це специфічна форма відпочинку з використанням природно-рекреаційних особливостей місцевості та культурної, історичної та етнографічної спадщини регіону.

Отже, сільський туризм має позитивний вплив у вихованні сучасної молоді, відновлює культурну і духовну спадщину козацтва, відіграє особливу роль у патріотичному вихованні молоді, розвиває туристичну привабливість області, залучає молодь до традицій козацтва, розвитку духовності, відновлює народну пам'ять та історичну правду.

Інформаційні джерела

1. Курепін В. М. Приоритетні напрямки екологічної освіти та виховання у місті Миколаїв, як єдиний задум екологічного розвитку міста // Педагогічні інновації : матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції, м. Миколаїв, 28-29 квітня 2021 р. Миколаїв : МНАУ, 2021. С. 168-URL:<http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/9297>.

2. Артюхова Н. С. Нові обрії екологічного туризму на Миколаївщині // Розвиток туристичної галузі та індустрії гостинності: проблеми, перспективи, конкурентоздатність : матеріали I міжнар. конф. здобувачів та молодих вчених, м. Дніпро, 25 березня 2021р. Дніпро : Університет імені Альфреда Нобеля, 2021. С. 106-108. URL: <http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/9103>.

3. Курепін В. М. Проблеми екологічної свідомості здобувачів вищої освіти закладів вищої освіти аграрного профілю / В. М. Курепін, А. В. Демченко // Осінні наукові читання : матеріали XXIII міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, секція № 10. Педагогічні науки, м. Тернопіль, 27 листопада 2019 р. – Тернопіль : ГО «Наука та освіта без кордонів», 2019. URL: <http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/6415>.

4. Курепін В. М. Механізм управління екологічною безпекою об'єктами господарювання на засадах маркетингу / В. М. Курепін, В. С. Іваненко // Обліково-аналітичне і фінансове забезпечення діяльності суб'єктів господарювання: національні, глобалізаційні, євроінтеграційні аспекти : матеріали IV міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, м. Миколаїв, 20-21 листопада 2019р. – Миколаїв : МНАУ, 2019. – С. 169 – 172. URL: <http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/6411>.

5. Курепін В. М. Формування стратегії розвитку екологічно безпечного сільського господарства в Україні // Перлини степового краю : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, 25-27 листопада 2020 р. Миколаїв : Миколаївський національний аграрний університет, 2020. С. 64-66. URL: <http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/8445>.

Тягушева А.Ю., здобувач освіти за освітнім рівнем «бакалавр», спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування і міжнародної економіки», групи ПУА 3/1

Миколаївський національний аграрний університет

ІСТОРИЧНІ ПАМ'ЯТКИ УКРАЇНИ ЯК ДЖЕРЕЛО НАДХОДЖЕННЯ КОШТІВ У МІСТА ТА ГРОМАДИ

Туризм сьогодні вважається одним з перспективних напрямків соціально-економічного розвитку країни, регіонів, міст. Адже туристичне господарство генерує 11% валового продукту в світі, а туристична індустрія - 4,2%. Аналіз ситуації в Україні показує, що туристичне господарство поступово розвивається, хоча не характеризується стабільним зростанням [1].

Наша країна має великий туристичний потенціал: краса природних пейзажів, велика кількість знайдених та ще прихованих пліном часу історичних пам'яток та таємниць, географічне різноманіття ландшафтної краси, економічна рентабельність ведення сільського господарства, структура населення та суспільство – все це основні умови для успішного

розвитку туризму. Відповідно, є низка перешкод, які уповільнюють розвиток туризму в Україні та проблеми розвитку туристичної галузі.

Перш за все - це відсутність фінансування, а й отже, відсутність розвитку. Щоб місто стало насправді популярним з туристичної точки зору, і щоб відбувся приплив грошей, потрібно дбати про комфортне та цікаве перебування у туристичному містечку. Відсутність зацікавленості у фінансуванні для реставрації пам'яток історії та архітектури як з боку держави, так і зі сторони місцевих жителів заважає туристичному розвитку регіону. Як відомо, низка відомих старовинних замків України, такі як: Хотин, Ізяслав та інші мають пам'ятки архітектури XVII - XVIII століття, для відновлення яких потрібні були значні інвестиції.

По-друге, популяризація туризму у засобах масової інформації і просування внутрішнього туризму в Україні майже відсутнє, за винятком відомих сезонних туристичних та розважальних районів (Деякі місця на побережжі Чорного та Азовського морів та Карпати).

По-третє, в Україні немає розвиненої туристичної галузі. Буклет - безкоштовний путівник по пам'ятках історії та культури міста. Крім того, не всі райони мають такі орієнтири через вузьке тлумачення туризму та визнання різноманітності туристичних послуг.

По-четверте, різноманітністю туристичних послуг можуть похвалитися, в основному, багаті міста, міста в визнаних районах та деякі історичні та культурні центри. В Україні можливість розвиватися промисловий, оздоровчий та інші види туризму. Але це знову вимагає інвестицій на побудову бізнес-центру, місця відпочинку, що поєднує нематеріальний та активний відпочинок.

Миколаївська область широко відома своїми морськими курортами: Коблево, Рибаківка, Очаків. Але вони є менш привабливими ніж сусідня Одеська область. Це пояснюється тим, що вище зазначені курорти знаходяться у районі Бузького лиману. Як нам відомо із ЗМІ, нещодавно мешканці міста помітили, що води Бузького лиману в межах міста Миколаєва стали блакитно-зеленими.

За результатами вимірювань в пробах води зафіксовано перевищення гранично допустимої концентрації (ГДК) забруднюючих речовин для морських вод в 3,6 рази по азоту амонійного. Це свідчить про процес гниття залишків органічних сполук[2].

У 2017 році, Уряд ухвалив рішення про запровадження обліку поверхневих водних об'єктів в Україні. На сьогодні дізнатися про стан річок або інших водойм можна за допомогою інтерактивної карти «Чиста вода» [3]. Вона дозволяє обирати конкретний річковий басейн та оцінювати якість води у ньому

Підвищення солоності призводить до розшарування на верхніх шарах прісної та солоної води з вмістом сірководню, що фарватером судноплавства каналу потрапляють з лиману в Дніпро внаслідок нагінних явищ. Це погіршує умови життя прісноводних організмів, зокрема нересту багатьох

видів риб, та сприяє поширенню мор. видів фіто- й зоопланктону та риб, зокрема тюльки. Інколи навесні у лиман і далі в Дніпро (до гирла Інгульця) запливають чорноморські дельфіни. Збільшення стоку біогенних речовин з Каховського водосховища спричиняє евтрофікацію та шкідливе «цвітіння» вод лиману влітку [4].

Всі ці шкідливі явища відбуваються в наслідок нераціонального використання ресурсів а також порушення екологічного законодавства України. Щоб вирішити цю проблему потрібно звернути увагу громадськості і державного апарату управління на вище поставлені екологічні загрози, адже це є не тільки проблемою розвитку туризму, а й також стосується загального рівня задоволеності життям у місті. Мешканці міста ловлять рибу у цих водах, отже також споживають отруйні речовини.

На думку фахівців, таке безвідповідальне ставлення до природних ресурсів пояснюється низьким рівнем екологічного світогляду населення України, відсутністю почуття відповідальності за стан навколишнього середовища, а саме головне те, що наразі проблеми водних ресурсів України не є пріоритетними для органів влади.

Ніхто не буде інвестувати у місто яке гниє. Влада повинна звернути більше уваги на забруднюючі підприємства, ввести заходи очищення екваторіальних вод, для зменшення ступеня їх забруднення.

Варто посилити державний нагляд і контроль за скидами з підприємств і дотриманням режиму господарювання у водоохоронних зонах річок і дренажних каналів згідно зі ст. 18 Закону України «Про забезпечення санітарного та епідеміологічного добробуту населення». Адже сьогодні власники підприємств фактично безкарно зливають відходи у водойми. Або ж як варіант, підприємства, які здійснюють виробничу діяльність, обладнати системою дощової каналізації з очисними спорудами для запобігання забрудненню водойм міста неочищеними дощовими водами. Втім, тут виникає проблема, забезпечення підприємств необхідними системами. Держава не має можливості, а добровільно витратити на це гроші підприємці не візьмуться. Таким чином, залишається єдиний варіант – змусити власників великих підприємств встановити систему на законодавчому рівні, або ж ввести систему штрафів, як це є в країнах Європи[5].

Але в нашій області є ще безліч цікавих історичних і природних пам'яток. Деякі з них, такі як Мигійські пороги і Кінбурнська коса, в останні роки стали користуватися популярністю у туристів. Але багато істинно дивовижні, унікальні, виняткові і неповторні куточки Миколаївщини залишаються відомі тільки досить вузькому колу. І щоб трохи виправити ситуацію треба перейняти досвід більш привабливих місць для туризму і надавати можливість людям пишатись своїм регіоном.

Отже, викормивши вище перелічені проблемні питання і фактори, що впливають на уповільнення розвитку туризму в Україні можна запропонувати такі шляхи їх вирішення:

- покращення і збереження природно-ресурсного потенціалу регіону;
- покращення екологічного становища регіону;
- розробка стандартів якості туристичного обслуговування
- технологій з сфери туристичної діяльності; впровадження передових систем і методів підготовки і підвищення кваліфікації туристичних кадрів;
- досвіду державного регулювання та стимулювання галузі туризму, практики
- сприяння держави щодо збереження місць історичних пам'яток;
- посилення контролю за дотриманням екологічного і туристичного законодавства;
- акцентування уваги на вже відомі історичні пам'ятки, влаштування навколо них туристичного маршруту.
- не конкурувати із сусідніми регіонами, а пропонувати сумісні комплексні туристичні тури.

Подальший розвиток міжнародного туризму в Україні так окремо в Миколаївській області дозволить диверсифікувати економіку, створюючи галузі, що обслуговують сферу туризму.

Зростом зайнятості в сфері туризму виростуть доходи населення і підвищиться рівень добробуту нації. Прикладом вдалого впровадження туризму є Об'єднані Арабські Емірати, які за 20 років створили країну нафти і грошей із піску і бараків.

Інформаційні джерела

1. Туризм в Україні: проблеми, перспективи розвитку [Електронний ресурс]. - URL: <http://skole.com.ua/ru/papers/13-turizm/36-turizmkvrproblemi.html>
2. Укринформ: В Николаеве позеленела вода Бугского лимана [Електронний ресурс]. - URL: <https://www.ukrinform.ru/rubric-regions/3117037-v-nikolaeve-pozelenela-voda-bugskogo-limana.html>
3. Чиста вода: інтерактивна карта забрудненості річок в Україні [Електронний ресурс] - URL: <http://texty.org.ua/water/>
4. М. Ф. Бойко . Дніпровсько-Бузький лиман // Енциклопедія Сучасної України: електронна версія [веб-сайт] / гол. Редкол.: І.М. Дзюба, А.І. Жуковський, М.Г. Железняк та ін.; НАН України, НТШ. Київ: Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2006 [Електронний ресурс] - URL: http://esu.com.ua/search_articles.php?id=22209
5. Струтинська В. Надзвичайна ситуація [веб-сайт] / Забруднення річок України: причини та наслідки [Електронний ресурс] - URL: <https://ns-plus.com.ua/2019/07/10/zabrudnennya-richok-ukrayiny-prychyny-ta-naslidky/>

СЕКЦІЯ 6. ВПРОВАДЖЕННЯ МЕХАНІЗМІВ ЕФЕКТИВНОГО ВИКОРИСТАННЯ ФІНАНСОВИХ, ЗЕМЕЛЬНИХ, МАЙНОВИХ ТА ІНШИХ РЕСУРСІВ ГРОМАД

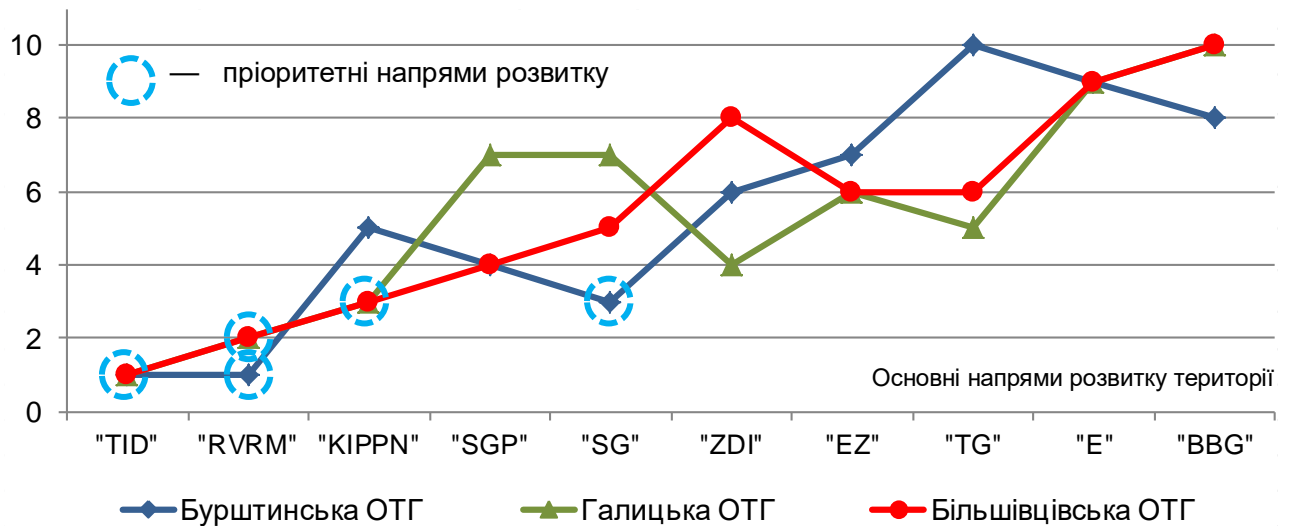
Васильченко С.М., канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри теоретичної і прикладної економіки, експерт Громадського центру «Ділові ініціативи»

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

ВИКОРИСТАННЯ ФІНАНСОВИХ, ЗЕМЕЛЬНИХ, МАЙНОВИХ ТА ІНШИХ РЕСУРСІВ ГРОМАД

Стратегічне планування умовах децентралізації набуває ключового значення для розвитку новостворених територіальних громад. [1,2] Однак, досвід розробки стратегій місцевого розвитку показує, що лідерам територіальних громад часто бракує стратегічного бачення перспектив, вміння знаходити точки росту, визначати і використовувати вирашні особливості громад. В ході розробки стратегії (Стратегію (концепцію) розвитку громад Галицького району та міста Бурштин було розроблено експертами Громадського центру «Ділові ініціативи» (м Івано-Франківськ) за ініціативи компанії ДТЕК), в першу чергу, необхідно визначити основні проблеми і пріоритети розвитку територій. Для цього було проведено опитування серед лідерів громад Галицького району та м. Бурштин. Основним джерелом інформації (анкетування), необхідної для проведення аналізу, була заповнена респондентом анкета. Респондентами були представники тих громад (населених пунктів), які входять до складу Більшівцівської, Бурштинської та Галицької ТГ. Опитування проводилось експертами ГЦ «Ділові ініціативи» [3] під час проведення робочих зустрічей з мешканцями цих територіальних утворень. Форма анкети (її структура, розділи, основні питання, варіанти відповідей на “закриті” питання та пояснення для “відкритих” питань) була розроблена комітетами зі стратегічного планування. В процесі проведення опитування було зібрано всього 75 анкет, заповнених представниками 39 населених пунктів Галицького району та м. Бурштин.

Ранжування “ключових” напрямів розвитку територій, отримані в результаті опитування для кожної з трьох ТГ за шкалою від 1 до 10 (1 – це максимум, 10 - це мінімум) представлено на рисунку 1.

Умовні позначення напрямів:

1 бал — **max**

10 балів — **min**

"TID" Транспортна інфраструктура і Дороги

"RVRM" Розвиток Виробництва і Створення Робочих Місць

"KIPPN" Комунальна Інфраструктура та Комунальні Послуги Населенню

"SGP" Переробна галузь продукції С/Г

"SG" Сільське Господарство (фермерство)

"ZDI" Земельні Ділянки для Інвесторів

Рис. 1. Ранжування ключових напрямів розвитку територіальних громад.

Очевидно, що ключовим напрямом для майбутнього розвитку територій, на думку учасників анкетування, як для кожної потенційної ОТГ, так і загалом по району, залишається транспортна інфраструктура. Другим ключовим напрямом розвитку території, на думку респондентів, є розвиток виробництва і створення нових робочих місць (у тому числі і через підтримку місцевого малого і середнього бізнесу), хоча за модальними оцінками цей напрям відповідає 3-ій позиції (Бурштинська і Більшівцівська ОТГ) та 5-ій позиції (Галицька ОТГ і загалом по району) за 10-ти бальною шкалою пріоритетів.

Одночасно опитування показало, що у мешканців громад існують традиційні хибні уявлення щодо ефективної структури економіки майбутніх об'єднаних територіальних громад. Серед основних галузей економіки пріоритетними вони визначають ті, які безпосередньо пов'язані з сільським господарством та з суміжною діяльністю, яка має малу додану вартість і не створює багато робочих місць. Непокоїть, що за даними опитування, мешканці громад не усвідомлюють значення розвитку туризму і відпочинку на Прикарпатті: такі пріоритети як тепличне господарство, туризм, екологія і довкілля, посідають останні місця в системі оцінок респондентів усіх досліджених територіальних громад. Все це свідчить про те, що стратегічне планування, звичайно, повинно спиратися на думку громади, але до процесу розробки стратегій розвитку новостворених громад слід активно залучати експертів зі стратегічного планування, фахівців з маркетингу регіону. Це

допоможе громадам ефективно використовувати власні ресурси і розвиватися швидше.

Інформаційні джерела

1. Васильченко С.М. Методичні підходи до стратегічного планування розвитку об'єднаних територіальних громад // Актуальні проблеми розвитку економіки регіону: науковий журнал. – Вип. 13. – Т. 1 /Васильченко Г.В., Васильченко С.М., Вербовська Л.С./ Івано-Франківськ: Видавництво ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», 2017.- С.202 - 208.

2. Serhii Vasylchenko. Strategies of local development: successful approaches and methods.//Zeszyty Naukowe Politechniki Poznań skiej. Organizacja i Zarządzanie. / Serhii Vasylchenko, Lesya Verbovska, Galyna Vasylchenko/. - Poznań: Politechnika Poznańska. - 2018. - №75. - P.301 – 307. (ISSN 0239-9415).DOI: 10.21008/J.0239-9415.2017.075.23 [IndexCopernicus](https://doi.org/10.21008/J.0239-9415.2017.075.23)

3. Громадський центр «Ділові ініціативи». - [Електронний ресурс]. – Доступний з [http://https://di.if.ua/what_we_do](https://di.if.ua/what_we_do)

Кропельницька С.О., канд.екон. наук, доц., доцент кафедри фінансів, директор Проектно-освітнього центру «Агенти змін», Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

ВПРОВАДЖЕННЯ КЛАСТЕРНИХ МЕХАНІЗМІВ ЕФЕКТИВНОГО ВИКОРИСТАННЯ ФІНАНСОВИХ ТА ІНШИХ РЕСУРСІВ ГРОМАД В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ COVID19

Зважаючи на глобальну пандемію та в умовах суттєвого скорочення фінансових та інших ресурсів, почали все частіше використовуватись дієві механізми та інструменти регіонального розвитку задля вирішення водночас вище згаданих проблем. Так, з'явилася нова ідея соціального проєктуна базі запуску кластера, номінована у конкурсі «Золотий Фліпчарт» [1], що має на меті мобілізувати внутрішні ресурси територіальних громад, зокрема на рівні регіону та одночасно допомогти подолати проблемки відної та постковідної економіки й вирішити інші соціально важливі завдання.

На відміну від традиційної форми організації виробництва товарів та/або надання послуг, функціонування кластерів має свою специфіку [2].

Нагадаємо, що кластер, на нашу думку, виступає системою економічних відносин, що виникають між суб'єктами господарювання, які об'єднуються на добровільних засадах, базуються на територіальних, технологічних і/або інституційних (соціальних) зв'язках та спрямовані на досягнення кращого сумарного фінансового результату кластера та кожного його суб'єкта при високому рівні конкуренції [3].

Ідея проєкту пов'язана із проблемою відсутності замкнутої й цілісної системи реагування на виклики, з якими зустрічаються родини хворих на ковід. Це формування єдиної кластерної платформи «COVID-19:

HELPFORRELATIVES». Платформа має забезпечити екстрене реагування та комплексну консультаційно-інформативну допомогу і підтримку родин хворих на корона вірусну хворобу.

Запуск кластерної платформи передбачає такі завдання й заходи:

- розробка покрокового алгоритму допомоги родинам, де є хворі (та/або особи з підозрою) на COVID-19 та/або родинам, які втратили рідних через недугу.

- облаштування матеріально-технічного функціонування платформи, враховуючи наявні можливості Проєктно-освітнього центру «Агенти змін» Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.

- формування пулу фахівців необхідного профілю (психологи, юристи, економісти, реабілітологи тощо, які супроводжуватимуть діяльність платформи і надаватимуть цільову консультаційну підтримку відповідного профілю).

Результатом (продуктом) проєкту буде комплексна допомога у формі консультаційно-підтримуючих, інформаційних заходів екстреної допомоги родичам хворих з медичного, психологічного, юридичного, фінансово-страхового та інших взаємопов'язаних й суміжних напрямів.

Такий підхід є прямим відображенням кластерної моделі організації надання послуг усім потребуючим мсуб'єктам (стейкхолдерам), що вже давно довела свою ефективність як на європейському, так і світовому рівні.

На даному етапі триває імплементація Проєкту національної програми кластерного розвитку до 2027, що розроблялася робочою групою на платформі Industry4Ukraine за участю автора дослідження [4]. Це по суті рамкова програма, що подана на затвердження в Міністерстві економічного розвитку України з метою встановлення керівних правил та принципів для стейкхолдерів кластерного розвитку нашої держави. Розроблений проєкт документу містить обґрунтування на базі аргументів та фактичних прикладів необхідно прискорення кластерного розвитку у територіальних громадах регіонів України.

Напрями фінансування кластерів можна умовно розділити на такі: 1) фінансовий капітал на запуск кластерів – це кошти, що передбачені для функціонування кластерного менеджменту, що формується на базі партнерства за участі державного та приватного сектору; передбачає стартову допомогу для розвитку кластерів (за принципом спільного фінансування та на дегресивній основі) [5]; 2) фінансовий капітал на розвиток кластерів – це кошти на спільні кластерні проєкти, що надаються для окремих проєктів лише на конкурентній основі; надаються із врахуванням конкретних результатів та тематично поєднуються з проєктами інших кластерів в регіоні; найбільшу частку становлять кошти структурних фондів ЄС.

Варто узагальнити, що фінансування будь-якої організаційної форми виробництва, і зокрема, кластерів, можливе лише за умови, коли в державі

визначено політику в даній сфері, яка узгоджується з політикою регіонального розвитку, промисловою політикою, політикою розвитку інновацій, розроблено стратегії розвитку регіонів та громад, визначено інституційну складову, інструментарій підтримки кластеризації економіки та розвитку кластерів.

Інформаційні джерела

1. URL: <https://www.prostir.ua/?news=staly-vidomi-peremozhti-konkursu-zolotyj-flipchart-za-rezultatamy-onlajn-holosuvannya>(дата звернення: 20.06.2021).
2. Kropelnytska, S., Vusyatytska M. (2015) Institutional and financial support for regional innovation development based on cluster approach. Economic annals-XXI 3-4(2), 37-40. URL: http://soskin.info/userfiles/file/2015/3-4_2_2015/Kropelnytska,Vusyatytska.pdf(дата звернення: 20.06.2021).
3. Крпельницька, С.О. (2008) Особливості формування фінансових відносин у кластері народних художніх промислів. Актуальні проблеми економіки, 5, 51-59.
4. Проєкт національної програми кластерного розвитку до 2027. URL: <https://www.industry4ukraine.net/publications/proyekt-nacizionalnoyi-programy-klasterного-rozvytku-do-2027/> (дата звернення: 20.06.2021).
5. https://www.dgfc.sepg.hacienda.gob.es/sitios/dgfc/es-ES/ipr/fcp0713/c/ac/oac/Documents/SILKE_STAHL_ROLF.pdf(дата звернення: 20.06.2021).

Лапоша Д.Ю., аспірант кафедри регіонального управління, місцевого самоврядування та управління містом НАДУ при Президентіві України
<https://orcid.org/0000-0001-5090-4778>

Науковий керівник: Дегтярьова І.О., д.н. держ. упр., професор, професор кафедри регіонального управління, місцевого самоврядування та управління містом НАДУ при Президентіві України

ВПРОВАДЖЕННЯ МЕХАНІЗМІВ ЕФЕКТИВНОГО ВИКОРИСТАННЯ ФІНАНСОВИХ, ЗЕМЕЛЬНИХ, МАЙНОВИХ ТА ІНШИХ РЕСУРСІВ ГРОМАД

В Україні наявна низка недоліків у функціонуванні механізмів здійснення контролю за публічними фінансами, які мають системний характер. Процеси децентралізації системи місцевих фінансів призвели до погіршення ситуації при здійсненні розподілу та контролю за фінансовими ресурсами, зокрема покращення фінансового стану одних територіальних громад призводить до зубожіння інших. Відсутність дієвого контролю за публічними фінансами ставить у нерівні умови територіальні громади.

В першу чергу, хотілося вказати на фінансові проблеми, що не дозволяють розвиватися територіальним громадам та безпосередньо стосуються здійсненню контролю за такими фінансовими ресурсами. Втрати

територіальними громадами фінансових ресурсів оцінені в 470 млн. гривень у 2020 році.

Сьогодення визначає необхідність впровадження нових інструментів здійснення контролю за використанням публічних фінансів. Існуючі механізми продовжують викликати суперечності під час розподілу фінансових ресурсів та подальшого їх ефективного використання. З початку проведення фінансової децентралізації настає необхідність у задоволенні потреб різних стейкхолдерів, що знаходяться на всіх рівнях публічного управління.

Підвищення ролі і значення органів місцевого самоврядування в системі суб'єктів управління повинно паралельно відбуватися із переглядом підходів до організації контролю за їх діяльністю, оскільки відповідні процеси повинні передбачати наявність реальних важелів впливу на органи та посадових осіб місцевого самоврядування задля забезпечення законності та ефективності їх діяльності, одним із яких і є контроль.

Реформа децентралізації місцевих фінансів забезпечила доступність до фінансових ресурсів територіальних громад та підштовхнула до необхідності контролю на місцевому та регіональному рівні, зважаючи на такі чинники:

- 1) органи місцевого самоврядування є дієвим засобом суспільного самоконтролю;
- 2) територіальна громада концентрує нереалізований потенціал регіонів, який обов'язково необхідно розвивати;
- 3) органи місцевого самоврядування є суб'єктами управління фінансовими ресурсами та майном відповідних територій.

Зміцнення фінансової незалежності регіонів та територіальних громад має базуватись на законодавчих принципах організації місцевої влади, закріплених в Конституції України, Законі України «Про місцеве самоврядування в Україні» та Європейській хартії місцевого самоврядування – гарантування і забезпечення державою виконання повноважень місцевого характеру, фінансовою базою якого є регіональний фінансовий ресурс, децентралізація якого неможлива без одночасної передачі органам місцевого самоврядування переважної більшості повноважень місцевого характеру і коштів державного бюджету у вигляді окремих податків або їх частини [1].

Ефективність управління фінансовими ресурсами на місцевому рівні здійснюється через проведення оцінювання, встановлених у власній методиці показників, критеріїв та оцінок. На нашу думку, до таких показників, на підставі яких оцінюється діяльність суб'єкта управління публічними фінансами відносять:

- соціально-економічні показники;
- показники виконання бюджету;
- показники фінансово-господарської діяльності та виконання фінансових планів;
- показники використання комунального майна;
- показники стану активів, зносу основних засобів;

- коефіцієнти фінансової стійкості, покриття, платоспроможності.

Ефективне місцеве самоврядування та забезпечення ним поступального соціально-економічного розвитку відповідних територій має супроводжуватися збільшенням ресурсної та фінансової бази. Децентралізація як інструмент розподілу фінансових ресурсів повинна використовуватися з визначенням відповідних повноважень щодо вдосконалення контролю за фінансовими ресурсами.

Для створення ефективної системи контролю за публічними фінансами важливе значення відіграє система зовнішнього та внутрішнього контролю.

Необхідна вимога, яка постала перед органами та посадовими особами місцевого самоврядування передбачає вдосконалення організації внутрішнього фінансового контролю шляхом впровадження аудиту як методу контролю.

Інтегрована модель внутрішнього контролю містить вісім компонентів, які пов'язані між собою: внутрішнє середовище здійснення контролю, формування цілей, опис процесів, ідентифікація та оцінка ризиків, спроби реагувати на ризики та управління ними, механізм контролю (контрольні заходи), організація інформаційного та комунікаційного обміну, здійснення моніторингу системи внутрішнього контролю та відстежування результатів реалізації контрольних заходів [2].

Незважаючи на відведення значної ролі внутрішньому контролю зовнішній контроль буде забезпечений такими інструментами:

- попередній аналіз проектів рішень, що стосуються використання майна, грошових коштів та інших фінансових ресурсів;
- моніторинг процедури здійснення закупівлі товарів, робіт та послуг;
- оцінка розподілу бюджетних коштів на стадії проектування.

Визначаючи інструменти проведення контролю, актуальним залишається питання про запровадження необхідних механізмів контролю за діяльністю органів місцевого самоврядування з боку державних органів та громади. У межах чинного законодавства органи місцевого самоврядування мають можливість створювати власні контролюючі органи, використовуючи організаційно-правовий механізм для підвищення ефективності функціонування системи контролю за публічними фінансами в межах територіальної громади [3].

Науковці пропонують оцінювати ефективність контролю у системі місцевого самоврядування за такими показниками:

- а) реальна та соціально корисна управлінська мета;
- б) витрати ресурсів та управлінської енергії;
- в) строк досягнення мети;
- г) обставини внутрішнього та зовнішнього характеру [4].

Результати здійснення контролю відображають реальні та потенційні можливості органів місцевого самоврядування щодо акумулювання та використання фінансових ресурсів з метою виконання своїх власних функцій

і повноважень для забезпечення соціально-економічного розвитку територіальної громади.

Становлення ефективної системи управління на місцевому рівні досягається за допомогою модернізації та впровадження нових механізмів здійснення контролю за публічними фінансами. Забезпечення контролю на місцевому рівні є дієвим інструментом покращення ефективності та формування сприятливих умов зміцнення місцевого самоврядування.

Інформаційні джерела

1. Віхоть О.С. Перспективи розвитку фінансових ресурсів регіону / Фінанси, митна та податкова справа: збірник наукових праць студентів. Випуск 4 / ред. кол.: Н.С. Ситник, У.З. Ватаманюк-Зелінська, Л.О. Петик, О.Р. Західна, Ю.О. Голинський, О.А. Сич, С.Д. Смолінська (відп. ред. Н.С. Ситник). Львів : ЛНУ, 2020, 381 с.

2. Гуцалнко Л.В. Контроль в системі управління / Облік і фінанси, № 1 (83), 2019, с.5-10.

3. Стрельцов В.Ю. Державний фінансовий контроль діяльності органів місцевого самоврядування: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук з держ. управл.: спец. 25.00.02, механізми державного управління / В. Ю. Стрельцов. – Харків, 2005, 22 с.

4. Виконавча влада і адміністративне право / за заг. ред. В. Б. Авер'янова, К.: Ін-Юре, 2002, 668 с.

Малишівський Т. В., аспірант кафедри управління та бізнес-адміністрування

ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»

Науковий керівник – кандидат економічних наук, доцент Стефінін В.В.

ІНВЕСТИЦІЙНИЙ ПАСПОРТ ЯК КЛЮЧОВА СКЛАДОВА ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

В основі соціально-економічного розвитку будь-якої території чи країни є економічне зростання та ефективний перерозподіл доходу в суспільстві.

Економічне зростання, як процес - потребує ресурсів. Джерелом економічного зростання є інвестиції.

Беручи до уваги ті процеси глобалізації, що мають місце сьогодні, економічне зростання країни можна фінансувати за рахунок іноземного капіталу у вигляді прямих іноземних інвестицій [2].

Для того, щоб бути конкурентоздатним на ринку капіталу та залучати достатні для економічного зростання обсяги інвестицій, необхідно покращувати інвестиційну привабливість.

Інвестиційна привабливість країни формується на двох рівнях - національному та локальному. Ключовими гравцями на національному рівні є органи законодавчої та виконавчої влади, які формують правове поле країни, а також визначають загальні умови здійснення інвестиційної діяльності.

На локальному рівні ключовими гравцями є органи місцевого самоврядування (ОМС) та органи державної влади на місцях, які повинні безпосередньо працювати з інвесторами та на яких лежить завдання заманювання інвестора на територію. Внаслідок проведення реформи децентралізації, саме громади станом на сьогодні є ключовими гравцями на ринку залучення інвестицій, і саме від дій ОМС тієї чи іншої громади залежить майбутній соціально-економічний розвиток не тільки громади, але й держави загалом [2].

Інституціям ОМС доступний значний перелік інструментів для формування сприятливого локального інвестиційного клімату та промоції території громади на ринку капіталів. Одним із таких інструментів є наявність інвестиційного паспорту громади - документа, який потенційно може стати візитною карткою громади та тим елементом, що може змусити інвестора звернути увагу саме на ту чи іншу громаду.

Інвестиційний паспорт громади – офіційний документ, який являє собою аналітичну базу для формування у потенційного інвестора правильного уявлення про інвестиційну привабливість територіальної громади, в яку він має намір вкласти грошовий капітал [1].

Ключова цінність такого паспорта полягає в тому, що він є джерелом інформації про громаду, засобом популяризації успіхів такої громади та створення її іміджу.

Інвестиційний паспорт громади виконує наступні функції[1]: ознайомлення потенційних інвесторів з особливостями ділового клімату регіону; сприяння швидкому прийняттю остаточного рішення з боку інвестора; сприяння поширенню інформації про привабливість інвестицій в економічні об'єкти регіону; оптимізація співпраці між ОМС та інвесторами (резидентами і нерезидентами).

Для того, щоб інвестиційний паспорт насправді виконував свої функції та був корисним для громади, повинні виконуватись 2 умови:

- 1) Розроблений громадою паспорт повинен бути справді інформаційним, актуальним та естетично-привабливим. Однією із проблем, що досить часто виникає, є те, що громади «засмічують» інвестиційні паспорти непотрібною для інвестора інформацією про культурне середовище, розвиток спорту, кількість закладів культури, освіти тощо. Інвестору важлива перш за все інформація про інвестиційні можливості території – кількість доступних для інвестування ділянок, наявність відповідної інфраструктури, кількість та якість робочої сили, правові умови інвестування. Саме на ці речі варто робити акцент у першу чергу.

Зокрема, у процесі створення інвестиційних паспортів ОМС, рекомендуємо використовувати «Рекомендації Міністерства економічного розвитку та торгівлі України щодо стандартів залучення та супроводу інвесторів на місцевому та регіональному рівні [3]».

2) Ефективна комунікація та поширення інвестиційного паспорту серед стейкхолдерів. Досить часто, громади не комунікують свої інвестиційні пропозиції на загал. Єдине джерело комунікації – це розміщення документу на офіційному сайті і все. За таких умов, ймовірність того, що потенційний інвестор побачить даний документ є надзвичайно малою. Для кращої промоції інвестиційної привабливості громади необхідно брати участь в інвестиційних форумах, конференціях та інших заходах. А також, публікувати інвестиційний паспорт громади на інших ресурсах (сайти ОДА, урядові портали, профільні майданчики тощо).

Важливо також обов'язково розробляти інвестиційний паспорт і англійською мовою – для поширення його і для інвесторів з-за кордону.

Оптимальний обсяг такого документу для територіальної громади – 15-20 сторінок, для області/регіону – 20-25 сторінок [3].

Вважаємо, що для громад сьогодні створені усі умови для того, щоб якісно створювати такі документи інвестиційні паспорти: інформаційна, організаційна та фінансова підтримка таких програм, як «USAID», «DOBRE», «ПРОМІС»; портал «decentralization.gov.ua» та інші онлайн-ресурси, що перебувають у вільному доступі в мережі інтернет.

Проте, в Україні спостерігається невтішна тенденція до створення таких документів. Враховуючи дані нещодавнього дослідження «Як Угода про асоціацію з ЄС впливає на сільські громади?»[4], станом на 2020 рік тільки у 9 із 79 сільських громад Івано-Франківської, Рівненської та Львівської областей на офіційному сайті був розміщений інвестиційний паспорт громади.

На нашу думку, необхідно стимулювати громади до створення та активнішого поширення інвестиційних паспортів серед потенційних інвесторів. Для цього, потрібно налагодити ефективну взаємодію між органами місцевого самоврядування та органами державної влади на місцях щодо проведення спільних міжнародних інвестиційних форумів та конференцій, а також щодо використання ресурсів органів державної влади на місцях для промоції інвестиційного потенціалу окремих громад.

Відсутність припливу капіталу на територію ставитиме під загрозу здатність громади забезпечувати соціально-економічний розвиток у майбутньому. Відповідно, громадам необхідно уже сьогодні працювати над розробкою та впровадженням механізмів, які б змогли створити конкурентні переваги для даної громади в очах інвестора, та сприяти притоку капіталу, як вітчизняного, так і іноземного.

Інформаційні джерела

1. Інвестиційний паспорт. Про інвестиції [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://cutt.ly/HnRхуk1>.

2 .Малишівський Т. В., Стефінін В. В. Залучення іноземного капіталу як чинник забезпечення економічного зростання країни. Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України: зб. наук. пр. 2020. Вип. 5(145). С. 34-41. DOI: <https://doi.org/10.36818/2071-4653-2020-5-7>.

3. Рекомендацій щодо стандартів залучення та супроводу інвесторів на місцевому та регіональному рівні [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://cutt.ly/hnjXPTY>.

4. Як Угода про асоціацію з ЄС впливає на сільські громади? Аналітичний звіт із рекомендаціями [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://cutt.ly/injXМОС>.

Радченко О.В., аспірант кафедри регіонального управління, місцевого самоврядування та управління містом Національної академії державного управління при Президентіві України.

Науковий керівник – Колтун В.С., доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри регіонального управління, місцевого самоврядування та управління містом Національної академії державного управління при Президентіві України.

ПРОБЛЕМАТИКА ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ПОТЕНЦІАЛУ АВТОНОМІЇ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ТА МАТЕРІАЛЬНО-ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Основний Закон України не тільки гарантує місцеве самоврядування в якості окремого виду публічної влади у сфері публічно-правових відносин, але й визначає його матеріальну і фінансову основу.

За визначенням Конституції України та Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» матеріальною і фінансовою основою місцевого самоврядування є рухоме і нерухоме майно, доходи місцевих бюджетів, інші кошти, земля, природні ресурси, що є у власності територіальних громад сіл, селищ, міст, районів у містах, а також об'єкти їхньої спільної власності, що перебувають в управлінні районних і обласних рад [1, 2].

Законодавець закріпив за первинним суб'єктом місцевого самоврядування – територіальною громадою – право управління (як безпосередньо, так і через органи місцевого самоврядування) майном комунальної власності [3].

Матеріально-фінансова самостійність є одним з основних принципів здійснення місцевого самоврядування [2].

За відсутності в територіальній громаді села, селища, міста достатніх матеріально-фінансових ресурсів система місцевого самоврядування деформується, згодом втрачаючи свою власну автономію.

Отже, наявність матеріально-фінансової основи є необхідною передумовою належного функціонування системи місцевого самоврядування.

Однак органи місцевого самоврядування нерідко неефективно вирішують питання управління комунальною власністю, що призводить до втрати матеріально-фінансового потенціалу територіальних громад у майбутньому.

Найбільш розповсюдженим прикладом неефективного управління матеріально-фінансовою основою місцевого самоврядування є випадки прийняття органами місцевого самоврядування необґрунтованих, непропорційних та незважених рішень.

У роботі майже кожного органу місцевого самоврядування досі використовуються застарілі підходи до управління, які засновані на традиційній моделі раціональної бюрократії, відомої як теорія Макса Вебера. Такий підхід став філософським підґрунтям для санкціонування неймовірного розширення влади, яка перестала зважати на прагнення і можливості людей [4].

Зазначена модель управління призводить до закритості й непрозорості діяльності органів та посадових осіб місцевого самоврядування, внаслідок чого неефективно здійснюється використання ресурсів територіальної громади та з'являється недовіра населення до влади.

При плануванні місцевих бюджетів на наступний бюджетний період переважна більшість органів місцевого самоврядування формують видаткову частину бюджету в межах фактичного обсягу надходжень доходу за поточний рік. При цьому не тільки не беруться до уваги потенційні можливості збільшення дохідної частини бюджету (запровадження нових видів адміністративних послуг, корегування ставок місцевих податків, розвиток підприємництва, збільшення суб'єктів та об'єктів оподаткування тощо), але й не обліковуються бюджетні недонадходження (в зв'язку з відсутністю інформації про загальний обсяг коштів від податкових платежів, які повинні надходити до місцевих бюджетів). На жаль, на сьогоднішній день по деяких місцевих податках обсяг бюджетних недонадходжень перевищує обсяг бюджетних надходжень (наприклад, з податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки).

У Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні названі три основні причини проблеми зниження ефективності використання ресурсів: корпоратизація, закритість і непрозорість, високий рівень корупції [5].

Ще одним із проблемних питань використання матеріально-фінансових ресурсів територіальних громад є те, що більшість з цих ресурсів є вичерпними і невідновлюваними. Тому вирішення питань використання таких ресурсів або розпорядження ними потребує відповідального ставлення.

Найбільш актуальними та дискусійними є питання розпорядження земельними ресурсами територіальних громад, адже земля є основним

національним багатством, що перебуває під особливою охороною держави [1].

Унікальність землі полягає в тому, що вона одночасно є природним ресурсом та об'єктом права власності, який може бути державним, комунальним або приватним. Насторожує той факт, щосучасний попит на використання земельних ділянок у якості матеріальних ресурсів істотно перевищує потреби використання їх у якості природних ресурсів. Тому дуже важливо в кожному випадку обирати найбільш раціональний спосіб використання цього ресурсу, який має відповідати громадським інтересам та стратегічному плануванню розвитку територіальних громад.

Створення умов для ефективного використання ресурсного потенціалу, усунення основних диспропорцій, застосування територіального маркетингу сприятиме максимальному наближенню послуг до населення, підвищенню спроможності територіальних громад та їх представницьких органів до вирішення питань місцевого значення власними силами [6, с. 7].

Обов'язковою складовою ефективного управління в системі місцевого самоврядування є наявність зворотного зв'язку.

Анатолій Ткачук вважає, що правильна комунікація – це ключ до формування й цементування локальної ідентичності громади і до успішного розвитку. Люди бояться змін, бо за останні десятиліття вони рідко коли призводили до позитивних результатів. Більшість тих, хто «проти», за влучним висловом одного з польових командирів реформи децентралізації, – або «недоінформовані», або «недомотивовані». В обох випадках – треба пояснювати і переконувати [7, с. 8].

З викладеного можна зробити висновок, що матеріально-фінансова самостійність (автономія) в системі місцевого самоврядування, а також наявність великихобсягів матеріальних ресурсів територіальних громад не є достатньою умовою для їхнього розвитку. Ключовим ресурсом і найголовнішою цінністю територіальних громад є їх мешканці, без активної підтримки яких органи місцевого самоврядування не здатні забезпечити спроможність цих громад.

Інформаційні джерела

1. Конституція України : Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>(дата звернення: 21.06.2021).

2. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон від 21 травня 1997 р. № 280/97-ВР // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/280/97-%D0%B2%D1%80>(дата звернення: 21.06.2021).

3. Цивільний кодекс України : Закон від 16 січня 2003 р. № 435-IV// База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>(дата звернення: 21.06.2021).

4. Гносеологія та аксіологія публічного управління: Навчально-методичний посібник / уряд. Карлова В.В.Київ: НАДУ, 2020. 37 с.

5. Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 1 квітня 2014 р. № 333-р // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80>(дата звернення: 21.06.2021).

6. Борщ Г.А., Вакуленко В.М., Гринчук Н.М., Дехтяренко Ю.Ф., Ігнатенко О.С., Куйбіда В.С., Ткачук А.Ф., Юзефович В.В. Ресурсне забезпечення об'єднаної територіальної громади та її маркетинг: навч. посіб. / [Г.А. Борщ, В.М. Вакуленко, Н.М. Гринчук, Ю.Ф. Дехтяренко, О.С. Ігнатенко, В.С. Куйбіда, А.Ф., Ткачук, В.В. Юзефович]. Київ : 2017. 107 с.

7. Ткачук А.Ф. Внутрішні та зовнішні ресурси для розвитку громади або Чому брак грошей не є первинною проблемою громади? (навчальний модуль) / Анатолій Ткачук, Маркіян Дацишин. Київ:ІКЦ «Легальний статус». 2016. 152с.

Ревуцька А.О., доцент кафедри економіки Уманського національного університету садівництва

СІЛЬСЬКІ ТЕРИТОРІЇ ЯК ОБ'ЄКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Сільські території - це частина економічного простору, утворена в процесі суспільного поділу праці, економічні відносини в якому організовані на основі сільськогосподарського виробництва та місцевого самоврядування, відтворюючи структуру доходів та інституційне середовище аграрного суспільства.

Сталий розвиток сільських територій вимагає певної визначеної стратегії. Під стратегією сталого розвитку сільських територій розуміють визначення довготривалих цілей і завдань розвитку сільської місцевості, відтворення і підвищення якості людських ресурсів, підвищення ефективності сільської економіки, раціональне використання та відтворення природних ресурсів.

На шляху збалансованості у розвитку сільських територій є певні перешкоди, найважливішими з яких є монофункціональність цих територій, відсутність інноваційних форм підприємництва та низький рівень соціальних послуг.Світовий та вітчизняний досвід розвитку сільських територій досліджує Т.М. Булах [1]. Сільський аграрний туризм як чинник розвитку сільських територій розглядає вчений-аграрій М.Й. Малік [3]. За І.В. Прокопою [2] комплексний сільський розвиток в основі своїй має сільську територію, її життєзабезпечення, життєдіяльність. В.Славов в своїх працях з даної тематики зазначає, що основою функціонування сталого розвитку

сільських територій є нормативне забезпечення та використання ресурсного потенціалу [6].

На нашу думку, найбільш повним, коректним та точним є визначення «сільських територій», подане вченим О.І.Павловим [5]. Зазначимо, що сільський розвиток включає в себе два блоки: виробничо-господарський; соціально-економічний економіка, планування, прогнозування розвитку сільських територій.

Сталому розвитку сільських територій передую спеціально розроблена стратегія, ця стратегія повинна включати в себе визначення важливих довготривалих цілей та завдань соціально-економічного розвитку сільської місцевості. Зазначена стратегія буде спрямована на забезпечення росту диверсифікації та підвищення ефективності сільської економіки, відтворення природних ресурсів.

Вочевидь, сталий розвиток сільських територій вимагає більш досконалого законодавчого забезпечення, порівняно з існуючим, і має включати в себе: деталізацію повноважень органів виконавчої влади в сфері сталого розвитку сільських територій; законодавчо затверджені стандарти забезпечення сільського населення соціальними благами; визначення правових умов бюджетування сільського розвитку; державне статистичне спостереження за розвитком сільських територій. Забезпечення сталого розвитку сільських територій входить до переліку пріоритетних напрямів аграрної політики держави. Тенденції розвитку сільських територій в країнах Європи є такими: посилення процесу децентралізації; диверсифікація сільськогосподарського виробництва; реструктуризація сільського господарства; розвиток соціальної сфери на селі; діяльність фондів підтримки малого та середнього бізнесу. Зниження зайнятості на селі в нашій державі зумовлено, серед інших суттєвих причин, відсутністю у сільського населення мотиваційних стимулів підприємницької діяльності. [4] Діюча система управління розвитком сільських територій розподілена між багатьма галузевими міністерствами і відомствами. Підвищення рівня життя населення сільських територій пов'язане зі збільшенням виробництва доходів населення, підвищенням платоспроможності.

Основними проблемами сільських територій за Л.Ставнічою [7] є: повільний розвиток виробництва несільськогосподарської продукції; незадовільний стан розвитку підприємництва, зокрема малого, середнього бізнесу; недостатнє використання культурно-історичного та рекреаційного потенціалу; критично - екологічна ситуація.

Проте в Україні поки що відсутнє єдине бачення програмно-цільового підходу до управління та методичних основ формування концепції соціально-економічного розвитку сільських територій.

Отже, розвиток сільських територій – процес, спрямований на стабільний та збалансований розвиток сільськогосподарського виробництва на основі реалізації комплексу державного та місцевого рівнів економічних,

соціальних, екологічних заходів, спрямованих на збагачення та збереження людського потенціалу села – першооснову розвитку сільських територій.

Інформаційні джерела

1. Булах Т.М. Соціальний розвиток сільських територій: світовий та вітчизняний досвід /Т. М. Булах// Економіка АПК. -2012.-№6. - С. 95 – 98.
2. Бородіна О.М. Аграрний розвиток і саморозвиток громад: модернізація через взаємну адаптацію (теоретико-методологічний аспект)/ О.М.Бородіна, І.В.Прокопа//Економіка України. – 2014 – №4. - С. 55 - 72.
3. Малік М. Й. Забуранна Л. В.Сільський аграрний туризм як чинник розвитку сільських територій /М.Й.МалікЛ.В.Забуранна// Економіка АПК. – 2012 – № 5 . – С. 110 – 120.
4. Нікуліна В.Б. Теоретичні засади сталого розвитку сільських територій. //Науковий вісник Ужгородського університету – 2015 - №1 (45)- С. 35-39
5. Павлов О.І. Сільські території: теоретично-методологічні засади дослідження [Електронний ресурс]- /О.І.Павлов режим доступу <http://histans.com/Journal/region35.pdf>.
6. Славов В.П. Економіко-енергетична система сталого розвитку сільських територій / В.П. Славов, О. В Коваленко // Вісник аграрної науки. – 2007. – № 7. – С.71 – 74.
7. Ставнича Л.А. Концептуальні засади розвитку сільських територій. [Електронний ресурс] / Л.А.Ставнича. Режим доступу: www.amdi.org.ua/images/stories/docs/seminar/Stavnucha.pdf

Репп Г.І., аспірант кафедри регіонального управління, місцевого самоврядування та управління містом

Національна академія державного управління при Президентові України

МЕХАНІЗМИ БАГАТОРІВНЕВОЇ ПІДТРИМКИ КЛАСТЕРНОГО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІЙ

Нині у світі застосовується широкий комплекс механізмів та інструментів стимулювання розвитку кластерів, а останніми роками з посиленням участі в їх застосуванні суб'єктів різних рівнів – наднаціонального, національного, регіонального, місцевого, локального. Водночас в Україні такі механізми є недосконалими, що стримує економічний розвиток держави. Так, Державною стратегією регіонального розвитку на період до 2027 року [3] передбачено низку завдань щодо кластерів – міжрегіональних, транскордонних, інноваційних. Разом з тим, у цій стратегії не визначено конкретних інструментів та механізмів підтримки розвитку кластерів, що також відзначають експерти [2]. Аналогічна ситуація і на регіональному рівні – стратегіями розвитку регіонів теж передбачено

завдання стимулювання кластерів, але не визначено відповідних механізмів.

Механізм багаторівневої підтримки кластерного розвитку територій—це, на нашу думку, спосіб вирішення управлінського завдання протягом певного періоду часу, що поєднує в собі взаємопов'язану множину інструментів та спільних дійсуб'єктів наднаціонального, національного, регіонального, місцевого, локального рівнів для створення запланованого розвитку кластерів.

При визначенні цього поняття ми скористалися Хартією багаторівневого врядування в Європі [4].

Об'єктами впливу цих механізмів можуть бути певні території, в тому числі сусідніх адміністративно-територіальних одиниць, галузі, підприємства та їх об'єднання, зарубіжні компанії та організації, заклади освіти, наукові установи, окремі фахівці і т.д.

До формування таких механізмів мають бути залучені різні сторони, адже багаторівневе управління передбачає причетність різних суб'єктів, соціальних груп та інституцій для досягнення певних цілей, які були спільно обговорені й спільно визначені.

Базовий набір механізмів – правові, інституційні, організаційні, інформаційні, ресурсні, проте цей перелік може бути продовжений.

При започаткуванні кластерної політики в будь-якому випадку має відбутися інституціоналізація кластерної політики [1], що передбачає перегляд чинної нормативно-правової бази та її вдосконалення з урахуванням пропозицій усіх потенційних сторін кластерних ініціатив (формування правового механізму кластерної політики). Одночасно має бути створення спеціальної інституційної одиниці (проектної групи, центру, агенції, підрозділу в органі публічної влади тощо), яка б організовувала діяльність у процесі реалізації кластерної політики (усі інституції та їх взаємодія мають органічно поєднуватися в рамках інституційного механізму).

Не менш важливим є організаційний механізм, що передбачає цілу низку необхідних кроків – від планування кластерного розвитку до його оцінювання. Безумовно, помітних успіхів у розвитку кластерів неможливо досягти без запровадження спеціальних програм і проєктів кластерного розвитку.

Інформаційний механізм теж становить множину важливих взаємопов'язаних дій суб'єктів різних рівнів. Хоча в умовах цифровізації доцільно більш активно використовувати нові інформаційно-комунікаційні технології, проте не менш важливим стає зміст інформації, її обґрунтованість та мотивуюча спрямованість, що забезпечити лише цифровими засобами неможливо. Так, наукове обґрунтування інформаційних повідомлень набуває особливого значення.

Ресурсний механізм призначений для спрямування та ефективного використання різних ресурсів з джерел різних рівнів. Якщо ресурсів недостатньо, то кластерна політика не може бути ефективною, тому слід

узгоджувати цілі та ресурсні витрати на їх досягнення, насамперед шляхом укладання угод.

Нарешті, мотиваційний механізм необхідний для активізації використання індивідуального та інституційного потенціалу в напрямі кластерного розвитку.

Зазначені механізми мають синхронно і послідовно запроваджуватися суб'єктами різних рівнів. Змістові складові конкретних механізмів багаторівневої кластерної політики доцільно визначати щодо кожного з цих механізмів із конкретизацією ролі усіх причетних сторін в їх реалізації.

Загалом же в Україні ще слід багато робити як для становлення багаторівневого врядування, так і для розвитку кластерів, без яких неможливо забезпечувати конкурентоспроможність територій в сучасних умовах глобалізації.

Інформаційні джерела

1. Маслиган О. О., Машіка Г. В. Інституціональне середовище розвитку кластерів туризму і рекреації у регіонах : Економіка та держава № 4/2020. С. 74-80.

2. Національна програма кластерного розвитку до 2027: Концепція. Орієнтири розвитку. Рекомендації. 2020. 74 с. URL: <https://mautic.appau.org.ua/asset/166:proekt-nacprogrami-klasterного-rozvitku-do-2025-v1pdf>

3. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на 2021—2027 роки: постанова КМУ від від 05.08 2020 р. № 695. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-derzhavnoyi-strategiyi-regionalnogo-rozvitku-na-20212027-t50820>

4. Charter for Multilevel governance in Europe, 2014. URL: Режим доступу : <https://portal.cor.europa.eu/mlgcharter/Pages/MLG-charter.aspx>

Рубчак М.В., аспірант кафедри регіонального управління, місцевого самоврядування та управління містом

Науковий керівник – Дегтярьова І.О., д.держ.упр., проф., директор Інституту публічного управління та адміністрування

Національна академія державного управління при Президентові України

СКЛАДОВІ ІДЕНТИЧНОСТІ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ ЯК ОБ'ЄКТИ ВПЛИВУ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Однією із тенденцій у забезпеченні розвитку територіальних громад є формування територіальними громадами своєї ідентичності, що допомагає їм не просто бути впізнаваними ззовні, а й набувати спроможності, підвищувати рівень та якість життя.

Ідентичність територіальної громади – це, на нашу думку, ототожнення членами цієї територіальної громади себе й одночасно своєї місцевої спільноти з певними значущими для них об'єктами або характеристиками, які вирізняють територіальну громаду з-поміж інших територіальних громад, характеризують її як цілісного суб'єкта та сприяють зумовленому цими характеристиками розвитку.

Первинним суб'єктом формування ідентичності територіальної громади є людина – член територіальної громади, який своєю поведінкою та результатами діяльності впливає на інших людей та змінює або зберігає незмінним певний локальний простір. Різноманіття ціннісно-поведінкових орієнтацій людей та груп людей призводить до того, що ідентичність може проявлятися як у позитивних, так і негативних аспектах. Тому дуже важливо, щоб саме органи місцевого самоврядування як представники місцевих жителів організовували цілеспрямовану діяльність у даному напрямі, зокрема з використанням спеціальних управлінських механізмів.

Для визначення цілей, завдань, інструментів та механізмів впливу на ідентичність територіальної громади, насамперед важливо виокремити її складові, які окреслюють об'єктну сферу самоврядного впливу.

Отже, слід виходити з того, що «формування ідентичності є складним, багаторівневим, комплексним явищем, характер якого визначається багатьма факторами/складовими, які формують саму квінтесенцію ідентичності. А це означає, що саме ці складові «(як кожен зокрема, так і у своїй сукупності) здійснюють суттєвий, іноді визначальний вплив на те, якою саме ця ідентичність буде та яку вона матиме перспективу» [1, с. 260-261].

Описуючи ідентичність, Е. Еріксон виділив три аспекти аналізу ідентичності, а саме почуття ідентичності, процес формування ідентичності, результат формування ідентичності. Водночас, дослідник стверджував, що про почуття ідентичності свідчать такі ознаки: 1) відчуття внутрішньої тотожності та інтегрованості у часі; 2) відчуття внутрішньої тотожності та інтегрованості у просторі; 3) ідентичність переживається серед значущих інших [2, с. 10].

Як зазначає Л.Я. Угрин [3, с. 11], «ідентичність може інтерпретуватися і почуттям, і самооцінкою, і сукупністю знань суб'єкта про себе, і відношенням, і структурою ролей, і поведінковою мотивацією, і репрезентацією суб'єкта через дискурсивні практики».

Узагальнивши наявні в науковій літературі відомості стосовно складових ідентичності [2; 3; 4], можна виділити такі (рис.1).

Рис. 1. Складові ідентичності територіальної громади

Як видно з рисунку, всі складові (а саме когнітивна, афективна, поведінкова, дискурсивна) є взаємозалежними і взаємодоповнюючими для формування ідентичності територіальної громади.

Когнітивна складова (тобто знання, уявлення про особливість власної громади, усвідомлення себе її членом) допомагає сформувати образ колективного «Я» і є змістовним наповненням ідентичності територіальної громади. Афективна (або афективно-ціннісна) складова (а саме оцінка якостей територіальної громади, значущості членства в ній) допомагає сформувати Я-концепцію в територіальній громаді та виражає емоційне ставлення до ідентифікаційних маркерів (гордість, повага, відданість тощо). Поведінкова (або мотиваційно-поведінкова) складова «унаочнює ідентичність, робить її «видимою» завдяки особливостям демонстрованого індивідом чи групою стилю міжособистісних відносин» [4, с. 14]. Дискурсивна складова є невід'ємним інструментом конструювання, репрезентації та інтерпретації когнітивних, афективних та поведінкових структур. [2, с. 12].

Таким чином, ідентичність територіальної громади поєднує громадське з індивідуальним, складається з багатьох компонентів, які забезпечують її цілісність, запобігають різним кризам та сприяють забезпеченню спроможності територіальної громади. Очевидно, що ідентичність є процесом, а не станом, який конструюється територіальною громадою і змінюється разом із нею.

Запропоновані в цій науковій праці складові ідентичності територіальної громади потребують спеціальних публічно-управлінських

механізмів, що свідчить про складність процесу її формування й необхідність вироблення спеціальної практичної методології.

Інформаційні джерела

1. Когут П. В. Взаємозумовленість персоніфікації політичної влади та процесу формування національної ідентичності в сучасній українській територіальній громаді. Розвиток публічного управління в Україні : матеріали наук.-практ. конф. за міжнар. участю, м. Львів, 23-24 квіт. 2020 р. Львів, 2020. С. 260-264.

2. Угрин Л. Я. Сутність та основні виміри політичної ідентичності: теоретичний аналіз. S.P.A.C.E. Society, Politics, Administration in Central Europe. 2017. №3. С. 9-13.

3. Козловець М. А. Ідентичність: поняття, структура і типи. Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. 2011. №57. С. 3-9.

4. Нагорна Л. П. Соціокультурна ідентичність: пастки ціннісних розмежувань. К. : ІПіЕНД ім. І.Ф.Кураса НАН України, 2011. 272с.

Щур Р.І., д-р., екон. наук., доц., професор кафедри фінансів
Плець І.І., канд. екон. наук, доц., доцент кафедри фінансів
Мацьків В.В., канд. екон. наук, викладач кафедри фінансів
 ДВНЗ «Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаніка»

ФОРМУВАННЯ ВИДАТКІВ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В УМОВАХ БЮДЖЕТНОЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

У сучасних умовах реформування місцевого самоврядування в Україні особливої актуальності набуває питання бюджетної децентралізації, оскільки вона є однією з базових умов незалежності та ефективного функціонування органів місцевого самоврядування. Очікуваними результатами процесу децентралізації, започаткованої в Україні є створення спроможних самодостатніх об'єднаних територіальних громад (далі ОТГ), які б володіли відповідними фінансовими, матеріальними, земельними ресурсами, об'єктами соціальної інфраструктури, необхідними для поліпшення соціальних потреб громадян, створення умов для ефективного розвитку відповідних територій, раціональне використання бюджетних коштів. Саме ОТГ повинні стати рушієм розвитку регіонів та перерозподільчим центром фінансових ресурсів на місцях.

Видатки бюджету відіграють ключову роль у стимулюванні соціально-економічного розвитку як територіальних громад так і країни в цілому, а також здійснюють розподільчі процеси фінансових ресурсів, як між ланками бюджетної системи, так і між державою та органами місцевого самоврядування з однієї сторони та юридичними і фізичними особами з іншої. Оскільки завдяки видаткам відповідного бюджету, як держава так і

органи місцевого самоврядування виконують ті функції, які на них покладені, з метою максимального задоволення і врахування потреб суспільства спираючись на принципи субсидіарності[1; 2].

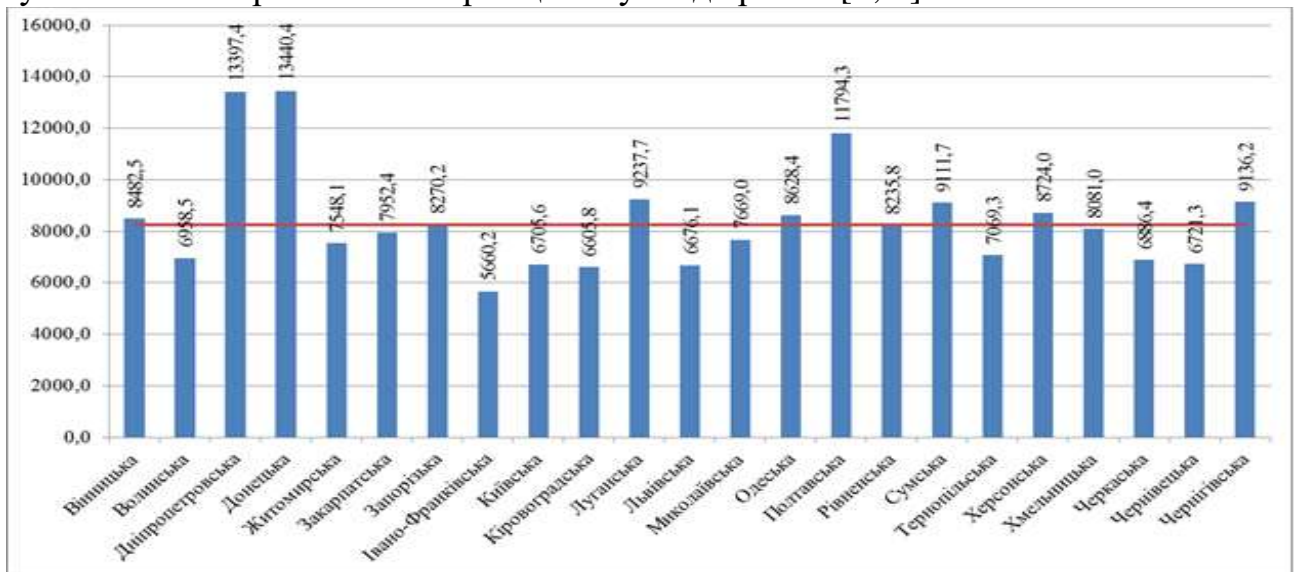

Рис. 1. Динаміка видатків на 1 особу ОТГ в розрізі областей України за 2018 р.

Таким чином, узагальнюючи певні тенденції щодо викання бюджетів ОТГ за видатками можна зробити такі висновки [3]:

- за показником динаміки видатків на 1 жителя ОТГ спостерігається коливання в розрізі областей від середнього по Україні (рис. 1). Так найвищим рівнем видатків є ОТГ Івано-Франківської області (5660,2 грн.), а найвищим – ОТГ Дніпропетровської області (13397,4 грн.). Також нижче середнього є видатки по ОТГ Волинської, Житомирської, Закарпатської, Київської, Кіровоградської, Львівської, Миколаївської, Тернопільської, Хмельницької, Черкаської та Чернівецької областей. Це свідчить про низькі показники власних доходів бюджетів ОТГ на 1 жителя та недостатній рівень використання наявного фінансового потенціалу;

- за рахунок бюджетів ОТГ здійснюється фінансування видатків, які делеговані державою (освіта, охорона здоров'я, культура, фізична культура та спорт, соціальний захист та соціальне забезпечення) з метою максимального наближення суспільних послуг до споживачів відповідно до принципу субсидіарності;

- основне фінансування делегованих повноважень зумовлюють здійснювати фінансування власних повноважень органів ОТГ за залишковим принципом. Це стосується розвитку та модернізації комунальної інфраструктури, а також фінансування місцевих інвестиційних проектів;

- наявність ОТГ з чисельністю населення до 5 тис. жителів, зумовлює те, що такі громади надають недостатній рівень суспільних послуг споживачам, або взагалі не надають їх (охорона здоров'я, охорона навколишнього природного середовища). Для прикладу по 5 ОТГ Волинської області відсутні видатки на охорону здоров'я;

- відсутність ефективної системи планування видатків бюджетів, оскільки практично по кожній ОТГ спостерігається тенденція недовиконання планових показників видатків, що впливає на соціально-економічний розвиток територіальних громад.

Отже, видатки ОТГ є одним з основних елементів системи управління соціально-економічними процесами розвитку територій в умовах проведення адміністративно-територіальної реформи та системи державних видатків загалом.

Інформаційні джерела

1. Щур Р.І. Теоретичні основи формування видатків об'єднаних територіальних громад. Вісник Одеського національного університету ім. І.І. Мечникова. Серія «Економіка». 2018. Т. 23. Вип. 7 (72). С. 174-179.

2. Shchur R. I. The methodology of forming united territorial communities' budget expenditures in Ukraine. Economic sciences: priority directions of modernization :collective monograph / L. B. Barannik, O. L. Galtsova, O. V. Horniak, T. V. Derkach, etc.–Lviv-Toruń : Liha-Pres, 2019. – P. 241-262.

3. Щур Р.І. Фінанси об'єднаних територіальних громад в умовах децентралізації в Україні. Монографія. Тернопіль: Осавца Ю.В. 2019. 394 с.

СЕКЦІЯ 7. ПАРТИСИПАТИВНА МОДЕЛЬ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Радіонова Л. О., канд. філософ. наук, доцент, доцент кафедри філософії і політології,

Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова

ПАРТИСИПАТИВНА МОДЕЛЬ РОЗВИТКУ СУЧАСНИХ МІСТ

Реформа децентралізації влади, яка проходить сьогодні в Україні, зумовила потребу у формуванні такої системи управління, яка б найбільшою мірою відповідала сучасним завданням розвитку країни. Однією з підстав управління містом в умовах децентралізації влади є партисипативність. Важливо відмітити, що окрім очевидної проблеми участі жителів (кінцевих користувачів), підциммається на увазі залучена участь усіх сторін процесу, тобто адміністрації, представників бізнесу і фахівців з усіх галузей міського господарства.

Суть цього принципу полягає в тому, щоб на самому ранньому етапі ознайомити усі сторони процесу з думками і цінностями один одного. Інакше, будь-який проект, що реалізовується в умовах міського середовища, якими є практично усі сучасні проекти, буде приречений на обструкцію з боку жителів, що не довіряють ні цілям адміністрації, ні цілям бізнесу.

Однією з найважливіших особливостей партисипативного проектування є можливість диференційованого підходу. Його суть полягає у відмові від орієнтації на абстрактного середнього користувача, оскільки у результаті такий користувач виявляється не схожий ні на яку окрему живу людину.

Це дозволяє проектувати місця і простори для різних соціальних груп, не приводячи їх до конфліктів між собою і даючи кожній групі шанс реалізовувати свої потреби в місті з комфортом і у безпеці.

У цьому контексті ефективно «працює» теорія поколінь. Теорія поколінь – це нове, інтенсивно таке, що розвивається і практично застосовується. Рушійною силою історичних подій багато хто вважає зміну поколінь (О. Конт, Дж. Милль, Г. Феррарі, О. Лоренц). У такому контексті теорія поколінь розглядалася американськими вченими Нейлом Хоувом і Вільямом Штраусом [2]. У основі цієї теорії – цінності людей, самотності і їх схожість, а не вік, який формує і визначає покоління. Розрізняють: «мовчазне» покоління (1923–1943 роки народження), покоління «бейбі-бумерів» (1943–1963 рік народження), покоління Х (1963–1983), покоління Y (1983–2000) і покоління Z (2000–2020). Як це може вплинути на управління містом?

По-перше, представники покоління «бейбі-бумерів» хочуть масово спробувати себе в нових видах спорту. По-друге, багато хто з них регулярно відвідує фітнес-зали і підтримує хорошу форму. Для бізнесу це має величезну кількість нових запитів: персональні тренери, інструктори, що уміють працювати з цією віковою аудиторією, адаптуючи програми під фізіологічні і психологічні особливості бейбі-бумерів, при цьому відносячись до них як до активних людей. Відповідно, в містах, на підприємствах найближчим часом необхідно створити величезну кількість нових курсів, адаптованих під потреби бейбі-бумерів, – щоб допомогти їм інтегруватися у навколишній світ. До речі, такими фахівцями можуть бути зовсім молоді хлопці – студенти. Бейбі-бумери пишаються своєю молодістю: з будагонами, походами, КВНами, а також 90-ми – коли вони відчували приплив енергії, були активними у бізнесі.

Зараз, в ХХІ столітті, вони хочуть про це розповідати, ділитися досвідом, виступати як представники для молоді. Адже вони можуть навіть будучи на пенсії працювати як волонтерами, так і збирати історію підприємств, проводити екскурсії по історичних місцях, які їм знайомі не з чуток, навчати молодих.

На прикладі тільки одного покоління бейбі-бумерів, а саме це покоління складає велику частину населення сьгоднішніх малих міст України, бачимо, що в управлінні містом неможливо не враховувати цей потенціал. Майже кожен шостий житель Харківської області – літній: 23,3% населення потрапили у вікову категорію від 60 років. Дітей (0–14 років) в регіоні опинилося 13,8%, людей у віці 15–64 року – 69,5%, осіб у віці 65+ налічили 16,7% [3].

У сільській місцевості мешкає більше літніх людей (25,8% жителів у віці 60 років і старіше), ніж в містах (22,7%). За рекомендацією ООН використовують ще один коефіцієнт старіння. Він враховує долю людей у віці від 65 років. Якщо показник перевищує 7%, то населення вважають старим. У Харківській області він склав 16,7% [3]. Як цінність «бути молодим» може реалізуватися в управлінні? Ось тільки деякі рекомендації:

Бейбі-бумери звертають увагу на те, що відбувається не в короткостроковій перспективі, вони орієнтовані на довгострокові стратегії, оскільки хочуть жити довго і активно. Вони уміють планувати і вбачати ситуацію стратегічно.

Сьгодні в управлінні містом важливе місце займає брендинг міста, бейбі-бумери розуміють та цінують це. Треба враховувати те, що голосувати вони будуть грошима і відношенням, а разом – впливати на рішення своїх дітей і онуків у виборі сервісів міста.

І найголовніше, йдеться про найбільше зрушення парадигми – як живуть люди у віці "50+", "60+". Так, зараз бейбі-бумери створюють нові правила для себе. Але жити в цих нових умовах не лише їм, але і наступним поколінням.

Бейбі-бумери уміють бути наставниками – вони не лише знають технології і сценарії, як діяти наставникові, але і цінують цю можливість. Для них почесно виступити в ролі наставника, навіть глобальніше – «бути наставником» по життю, місто не використовує цей потенціал. Місту, щоб ставати інноваційним, треба усе більш прискорюватися, включати те, що з'явиться або може з'явитися в майбутньому. До IQ і EQ треба додати AQ – адаптивний інтелект, здатність до адаптації. Адаптивність – як здатність прийняти зміни.

В управлінні містом сегментація аудиторії, яка базувалася на усереднених уявленнях про те, чого може абстрактно хотіти людина, вже не працює. Абстракції більше немає. Не можна говорити, що люди з високим прибутком хочуть більше комфорту, а з низьким – економії. Це минуле. Майбутнє міста – це розвиток. Контроль замінюється довірою, творчістю, залученістю.

В Україні до ключових проблем, пов'язаних за участю жителів в управлінні розвитком міст, відносяться: включення жителів в обговорення окремих проектів забудови і містобудівних документів лише на фінальному етапі розробки; невирішена ситуація із земельними ділянками під багатоквартирними будинками (жителі не цілком розпоряджаються прибудинковою територією, так само як і не платять за користування нею).

Ці проблеми призводять до таких негативних наслідків, як: недовіра до адміністрації з боку жителів; поява гіршої якості середовища ущільнюючої забудови і, навпаки, обструкція проектів, що покращують середовище з боку жителів; неможливість впорядкування стихійної парковки особистого автотранспорту в житловому середовищі; низька якість і дорожня обслуговування середовища, фінансування якого здійснюється лише з бюджету міста, що призводить до її повільного занепаду.

Для повнішого розуміння партисипативного управління містом необхідно перерахувати його характерні плюси і мінуси, що дозволяє застосувати цей метод найбільш вдалим чином. Плюси партисипативного управління: підходить для спірних питань, в силу більшої залученості зацікавлених сторін; збільшує шанс визначення вірних цілей і стратегічних завдань, роблячи проект стійкішим; формулювання спільних цілей робить процес управління проактивним; зміцнення зв'язку між сторонами (жителі, бізнес, адміністрація) і ув'язка їх цілей підвищує шанс на позитивну зміну.

Мінуси партисипативного управління: не має сенсу при низькій залученості жителів; висококонфліктні питання можуть утруднити перехід до компромісу, а в певних ситуаціях виключити його можливість; різниця владного потенціалу учасників (політична або економічна) може виключати можливість дійти компромісу.

Таким чином можна сказати, що партисипативне управління містом – це відкрите поле діяльності, яке нове для України. Для реалізації викладених цілей потрібна подальша робота по аналізу системи розвитку міста, націлена

на її вдосконалення, а також активний пошук нових рішень, у тому числі із зверненням до теорії поколінь.

Інформаційні джерела

1. Радионова Л. А., Радионова О. Н. Диалектика взаємозв'язи поколінь в сучасному вузі: онтологічний підхід / Моделювання покоління F [Електронний ресурс] :зб. матеріалів міжdisciplinary. наук.-практ. конф., Київ, 05 жовтня 2018 р. / [уклад. Л. І. Юдіна]. Київ :Юдіна Л. І., 2018. URL:<http://futurolog.com.ua/publish/12/zbirnyk.pdf>(дата звернення: 4. 06.2021)

2. Шамис Е., Антипов А. Теорія поколінь / Маркетинг Менеджмент. 2007. № 6. URL: <http://old.e-xecutive.ru/publications/>(дата звернення: 12. 06.2021)

3. Статистика населення Харківська області за 2018 рік URL:<https://kh.vgorode.ua/news/sobytyia/367352-potomu-cho-na-desiat-devchonok-v-kharkove-pereschytaly-muzhchyn-y-zhenschyn>(дата звернення: 11. 06.2021).

Сигінь Д.І., студентка економічного факультету, кафедри менеджменту та маркетингу, групи МЗЕД-М1

Гринів Л.В., науковий керівник, кандидат економічних наук, доцент кафедри менеджменту та маркетингу

ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»

ПАРТИЦИПАТИВНА МОДЕЛЬ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Стратегія розвитку громад являється результатом процесу стратегічного планування. Концентрація на досягненні єдиної загальної цілі громади є основним фактором стратегії органу місцевого самоврядування, а забезпечення якнайкращих умов розвитку та життя членів місцевої спільноти (мешканців) є основною метою громади.

Стратегія розвитку громади – це певний комплекс дій і рішень, які сприяють вибору засобів та методів досягнення цілей чи кінцевої мети органу місцевого самоврядування[2].

Наступні компоненти формують стратегію розвитку громади:

- сфера дії самоврядування;
- стратегічні цілі;
- фінансові, матеріальні, нематеріальні ресурси;
- програми, заходи, що застосовують вибрані засоби та методи для досягнення цілей;
- процедури поширення стратегії розвитку, її пристосування й актуалізації, впровадження, оцінювання та моніторингу [1].

Характеристика стратегії розвитку громади:

- основа програм політики розвитку чи планування діяльності громади в сфері послуг;
- інформування про партнерів, інвесторів, мешканців, їх наміри;
- гарантія загальної участі громадськості.

Основні риси стратегії розвитку громади: реалістичність; безперервність, інтегральність; комплексність; гнучкість.

Процес ухвалення рішення органом місцевого самоврядування неможливий без залучення партнерів громади, а саме мешканців, підприємців, громадських організацій.

Відповідно до партисипативної моделі стратегічне планування розвитку територіальних громад передбачає:

- Представництво громадських організацій, установ, місцевих лідерів;
- Підготовку звіту з аналізом загального стану громади (інфраструктура, екологічні аспекти, фінансові та демографічні дані);
- Проведення досліджень серед громади, аналіз бачень стосовно якості послуг та рівня життя;
- Вибір пріоритетів розвитку;
- Перевірку отриманих результатів у ході консультацій;
- Співпрацю між зацікавленими сторонами [3].

Стратегічна група, тобто особи, що прямо задіяні у створенні стратегії розвитку громади, приймає участь в організації консультацій, розробці рішень. Стратегічна група складається з: працівників комунальних закладів, установ, органу самоврядування, осіб, які представляють громаду, представників об'єднань мешканців.

Роль консультанта – представляти методологічні рішення, перевіряти результати досліджень, контролювати перебіг всього процесу.

Роль координатора – нести відповідальність за спільне проведення зустрічей, за технічну складову процесу.

Роль представника органу місцевого самоврядування – розробляти найефективніші елементи стратегії, що приведуть діяльність громади до успіху.

Оскільки на кожному з етапів опрацювання стратегії не виключено виникнення затримок чи проблем, терміни початку та закінчення завдань повинні встановлюватись з часовим резервом.

У рамках партисипативної моделі стратегічна група повинна зорганізувати як мінімум п'ять зустрічей та виконати певний перелік завдань (зазвичай такий процес займає від чотирьох до семи місяців) [5]:

- 1) Формування плану діяльності, планування громадської участі.
- 2) Видання розпорядження головою громади про початок узгодження стратегії розвитку громади. Оприлюднення плану комунікації.
- 3) З'ясування усіх моментів, узгодження форми роботи, визначення важливих даних та обсягу аналізу.

- 4) Проведення соціологічних досліджень.
- 5) Проведення зовнішніми консультантами аналізу наявних даних.
- 6) SWOT/TOWS аналіз (формування звіту про стан громади).
- 7) Визначення основ стратегії розвитку громади, виявлення стратегічних пріоритетів.
- 8) Аналіз проблем і потреб (опрацювання цілей стратегії).
- 9) Формулювання пріоритетів стратегії, визначення напрямів стратегічних та операційних цілей.
- 10) Залучення до співпраці суспільних партнерів.
- 11) Визначення проєкту діяльності та ключових завдань.
- 12) Остаточне формування операційних цілей, вибір відповідальних осіб.
- 13) Технічна підготовка консультацій, їх оголошення.
- 14) Проведення консультацій для громади, формування їх результатів.
- 15) Представлення результатів консультацій з громадою, погодження проєкту стратегії.
- 16) Затвердження проєкту стратегії головою громади, прийняття стратегії радою громади.
- 17) Оприлюднення затвердженої стратегії розвитку громади.
- 18) Втілення стратегії розвитку [4].

Інформаційні джерела

1. Берданова О. В., Вакуленко В. М., Валентюк І. В., Ткачук А. Ф. Стратегічне планування розвитку об'єднаної територіальної громади: навч. посіб. – К. : – 2017. – 121 с.
2. Берданова О.В. Стратегічне планування місцевого розвитку / О.В. Берданова, В.В. Вакуленко. – К.: ТОВ «Софія-А». – 2012. – 88 с.
3. Методологія стратегічного планування розвитку об'єднаних територіальних громад в Україні / Проєкт «Підтримка політики регіонального розвитку в Україні». – К.: 2016. – 55 с.
4. Ольчак М. Партисипативне стратегічне планування в органах місцевого самоврядування: посібник. – Варшава: Фонд розвитку місцевої демократії, 2017. – 113 с.
5. Семяновський В.М. Партисипативне управління як модель управління територіальними громадами: [Електронний ресурс] / В. М. Семяновський // Статистика України. - 2018. - № 1. - С. 47-51. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/su_2018_1_8

СЕКЦІЯ 8.ПУБЛІЧНІ ПОСЛУГИ ТА СОЦІАЛЬНИЙ ПРОФІЛЬ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Лопатишкіна А. Г., головний державний інспектор відділу оперативно-аналітичної роботи управління забезпечення протидії митним правопорушенням Чорноморської митниці Держмитслужби

ПУБЛІЧНА ПОЛІТИКА АКТИВІЗАЦІЇ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Процеси глобалізації вплинули на формування нових викликів у сфері публічної політики України. Відповідно набули змін й основні цілі публічної політики. У науковій літературі немає єдиного загальноприйнятого визначення даної категорії «публічна політика». Виходячи з досліджуваної проблеми можемо трактувати публічну політику як цілеспрямована діяльність різних публічних учасників, щодо прийняття рішення з метою вирішення громадської проблеми, тобто проблеми територіальної громади. Тому можемо говорити, що публічна політика є політикою вирішення конкретних, назрілих проблем економічного, соціального, екологічного, правового і т. д. характеру. Розвиток ефективних інститутів влади в Україні неможливий без кардинальних змін у політико-адміністративній системі.

Функціонуванням публічної політики як відкритого прозорого процесу прийняття владно-політичних рішень, доступного для всіх суб'єктів, зацікавлених у вирішенні територіальних, громадських проблем, є ступінь розвитку громадянського суспільства та його інститутів [1, с. 5-7]. В умовах децентралізації виникає необхідність дослідження розвитку територіальних громад, як суб'єкта реалізації публічної політики, що і підкреслює актуальність даної проблеми.

Виходячи з сучасних цілей серед структурних компонентів публічної політики можна виділити:

громадські проблеми: економічні, соціальні, екологічні, правові та інші;

суб'єкти публічної політики, які здатні приймати рішення та конкретні дії, гнучкість у встановленні контактів;

органи місцевого самоврядування; приватні учасники (громадяни, керівники бізнес-структур, яким притаманні риси комунікабельність, здатність стратегічно мислити);

громадські організації, товариства;

інституції з надання публічних послуг, які можна розділити на наступні групи:

- публічні послуги, щодо конституційних прав і свобод громадян, зокрема, у сферах медицини, освіти, соціального захисту, культури, безпеки людини. Особливої актуальності набувають в період пандемії.

- публічні послуги юридичного характеру (видача документів, ліцензій і т. д.);
- публічні послуги щодо використання природних ресурсів (норми витрат);
- публічні послуги, щодо благоустрою житла та умов проживання громадян (газо-, водо-, теплопостачання, каналізація, транспортні, і т. д.);
- публічні послуги, щодо створення умов суб'єктам для виконання завдань згідно цілей економічного розвитку територіальної громади.

Публічна політика спрямована на вирішення проблем громади. В умовах децентралізації, державна влада поступається окремими своїми повноваженнями на користь органам управління територіальної громади і саме в цій частині можна стверджувати про поєднання державної влади і громадського самоврядування, тобто суб'єктами державної політики є суб'єктами публічної політики.

Новий підхід до розуміння багаторівневої публічної політики, з одного боку, більш адекватно відображає реальності, але з другого – надзвичайно ускладнює окреслення ролі державних інститутів у публічній політиці. Зміщення констант від централізованого управління та регулювання до багатополісного, для якого є характерним наявність багатьох рівнів і центрів діяльності, високий ступінь незалежності між численними акторами з різними інтересами, зумовило потребу у визначенні процедур у публічній діяльності. Це означає, що діяльність вже не окреслюється встановленими ще до початку дії та назавжди закріпленими правилами. Правила виникають під час взаємодії акторів різних рівнів протягом усього процесу публічної політики. Зміни у грі політичних сил визначаються природою політичних проблем та зростанням значення самих акторів і їх позицій. Так, конфігурації публічних взаємодій у вирішенні тих чи інших проблем можуть бути такими, що у них урядові структури можуть виявитися набагато слабшими, аніж, наприклад, муніципальна влада чи територіальні громади.

Нове розуміння публічної діяльності відносно державної політики включає такі положення: держава та її інститути втрачають спроможність "монополізувати" публічну діяльність, що зумовлює необхідність їх гнучкості у взаємодіях акторів публічної політики; зміст публічної діяльності визначається процесом колективних дій із залученням різних акторів; стратегії акторів стають основними детермінантами публічної діяльності.

Поряд з політичною участю використовується поняття "громадська участь", під яким розуміється один з принципів громадянського суспільства, побудованого на засадах конституційної демократії. Ідея громадянської участі передбачає включення чи залучення суспільства до управління (обговорення і розробка політичних, соціально-економічних, культурних програм та проектів), вплив на прийняття рішень і контроль за їх виконанням, самоуправління на муніципальному рівні. Участь – це цілеспрямована інструментальна активність, з допомогою якої громадяни намагаються впливати на уряд таким чином, щоб у відповідь отримувати

бажані для них дії. До дій, які визначають зміст участі, належать: голосування, участь у демонстраціях, мітингах, пікетах, висунення громадських ініціатив на місцевому рівні. Політична участь розглядається як вплив на процеси прийняття політичних рішень, з одного боку, і як вплив на характер та реалізацію управлінських рішень – з другого.

В Україні політична участь громадян реалізується шляхом участі у виборах, місцевих та загальнонаціональних референдумах, членства у політичних та громадських об'єднаннях, подання петицій, скарг до органів влади усіх рівнів. В умовах сьогодення важливим є налагодження результативної взаємодії громадськості з органами державної влади та органами місцевого самоврядування в питаннях формування та реалізації публічної політики.

Серед основних пріоритетних напрямів вдосконалення взаємодії органів публічної влади і територіальних громад доцільно виділити наступні:

- запровадження стандартів та ефективних процедур участі територіальних громад щодо формування та напрямів реалізації публічної політики;
- активізація участі територіальних громад у виробленні й реалізації публічної політики на локальному рівні;
- інституційного забезпечення цифровізації публічного управління;
- модернізація процедур, на локальному рівні, розгляд електронних скарг, електронне консультування;
- підвищення кваліфікації працівників органів місцевого самоврядування з питань удосконалення публічної політики за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій, підтримання зворотного зв'язку із населенням громади, вчасне реагування на електронні звернення.

Реалізація цих напрямів забезпечить підвищення ефективності взаємодії органів публічної влади і територіальних громад, сприятиме активізації населення територіальних громад в управлінні публічними справами.

Інформаційні джерела

1. Васьківська, К. В., Науменко, В. В., Довбенко, А. Я. та Шуєва, Д. Д., 2019. Активізація підприємницької діяльності об'єднаних територіальних громад в умовах різноукладності. Вісник ЛНАУ: економіка АПК, 2019, 26, с. 5–10.

Остапенко А.М., головний державний фінансовий інспектор відділу у сфері будівництва Управління Південного офісу Держаудитслужби в Миколаївській області

ОРГАНІЗАЦІЙНІ ПИТАННЯ ЩОДО ЕФЕКТИВНОГО ТА ПРОЗОРОГО ЗДІЙСНЕННЯ ЗАКУПІВЕЛЬ (СПРОЩЕНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ) ТЕРИТОРІАЛЬНИМИ ГРОМАДАМИ

Організацію та проведення процедур закупівель/спрощених закупівель здійснюють територіальні громади (їх об'єднання) відповідно до Закону України «Про публічні закупівлі» від 25.12.2015 №922-VIII (зі змінами, далі – Закон №922) та є замовниками.

В громадах (їх об'єднаннях) організовують та проводять процедури закупівель/спрощені закупівлі уповноважена особа (особи), яка\які є працівником(ами) замовника на підставі його розпорядчого рішення або трудового договору (контракту) та діють відповідно до затвердженого положення замовником.

Уповноважена особа повинна мати вищу освіту, як правило юридичну або економічну та пройти безкоштовне тестування на веб-порталі Уповноваженого органу.

Уповноважена особа (особи) планує закупівлі та формує річний план закупівель в електронній системі закупівель; здійснює вибір процедури закупівлі; проводить процедури закупівель/спрощені закупівлі; забезпечує рівні умови для всіх учасників, об'єктивний та чесний вибір переможця процедури закупівлі/спрощеної закупівлі; забезпечує складання, затвердження та зберігання відповідних документів з питань публічних закупівель; забезпечує оприлюднення в електронній системі закупівель інформації, необхідної для виконання вимог Закону № 922; здійснює інші дії, передбачені Законом № 922.

Рішення уповноваженої особи оформлюються протоколом із зазначенням дати прийняття рішення, який нею підписується.

Для підготовки тендерної документації та/або оголошення про проведення спрощеної закупівлі та вимог до предмета закупівлі за рішенням замовника уповноважена особа може залучати інших працівників замовника.

За рішенням замовника може утворюватися робоча група у складі працівників замовника для розгляду тендерних пропозицій/пропозицій. У разі утворення робочої групи уповноважена особа є її головою та організовує її роботу. Робоча група бере участь у розгляді тендерних пропозицій/пропозицій, у проведенні переговорів у разі здійснення переговорної процедури, а рішення робочої групи має дорадчий характер.

Замовник (громада) може здійснити закупівлю товару (товарів) та/або послуги (послуг) через централізовану закупівельну організацію.

Централізована закупівельна організація набуває усіх прав та обов'язків замовників, що визначені Законом № 922, та несе відповідальність згідно із законами України.

Замовники надають централізованій закупівельній організації необхідну інформацію про потребу для проведення тендеру (торгів) та/або закупівель за рамковими угодами.

Предмет закупівлі - це товари, роботи чи послуги, що закупаються замовником у межах єдиної процедури закупівлі або в межах проведення спрощеної закупівлі, щодо яких учасникам дозволяється подавати тендерні пропозиції/пропозиції або пропозиції на переговорах (у разі застосування переговорної процедури закупівлі).

Предмет закупівлі визначається замовником у порядку, встановленому Уповноваженим органом, із застосуванням Єдиного закупівельного словника, затвердженого у встановленому законодавством порядку (<https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1749731-15#Text>)

Замовники (громади) використовують закупівлі - без використання електронної системи закупівель; процедури закупівель; спрощені закупівлі.

Замовники (громади) проводять закупівлі без використання електронної системи закупівель, якщо вартість предмета закупівлі для товару (товарів), послуги (послуг), робіт до 50 тисяч гривень.

У разі здійснення закупівель товарів, робіт і послуг, вартість яких не перевищує 50 тисяч гривень, замовник повинен дотримуватися принципів здійснення публічних закупівель та може використовувати електронну систему закупівель, у тому числі електронні каталоги для закупівлі товарів. У разі здійснення таких закупівель без використання електронної системи закупівель замовник обов'язково оприлюднює в електронній системі закупівель відповідно до статті 10 Закону №922 звіт про договір про закупівлю, укладений без використання електронної системи закупівель

Замовник самостійно та безоплатно через авторизовані електронні майданчики оприлюднює в електронній системі закупівель Звіт про договір про закупівлю, укладений без використання електронної системи закупівель – протягом трьох робочих днів з дня укладення договору про закупівлю.

Замовники (громади) обов'язково використовують електронну систему закупівель та проводять процедури закупівлі, якщо вартість предмета закупівлі для товару (товарів), послуги (послуг) дорівнює або перевищує 200 тисяч гривень, а робіт – 1,5 мільйона гривень.

Процедури закупівель - відкриті торги; торги з обмеженою участю; конкурентний діалог.

Як виняток та відповідно до умов, визначених у частині другій статті 40 Закону № 922, замовники (громади) можуть застосовувати переговорну процедуру закупівлі.

Громади (їх об'єднання), використовують спрощені закупівлі, із застосуванням електронного аукціону, відповідно до статті 30 Закону № 922, для товару (товарів), послуги (послуг), якщо вартість предмета закупівлі

дорівнює або перевищує 50 тисяч гривень та є меншою 200 тисяч гривень, а робіт – від 50 тисяч гривень та є меншою 1,5 мільйона гривень.

Інформаційні джерела

- 1. Закон України «Про публічні закупівлі» від 25.12.2015 №922-VIII**

СЕКЦІЯ 9. ПІДПРИЄМНИЦЬКА ТА МІЖНАРОДНА ДІЯЛЬНІСТЬ, ТРАНСКОРДОННЕ ТА МІЖМУНІЦИПАЛЬНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО, ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНЕ ПАРТНЕРСТВО

Moskalevich G. N., PhD. in Law, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Legal Disciplines, Minsk Innovation University

INFLUENCE OF MONOPOLISTIC COMPETITION ON BUSINESS ACTIVITY: ECONOMIC AND LEGAL ACTIVITY

Competition has always existed. A person strives for success, and it does not matter whether it is an ordinary life with its everyday situations, or an entrepreneurial activity, a person has to face various types of competition and defend his right to engage in this or that activity, while competing with other applicants. Monopoly competition, which appeared in the life of an entrepreneur relatively recently, has acquired special significance and relevance now. Without an understanding of its essence and its impact on business activity, it is impossible to resist this phenomenon.

The transition to a market economy has also changed the attitude to competition, which was previously seen as a struggle for survival in an environment where larger enterprises displace smaller ones from the market, leading them to ruin and bankruptcy. This is how monopoly competition was previously manifested. Modern monopolistic competition presupposes the presence in the market of many small enterprises that produce differentiated products, and is characterized by free entry and exit from the market.

In the twenty-first century, competition is seen as a natural feature of market relations. Of course, we are talking about healthy competition, in which consumers win, first; at the same time, the desire to fully and best meet the needs of customers leads to the satisfaction of the interests of suppliers, manufacturers of products and sellers in making a profit. Improving the quality of products and technical indicators of domestic products increases the demand of buyers for it, which forces manufacturers to increase the volume of its production and, accordingly, sales. The market economy in its perfect form is an economy based on the principles of "free enterprise, a variety of forms of ownership of the means of production, market pricing, contractual relations between economic entities, limited state intervention in the economic activities of subjects" [1, p.489].

In the modern market, you can see a large number of both small enterprises and large firms that successfully promote their products. The situation of peaceful coexistence in the market of small and large firms has developed because the conditions of monopolistic competition do not prevent the entry of new economic entities into the market and do not complicate this process. The conditions of monopolistic competition favor the functioning of many industries that produce consumer goods and services. The more economic entities on the market, the higher is the level of competition. On the other hand, the more monopolized is the market, the less perfect the market and its mechanism are, which can explain the

desire of states around the world to protect competition. The ability to control prices in the market also depends on the degree of monopolization of the market.

Competition also arises in connection with the appearance of foreign firms on the domestic market, which pose a certain threat to domestic firms, displacing them from the market of goods and services, having a negative impact on the development of entrepreneurial activity, monopolizing the market. This is due to the supply of higher-quality goods from of foreign firms (first, this applies to cars, computers, household electronic equipment, a number of food products). There can be only one way out: not a ban on imported goods from other countries, but support for fair competition on the part of the state and the implementation of an appropriate antitrust policy. At the same time, business structures should take part in the competition with foreign firms. To take a worthy place in the commodity market entrepreneurs should make every effort to improve the quality of their products, similar to imported ones. Competition must be fair, without giving advantages to some entrepreneurs and leaving others without support. The conditions for carrying out business activities should be equal.

One of the forms of monopoly influence on the market is the control over consumer demand. The largest supplier (seller) of a product uses its monopoly power to regulate the volume of consumer demand and to design the reaction of consumers to the products sold. However, it should be borne in mind that the monopoly power of the firm should not be long-term. This is opposed by competitive forces, primarily due to the state's antimonopoly activities and compliance with the provisions of the antimonopoly legislation aimed at maintaining fair competition and creating an optimal competitive environment.

We can also talk about monopoly power in the commodity market in a situation where only one company offers a certain product, but at the same time, it has copyrights to this product, which has a set of certain exceptional characteristics. The monopoly power of such a firm consists in the right to produce goods according to copyright and offer them on the market at a price that the firm independently sets, but it does not have the right to control the market for all products of the same type and does not have the right to set the market price. Such monopoly competition is typical for those industries where: there is no need to create large enterprises and invest particularly large capital in them; there is the possibility for the production of many types of products that meet a particular need; it is possible to protect the rights of an individual economic entity to exclusively produce a certain type of product through patents. Due to such protection of the rights of the subject at the legislative level, other enterprises are not entitled to produce goods under the same name and with exactly the same characteristics as the goods protected by the patent.

However, the presence of strong monopolies in some sectors of the national economy, which cannot be resisted by any economic entity (for example, in the field of electric power), the imperfection of some provisions of the antimonopoly legislation and other factors negatively affect business activity and the economy as a whole.

Source information

1. Salakhova, D. R. Features of monopolistic competition on the example of the markets of household chemicals and food products / D. R. Salakhova // Young scientist. — 2015. — № 12 (92). — PP. 489-492. — URL: <https://moluch.ru/archive/92/20355/> (accessed 17.06.2021).

Агафонов А.А., студент факультету менеджменту, 3-й курс
Миколаївський національний аграрний університет

РОЛЬ КОМУНІКАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ У РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

Для того, щоб сформувати ефективну економіку в країні, підприємствам необхідно розуміти ринкові механізми, поведінку та реакцію споживачів і конкурентів, а також основи планування.

Кожному підприємству, в незалежності від виду його діяльності, слід користуватися комунікаційною політикою. Саме вона дозволяє компанії, в повній мірі, розкрити свій потенціал і стати конкурентоспроможним гравцем у певному сегменті економіки країни.

Розглянемо способи передачі інформації:

— вербальне спілкування – це усне, або словесне спілкування, учасники якого обмінюються інформацією, щодо предмета спілкування;

— невербальне спілкування – це обмін інформацією між людьми за допомогою міміки, жестів, виразу очей тощо. Разом із мовними засобами, забезпечують створення, передавання та сприйняття повідомлень.

Розглянемо основні функції комунікаційної політики[1]:

— інформативна – повідомляє ринок про новий продукт чи про застосування вже наявного товару в новій інтерпретації. Також надає інформацію про якість, ціни, пояснення про застосування продукту, характеристику послуг, діяльність підприємства тощо;

— переконуюча – переконує цільову аудиторію в її рішенні, щодо позитивного ставлення до товару, який випускає підприємство, її діяльності та власного бренду;

— нагадувальна – нагадує цільовій аудиторії про певні принципи та заходи компанії, перевагу товару, а також торгову марку.

Як підсумок, комунікаційна політика інформує потенційних покупців про товар, або послуги певного підприємства, надаючи їм до розгляду показники властивостей, ціни, якості продукту тощо. В той же час, існуючим покупцям, комунікаційні засоби нагадують про існування підприємства (його товару або послуг), тим самим, спонукаючи до дій, тобто купівлі певного асортименту продукції.

Також, аби комунікаційна політика була ефективною, необхідно розглянути ряд принципів, які тісно пов'язані між собою, і які краще застосовувати у комплексі [2]:

- підпорядкованість – формування системи комунікацій у відповідності до загальної стратегії розвитку підприємства;

- функціональність – підприємство повинно виконувати всі покладені на неї функції за допомогою комунікаційної політики;

- комплексність та системність – застосування підприємством інструментів, які поєднуються та узгоджуються між собою, створюючи загальну комунікаційну систему;

- цілеспрямованість – направленість комунікаційних засобів на цільову аудиторію відповідно до поставлених цілей підприємства;

- гармонійність – гармонійне поєднання всіх комунікаційних інструментів, які використовуються підприємством;

- доступність – зрозумілість та доступність комунікацій для споживача;

- своєчасність – аби охопити інформацією необхідну цільову аудиторію, потрібно доцільно використовувати комунікації (у відповідності до часу та місця їх впровадження);

- сучасність – підприємству необхідно застосовувати комунікаційну політику відповідно до сучасних тенденцій;

- ефективність – підприємству необхідно вибрати доцільні засоби комунікацій, аби досягти поставлених цілей та покращити економічний стан своєї діяльності.

Розглянемо цілі комунікаційної політики [3]:

- створення та утримання лояльності споживачів;

- спонукання споживачів до певних дій (купівля продукції);

- інформування цільової аудиторії про діяльність підприємства;

- формування сприятливого іміджу торгової марки;

- стимулювання збуту товарів;

- підтримка доброзичливих відносин між фірмою, її діловими партнерами і громадськістю;

- формування попиту на певні види товарів.

Дослідивши наукові джерела, можна сказати, що більшість вчених перелічують такі засоби комунікаційної політики: реклама, паблікрілейшнз, стимулювання збуту, персональний продаж, прямий маркетинг. До додаткових засобів комунікації відносять такі: брендинг, пропаганда, спонсоринг, реклама в місцях продажу, виставки та ярмарки.

Також, як окрему складову, слід виділити інтернет-рекламу. Найбільш популярними видами інтернет-реклами на сьогоднішній час є такі як: SEO-оптимізація та реклама в соціальних мережах (SMM). Ці засоби просування все більше набирають популярність та використовуються практично всіма сучасними бізнесами.

SEO-оптимізація (Search Engines Optimization)– це комплекс дій, головною метою яких є просування позицій веб-сайту у пошуковій системі за конкретними видами запиту. Перевага цього засобу полягає в тому, що таке просування не бентежить споживачів. Вони не вважають SEO-оптимізацію елементом реклами. Але коли компанія знаходиться у пошуковій видачі на перших позиціях, споживачі починають більше їй довіряти. Тому головним правилом такого виду просування є: «Чим вище знаходиться сайт у пошуковій системі, тим більше шансів залучити нових клієнтів».

SMM (SocialMediaMarketing) – під цим визначенням розуміється просування сайтів у соціальних мережах, порталах, форумах тощо. Основне завдання SMM: зацікавити людей певним продуктом та популяризувати його за допомогою певного набору інструментів. Основними платформами для діяльності SMM є Facebook, Instagram, TikTok, Twitter, Googleads тощо [4].

Отже, роль комунікаційної політики дуже важлива для кожного підприємства, адже завдяки їй можна реалізувати всі свої поставлені цілі та досягти успіху у певному сегменті ринку. Дослідивши основи комунікаційної політики на підприємстві, можна сказати, що кожна фірма повинна удосконалювати свої знання у сфері комунікацій, аби правильно досліджувати структуру ринку та вибудовувати стратегію залучення нових клієнтів.

Підприємствам варто звернути увагу на сучасні інструменти комунікацій та використовувати їх доцільно, відповідно до своїх потреб та цілей. Кожен інструмент не в змозі діяти окремо, тому для більшої ефективності, їх необхідно використовувати саме як комплекс.

Інформаційні джерела

1. Войчак А. В. Маркетинговий менеджмент: підручник / А.В. Войчак. – К: КНЕУ, 1998. – 320 с.
2. Карпенко Н.В. Комплекс маркетингових комунікацій у стратегічному управлінні маркетинговою діяльністю підприємства: монографія / Н.В. Карпенко, Н.І. Яловега. – Полтава: ПУЕТ, 2012. – 278 с.
3. Лаврова Ю.В. Маркетинг: конспект лекцій [для студ. вищ. навч. закл.] / Ю. В. Лаврова – Харків: Изд-во ХНАДУ, 2012. – 227 с.
4. Іванечко Н.Р. Маркетинг у соціальних мережах (SMM) / Н.Р. Іванечко, Р.Б. Окрепкий // Сектор економіки в процесі реалізації державної регіональної політики: Дванадцять регіональні та муніципальні читання: зб. матеріалів доп. міжнар. наук. -практ. конф. [Тернопіль-Збараж, 26-27 жовт. 2017 р.] / редкол: М.М. Шкільняк, А.Ф. Мельник, Г.Л. Монастирський; відп. за вип. М.М. Шкільняк. – Тернопіль: СМП «Тайп», 2017. – Ч. I. – С. 228-229.

Арзуманова К.Р., здобувач вищої освіти факультету менеджменту,
групи МЕН 3/2
Миколаївський національний аграрний університет

РОЗВИТОК ЗЕРНОВИРОБНИЦТВА В АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ ПРИЧОРНОМОРЬСЬКОГО РЕГІОНУ

Україна є країною з розвиненими традиціями землеробства, сукупність агрокліматичних факторів і високу якість земельних ресурсів сприяють вирощуванню зернових культур, зокрема пшениці. Пшениця - найбільш популярна сільськогосподарська культура, в провадженні якої щорічно задіяно більше половини всіх сільськогосподарських підприємств України. У структурі виробництва зернових культур частка пшениці становить 40-50%. Незважаючи на якісний потенціал ярих сортів, в Україні переважає вирощування озимої пшениці. В середньому за останні п'ять років частка озимих складала 95,3% в загальному валовому зборі культури.

Початком формування реального зернового ринку можна вважати 1995-96 роки, коли було дозволено приватизувати більше 400 підприємств системи хлібопродуктів і вперше незалежні приватні компанії почали експорт зернових. З цього моменту частка приватних експортерів на зерновому ринку неухильно росла, вже до 2000 року вони фактично витіснили державних операторів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Треба відзначити, що проблеми формування аграрних підприємств присвячені роботи таких учених, як С.Л. Ганначенко [1], С.М. Кваша, М.М. Ільчук, І.А. Коновал [2], П.Т. Саблук [3] тощо. В їхніх роботах розглянуті питання становлення і регулювання зернового ринку, створення ефективної системи збуту продукції.

Серед компаній, які вийшли на провідні ролі в експорті зерна можна назвати: «Нібулон», «Кернел», «Серна», «Миронівський хлібопродукт», «Райз». Відзначимо, що подібні процеси є результатом формування в Україні великих агропромислових холдингів, в тому числі, і на базі торговельних структур.

В цей же час на ринку відбувалися процеси активної консолідації зернової інфраструктури приватними компаніями: елеваторів, хлібоприймальних пунктів. Відзначимо, що нові об'єкти не тільки перекупалися учасниками ринку, а й будувалися заново.

В даному контексті слід зауважити, що намітилася тенденція до нарощування провідними експортерами портових потужностей зі зберігання і перевалки зернових культур. Наявність власної інфраструктури дозволяє їм не залежати від державних портів і посередників, вигравати як на перевалці транзитного зерна, так і підвищенні конкурентоспроможності власного, маючи перевагу в 10-20 дол. США на тонні (ця сума, однак, включає витрати

на перевалку). Лідером в даному напрямку є агрохолдинг «Нібулон», активно розширює свою власну портову інфраструктуру.

Подібні тенденції також сприяли реалізації експортного потенціалу пшениці, з огляду на те, що в загальних постачаннях зернових культур на зовнішні ринки пшениця грає головну роль, так в середньому за період з 2000 по 2016 роки її питома вага була 57% . Крім пшениці, значні обсяги в експорті зернових культур з України традиційно займають дві культури: ячмінь і кукурудза[1].

Основною метою нарощування зернового виробництва в Причорноморському регіоні мало стати формування кормового фундаменту для розвитку тваринництва, для чого були створені численні комбикормові підприємства. При цьому альтернативні канали реалізації зерна практично не розглядалися і не розвивалися. Так, існуюча на той момент інфраструктура ринку, фізично обмежувала експортний потенціал рівнем в 5-7 млн. т зерна на рік. У наступні роки з еволюцією інфраструктури ринку зовнішньоекономічна діяльність продовжувала залишатися визначальним фактором, впливаючи на структуру і розвиток, як зернового виробництва, так і агропромислового сектора в цілому. Це дозволило Україні вийти на лідируючі позиції серед країн-експортерів зернових культур. При цьому виробничий і експортний потенціал в повному обсязі так і не розкрився.

Крім об'єктивних причин, пов'язаних з виробничою сферою, стримуючим фактором розвитку зернового ринку залишалася певна непослідовність і непередбачуваність нормативно-правових рішень в сфері АПК. Не до кінця чіткі і прозорі податкові, митні, санітарні та ветеринарні правила, які передбачають надмірне бюрократичне вплив породжене корупцією.

Періодичне адміністративне регулювання економіки з введенням економічно необґрунтованих обмежень і заборон: ліцензування і квотування експорту зернових, і перш за все пшениці. Подібне обмеження експорту зернових в 2007/08 призвело до великого розриву між внутрішніми і світовими цінами на сільгосппродукцію[2].

Зниження прибутковості зернових культур внаслідок введених експортних обмежень, змусило сільгоспвиробника переключитися на вирощування інших с.-х культуру при цьому істотно знизити посіви зернових культур. Так в 2010-2011рр. посіви озимої пшениці скоротилися до рекордно низького рівня в 5,3 і 6,0 млн. га[3].

У наступні роки скасування експортних обмежень і висока кон'юнктура світового ринку зернових визначили нарощування площі сівби озимої пшениці в 2016. до 6,9 млн. га. Дане нарощування в сукупності з рядом сприятливих чинників дозволили зібрати рекордний за час незалежності України врожай пшениці - 25,9 млн. т, в тому числі 25,1 млн. т озимої пшениці.

Слід зазначити, що в даний час фактор адміністративного втручання у функціонування ринку прямо впливає на масштаби виробництва пшениці.

Так під урожай озимої пшениці поточного 2017-2018 було посіяно 8,4 млн. га або на 4,5% менше в порівнянні з минулим роком. Правда, частково завдяки хорошим метеоумови, поточний урожай озимої пшениці може скласти 20,5-21,0 млн. т., Що на 15% більше валового збору 2016р.

Інформаційні джерела

1. Економіка виробництва зерна (з основами організації і технології виробництва) : моногр. / [Бойко В.І., Лебідь Є.М., Рибка В.С. та ін.] ; за ред. В. І. Бойка.
2. Формування і розвиток ринку зерна в Україні / [Шпикуляк О.Г., Воскобійник Ю.П., Саблук Р.П. та ін.]
3. Стратегічні напрями розвитку сільського господарства України на період до 2020 року ; за ред. Ю.О. Лупенка, В.Я. Месель-Веселяка.
4. Петриченко В.Ф. Стратегічні напрями розвитку аграрного сектору економіки на період до 2020 року / В. Ф. Петриченко // Економіка АПК.

Баграмян А.А., здобувач вищої освіти факультету менеджменту групи МЕН 3/2

Миколаївський національний аграрний університет

ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ПРОДУКЦІЇ РОСЛИННИЦТВА: ІННОВАЦІЙНИЙ ПІДХІД

Ефективність виробництва – це економічна категорія, що відображає сутність процесу розширеного відтворення. Категорія ефективності розглядається у двох аспектах: як результати виробництва із певними кількісними і якісними параметрами, а також як обсяг витрат, що зумовили появу цих результатів. При цьому слід враховувати наступні підходи до визначення ефективності: 1) ресурсний – економічні результати зіставляються з обсягами виробничих ресурсів, що використовуються у процесі виробництва; 2) витратний – економічні результати порівнюють звиробничими витратами, які безпосередньо пов'язані з їх досягненням; 3) ресурсно-витратний – проводиться економічна оцінка наявних ресурсів та витрат.

Необхідно розрізняти поняття «ефект» (результати) і «ефективність». Ефект – це результат тих чи інших заходів, які здійснюються в сільськогосподарському виробництві. Він характеризується підвищенням урожайності сільськогосподарських культур. Ефективність виробництва визначається як відношення ефекту (результату) до витрат (ресурсів), що забезпечили цей результат.

Процес виробництва продукції рослинництва ґрунтується на принципі взаємодії трьох чинників: робочої сили, засобів та предметів праці. Результативність виробництва залежить від рівня ефективності такої

взаємодії і напряму впливу зовнішніх чинників (погодно-кліматичні умови, економічні, правові, соціальні, екологічні аспекти господарювання тощо) [1, с. 397; 2, с. 45].

Ефективність виробництва розглядається як узагальнююча економічна категорія, якісна характеристика якої відображується у високій результативності використання живої й уречевленої у засобах виробництва праці [1, с. 398; 3, с. 162].

Процес визначення ефективності виробництва продукції рослинництва в аграрних підприємствах полягає в оцінці його результатів. Такими результатами можуть бути обсяг виробленої продукції рослинництва (у натуральному або вартісному виразі) з одиниці площі з врахуванням ступеня раціональності використання наявних матеріальних і нематеріальних ресурсів. Тенденція підвищення ефективності виробництва продукції рослинництва проявляється у стійких приростах величини виробленої продукції та отриманого доходу у розрахунку на одиницю витрат.

При оцінці економічної ефективності виробництва продукції рослинництва в аграрних підприємствах необхідно обрати систему взаємопов'язаних показників, які найбільш об'єктивно відображають її рівень. Для цього широко використовуються натуральні показники (урожайність; обсяг виробництва сільськогосподарської продукції у розрахунку на 100 га ріллі, на 1 люд.-год., на 1 грн. виробничих витрат), вартісні показники (виробнича, повна собівартість сільськогосподарської продукції; рівень рентабельності виробництва; виробництво валової продукції (прибутку) сільськогосподарської продукції у розрахунку на 1 га посіву, на 1 люд.-год., на 1 грн. виробничих витрат) та показники якості (коефіцієнт заліковості; загальний коефіцієнт якості; інтегральний показник якості сільськогосподарської продукції) продукції рослинництва.

Аналіз наукових публікацій щодо інноваційної діяльності дозволяє зробити висновок, що інновація – це процес, у якому виникає або ідея набуває економічного змісту і приносить прибуток. В економічній літературі термін «інновація» зазвичай інтерпретується як перетворення потенційного науково-технічного прогресу в реальний, який втілюється в нових продуктах і технологіях і набуває економічного змісту. У наукових дослідженнях вітчизняних економістів переважає думка, що «інновація» являє собою техніко-економічний процес, який завдяки практичному використанню продуктів розумової праці – ідей і винаходів, призводить до створення кращих за властивостями нових видів продукції та нових технологій, а нововведення – це процес доведення наукової ідеї до технічного винаходу, до стадії практичного використання, що приносить дохід [2].

Отже, перевагами використання інноваційних технологій в аграрній сфері є:

суттєве підвищення якості отримуваної продукції, що відповідає усім екологічним вимогам безпечного виробництва продукції;

підвищення продуктивності діяльності, що в цілому забезпечує одержання більшого обсягу доходу на одиницю ресурсу;
 ефективно і гнучке використання робочого часу та зменшення фактору трудомісткості у собівартості виробництва продукції;
 приносити користь споживачам і суспільству в цілому.

Інформаційні джерела

1. Андрійчук В. Г. Економіка аграрних підприємств: підручник. 2-ге вид., допов. і перероб. Київ: КНЕУ, 2002. 624 с.
2. Андрійчук В. Г. Економіка підприємств аграрного комплексу: підручник [Текст] / В. Г. Андрійчук. – К.: КНЕУ, 2013. – 779 с.

Ємець О.І., кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри теоретичної і прикладної економіки,

ДВНЗ « Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» (м.Івано-Франківськ)

СТИМУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ БІЗНЕСУ В ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАДАХ

Децентралізація вплинула на зміни ділового середовища й створила нові можливості для ефективного використання існуючого потенціалу підприємств для стимулювання їх розвитку в територіальних громадах (ТГ).

Дослідження підтвердило, що основними чинниками підтримки підприємництва на рівні окремих ТГ можуть бути інвестиційні ресурси. Через поєднання стратегії регіонального розвитку, зменшення корупції у сфері підприємництва можна досягти позитивних фінансових результатів, що призведе до зростання доходів бюджетів. Підвищення рівня податкових надходжень за рахунок розвитку бізнесу та збільшення рівня зайнятості у ТГ створює нові можливості для найманих працівників на місцевому рівні.

Практичний механізм стимулювання бізнесу в рамках трикутника – орган місцевого самоврядування, бізнес, громадяни територіальної громади – реалізується через збалансування інтересів: збільшення податкових надходжень; максимізації прибутку; задоволення потреб споживачів [1, С. 117].

За рахунок збалансування інтересів різних стейкхолдерів можна досягти позитивного соціально-економічного ефекту розвитку ТГ. Проте, необхідно змінити підходи до управління суб'єктами підприємництва, що сприятиме розвитку відносин як на регіональному, так і національному рівнях.

Фіскальна децентралізація сприяє зростанню обсягу фінансових ресурсів на рівні бюджетів ТГ, активізує інноваційну діяльність суб'єктів бізнесу.

Розвиток суб'єктів підприємництва в умовах децентралізованого середовища визначається вагомими перевагами. Стратегічним напрямом управлінської роботи місцевої влади, в контексті створення інноваційного бізнес-середовища для розвитку, є трансформація традиційних підходів до регулювання соціально-економічної сфери країни.

Водночас позитивними наслідками утворення ТГ для розвитку суб'єктів підприємництва є наступні:

1) приватний сектор бере участь у партнерствах з децентралізованими державними інституціями, що служить гарантом соціально-економічної та політичної стабільності як на національному, так і на місцевому рівні;

2) внутрішня структура управління ТГ побудована на принципі соціальної справедливості та балансу інтересів учасників економічних процесів, що зменшує рівень недовіри бізнесу до влади та стимулює інноваційну ініціативу.

Нами встановлено, що важливо розвивати той бізнес, який наближений до потреб конкретної ТГ та її реальних можливостей. Інструментом для встановлення виробничих та економічних відносин між різними суб'єктами у сфері бізнесу виступає принцип партнерства, що забезпечує встановлення тісної взаємодії між підприємствами в межах однієї територіальної одиниці.

Через застосування ефективних інструментів розподілу управлінських повноважень між місцевими та національними органами влади буде досягнуто позитивний соціально-економічний ефект. За допомогою сучасних методів збалансування місцевих та національних регуляторних заходів розроблено багатофункціональні підходи до управління розвитком бізнесу в ТГ.

Ми вважаємо, що загальна тенденція підвищення рівня фіскальної децентралізації є позитивною передумовою для розширення інвестиційних можливостей у місцевому підприємстві. Стратегічним напрямом управлінської роботи місцевих органів влади в контексті створення інноваційного бізнес-середовища для розвитку підприємництва є трансформація підходів до регулювання соціально-економічної сфери країни.

Створення розгалуженої системи ТГ в контексті європейської інтеграції має на меті створити потужний сектор бізнесу. Цього можна досягти шляхом підвищення ефективності соціально-економічного потенціалу регіонів через важелі впливу (тактичне планування, здійснення оперативних регуляторних заходів, задоволення потреб місцевого бізнесу).

Застосування механізмів децентралізації слід адаптувати до умов кожної конкретної держави. У контексті політики децентралізації, необхідно застосовувати ефективні інструменти стимулювання через досягнення позитивного соціально-економічного ефекту, зокрема, оптимізації умов господарювання на підприємствах та підвищення загального рівня ефективності їх діяльності. Адже саме підприємства є бюджетоутворюючими, забезпечують робочі місця і конкурентоспроможну

заробітну плату, сприяють відновленню інфраструктури громади тощо [2, С.117].

Здійснюючи свою діяльність на рівні ТГ, управляючи розвитком підприємств, зусилля повинні бути спрямовані на стимулювання розвитку бізнесу через вдосконалення інвестування, шляхом збалансування фінансових ресурсів місцевих, державних або європейських фондів, впорядковуючи інструменти реформи децентралізації відповідно до ресурсного потенціалу країни та можливостей національної соціально-економічної сфери.

Інформаційні джерела

1. Uliana Z. Vatamaniuk-Zelinska, Nataliia Tkachova, Yevhen M. Dankevych, Olha I. Yemets, Oleh F. Stasiv. (2021). Small business support in the territories in a decentralized environment. Revista San Gregorio. No 44, pp.98-112. (Web of Science, <http://revista.sangregorio.edu.ec/index.php/REVISTASANGREGORIO/article/view/1596/17-uliana>).

2. Лівандовська О. А., Ключник А. В. Стратегічні орієнтири розвитку підприємництва в об'єднаних територіальних громадах (на прикладі Радсадівської ОТГ) // Обліково-аналітичне і фінансове забезпечення діяльності суб'єктів господарювання: національні, глобалізаційні, євроінтеграційні аспекти: Матеріали IV Міжнародної науково-практичної інтернет (2019): 117.

Замороз І.М., здобувач вищої освіти факультету менеджменту групи МЕН 3/2

Миколаївський національний аграрний університет

ЕКОЛОГООРІЄНТОВАНИЙ ПІДХІД РОЗВИТКУ АГРАРНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

Національна стратегія розвитку аграрного сектора в сучасних, динамічно змінних ринкових реаліях передбачає формування умов його відтворення за інтегрально поєднаними соціальними, економічними, екологічними складовими як взаємозалежними та взаємодоповнюючими в контексті виконання таких пріоритетів як: забезпечення населення країни продовольством та відповідних галузей економіки сільськогосподарською сировиною; оновлення принципів і методів державного регулювання у контексті підвищення рівня комерціалізації сільськогосподарської діяльності та її результативності – загальноекономічної та приватної; створення сприятливих умов для виходу української сільськогосподарської продукції на світовий, зокрема європейський продовольчий ринок; закріплення багатокладності секторального розвитку на основі перспектив (локальних у часі або за ринковими подіями) формування різних категорій

селоутворюючих господарств; підвищення рівня соціальної відповідальності за екологічний стан системи аграрного господарювання з боку держави, ринкових суб'єктів, громадянського суспільства, сільської громади та формування нової агроекологічної культури за принципами екологічної свідомості / самосвідомості. Особливі акцентування до розвитку аграрного сектора України за еколого-економічними принципами мають відповідне теоретикометодологічне підґрунтя. Сьогоднішні умови вітчизняного аграрного господарювання потребують забезпечення еколого-економічних домінант, практичної реалізації зазначених тез, зокрема у розрізі стратегії сталого розвитку України, що передбачає такі вектори руху: базовий вектор сталого розвитку країни рекомендовано поєднати із векторами безпеки, відповідальності та соціальної справедливості, укріплення позицій України в Європі та світі.

На розвиток аграрної сфери за еколого-економічними принципами акцентовано увагу у працях значної кількості вітчизняних та зарубіжних економістів, серед яких О. Агрес, А. Ачасов, А. Ачасова, Т. Акімова, В. Белопільський, О. Бородіна, Ю. Бурих, К. Волощук, Т. Гаращенко, Л. Гринів, О. Гуріна, Т. Глубіцька, М. Дженкен та багато ін.

Проте еколого-економічний напрям залишається відкритим для досліджень не лише на даному етапі економічного розвитку, але й на перспективу. Необхідним є системне обґрунтування трансформацій розвитку аграрного сектора як відповіді на значну кількість ринкових викликів, змін у соціально-економічному, політичному й культурному житті України, неприйнятному на сьогоднішній стані докільля за екологічними параметрами [1].

Ефективним підґрунтям для забезпечення ресурсної діяльності підприємств є інноваційна діяльність, яка визначатиме рівень інноваційних можливостей суб'єктів господарської діяльності. Будь-яка країна, яка стала на шлях інноваційного розвитку і широкомасштабного використання його результатів, вже не зможе і не повинна ігнорувати такі об'єктивні чинники, як вичерпність природних ресурсів, насамперед невідтворюваних, уразливість, екологічна зрівноваженість та екологічна місткість природного середовища, межі його міцності і опірності щодо негативних і шкідливих антропогенних впливів тощо. Зазначені чинники мають всебічно враховуватися не лише у господарській діяльності, а і у визначенні напрямів, темпів, масштабів соціально-економічного розвитку на основі вивчення характеру і особливостей властивих біосфери, складних і взаємозалежних явищ та процесів, екологічних наслідків життєдіяльності суспільства. За умов зростаючого негативного впливу на екосистеми дії суспільства мають бути обов'язково зрівноваженими, адекватними існуючій екологічній ситуації, щоб не вступати у суперечність з екологічними законами, призводячи до негативних змін і необоротних процесів у біосфері. Тобто соціально-економічна діяльність суспільства зрештою не повинна підривати природну основу розвитку суспільства [2].

Отже, на економічні і екологічні процеси впливає взаємозв'язок людини і природи, тобто ці процеси проявляються через діяльність людей, тому, що задоволення потреб суспільства не можливе без урахування стану взаємодії з екосистемами.

Інформаційні джерела

1. Меглей В.І. Еколого-економічний розвиток аграрного сектора України: перспективи державного регулювання. Науковий погляд : економіка та управління. 2017. № 2 (58) . С. 136-146.

2. Сіренко Н.М. Управління стратегією інноваційного розвитку аграрного сектора економіки України: [монографія]. – Миколаїв, 2010. – 416 с.

Кушнір О. В., здобувач вищої освіти факультету менеджменту
Миколаївський національний аграрний університет

СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМИ ФОРМУВАННЯ ТРУДОВИХ РЕСУРСІВ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Основою розроблення стратегії управління трудовими ресурсами організації є кадрова політика. У сукупності кадрова політика і стратегія управління трудовими ресурсами відображають перспективу забезпечення організації людським капіталом з позиції її розвитку й підвищення ефективності виробничо-господарської діяльності. Стратегія управління трудовими ресурсами – комплекс загальних довготермінових підходів до управління зайнятістю в організації [1].

Суб'єктом стратегічного управління трудовими ресурсами в організації є служба управління персоналом та залучені вищі лінійні і функціональні керівники.

Об'єктом стратегічного управління трудовими ресурсами в організації є весь трудовий потенціал організації, динаміка його розвитку та цільові взаємозв'язки, політика щодо персоналу, технології і методи управління, засновані на принципах стратегічного управління. Досягнення стратегії управління трудовими ресурсами організації можливе лише за рахунок дієздатності їх трудового потенціалу. При цьому персонал організації починає розглядатись як основний ресурс організації, що визначає в першу чергу успіх її діяльності [2].

В управлінській практиці суттєву роль відіграє вироблення довготермінових заходів з управління ресурсами, до яких належать і трудові ресурси (трудова потенціал). При розробленні стратегії діяльності організації важливим є визначення оптимальної тривалості стратегічного періоду. Ним, як правило, є період часу, протягом якого в діяльності організації відбуваються суттєві якісні або кількісні зміни. На думку більшості вчених, стратегічний період повинен охоплювати понад 10 років.

Тривалість періоду, протягом якого відбуваються стратегічні зміни, залежить від сфери діяльності організації, динаміки чинників зовнішнього середовища, виду задіяних ресурсів [3].

Мінімальний 30 період для відчутних стратегічних змін персоналу організації становить в середньому п'ять років. Тому стратегія управління трудовими ресурсами організації має розроблятися на кожні п'ять років. Стратегія управління трудовими ресурсами є складовою загальної стратегії діяльності організації [4].

Мистецтво розроблення стратегії управління трудовими ресурсами полягає в тому, щоб наслідками формулювання загальних підходів стали конкретні дії, які забезпечували б високу ефективність використання трудового потенціалу персоналу. Стратегічне управління трудовими ресурсами організації розглядається як сукупність взаємопов'язаних управлінських процесів, які логічно витікають один з одного при стійкому зворотному зв'язку і зворотному впливу кожного процесу на всі інші та на їх сукупність [5].

Ми вважаємо, що трудові ресурси мають значний вплив на діяльність та розвиток підприємств. Основним показником ефективності діяльності підприємств є трудові ресурси. Удосконалюючи систему трудової діяльності підприємства, можна реалізувати розвиток ефективної діяльності підприємства на економічному рівні. Чим якісніше виконується робота в організації (підприємстві), тим кращий результат роботи. Тому діяльність підприємства буде більш ефективною та успішною.

Трудові ресурси - це основні ресурси кожного підприємства, і їх якість та ефективність значною мірою залежать від результатів та конкурентоспроможності його діяльності. Термін "трудові ресурси" використовується для опису працівників підприємства як одного з елементів ресурсного потенціалу підприємства [2].

Трудові ресурси та їх формування є способом ефективного використання засобів виробництва, тому від них залежить підвищення загального рівня розвитку, підвищення продуктивності праці, ефективності праці та конкурентоспроможності підприємств. Якість трудових ресурсів визначає ефективність їх використання. Потенціал та використання трудових ресурсів є показниками якості кожного етапу до його формування, тобто чи були виконані необхідні професії та знання для підготовки соціальних трудових ресурсів та засвоєні необхідні знання та навички для виконання функціональних завдань конкретних типів функцій.

Отже, необхідність стратегії скорочення масштабів діяльності, або дезінвестування, виникає в періоди перебудови діяльності організації, коли потрібно провести її „санацію”, позбутися всього застарілого. 34 Основні моменти відповідної стратегії менеджменту персоналу будуть полягати в масових звільненнях і допомозі з працевлаштування, стимулюванні дострокового виходу на пенсію, збереження найціннішої частини трудових ресурсів, перекваліфікації працівників. Практично не розглядаються

проблеми набору нових працівників, підвищення кваліфікації тощо. Комбінована або селективна стратегія містить в певному співвідношенні елементів попередніх. При цьому одні підрозділи організації розвиваються швидко, інші або помірно, або стабільно, або скорочують свою діяльність. Мистецтво розроблення стратегії управління трудовими ресурсами організації полягає в тому, щоб наслідками формування загальних підходів у стратегічному періоді стали конкретні дії, які б забезпечили високу ефективність використання трудового потенціалу персоналу.

Інформаційні джерела

1. Бутнік – Сіверський О. Б. Стратегія інноваційного розвитку / О. Б. Бутнік – Сіверський, Г. К. Шматкова // Харчова промисловість. – 2007. - № 1. – С. 4 – 6.
2. Ганза І. В. Теоретико - методичні аспекти впливу управління персоналом на ефективність системи управління підприємством / І. В. Ганза // Міжнародний збірник наукових праць. – 2011. – Випуск 1(19). – С. 98-103.
3. Буковинська М. П. Людський капітал: класифікація ділових та особистих якостей менеджерів [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://dspace.nuft.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/5165/1/99.pdf>
4. Кім Л.С. Стратегічний підхід до управління персоналом підприємства / Л.С. Кім // Наукові праці МАУП. – 2010. – Випуск 1(24). – С. 155-162.
5. Романюк Л.М. Теоретичні аспекти стратегічного управління підприємством та його персоналом / Л.М. Романюк // Наукові праці КНТУ. – Економічні науки. – 2010. – Вип.17. – С. 210-218.

Кушнірук В.С., канд. екон. наук, доцент кафедри готельно-ресторанної справи та організації бізнесу

Миколаївський національний аграрний університет

ВИРОБНИЦТВО ТОВАРНОЇ ПРОДУКЦІЇ ХАРЧОВОЮ ПРОМИСЛОВІСТЮ В МИКОЛАЇВСЬКІЙ ОБЛАСТІ

Харчова промисловість відноситься до стратегічно важливих галузей промисловості будь-якої держави. Підприємства харчової промисловості формують продовольчу безпеку країни, забезпечуючи населення життєво необхідними товарами.

Виробництво харчових продуктів, напоїв – одна з найбільш впливових галузей промисловості області. У 2019р. обсяг продукції галузі був найвагомим та склав 20,2 млрд.грн, або 32,6% від загальнообласного обсягу реалізованої промислової продукції, і 3,8% від державного обсягу.

Левову частку (понад 80%) обсягу реалізації продукції галузі сформували 7 потужних виробників – товариства з обмеженою відповідальністю “Сандора”, “Європейська транспортна стивідорна

компанія”, Миколаївське відділення ПрАТ “АБІНБЕВ ЕФЕС УКРАЇНА”, фермерське господарство “Органік Системс”, акціонерні товариства “Лакталіс-Миколаїв”, “Первомайський молочноконсервний комбінат”, товариство з додатковою відповідальністю “Баштанський сирзавод”.

За видами діяльності вагомі частки в обсязі реалізованої продукції галузі торік склали виробництво напоїв – 31,1%, молочних продуктів – 29,6%, з перероблення та консервування фруктів та овочів – 24,3%.

Як повідомлялось вище, у минулому році у виробництві харчових продуктів і напоїв обсяг продукції зріс на 4,1% проти 2018р. (у 2018р. – на 0,9%). У цілому по Україні у виробництві харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів приріст склав 3,3%. За величиною індексу промислової продукції Миколаївська область за результатами 2019р. посіла 7 місце серед регіонів України.

Нарощення випуску продукції зафіксовано на підприємствах з виробництва напоїв на 4,5%. Зокрема виробництво води з додаванням цукру і речовин підсолоджувальних чи ароматизуючих інших (напоїв безалкогольних типу лимонаду, оранжаду) зросло на 3,7%, солодового пива – на 12,5%, непідсолоджених й неароматизованих вод (крім мінеральних та газованих вод) – на 16,6%. Водночас, на 8,5% зменшився випуск мінеральних негазованих вод, на 7,8% – натуральних мінеральних газованих вод.

На підприємствах з виробництва олії та тваринних жирів приріст виробництва склав 11,7%. Найбільшими виробниками – товариствами з обмеженою відповідальністю “Європейська транспортна стивідорна компанія” та “Бандурський олійноекстракційний завод”, за минулий рік забезпечено понад 80% загальнообласного обсягу випуску соняшникової нерафінованої олії.

Виробництво нерафінованої соняшникової олії збільшилось на 11,4%, нерафінованої соєвої олії – на 63,9%.

У виробництві продуктів борошномельно-круп'яної промисловості, крохмалів та крохмальних продуктів випуск продукції скоротився на 11,9%. Менше вироблено подрібненої кукурудзи – на 87,8%, ячменю (ядер, подрібненого) – на 80,4%, пшеничного чи пшенично-житнього борошна – на 11,5%. Разом з тим, нарощено виробництво круп та борошна грубого помелу з м'якої пшениці і полби – на 17,6%, пшона (ядер) – у 2 рази.

У виробництві м'яса та м'ясних продуктів обсяг скоротився на 10,7%. Менше випущено свіжої чи охолодженої свинини – на 34,5%, свіжої чи охолодженої яловичини і телятини – на 10,5%, замороженої яловичини і телятини – на 8,8%, ковбасних виробів та подібних продуктів з м'яса, субпродуктів чи крові тварин та подібних виробів і харчових продуктів на їхній основі (крім виробів ковбасних з печінки та готових страв) – на 5,2%. Проте, більше вироблено замороженої свинини – на 27,5%.

Зниження випуску продукції відмічено у виробництві молочних продуктів на 4,3%. Менше випущено морозива та іншого харчового льоду на 47,5%, знежиреного сухого молока у первинних пакуваннях об'ємом більше

2,5 кг – на 30,2%, вершкового масла жирністю не більше 85% – на 22,5%, молока та незгущених вершків й без додавання цукру чи інших підсолоджувальних речовин жирністю більше 1%, але не більше 6%, у первинних пакуваннях об'ємом нетто не більше 2 л – на 6,7%, тертого, порошкового, голубого та іншого неплавленого сиру (крім свіжого сиру, сиру із молочної сироватки та кисломолочного сиру); згущених підсолоджених молока та вершків – на 2,2%. Разом з тим, збільшилось виробництво коагульованих молока і вершків, йогурту, кефіру, сметани та інших ферментованих продуктів – на 4%, свіжого неферментованого сиру – на 6,2%.

На 2,6% знизився обсяг продукції у виробництві хліба, хлібобулочних і борошняних виробів. Менше ніж у 2018р. випущено солодкого печива (уключаючи сендвіч-печиво; крім частково чи повністю покритого шоколадом або іншими сумішами, що містять какао) – на 36,7%, пряників та подібних виробів – на 16,9%, хліба та виробів хлібобулочних нетривалого зберігання – на 5,8%. Водночас, випуск сухарів, сушок, грінок та подібних підсмажених виробів зріс на 5,2%, здобних виробів – на 5,7%, макаронних виробів неварених (крім виробів із вмістом яєць, з начинкою або приготовлених іншим способом) – на 65,3%.

Незначне зниження випуску продукції зафіксовано у переробленні та консервуванні фруктів та овочів на 1,3%. Зменшилось виробництво інших овочів й сумішей овочів (крім страв готових овочевих та заморожених овочів і сумішей овочів) на 15,3%, концентрованих томатних пюре та паст – на 4,7%, яблучного соку – на 4,3%, сумішей фруктових та овочевих соків – на 1,4%. Водночас, більше вироблено соків: томатного – на 0,3%, якогось одного фрукта або овочу, незбродженого та без додання спирту (крім апельсинового, грейпфрутового, ананасового, томатного, виноградного та яблучного соків) неконцентрованого – на 5,1%, неконцентрованого апельсинового (крім замороженого) – на 7,5%, ананасового – на 7,8%, якогось одного цитрусового фрукта (крім апельсина та грейпфрута) неконцентрованого – на 11,1%. Разом з тим, зріс випуск джемів, мармеладів, пюре, желе, конфітюру, повидла, варення, з інших плодів і горіхів, підданих тепловому обробленню (крім продуктів гомогенізованих) на 1,8%, овочів (крім картоплі), фруктів, горіхів, грибів та частин рослин їстівних інших, приготовлених чи консервованих з додаванням оцту чи оцтової кислоти – на 9,6%.

Інформаційні джерела

1. Статистичний збірник «Промисловість Миколаївської області у 2019 році»/ за ред. З.А.Лук'яненко. Миколаїв: Головне управління статистики у Миколаївській області, 2019. 129 с.

2. Кушнірук В. С., Сирцева С. В., Самойленко Ю. В. Тенденції розвитку промислового виробництва харчових продуктів: регіональний

аспект. *Modern Economics*. 2020. № 19(2020). С. 101-107. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V19\(2020\)-17](https://doi.org/10.31521/modecon.V19(2020)-17).

Лесік М.А., здобувач вищої освіти факультету менеджменту,
Науковий керівник – Мельник І.О., канд. екон. наук, доцент
Миколаївський національний аграрний університет

КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ФОРМУВАННЯ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Конкуренція – це складний соціально-економічний процес, з одного боку, з іншого – це процес задоволення зростаючих потреб суспільства і окремих індивідів, при більш високому техніко-технологічному, екологічному та економічному рівнях, це боротьба за виживання і збереження свого сегменту ринку.

Цифрова економіка сьогодні виступає тим інноваційним напрямом, який дозволяє досягти конкурентоспроможності та економічного розвитку для підприємств та організацій будь якої форми власності. Стрімкий розвиток цифрових технологій охоплює всі сфери соціально-економічної діяльності. На основі цифрових технологій створюються нові цифрові бізнес-моделі, трансформуються існуючі операційні моделі, формуються абсолютно нові види бізнесу. Цифровий капітал стає основним фактором конкурентоспроможності підприємства, економічного розвитку галузі та країни в цілому.

В епоху цифрової економіки відбувається переосмислення конкуренції. Посилення конкуренції породжує тенденції поглибленого відношення до покупця, чуйного реагування на зміну його потреб. Конкуренція через скорочення витрат переходить у творчість. Конкуренти можуть стати партнерами, інтегруючись на базі цифрових платформ і обмінюючись досвідом[1].

Розвиток цифрової економіки є пріоритетним для України, про що свідчить вже прийнята в Україні програма цифровізації. Країни, що показують впевнене зростання економіки й добробуту їх громадян, зробили ставку на HI-Tech та інновації. Наприклад, економіка Ізраїлю з 1980 р. по 2018 р. зростав 15 разів, країна стала світовим центром науки. Експорт високотехнологічної продукції збільшився з 1990 р. у 7 разів, а прямі іноземні інвестиції в країну – у 120 разів. Саме в цей період ізраїльський уряд зробив ставку на сектор HI-Tech. Через відсутність природних ресурсів основними перевагами Ізраїлю стали: людський потенціал, наукові інститути й центри R&D. У країні почали відкривати центри розвитку транснаціональних компаній, зокрема Google, Intel, Microsoft, IBM, Apple тощо. Ізраїль займає третє місце за якістю центрів R&D і лідирує за співвідношенням кількості вчених, які займаються R&D, до чисельності населення[2].

Частка цифрової економіки зростає, забезпечуючи значні переваги для бізнесу. Масштабна цифровізація всіх секторів економіки передбачає максимальне збільшення інвестицій в розвиток цифрової інфраструктури, інновацій та сучасних технологій.

Сучасна економіка є інноваційною, це економіка знань, компетенцій і мережевої взаємодії. Основний фактор економічного розвитку пов'язаний з цифровою економікою. Поява нових технологій свідчить про новий етап розвитку інноваційної економіки. Цифрові технології є найбільш визнаними серед інноваційних напрямків трансформації.

Вони служать потужним інструментом для перетворення діяльності компаній і цілих галузей, спонукаючи учасників ринку кардинально перебудувати свої звичні бізнес-процеси.

Розвиток цифрових технологій засновано на інформаційних перетвореннях і процесах глобалізації. Цифрова трансформація, цифрова культура відіграють важливу роль в сучасній діяльності підприємницьких структур.

Виявлені процеси припускають впровадження принципово нових бізнес-моделей і технологій, включаючи цифрові платформи, цифрові екосистеми, поглиблену аналітику великих масивів даних.

Платформна економіка також є одним з найважливіших напрямків розвитку цифрових технологій, сфера застосування платформних бізнес-моделей виходить за рамки інформаційних технологій. Бізнес-моделі стають все більш гнучкими і адаптивними, стимулюючи пошук нових джерел конкурентних переваг. В епоху цифрової трансформації бізнесу "платформні" бізнес-моделі отримали більш широке поширення завдяки використанню новітніх наукових досягнень. Цифрові платформи як явища гіг-економіки. Цифрова трансформація, мережі, коригування цифрових стратегій фірм надають життєво важливий вплив на конкурентоспроможність підприємств [3].

Основною метою платформ є поширення технологій, що веде до зниження витрат. Умови їх розвитку визначають високу частку технологій в вартості товару, високий рівень конкуренції, мережевий ефект двостороннього ринку, високий ступінь розвитку інфраструктури. Можливість швидкого виведення на ринок нових продуктів, висока адаптивність до потреб клієнтів відповідає сучасним вимогам до високої вартості тимчасового ресурсу. Збільшення можливості створення вартості за рахунок залучення різних виробників в мережі з високим ступенем розвитку доповнюється формуванням взаємовигідних переваг для учасників, що створюють додану вартість один для одного.

Платформні фірми демонструють високі показники конкурентних переваг. Екосистемі бізнес моделі, що забезпечують використання зовнішніх ресурсів (ідей, інформації, клієнтів, робочої сили тощо) з мінімальними витратами, забезпечують новий вимір відкритості бізнесу і, крім того, нове значення для конкуренції і корпоративної стратегії. Лідери бізнесу прагнуть

впровадити цифрові платформи в свої традиційні бізнес-моделі. На основі обчислювальних ресурсів, сучасних хмарних технологій, можуть бути створені ефективні цифрові платформи. Цифрові платформи для аутсорсингу - це новий спосіб оцінки ефективності та аналізу етапів бізнес-процесів.

Стимулювання приватних інвестицій в цифрові інновації у всіх промислових секторах є основним завданням на різних рівнях. Розвиток інноваційних центрів цифрових технологій забезпечить доступ до новітніх технологій для прискореного впровадження інновацій. Співпраця з участю зацікавлених сторін по всьому ланцюжку створення вартості та об'єднання ресурсів може забезпечити розвиток цифрових технологій і платформ відстаючих секторів, високопродуктивної хмарної інфраструктури для науки та інноваційної діяльності. Висока цифрова готовність визначається формуванням цифрових компетенцій, доступом до центрів компетенцій, а цифрові кластери важливі для модернізації промисловості. Доступ бізнесу до новітніх цифрових технологій, взаємодія цифрових та інших ключових технологій забезпечує мережу центрів цифрових інновацій[4].

Бачення і конкретний довгостроковий план досягнення цілей визначаються стратегією. Цифрова стратегія знаходиться в системі бізнес-стратегії, маркетингової та комунікаційної стратегії. Етапи розробки стратегії включають постановку цифрових цілей, аналіз, визначення цільової аудиторії і її цінностей, формулювання інсайтів, вивчення ключових потреб споживачів, побудова комунікаційної моделі, яка визначає взаємозв'язку і послідовність, визначення КРІ (ключових показників ефективності).

Поява конкурентних переваг компаній-новачків стає можливою завдяки Startup або доступу до глобальних цифрових платформ для досліджень, розробок, продажів та дистрибуції. Такі компанії випереджають лідерів по швидкості, вартості та якості послуг. Конкурентна перевага забезпечується цифровими технологіями завдяки здатності долати кордони регіонів, можливості на міждисциплінарному рівні використовувати клієнтські бази, інфраструктури і технології. Розмір підприємства може бути конкурентною перевагою, який може змінюватись під впливом ринкового попиту. Цифрові технології створюють прозорість, визначаючи нові моделі поведінки споживачів, засновані на доступі до мобільних мереж і баз даних.

Розвиток складних інновацій, заснованих на поєднанні різних технологій новими способами, визначає нові форми і методи ведення бізнесу, які формують перспективи для створення вартості в нових сегментах ринку або розвитку нових центрів створення вартості. Сучасні ринкові відносини змушують підприємства постійно впроваджувати інновації, реструктуруватися і змінюватися, щоб залишатись конкурентоспроможними.

Інформаційні джерела

1. The Global Competitiveness Report, 2018 : <https://www.weforum.org/reports/the-global-competitiveness-report-2018> (2018)
2. Україна 2030Е країна з розвинутою цифровою економікою.

Український інститут майбутнього. URL: <https://strategy.uifuture.org/kraina-zrozvnutouy-cifrovoyu-ekonomikoyu.html#6-2-1> (дата звернення: 03.05.2021)

3. Brazinskas, S., Pipiriene, V., & Khayrzoda, S. (2021). Digital platforms: drivers for competence and competitiveness growth. *Int. J. Learning and Change*, 13(4/5).

4. World Economic Report. System Initiatives. Digital Transformation of Industries. February. URL: <https://www.weforum.org/reports/digital-transformation-of-industries> (2016).

Ляшенко В.В., доцент кафедри підприємництва, управління та адміністрування, Відокремлений структурний підрозділ ЗВО «Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна»

Миколаївський інститут розвитку людини

ІНФОРМАЦІЙНИЙ ПУНКТ ПІДПРИЄМЦЯ ЯК МОДЕЛЬ ПІДТРИМКИ МАЛОГО БІЗНЕСУ

Мале та середнє підприємництво є важливою складовою ринкової економіки, яка забезпечує створення нових робочих місць, збільшення надходжень до бюджетів, що дозволяє вирішувати ряд важливих соціально-економічних проблем, стимулює розвиток конкурентоспроможності та інновацій.

Однак, вітчизняним громадам необхідні додаткові стимули для розвитку малого бізнесу на своїх територіях, особливо інформаційна підтримка в питаннях реєстрації та ведення бізнесу.

Також важливим для територіальних громад є залучення фінансування чи розвиток навичок у межах програм підтримки малого та середнього підприємництва (МСП); розширення ринку збуту виробленої продукції через участь у публічних закупівлях чи вихід на експорт; доступ до інших установ та організацій розвитку підприємництва, де можна отримати фахові консультації з питань, які цікавлять підприємця.

Так у 12 громадах чотирьох регіонів України протягом 2019–2020 років за підтримки проєкту FORBIZ, Мінекономіки спільно з місцевою та регіональною владою було реалізовано пілотний проєкт щодо створення інформаційного пункту підприємця (ІПП) на базі Центрів надання адміністративних послуг (ЦНАП) [1].

Учасниками пілотного проєкту були громади у:

- Запорізької області: м. Запоріжжя, м. Мелітополь, смт Веселе;
- Тернопільської області: с. Великі Гаї, с. Байківці, м. Шумськ;
- Черкаської області: м. Золотоноша, м. Шпола, с. Білозір'я;
- Чернігівської області: м. Чернігів, м. Ніжин, смт Козелець.

ІПП пілотних проєктів надавали безкоштовні інформаційні та консультаційні послуги про:

- дотримання регуляторних процедур (реєстрація бізнесу, дозволи та ліцензії тощо);
- доступ до наявних державних або міжнародних програм підтримки МСП;
- можливості підтримки від інших державних органів, установ та організацій;
- неурядові організації розвитку підприємництва, де можна отримати фахову консультаційну або навчальну підтримку.

Важливим при створенні ІПП є кандидатура консультанта. Так в пілотних проєктах це:

- державний реєстратор;
- адміністратор ЦНАП;
- працівник структурного підрозділу з питань економічного розвитку чи розвитку підприємництва;
- консультант комунального підприємства чи установи.

Наприклад, високу ефективність також продемонстрував ІПП Мелітопольської громади, де консультантом ІПП був працівник Агенції розвитку Мелітополя.

Кількість консультантів ІПП та їхній графік роботи визначається з огляду на розмір громади та інтенсивність звернень. Графік роботи ІПП та контакти консультанта ІПП мають бути у загальному доступі відвідувачів ЦНАП.

Однак, ІПП не повинен створювати конкуренції з недержавними організаціями розвитку підприємництва та фаховими консультантами.

Створення ІПП потребує ретельного виконання певних кроків:

Крок 1. Оцінити передумови створення ІПП у громаді. А саме наявність:

- 1) Місцевої стратегії чи програми розвитку підприємництва з чітко визначеними цілями та пріоритетними напрямками розвитку.
- 2) Фінансового забезпечення на реалізацію заходів підтримки бізнесу.
- 3) Комфортного приміщення.
- 4) Кадрового потенціалу.
- 5) Інституційної взаємодії державних служб.
- 6) Діалогового майданчику : керівництво громади – підприємці.

Крок 2. Розпорядчі документи про утворення та роботу ІПП. Посібник консультанта ІПП.

Крок 3. Облаштування місця роботи консультанта ІПП. ІПП розміщуються на території ЦНАП.

Крок 4. Підготовка інформаційного пакету ІПП.

Крок 5. Інформаційна підтримка роботи ІПП.

Крок 6. Критерії оцінки роботи ІПП.

Таким чином, створення ІПП може стати дієвим інструментом громади в реалізації місцевої стратегії розвитку підприємництва із врахуванням

економічного профілю громади та точкою взаємодії місцевої влади із підприємцями своєї громади.

Налаштування роботи та ефективність ІППІ буде прямо залежати від якісного стратегічного планування розвитку малого бізнесу на території відповідної громади, наявності мінімальних фінансових ресурсів для реалізації ключових заходів та кадрового забезпечення відповідної роботи.

Інформаційні джерела

1. Як громаді відкрити інформаційний пункт підприємця: посібник. Офіс розвитку малого та середнього підприємництва (SMEDO). URL: https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/728/Посібник_для_громад_Як_відкрити_ІППІ_2021.pdf(дата звернення: 21.06.2021).

Михайлів Г.В., к.е.н., доц., доцент кафедри менеджменту і маркетингу
Майданська О.Ю., студентка 4 курсу спеціальності 073 Менеджмент,
ОП Менеджмент організацій і адміністрування
ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»

РОЗВИТОК СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ БІЗНЕСУ В ІВАНО-ФРАНКІВСЬКІЙ ТЕРИТОРІАЛЬНІЙ ГРОМАДІ

Важливою умовою для злагодженого функціонування підприємства є формування концепції «корпоративної соціальної відповідальності». Вона полягає в тому, що підприємства на добровільній основі інтегрують екологічні та соціальні питання у свою комерційну діяльність та із взаємодією зацікавлених сторін.

Одним з основних компонентів КСВ є соціальна відповідальність, яка полягає у наявності концепцій, що стимулює підприємства брати до уваги інтереси суспільства і цим самим бере на себе відповідальність за вплив діяльності свого бізнесу на навколишнє середовище, персонал та державу.

Соціальна відповідальність бізнесу – це добровільний внесок бізнесу в розвиток суспільства в економічній, соціальній та екологічній сферах, пов'язаний із діяльністю підприємства [1].

Поняття “соціально відповідальний бізнес” означає відповідальну поведінку суб’єктів господарювання за прийняті ними рішення та дії на суспільство, навколишнє природне середовище, які також сприяють сталому розвитку держави, а саме забезпечення добробуту населення; беруть до уваги очікування суспільства та суб’єктів господарської діяльності; відповідають вимогам законодавству та міжнародним нормам поведінки; інтегруються у діяльність суб’єкта господарської діяльності.

Для формування ефективною ринковою економікою та демократичного суспільства Україні потрібно розробити діалог між Урядом, бізнесом та

суспільством. Одним з таких факторів для формування такого діалогу є соціальна відповідальність бізнесу. Рівень розвитку СББ показує рівень співпраці між урядовими структурами, компаніями та головними дійовими особами громадянського суспільства по встановленні соціальних проблем і пришвидженню розвитку суспільства [2, с. 25].

Рушійною силою у всьому світі, що породжує національне багатство шляхом створення робочих місць, стимулюванням розвитку підприємництва та персоналу, діями для збереження навколишнього середовища є соціальна відповідальність сектору малого і середнього бізнесу.

Івано-Франківська міська рада затвердила Програму економічного і соціального розвитку Івано-Франківської міської територіальної громади на 2021–2023 роки, яка характеризує найбільш пріоритетні напрямки з врахуванням особливостей ведення бізнесу у м. Івано-Франківську, а також висунула пропозиції для кращого розуміння загального середовища МСП та соціальної відповідальності бізнесу.

Покращення бізнес-клімату міста проводиться із запровадженням різних освітніх програм, де організуються та проводяться різні конференції, початкові курси про основи соціальної відповідальності, також про започаткування та ведення бізнесу.

Є різні проекти для підтримки соціально відповідальних підприємств щодо переваг екологізації підприємницької діяльності, наприклад «Розробка та впровадження програми зменшення забруднення довкілля міста підприємствами, що функціонують на його території».

Проект «Енергетична академія» приєє впровадженню для підприємств моделей сталого споживання та виробництва, «зелених практик», де включає застосування систем екологічного менеджменту та маркування згідно з вимог міжнародних стандартів ISO [3].

Проект «Центр корпоративної соціальної відповідальності бізнесу міста Івано-Франківська» - сприяєпопуляризації соціальної відповідальності суб'єктів підприємництва, через поширення різних бізнес-практик та реалізованих проектів соціальної відповідальності на регіональному та місцевих рівнях.

Також одним із цих питань для кращого розуміння соціальної відповідальності Міська рада пропонує розвиток жіночого підприємництва. Це спричинено тим, що сучасні жінки показали себе як висококваліфіковані професіонали, а саме в управлінні бізнесу. Адже у приватному бізнесі в Україні займаються переважно чоловіки, бо існує багато факторів економічного, соціального, культурного, а також психологічного характеру, які уповільнюють активне приєєднання жінок у цю сферу.

Також, стимулює роботодавців працевлаштовувати на нове робоче місце за отриманою професією молодь, людей з інвалідністю, де міська влада буде надавати додаткові гарантії з компенсацією фактичних витрат у розмірі єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування.

Міська рада сприяє підвищенню конкурентоспроможності підприємств і продовжує активну участь для все більшої обізнаності та поширенні соціальної відповідальності і цим самим зацікавлює міжнародні компанії.

Інформаційні джерела

1. Бобко Л. Сучасний стан та перспективи розвитку корпоративної соціальної відповідальності в Україні. Ефективність державного управління. - Вип. 1/2 (46/67). Ч. 2, 2016.- 41-47 с.
2. Бойчук М.А. Влада і громадянське суспільство: механізми взаємодії : дис. канд. ... пол. наук : 23.00.01 / М.А.Бойчук; - Київ нац. екон. ун-т., - К.,2017. – 23 с.
3. Міжнародний стандарт ISO/FDIS 26000. Керівництво з соціальної відповідальності. – Режим доступу: URL: http://www.ksovok.com/doc/iso_fdis_26000_rus.pdf – 2017.

Олдак Л.Я., магістр міжнародної економіки, магістр державного управління, заступник директора департаменту економічної політики ЛОДА

ТРАНСКОРДОННЕ СПІВРОБІТНИЦТВО – ВАЖЛИВИЙ ЧИННИК ПРИСКОРЕННЯ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Транскордонне співробітництво сприяє підвищенню конкурентоспроможності прикордонних територій української держави та є важливим чинником прискорення інтеграційних процесів. Критерії співпраці між прикордонними державами відображено у Державній стратегії економічного розвитку 2021–2027 роки “Розвиток та єдність, орієнтовані на людину” [1] та Державній програмі розвитку транскордонного співробітництва на 2016-2020 роки. У них окреслено: пріоритетні напрями та основні завдання розвитку транскордонного співробітництва на 2016-2020 роки, механізм їх реалізації, обсяги та джерела фінансування. Програмам надаватиметься державна фінансова підтримка для реалізації 25 проектів транскордонного співробітництва, які спрямовані на розвиток інфраструктури, прикордонних регіонів України, охорону навколишнього середовища

Мікула Н. вважає, що “розкриваючи тему транскордонного співробітництва, потрібно також відзначити, що практично всі області України мають укладені угоди про співпрацю з сусідніми територіями суміжних країн, а більшість із них – ще й угоди про співпрацю з регіональними органами влади багатьох держав світу. Кількість таких угод коливається від однієї (Херсонська область) до 49 (Харківська область)” [4, с. 19].

Децентралізація та субсидіарність є основними при реформуванні місцевого самоврядування та територіальної організації влади й дають можливість створити умови для активізації транскордонного співробітництва.

Останні десятиліття сприяють формуванню горизонтальних економічних, культурних, освітніх та наукових взаємозв'язків між прикордонними регіонами України та країнами ЄС, що у свою чергу забезпечує взаємодію органів влади та місцевого самоврядування, бізнесу, університетів, наукових установ, громадських організацій. Розвитку взаємодії сприяють: географічна близькість (близькість до кордонів країн ЄС – Польщі, Словаччини, Угорщини, Румунії), цільова довгострокова політика ЄС щодо макрорегіонів (макрорегіональна стратегія ЄС для Дунайського регіону, та перспективи створення Карпатського макрорегіону); організаційні можливості (досвід проєктного менеджменту та реалізації ініціатив у сфері ТКС, потенціал агенцій регіонального розвитку; історичні та соціокультурні зв'язки, передусім західноукраїнських територій із європейськими країнами; науково експертний потенціал; зовнішньополітичний вектор України (прагнення до інтеграції в євроатлантичний цивілізаційний простір).

У Прикарпатському університеті імені Василя Стефаника активно працює проєктно-освітній центр “Агенти змін”, який допомагає громадам Івано-Франківської обл. розробляти проєкти стратегії розвитку територіальних громад. Директорка цього центру, доцент кафедри фінансів С.Кропельницька підготувала “Проєкт розвитку у забезпеченні сталого єврорегіонального співробітництва”.

Прикарпатський університет у рамках програми прикордонного співробітництва “Польща–Білорусь–Україна 2014–2020” реалізує проєкт “Адаптація колишньої обсерваторії на горі Піп Іван до потреб високогірного рятувального навчального центру”. Це сприяє розвитку туристичного бізнесу в Івано-Франківській області та прикордонних територій. Партнерами проєкту є Варшавський університет.

Представники облдержадміністрації у 2020 році обговорювали макрорегіональні стратегії ЄС для Карпатського регіону на онлайн-конференціях: “Макрорегіональна стратегія ЄС для Карпатського регіону в рамках головування Польщі у Вишеградській Групі” (14 жовтня) та “Макрорегіональна стратегія – шанс для розвитку Карпат” (19 листопада).

З нагоди 30-річчя заснування Вишеградської четвірки Генеральне консульство Республіки Польща у Львові у співпраці з Прикарпатським національним університетом імені Василя Стефаника 23 червня 2021 року організує низку заходів за участі генеральних консулів та консулів держав-членів Вишеградської групи. У рамках програми планується проведення дискусійних панелей за участю чотирьох консулів країн V4 зі Львова та Ужгороду, презентація транскордонних проєктів реалізованих за кошти Вишеградського фонду та ЄС.

Центр польської культури та європейського діалогу в Івано-Франківську ініціює проведення наукових семінарів “Інструменти безпосередньої демократії. Досвід Польщі та України у процесі децентралізації”. Представники Опольського воєводства, науковці Польщі та Івано-Франківська, депутати обласної ради, голови ОТГ Прикарпаття

обмінюються досвідом у сфері децентралізації органів місцевого самоврядування обох країн.

У період пандемії представники прикарпатських ОТГ обмінювалися досвідом боротьби з COVID-19 з очільниками литовських та словенських муніципалітетів. Це стало можливим завдяки програмі “U-LEAD з Європою”.

Івано-Франківська область є учасником трьох спільних операційних програм прикордонного співробітництва: Косівський районний бюджет отримує 310 тис. грн. у рамках співфінансування проекту “Світ карпатських розет – заходи із збереження унікальності культури Карпат”; Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу 250 тис. грн. для співфінансування проекту “Транскордонний академічний розвиток для досліджень та інновацій” та 300 тис. грн. для співфінансування проекту “Розвиток транскордонного співробітництва щодо популяризації об’єктів історичної та культурної спадщини на транскордонній території” [5].

У рамках ППС ЄС “Румунія–Україна 2014–2020” реалізується великомасштабний інфраструктурний проект “Регіональне співробітництво щодо запобігання та боротьби з транскордонною злочинністю між Румунією і Україною”. В рамках проекту буде створено спільну ІТ-платформу, яка сприятиме швидкісній передачі даних, що стосується злочинів транскордонного характеру, обміну інформації та створенню єдиної унікальної бази даних для користування правоохоронними органами обох держав. Оперативні підрозділи поліції та відділи аналізу, які беруть участь в проекті, покращать потік інформації та системи управління інформацією [5].

Івано-Франківська область реалізує проекти міжнародної технічної допомоги в сфері туризму: “Світ Карпатських розет – заходи із збереження унікальності культури Карпати”, “Адаптація колишньої обсерваторії на горі Піп Іван для потреб високогірного рятувального центру”, “Ворота в Центральні Горгани: міжкультурний діалог на польсько-українському прикордонні”, “Знайомство з природними багатствами Карпат за допомогою гуцульського коня”, “Карпатська бджола – спільні заходи для збереження унікальної природної спадщини в українсько-польському прикордонні”; “52 способи життя в Карпатах: відродження традиційних культур праці” (ППС “Угорщина–Словаччина–Румунія–Україна 2014–2020”); “Розвиток прикордонного співробітництва у просуванні об’єктів історичної та культурної спадщини на прикордонній території Румунії та України” (ППС “Румунія–Україна 2014–2020”). В області облаштовано і прознаковано 7 пішохідних туристичних маршрутів у Косівському, Надвірнянському районах, Витвицькій, Космацькій громадах загальною протяжністю 70 км.

Межуючи з чотирма країнами Європейського Союзу, “Карпатський Єврорегіон” налагоджує ефективне транскордонне співробітництво, залучає кошти Європейського Союзу, спрямовані на співробітництво на території України.

Інформаційні джерела

1. Державна стратегія економічного розвитку 2021–2027 роки “Розвиток та єдність, орієнтовані на людину”. URL:<http://gov.ua>.
2. Куйбіда В. С. Транскордонне співробітництво та розвиток транскордонних кластерів:збірник. Київ: Крамар, 2009. 242 с.
3. Мікула Н. Міжтериторіальне та транскордонне співробітництво. Львів: ІРД НАН України, 2004. 395с.
4. Мікула Н., Толкованов В. В. Транскордонне співробітництво: монографія. Київ: Крамар, 2011. 259 с.
5. Транскордонне співробітництво: нові можливості для громад. URL: <http://www.nrcu.gov.ua.news>.

ОхрименкоБ.О., здобувач третього (освітньо-наукового) рівня кафедри економіки
Уманський національний університет садівництва

ДІДЖІТАЛІЗАЦІЯ ЯК НАПРЯМ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ

Діджиталізація є беззаперечним трендом розвитку економіки ХХІ століття. Вона сприяє зростанню показників ефективності функціонування економіки країни на різних рівнях за рахунок підвищення продуктивності праці, удосконалення менеджменту, раціонального природокористування, підвищення якості трудових ресурсів тощо. Застосування діджиталізації є вирішальним фактором посилення конкурентоспроможності економічних суб'єктів.

Слід зазначити, що діджиталізація є результатом технологічного розвитку суспільства, починаючи із механізації та винайдення парових машин майже два з половиною століття назад. Виділяють чотири основні етапи промислової революції:

I етап – період з 1784 по 1870 рр. – перша промислова революція, яка характеризується переходом від кустарного та мануфактурного виробництва до механізованого фабричного, винаходом парових машин, розвитком гірничої та металургійної промисловості;

II етап – період з 1870 по 1969 рр. – друга промислова революція, головними нововведеннями якої були нові джерела енергії (електродвигун та двигун внутрішнього згорання), масове виробництво продукції на основі поділу праці;

III етап – період з 1969 по кінець ХХ ст. – третя промислова революція, яка передбачає автоматизацію виробництва, що заснована на використанні електроніки та інформаційних технологій;

IV етап – з кінця ХХ ст. і по сьогоднішній день – четверта промислова революція (Industrie 4.0), характеризується широким використанням інформаційних технологій, розвитком автоматизації, обробки та обміну даними, виробничих методів та організації управління всіма процесами тощо. Він охоплює всі типи промисловості та галузі економіки[1].

Отже, основою Industrie 4.0 є наявність усієї необхідної інформації про всі елементи виробництва в режимі реального часу. Це потенційно дозволяє підприємствам адаптувати та оптимізувати свої процеси відповідно до різних критеріїв, таких як вартість, доступність та споживання ресурсів, якість широкосмугового зв'язку тощо. Розглянемо основні компоненти Industrie 4.0 (рис.1).

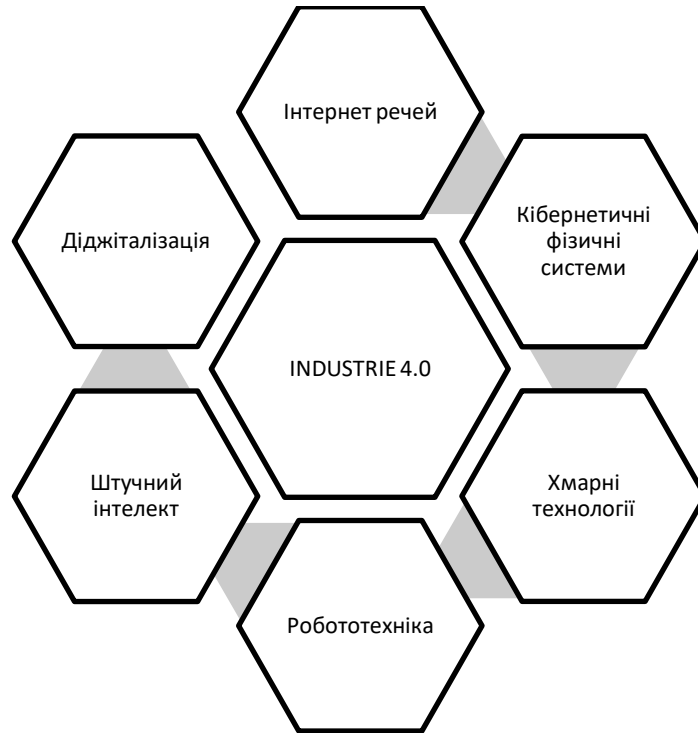

Рис.1. Основні компоненти Industrie 4.0

Цифрова трансформація промисловості або просто діджиталізація – це більше, ніж просто придбання нового ІТ-обладнання та систем. Вона включає використання можливостей, що пропонуються новими технологіями, для переосмислення всіх аспектів бізнес-процесу. На думку М. Кастельс, під діджиталізацією слід розуміти процес переміщення в цифровий бізнес і інтеграцію цифрових технологій у повсякденне життя [2]. Проте, на наш погляд, це дещо обмежене визначення, яке повинно включати, окрім зазначеного вище, загальну оцифровку економіки у всіх її сферах та адаптацію до неї всіх суб'єктів господарювання.

Розвиток діджиталізації залежить від багатьох факторів, серед яких доцільно виділити появу новітніх цифрових технологій, формування нових потреб та запитів споживачів (орієнтація на економію часу, пошук і придбання товарів за чіткими параметрами); створення нових цінностей, властивостей товарів; зміна умов конкурентного середовища [3].

Таким чином, підсумовуючи вищевикладене, можна зробити висновок, що діджиталізація є результатом розвитку суспільства, яка чинить позитивний вплив на економіку країни.

Інформаційні джерела

1. Furmanek, W. (2018). Najważniejsze idee czwartej rewolucji przemysłowej (Industrie 4.0). *Dydaktyka informatyki*, 13, 55-63.
2. Кастельс М. Информационная эпоха: экономика, общество и культура: Пер. с англ. под науч. ред. О.И. Шкаратана. М.: ГУ ВШЭ, 2000. 606 с.
3. Гуренко А. Напрями розвитку систем управління в умовах діджиталізації бізнесу в Україні. *Економіка і суспільство*. Випуск №19. Мукачівський державний університет, 2018 р. С.739-745.

Разумова Г. В., к.е.н., доцент, доцент кафедри аналітичної економіки та менеджменту

Буцанова К. Г., студентка

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

ВДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

Основною проблемою ефективного управління підприємством є оптимальний розподіл капіталу. Результати виробничо-фінансової діяльності і, відповідно, фінансова стійкість підприємств багато в чому залежать від того, які асигнування вкладаються в основні засоби оборотного капіталу, скільки їх перебуває у сфері виробництва і в сфері обігу, в грошовій та матеріальній формі.

Важливим завданням управління фінансовою діяльністю підприємства є ефективний розподіл грошових коштів. Необхідним завданням фінансового менеджменту в процесі управління активами вважається забезпечення ефективного використання тимчасово вільних коштів. Необхідно забезпечувати стійке управління ліквідністю, прибутковістю і ризиками, враховуючи рівень ліквідності активів в балансі.

Умовою ефективного фінансового планування має бути його реалістичність. Фінансовий план, його прибуткова і витратна частка зобов'язані максимально відповідати реальним відомостям та виконувати одну з його провідних функцій – бути ефективним інструментом для управління грошовими потоками підприємства. За таких умов головним завданням у процесі розробки фінансового плану є пристосування до змін ринкового середовища, врахування впливу факторів внутрішнього та зовнішнього середовища.

Також було б корисно для підприємств реалізувати проведення оперативного аналізу реалізації затвердженого фінансового плану і перепланувати його при зміні ринкових умов. Для цього доцільно використовувати сучасні цифрові технології за такими напрямками:

- управління платоспроможністю підприємства;

- управління грошовими потоками підприємства;
- управління ліквідністю підприємства;
- управління діловою активністю.

Для ефективного управління платоспроможністю потрібно кваліфікувати, які види робіт і складові активу або ж пасиву сприяють зростанню або ж зменшенню ефективності діяльності підприємства. За таких умов важливо враховувати специфіку та тривалість оперативних і грошових циклів підприємства в контексті окремих видів робіт. На наступному етапі необхідно визначати, чи є потреба у змінах, спрямованих на збільшення грошових потоків.

Ефективність управління підприємством в певній мірі залежить від організації оперативного фінансового планування, що включає розробку платіжного календаря. В цьому контексті необхідно сконцентруватися на таких завданнях:

- визначення обсягу грошових потоків, достатнього для обслуговування поточної господарської діяльності;
- постійний моніторинг вхідних і вихідних грошових потоків;
- нівелювання коливань обсягу надходжень і платежів з метою запобігання платіжної кризи в певні періоди часу;
- оптимізація системи розрахунків з постачальниками і покупцями, тобто обґрунтування політики надання комерційних кредитів та отримання відстрочки платежів.

Для збільшення прибутковості і рентабельності підприємств необхідно знизити витрати виробництва методом кошторисної системи управління витратами на підприємстві, враховуючи регулювання і звітність, обґрунтування відхилень від кошторисів, узгодження нормування витрат і дотримання бюджетів та системи кошторисів.

За таких умов важливими є такі завдання:

- збільшення еластичності і маневреності асортименту продукції в рамках виробничих або ж торгово-технологічних можливостей підприємства;
- розробка особливої стратегії ціноутворення, спрямованої на розширення обсягу збуту за оптимальною вартістю тощо.

На відміну від інших видів роботи, націлених на збільшення кредитоспроможності компаній, робота цього блоку вважається стратегічною і вимагає значних витрат. Для будь-якої роботи потрібно визначити очікуваний результат, способи та реальні терміни досягнення запланованих результатів.

Фінансова стабільність підприємства в умовах невизначеності потребує постійного дієвого керування його станом. Таким чином, фінансовий механізм має велике значення у діяльності підприємства. Він охоплює всі виробничі, фінансові, трудові й інші відносини. Від правильної його організації, від правильного вибору методів, важелів у конкретних ситуаціях залежить ефективність діяльності підприємства. Він складає основу

фінансової діяльності підприємств та дозволяє вирішувати більшість проблем, які виникають у фінансово-економічній діяльності підприємств.

Інформаційні джерела

1. Разумова Г.В., Протопопова Н.А., Джанумова Л.Т. Податкова оптимізація та ухилення від сплати податків в Україні. *Scientific World Journal*. Issue № 6. Part 3. Bulgaria, 2020. P. 25-30. <https://doi.org/10.30888/2663-5712.2020-06-03-083>.

2. Ільницька Г. Я. Формування фінансово-економічного механізму управління підприємством. *Науковий вісник*. 2004. № 14. С. 291-294.

3. Кічко І. І. Нормативне регулювання фінансів підприємств у ринкових умовах. *Вісник Чернігівського державного технологічного університету*. 2009. № 35. С.24-30.

4. Козій І. С. Місце і значення фінансового забезпечення в структурі фінансового механізму. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2008. № 18.9. С.223-229.

5.

Ткачова А.А., студентка факультету менеджменту, 3 курс,
науковий керівник - Іваненко Т.Я.

Миколаївський національний аграрний університет

НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ МИКОЛАЇВСЬКОГО РАЙОНУ

Загальне поняття ефективності є досить широке і вживається в різних галузях національної економіки. Виходячи з висновків українських економістів кінця ХХ ст., ефективність – досягнення найбільших результатів за найменших витрат живої й уречевленої праці. Це конкретна форма вияву закону економії часу. Їх зв'язок здійснюється через підвищення продуктивності праці, яке означає зростання ефективності сукупної праці, ефективності всього виробництва, зумовленої насамперед прогресом продуктивних сил.[1, с. 508]

Ефект – наслідок результату виробництва або проведення певних заходів у сільському господарстві. З ефекту не можна судити про доцільність діяльності, оскільки він не показує чи є вигідною певна справа. Економічна ефективність свідчить про те, що необхідно зіставити ефект з витратами на його одержання і визначити як він був досягнутий.

В.Г. Андрійчук трактує ефективність як результативність певного процесу, дії, що вимірюється співвідношенням між одержаним результатом і витратами (ресурсами), що його спричинили [2, с. 624].

М.І. Кісіль підкреслює, що ефективність визначається зіставленням економічного результату з витратами на досягнення цього результату [3, с. 59].

Аналізуючи праці видатних учених сутність ефективності полягає саме в досягненні максимальної кількості продукції при мінімальних витратах.

Підвищення економічної ефективності сільськогосподарського виробництва сприяє зростанню доходів господарств, що є основою розширення і вдосконалення виробництва, підвищення оплати праці і поліпшення культурно-побутових умов працівників галузі.

Новітні технології – є важливою складовою підвищення економічної ефективності виробництва. Всі вдосконалення виробництва на підприємстві мають спільну мету – зростання власного доходу та кращі умови для працівників. На нашу думку, можна виділити такі напрямки новітнього розвитку зернових:

Впровадження інтенсивних та енергозберігаючих технологій. Слід забезпечити підприємства енергонасиченими тракторами. Вони оснащені системами автоматизації та управління. Застосування такої системи приведе до зниження рівня фізичного навантаження та зменшення енергозатрат.

Впровадження високоврожайних сортів і гібридів. Високоврожайні та адаптовані до особливих кліматичних умов сорти – є показниками високої якості та холодостійкості, а правильний вибір сорту – визначальний показник підвищення врожайності.

Внесення оптимальної кількості мінеральних і органічних добрив. Добрива застосовують для поліпшення умов живлення рослин з метою підвищення врожаю та покращення якості продукції.

Удосконалення структури посівної площі. Необхідно раціонально використовувати земельні ресурси, оптимізувати сівозміни для уникнення виснаженості землі та покращення врожаю.

Впровадження нових форм організації і оплати праці. На підвищення ефективності виробництва впливає зростання доходів та рівень рентабельності – відповідно збільшуються обсяги виробництва та продаж продукції. Це сприяє розширеному виробництву, підвищенню заробітної плати та покращенню соціальних умов для працівників.

Боротьба з хворобами, шкідниками та бур'янами. Агротехнічні, фізико-механічні, хімічні, біологічні та комплексні методи здатні захистити рослини від небажаного впливу.

Покращення якості і ціни реалізації. Якість продукції – це не тільки економічна, але й соціальна роль. Збільшення виробництва продукції та вихід на нові ринки збуту – сприяє отриманню найбільшого прибутку.

Підвищення рівня кваліфікації і майстерності працівників. Дає змогу розширювати здобуті знання, вміння, навички на рівні вимог виробництва.

Рівень роздрібних цін. Зменшення собівартості та покращення ефективності виробництва – створюють вигідні умови для наступного зниження роздрібних цін на ринку і задовольняють потреби споживачів.

Впровадження інновацій у сільському господарстві, зокрема зерновиробництві, забезпечить перспективи щодо розвитку зернового господарства, які поки що повною мірою не використовуються сільськогосподарськими підприємствами. Покращення параметрів функціонування галузі дозволить досягати одночасно декількох соціально-економічних ефектів: поліпшити якість продукції, підвищити урожайність, зменшити собівартість продукції тощо.

Можемо зробити висновок, що суть ефективності – це збільшення продукції і доходу при найменших витратах. Всі підприємства мають спільну мету – зростання власного доходу та покращення умов для працівників. Новітні технології – є невід’ємною частиною підвищення ефективності сільськогосподарських підприємств. Зараз відбувається активний розвиток новітніх технологій у розвитку сільського господарства. Підприємства для збільшення обсягів виробництва вводять нові системи машин, які заощаджують ресурси та енергію. Також вводять нові сорти сільськогосподарської продукції, які є високоврожайні та адаптовані до окремих кліматичних умов. Завданням кожного підприємства залишається підвищення ефективності галузі, збільшення обсягу виробництва конкурентоспроможної продукції і вихід на нові ринки збуту.

Інформаційні джерела

1. Економічна енциклопедія : у 3-х т. / Відп. С.В. Мочерний [та ін.]. – К. : Академія, 2000. – Т. 1. – 864 с.
2. Андрійчук В.Г. Економіка аграрних підприємств: підруч. / В.Г. Андрійчук. - 2-ге вид., доп., перероб. - К.: КНЕУ, 2004. - 624 с.
3. Кісіль М. І. Критерій і показники економічної ефективності малого і середнього бізнесу на селі / М. І. Кісіль // Економіка АПК. - 2001. - №8. - С. 59-64.

Федосєєва Г.С., д-р екон. наук, доц., доцент кафедри публічного управління та адміністрування і міжнародної економіки
Миколаївський національний аграрний університет

ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ТОВАРОВИРОБНИКІВ – ШЛЯХ ДО УСПІШНОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ

Зовнішньоекономічна діяльність сільськогосподарських товаровиробників відіграє важливу роль у формуванні економічного добробуту громади та є запорукою успішного розвитку територій, на яких проводять свою діяльність дані суб’єкти господарської діяльності. При цьому особливе місце в системі покращення господарської діяльності сільськогосподарського товаровиробника займає налагодження ефективної системи реалізації виробленої продукції, яка має бути спрямована на

вирішення ряду завдань: збільшення виручки від реалізації, своєчасне і необхідне отримання оборотних засобів для сільськогосподарського підприємства, налагодження стратегічно-важливих для діяльності підприємства на внутрішньому та зовнішньому ринках відносин з виробниками засобів виробництва для сільського господарства та потенційними покупцями.

Питання розвитку об'єднаних територіальних громад та опис особливостей управління підприємницькою діяльністю в об'єднаних територіальних громадах розглянуто в працях О. Баталов, О. Кириленко, А. Ключник, Б. Малиняк, В. Письменний, Л. Оленківська, Д. Олійник, А. Павлюк, І. Патока, В. Русін, І. Червен та інших. Разом з тим проблематика зовнішньоекономічної діяльності в об'єднаних територіальних громадах залишається новою та актуальною темою для вітчизняних науковців та практиків.

Для розвитку зовнішньоекономічної діяльності виробники сільськогосподарської продукції Україна мають такі природні конкурентні переваги, як достатня чисельність робочої сили, сприятливі кліматичні умови, багаті сільськогосподарські ресурси, наявність у великій кількості водних ресурсів, досягнутий останнім часом прогрес в галузі сільськогосподарської торгівлі та розвитку підприємництва, а також близькість до основних іноземних ринків із постійно зростаючим попитом на сільгосппродукцію.

Встановлено, що об'єднані територіальні громади (далі ОТГ), як суб'єкти управління розвитком підприємницької діяльності сільськогосподарських товаровиробників можуть надавати, як реальну фінансову підтримку, так і допомагати використовуючи певні управлінські інструменти для здійснення зовнішньоекономічної діяльності останніми. Серед яких: консультації; аудит; моніторинг здійснення сільськогосподарської діяльності; проведення різного роду круглих столів та конференцій з запрошенням фахівців державних органів влади із здійснення зовнішньоекономічних операцій, підприємств, які вже мають досвід проведення таких операцій та інші.

Та не зважаючи, на існуюче теоретичне підґрунтя щодо управління зовнішньоекономічною діяльністю виробників сільськогосподарської продукції, більшість існуючих ОТГ їх не використовує, залишаючи дані підприємства один на один з існуючими проблемами та викликами. В той час ОТГ хочуть отримувати від діючих на їх території сільськогосподарських підприємств додаткові фінансові ресурси для розвитку виробничої та соціальної інфраструктури, меценатську допомогу, підтримку проведення різного роду культурно-спортивних заходів та інше. Отже, вважаємо, що з метою паритетної, взаємовигідної взаємодії між досліджуваними підприємствами і ОТГ, останні мають не номінально, а фактично виконувати функцію управління підприємницькою діяльністю сільськогосподарських товаровиробників, в тому числі і їх зовнішньоекономічною діяльністю.

Модель такої співпраці має базуватися на взаємовигідній співпраці всіх зацікавлених осіб: керівництво ОТГ, діючі на її території сільськогосподарські підприємства та громадськість. При цьому, саме ОТГ має стати організатором зовнішньоекономічної операції, виконуючи при цьому функцію мотивування, організації, планування та контролю. Вважаємо, що найбільш цікавими з точки зору розвитку ОТГ є експортні операції сільськогосподарських товаровиробників.

На першому етапі реалізації представленої моделі доцільним є проведення відкритого обговорення щодо можливості сумісного формування партії продукції на експорт. Результатом таких переговорів є виявлення бажаючих здійснити експортну операцію та можливості кожного з претендентів працювати задля досягнення, як загальної мети, так і конкретно свого економічного ефекту.

Наступним кроком є розробка та впровадження заходів направлених на ознайомлення сільськогосподарських товаровиробників з особливостями проведення експортної операції. Результатом проведення таких заходів має стати формування переліку підприємств, які будуть здійснювати експортну операцію. Дані підприємства повинні дійти згоди щодо основних питань: об'єкт експорту (пшениця, кукурудза, ячмінь чи можливо нішева продукція – гірчиця, гречка, біла квасоля та ін.), країни експорту (рівень витрат на експорт, необхідність міжнародної сертифікації виробництва, наявність тарифних та нетарифних обмежень та ін.), залучення зовнішнього фахівця для проведення переговорів та укладання зовнішньоекономічного контракту чи визначення відповідальної особи – працівника одного з підприємств (або апарату управління сільської територіальної громади); методів пошуку іноземного партнера (Інтернет-ресурс, залучення РТПП та галузевих організацій) та перевірки його надійності, ін.

Необхідною є якісна оцінка ефективності планової експортної операції, бажано для декількох варіантів експорту з повним розумінням того, які конкурентні переваги наявні у підприємств для кожного з варіантів експорту, та які конкурентні переваги можна буде отримати в подальшому. При цьому важливо вірно розрахувати повні витрати на експорт, виручку від реалізації на експорт, економічний ефект та економічну ефективність експорту.

Після проведення експортної операції доцільно оцінити її фактичну ефективність, визначити проблемні аспекти і розробити план їх мінімізації в подальшому, за необхідності обґрунтувати напрями товарної та географічної диверсифікації експорту.

Загалом процес підготовки, реалізації, оцінки результатів експортної операції може зайняти декілька років. Так, організаційні заходи ОТГ має почати проводити навесні або влітку, з тим щоб восени сільськогосподарські підприємства мали змогу провести всі необхідні агрохімічні заходи для сівби визначеної культури. В наступному році потрібно не лише зібрати урожай, а й остаточно визначитися з країною експорту, проводити пошук іноземного партнера та всіх супутніх дій щодо організації експортної операції. Бажано,

реалізувати продукції в середині або наприкінці маркетингового року, коли ціна найвища.

Також важливим є визначення на початковому етапі підготовки до проведення зовнішньоекономічної операції вигод які отримає ОТГ від успішного проведення даної операції. На нашу думку, для закріплення соціального та економічного ефекту від проведення експортної операції ОТГ має взяти на себе ще й допомогу в організації міжнародної сертифікації. Адже міжнародна сертифікація сільськогосподарського виробництва автоматично сприяє розвитку соціальної та виробничої інфраструктури сільських територій.

Отже, зовнішньоекономічна діяльність сільськогосподарських товаровиробників прямо впливає на рівень соціального та економічного розвитку об'єднаних територіальних громад. Саме тому останні мають всіляко стимулювати та підтримувати вихід сільськогосподарських підприємств на зовнішні ринки. При цьому важливим є закріплення вигод котрі отримає кожна зі сторін від проведення зовнішньоекономічної операції.

Інформаційні джерела

1. Український клуб аграрного бізнесу. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ucab.ua/> (Актуально на: 11.03.2020).

5. Червен І.І. Реформа децентралізації і розвиток сільських територій в Україні/ І. І. Черен, С.І. Павлюк // Вісник аграрної науки Причорномор'я – 2019. – № 3 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://visnyk.mnau.edu.ua/statti/2019/n102v2r2019cherven.pdf> (Актуально на: 11.03.2020).

6. Щодо визнання господарських операцій сільськогосподарського виробника – платника єдиного податку четвертої групи з реалізації продукції на експорт контрольованими операціями // Державна фіскальна служба України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://sfs.gov.ua/> (Актуально на: 11.03.2020).

Чикуркова А.Д., д-р екон. наук, професор, завідувач кафедри менеджменту, публічного управління та адміністрування
Подільський державно аграрно-технічний університет

ДОСЛІДЖЕННЯ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІЙ

Важливу роль в створенні додаткових робочих місць, підвищенні самозайнятості населення, особливо в сільській місцевості, зниженні рівня безробіття та підвищенні рівня матеріального забезпечення населення Кам'янець-Подільського району Хмельницької області відіграє мале підприємництво. Суб'єкти малого та середнього бізнесу займають в районі провідне місце в організації торговельного обслуговування, перевезенні пасажирів, забезпеченні нафтопродуктами, розвитку громадського

харчування та сільгоспвиробництва. Поступово зростає їх роль в насиченні ринку хлібобулочними, ковбасними, макаронними виробами, безалкогольними напоями.

Так за підсумками 2020 року в районі працювало 190 малих та 14 середніх підприємств, на яких зайнято 1440 та 1652 осіб відповідно, їх рівень середньої заробітної плати становить 8216 грн. та 3706 грн. відповідно. Також здійснює діяльність близько 1648 фізичних осіб - підприємців, 286 з яких використовує працю 940 осіб, їх середня заробітна плата - 3343 грн. Таким чином у малому підприємстві зайнято 5680 осіб. Частка середнього і малого підприємства в загальних обсягах реалізації продукції у 2018 році становила 31,4 %. У 2020 році очікується, що частка середнього і малого підприємства в загальних обсягах реалізації району складе 35% [1].

Протягом останніх років спостерігається тенденція нарощування обсягів зовнішньої торгівлі Хмельницької області. При цьому обсяги експортних поставок перевищують обсяги імпорتنих операцій, про що свідчить додатне сальдо зовнішньої торгівлі. Структура зовнішньої торгівлі підприємств Хмельницької області показує стійке зменшення частки зовнішньоторговельних операцій з країнами СНД. Водночас частка експортованих та імпортованих товарів до країн Європейського Союзу та інших країн світу щорічно збільшується. Протягом 2011-2018 років зростала кількість учасників зовнішньої торгівлі регіону – підприємств області, які здійснюють зовнішньоторговельні операції, та міжнародних країн-партнерів. Головними товарними групами експорту є продукти рослинного та тваринного походження, машини, обладнання; імпорту машини, обладнання, пластмаси, полімерні матеріали та транспортні засоби [2].

На кінець 2020 року у розвиток економіки району підприємствами та організаціями за рахунок усіх джерел фінансування очікується освоєння інвестицій на суму 360,0 млн. грн. Власні кошти підприємств та організацій залишились одним із найвагоміших джерел фінансування капіталовкладень. Найбільшу частку капіталовкладень було спрямовано у розвиток промислових та сільськогосподарських видів діяльності. Дані кошти були спрямовані на будівництво електростанції на сонячних батареях в с.Рихта, будівництво дробильно-сортувального комплексу в с.Вербка, капітальні ремонти транспортних засобів, оновлення машин і обладнання промислових підприємств, оновлення сільськогосподарської техніки агроформуваннями, реконструкцію та модернізацію торговельних закладів.

Район готовий і буде співпрацювати з інвесторами по впровадженню важливих інвестиційних проектів і в першу чергу в тих галузях, які є пріоритетними для розвитку економіки району, а саме:

- в сільському господарстві;
- в харчовій та переробній промисловості;
- в переробці мінеральної сировини регіону;
- в розвиток сфери побутових послуг;
- в галузі туризму.

Із загальної суми іноземних інвестицій, які залучені у розвиток економіки області, 61% залучено в розвиток економіки нашого району. Обсяг прямих іноземних інвестицій в економіку району на кінець 2020 року складає 106,9 млн. дол. США, що становить 115,7% до початку року.

В економіку району інвестували капітал представники 8 країн (Нідерланди, Швейцарія, Німеччина, Греція, Італія, Польща, Канада). Переважають за обсягами внесеного капіталу Нідерланди.

Обсяг експорту товарів за 9 місяців 2020 року збільшився у порівнянні до 2018 року на 1120 %, і становить 9,8 млн. дол. США, обсяг імпорту зріс на 28 %, і становить 14,9 млн. дол. США (рис. 1).

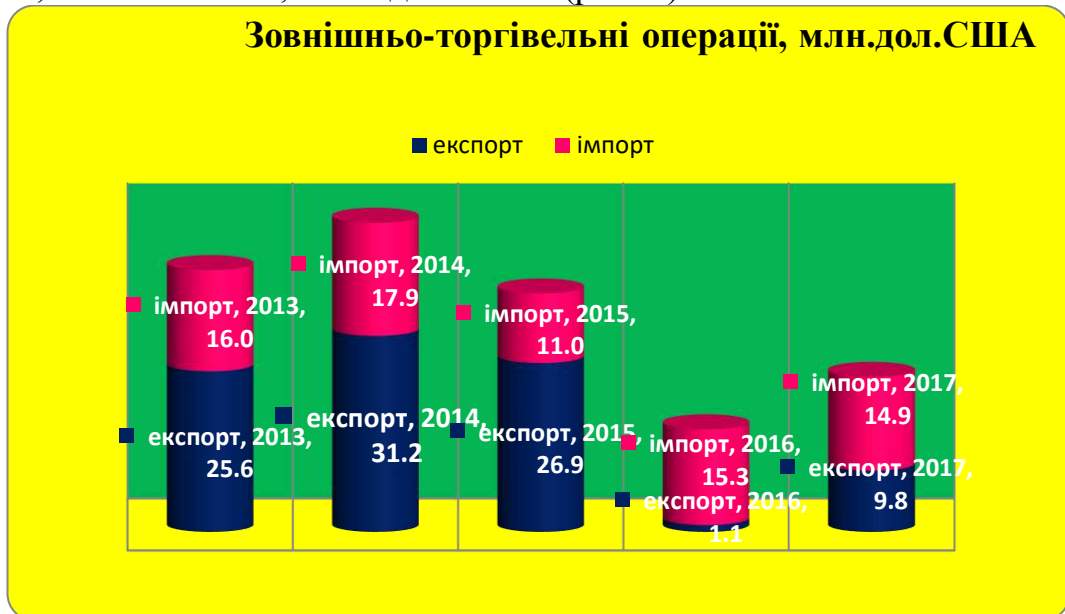

Рис. 1. Зовнішньо-торгівельні операції, млн дол. США

Джерело: дані Кам'янець-Подільської РДА Хмельницької області.

Загальний обсяг іноземних інвестицій з початку інвестування станом на 01.11.2020 року – 106,872 млн. дол. США, що на 7,925 млн. дол. США більше у порівнянні з цим же періодом 2018 року, темп росту до початку року складає 115,7 %. Обсяг іноземних інвестицій на одну особу становить 1622,6 дол. США. Прямі іноземні інвестиції залучило 14 підприємств району.

Обсяг експорту товарів за 9 місяців 2020 року збільшився у порівнянні до 2018 року на 1120 %, і становить 9832,1 тис. дол. США, обсяг імпорту зріс на 28 %, і становить 14 948,9 тис. дол. США, сальдо негативне 5116,8 тис. дол. США.

На території району діє 6 експортоорієнтованих підприємств ДП «Кам'янець-Подільський лісгосп», ПП «Квін Майстер», ТЗОВ «СКАМЕ-УА», ТОВ «Омега Керамік», філія «Птахофабрики «Авіс» ПАТ «Агрохолдинг Авангард». Основними ринками збуту продукції є Польща, Молдова, Литва, Чехія, Румунія, Греція, ОАЕ, Ірак, Грузія, Білорусія, Словаччина[1].

Основою економіки Хмельницької області і Кам'янець-Подільського району є середні підприємства, де зайнято 56,6% працівників підприємств, які забезпечують 58% обсягу реалізованої продукції (робіт, послуг). Пріоритетною сферою діяльності суб'єктів малого і середнього підприємництва області є торгівля та сфера послуг, питома вага якої у загальному обсязі продукції (робіт, послуг, товарообігу), яка становить майже 34%. Підвищення ефективності роботи підприємств малого бізнесу малими підприємствами сприяло зростанню надходжень до бюджетів усіх рівнів від їх діяльності[1].

Отже, процес становлення та розбудови Української держави збігся у часі з реформуванням адміністративно-територіальної, політичної системи та становленням демократичного інституту публічної влади – місцевого самоврядування, яке визначається як право та реальна спроможність територіальної громади в межах законів та повноважень самостійно вирішувати питання місцевого розвитку територіальної громади. Слід зазначити, що основою життєдіяльності територіальної громади завжди буде економічний розвиток, який повинен бути регульованим та направленим на підвищення якісного рівня життя громади, а також росту її добробуту. Процес стратегічного планування активно залучає територіальну громаду до вирішення власних проблем і, одночасно, визначає пріоритетні напрями соціально-економічного розвитку, а також можливі шляхи виходу з кризової ситуації щодо зайнятості жителів відповідного села, селища.

Інформаційні джерела

1. Соціально-економічне становище у Кам'янець-Подільському районі Хмельницької області. [Електронний ресурс]. – Режим доступу :<https://kp-rda.gov.ua/socialoekonomichne-stanovische-v-rajoni-15-35-04-17-07-2018/>
2. Стратегія розвитку Хмельницької області на 2021-2027 роки. [Електронний ресурс]. – Режим доступу :<https://www.minregion.gov.ua/wp-content/uploads/2020/04/strategiya-rozvytku-hmelnyczkoyi-oblasti-na-2021-2027-roky.pdf>.

Наукове електронне видання

РОЗВИТОК ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД: ПРАВОВІ,
ЕКОНОМІЧНІ ТА СОЦІАЛЬНІ АСПЕКТИ

ЗБІРНИК ТЕЗ
МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ, ПРИСВЯЧЕНА
30-РІЧЧЮ НЕЗАЛЕЖНОСТІ УКРАЇНИ

(українською, англійською та російською мовами)

Видавець і виготовлювач:
Миколаївського національного аграрного університету
54020, м. Миколаїв, вул. Г. Гонгадзе, 9
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 4490 від 20.02.2013 р.